

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΗ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΣΙ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως το δόγμα
της Εκκλησίας του Αρμενίου Γεωργίου τσόνοντα
από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων και
Μαθημάτων ΔΡΕΠΑΝ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ Ε΄ ΤΑΞΗ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1979

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Τ. ΣΚΙΑΔΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗΣ
ΑΘΗΝΑ 1978

Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ ὅρος Ἐκκλησία στά προχριστιανικά χρόνια σήμαινε τήν πρόσκληση καί τή συνάθροιση τῶν καλεσμένων σέ ὀρισμένο τόπο καί γιά ὀρισμένο σκοπό (π.χ. Ἐκκλησία τοῦ Δήμου).

Σήμερα Ἐκκλησία λέγεται τό σύνολο τῶν ἀνθρώπων πού πιστεύουν ὡς Θεό τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό καί ἀναγνωρίζουν Αὐτόν ὡς Σωτήρα καί Λυτρωτή τους.

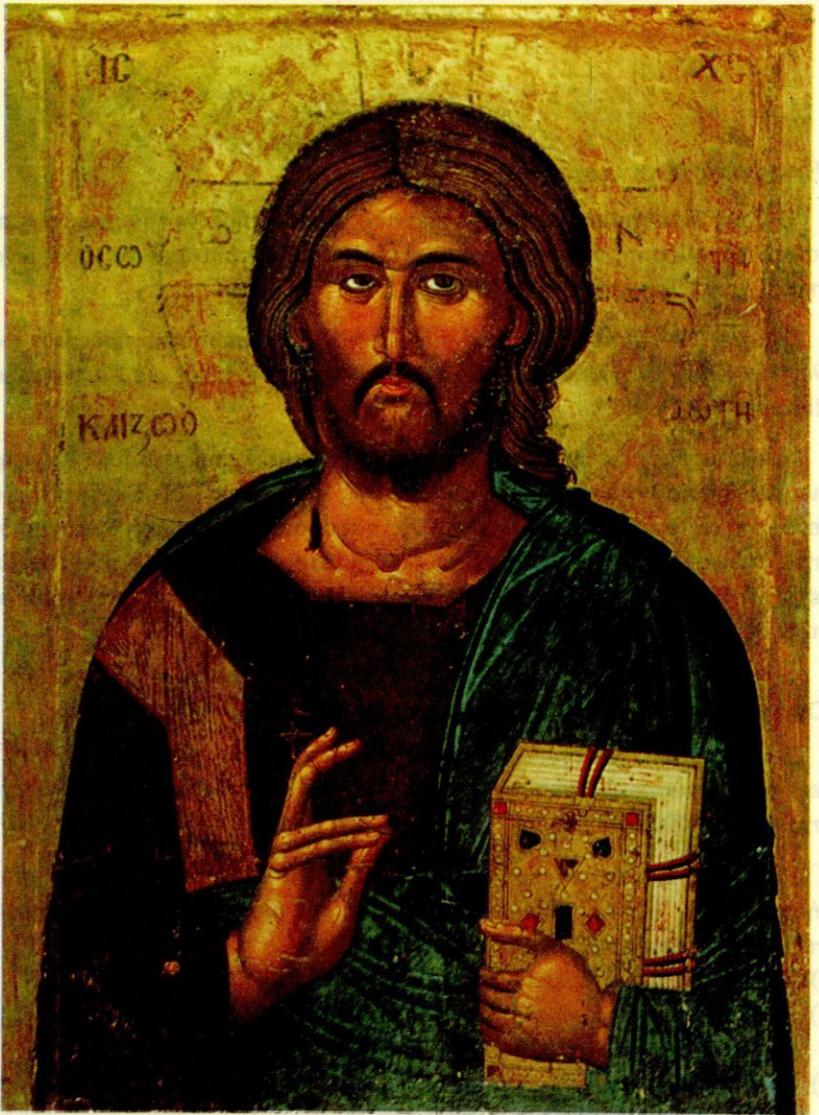
Τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Χριστιανοί, συμμετέχουν στά ἴδια Μυστήρια καί διοικοῦνται πνευματικά ἀπό τούς κληρικούς. Ἡ Ἐκκλησία ὡς θεοσύστατος καί ζωντανός ὄργανισμός παρουσιάζει μοναδική δραστηριότητα ἀνά τούς αἰῶνες καί ἔχει ἐκπληκτική ἱστορία. Ἀκόμη Ἐκκλησία λέγεται καί ὁ ἱερός ναός, δηλαδή ὁ τόπος στόν ὁποῖο συγκεντρώνονται οἱ πιστοί γιά νά λατρεύουν τό Θεό.

Ὁρισμός καί ἔργο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας

Ἐκκλησιαστική Ἱστορία λέγεται τό μάθημα, πού ἀσχολεῖται μέ τή συνέχεια τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ στόν κόσμο, δηλαδή μέ τήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἔργο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας εἶναι νά μᾶς διηγεῖται τή ζωή καί τή δράση τῆς Ἐκκλησίας, ἀπό τήν ἴδρυσή της μέχρι σήμερα. Εἰδικότερα στήν Ἐκκλησιαστική Ἱστορία ἀνήκουν:

- α) Ἡ ἴδρυση καί ἡ ἐξάπλωση τῆς Ἐκκλησίας
- β) Οἱ διωγμοί καί τά ἐμπόδια πού συνάντησε ἡ Ἐκκλησία στήν πορεία της κι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο τά ξεπέρασε.
- γ) Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν αἵρετικῶν, δηλαδή αὐτῶν πού πλανήθηκαν μακριά ἀπό τήν ἀλήθεια.
- δ) Ἡ ζωή καί τό ἔργο τῶν μεγάλων ἀγίων της.
- ε) Ἡ τεράστια ἐκπολιτιστική της επίδραση σ' ὀλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα καί πολλά ἄλλα.

Χριστός ὁ ἰδρυτής τῆς Ἐκκλησίας. Ἔργο τοῦ 14ου αἰώνα, Σκόπια.

Πηγές τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας

Οἱ κυριότερες πηγές τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας εἶναι:

- α) Ἡ Καινὴ Διαθήκη καὶ μάλιστα τὸ βιβλίον τῆς «Πράξεως τῶν Ἀποστόλων».
- β) Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Ἐκκλησίας καὶ κάθε κράτους πού εἶχε σχέση μέ τήν Ἐκκλησία.
- γ) Τὰ συγγράμματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἱστορικῶν συγγραφέων.
- δ) Τέλος σπουδαῖες πηγές τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας εἶναι διάφορα μνημεῖα καὶ ἀρχαιολογικά εὐρήματα, δηλαδή παλιοὶ Χριστιανικοὶ ναοί, εἰκόνες, ἐπιγραφές, ἀρχαῖα νομίσματα κ.ἄ.

Διαίρεση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία διαιρεῖται σέ τέσσερις μεγάλες περιόδους: **Πρώτη Περίοδος.** (33-313 μ.Χ.). Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 33 μ.Χ., πού ἰδρύθηκε ἡ Ἐκκλησία καὶ φτάνει ἴσαμε τὸ 313 μ.Χ., πού δόθηκε ἐλευθερία στοὺς Χριστιανοὺς.

Δεύτερη Περίοδος. (313-867 μ.Χ.). Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 313 καὶ φτάνει ἴσαμε τὸ 867, πού ἐγίνε τὸ πρῶτον σχίσμα, δηλαδή ὁ πρῶτος χωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας σέ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ.

Τρίτη Περίοδος. (867-1453 μ.Χ.). Ἐκινᾶει ἀπὸ τὸ πρῶτον σχίσμα τοῦ 867 καὶ φτάνει μέχρι τὸ 1453 μ.Χ., πού ἐγίνε ἡ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τέταρτη Περίοδος. (1453-σήμερα). Ἡ περίοδος αὐτὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἄλωση καὶ φτάνει μέχρι σήμερα.

Χρησιμότητα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας

Ἡ γνώση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας θά μᾶς βοηθήσει νά γνωρίσουμε καλύτερα τὴν ἁγία μας Ἐκκλησία. Νά δοῦμε πῶς ἀναδείχθηκε «κιβωτός σωτηρίας» γιὰ τοὺς ἀνθρώπους κάθε ἐποχῆς. Ἀκόμη ἡ γνώση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας θά μᾶς κάνει ἱκανοὺς νά δοῦμε τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου μέσα στὴν ἱστορία. Τέλος θά μᾶς βοηθήσει νά γίνουμε ζωντανά καὶ ἐνσυνείδητα μέλη τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, Ἰδρυτής τῆς Ἐκκλησίας.

Τό ἔργο τοῦ Κυρίου μέχρι τῆς Σταυρώσεως.

Τό ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἀρχίζει μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Ἐκεῖ στό σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ ἐγίνε τό μεγαλύτερο γεγονός στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, δηλαδή ἡ Γέννηση τοῦ Κυρίου ὡς ἀνθρώπου. Αὐτήν ὑμνησαν μελωδικά οἱ στρατιεῖς τῶν ἀγγέλων καί τήν προσκύνησαν οἱ ταπεινοί ποιμένες.

Ἐξόσπου ν' ἀρχίσει ὁ Κύριος τή δημόσια δράση Του πέρασαν τριάντα χρόνια. Στό διάστημα αὐτό προόδευσε συνεχῶς στήν αὔξηση τοῦ σώματος, στή σοφία καί στή χάρη τοῦ Θεοῦ. Κι ἀφοῦ δέχτηκε τό βάπτισμα ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Πρόδρομο, ἄρχισε τή δημόσια ζωή καί τό λυτρωτικό Του ἔργο. Τότε φανέρωσε καί τή Θεότητά του μέ τρεῖς κυρίως τρόπους:

α) Μέ τήν πρωτοφανή στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος διδασκαλία Του, β) μέ τά θαύματά Του καί γ) μέ τήν ἅγια καί ἀναμάρτητη ζωή Του. Ἀλλά τό ἀπολυτρωτικό Του ἔργο ὁ Κύριος τό ὀλοκλήρωσε μέ τή σταυρική θυσία καί τήν Ἀνάστασή Του.

Ἀπό τή σταύρωση τοῦ Κυρίου μέχρι τήν Ἀνάληψη

Οἱ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραήλ μίσησαν τόν Κύριο καί ἀπό φθόνον Τόν καταδίκασαν σέ σταυρικό θάνατον. Ἐκεῖ πάνω στό σταυρό συγχώρεσε τούς σταυρωτές Του καί θυσιάστηκε γιά νά σώσει τούς ἀνθρώπους ἀπό τίς ἁμαρτίες. Ὁ Κύριος θεμελίωσε τήν Ἐκκλησία μέ τό τίμιον Αἷμα Του, πού ἔτρεξε ἀπό τήν ἅγια πλευρά Του κατά τή σταύρωση, γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Γι' αὐτό εἶναι «ἡ κεφαλή» τῆς Ἐκκλησίας.

Μετά τήν σταύρωση καί τήν τριήμερη ταφή ἐπακολούθησε ἡ ἔνδοξη Ἀνάσταση τοῦ Σωτήρα. Ἐπί σαράντα μέρες ὁ Κύριος ἐμφανιζόταν στους μαθητές, τούς ἔδινε τίς τελευταῖες του ὁδηγίες καί τούς ὑποσχόταν ὅτι θά τούς ἔστειλε τό Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτό θά παρέμενε μόνιμα πιά στήν Ἐκκλησία καί θά τήν ὁδηγοῦσε στήν Ἀλήθεια. Αὐτό θά ἦταν ἡ Ψυχή τῆς Ἐκκλησίας. Ἐτσι τήν τεσσαρακοστή ἡμέρα μετά τήν Ἀνάστασή Του, ὁ Κύριος, παρουσιάστηκε γιά τελευταία φορά στους μαθητές πάνω στό ὄρος τῶν ἔλαιων. Τότε, ἀφοῦ ὑποσχέθηκε ξανά ὅτι σέ λίγο θά λάβειναι τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἀναλήφθηκε στους οὐρανοῦς. Ὑποσχέθηκε ὁμοίως ὅτι ἀόρατος πιά θά εἶναι μαζί μας, δηλαδή μέ τήν Ἐκκλησία, μέχρι πού νά ἔρθει τό τέλος τοῦ κόσμου.

Ῥητό. Ὁ Κύριος «Τήν Ἐκκλησία ... περιποιήσατο διά τοῦ ἰδίου αἵματος». Πράξ. κ' 28 (Τήν ἀπέκτησε μέ τό ἴδιο τό αἷμα Του).

Ἑρωτήσεις:

- α) Μέ ποιούς τρόπους φανέρωσε ὁ Κύριος τή θεότητά Του;
- β) Ποιά ἦταν ἡ σχέση τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ μέ τήν Ἐκκλησία; καί ποιά εἶναι αὐτή σήμερα;
- γ) Τί μᾶς δίνει ἡ βεβαιότητα ὅτι ὁ Κύριος εἶναι πάντοτε κοντά μας;

2. Οἱ Ἀπόστολοι καί ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἰδρυση τῆς Πρώτης Ἐκκλησίας (Πράξ. β' 1-15, β' 33)

Μετά τήν Ἀνάληψη

Ἀπόστολοι ὀνομάστηκαν ἀρχικά ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο οἱ δώδεκα μαθητές Του. Αὐτοί πού τ' ἄφησαν ὄλα καί τόν ἀκολούθησαν ὀριστικά. Με-

τά τήν ανάληψη τοῦ Κυρίου οἱ ἔντεκα Ἀπόστολοι, — ὁ Ἰούδας εἶχε αυτοκτονήσει— γύρισαν στό Ἱεροσόλυμα. Ἦταν ὁ Πέτρος καί ὁ Ἀνδρέας, ὁ Ἰάκωβος καί ὁ Ἰωάννης, ὁ Φίλιππος καί ὁ Ναθαναήλ ἢ Βαρθολομαῖος, ὁ Θωμᾶς καί ὁ Ματθαῖος, ὁ Ἰάκωβος ὁ γιός τοῦ Ἀλφαίου, ὁ Θαδδαῖος ἢ Λεββαῖος καί ὁ Σίμωνας ὁ Κανανίτης ἢ Ζηλωτής.

Ὅλοι μαζί, σάν μιά ψυχή, παρέμεναν στό «ὑπερῶο», στόν πάνω ὄροφο τοῦ σπιτιοῦ ὅπου καί ἄλλοτε μαζεύονταν. Ἐκεῖ μαζί μέ τήν Παναγία Μητέρα τοῦ Κυρίου καί ἑκατόν εἴκοσι περίπου ἄλλους πιστούς, προσεύχονταν μέ θερμῆ. Περίμεναν μέ λαχτάρα νά ἔρθει σ' αὐτούς «ὁ Παράκλητος», τό Ἅγιο Πνεῦμα.

Στό διάστημα αὐτό συμπλήρωσαν μέ θαυμαστό τρόπο τήν κενή θέση τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτη.

Ἀνάμεσα ἀπ' αὐτούς πού εἶχαν παρακολουθήσει ἀπό τήν ἀρχή τόν Κύριο καί ἦταν μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως, καθώς ὄριζε σχετική προφητεία, διάλεξαν τό Ματθία καί τόν Ἰούστο. Μετά ἀπό θερμή προσευχή στόν Κύριο νά παρουσιάσει τόν καλύτερο γιά τή θέση τοῦ νέου Ἀποστόλου, διάλεξαν μέ κληρο τό Ματθία. Αὐτός πῆρε τή θέση τοῦ δωδέκατου Ἀποστόλου καί ζητοῦσε τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ, γιά νά φανεῖ ἄξιος στό ἀποστολικό ἀξίωμα. Νά ἕνα ὠραῖο παράδειγμα γιά ὄσους ἔχουν τή μεγάλη τιμή νά ὑπηρετοῦν τό Θεό, μάλιστα ὡς κληρικοί.

Ἡ γιορτή τῆς Πεντηκοστῆς

Ἡ Πεντηκοστή ἦταν μιά ἀπό τίς μεγάλες γιορτές τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τή γιορτάζαν πενήντα μέρες ὕστερα ἀπό τό Πάσχα τους. Ἦθελαν νά εὐχαριστήσουν τό Θεό γιά τό νόμο πού εἶχαν πάρει στό ὄρος Σινά καί γιά τή νέα σοδειά τῶν καρπῶν. Τότε ἔρχονταν πάρα πολλοί Ἑβραῖοι ἀπό πολλά μέρη τῆς γῆς, πού μιλοῦσαν διάφορες γλώσσες. Ἐρχονταν νά προσκυνήσουν στό μεγαλοπρεπή ναό τοῦ Σολομώντα, πού ἦταν κι ὁ μοναδικός τοῦς ναός.

Ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ Ἀπόστολοι μαζί μέ ἄλλους πιστούς βρισκόνταν στό γνωστό μας «ὑπερῶο» τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου προσεύχονταν. Ἦταν ἡ ὥρα ἐνάτη πρωινή, ὅταν ξαφνικά ἀκούστηκε μιά παράδοξη βοή σάν δυνατός ἀέρας. Ἡ βοή αὐτή ἐντοπίστηκε στό σπίτι, πού

Ἡ Πεντηκοστή. Φορητή εἰκόνα 16ου αἰώνα. Γ. Μ. Σταυρονικήτα Ἁγίου Ὄρους.

Ήταν οί Ἀπόστολοι καί οί ἄλλοι μαθητές. Τί ἐκπληξη ὁμως! Μέσα στήν αἴθουσα παρουσιάστηκαν παράδοξες γλώσσες, σάν πύρινες φλόγες. Διαμοιράστηκαν μάλιστα ἀνά μία σέ καθένα ἀπ' αὐτούς. Ἦταν τό Ἅγιο Πνεῦμα!

Τά θαυμαστά ἀποτελέσματα

Ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶχε θαυμαστά ἀποτελέσματα. Τούς καθάρισε ἀπό τίς ἁμαρτίες, τούς φώτισε τό νοῦ καί τούς θέρμανε τό θεῖο ζῆλο, ὥστε νά γίνουν ἀργότερα οί ἀναμορφωτές τῆς οἰκουμένης.

Τά χαρίσματα αὐτά καί ὅσα ἄλλα τούς μετέδωσε τό Ἅγιο Πνεῦμα, δέ βράδυναν νά φανοῦν. Στά πλήθη πού μαζεύτηκαν, ἀκούοντας τή βοή, οί Ἀπόστολοι μέ πρωτοφανές θάρρος διηγούνταν τά μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Μιλοῦσαν σέ διάφορες γλώσσες. Ἰουδαῖοι, Πέρσες, Κρήτες, Ἀραβες καί πολλοί ἄλλοι ἄκουγαν στή δική τους γλώσσα. Ὅλοι τους ἀποροῦσαν γιά τήν πολυγλωσσία αὐτή τῶν Ἀποστόλων. Ὅσοι τούς γνώριζαν σάν ἀγράμματος παράδες τῆς Γαλιλαίας, δέν μπορούσαν νά ἐξηγήσουν τή μεταβολή αὐτή. Μερικοί δέ δίστασαν νά ποῦν ὅτι οί Ἀπόστολοι ἦταν μεθυσμένοι. Τότε ὁ Πέτρος πῆρε τό λόγο ἐκ μέρους ὄλων. «Στόμα τῶν Ἀποστόλων» τόν ὀνόμασε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ὁ Πέτρος λοιπόν τούς κάλεσε νά μετανοήσουν καί νά πιστέψουν στόν Κύριο. Τό κήρυγμα τοῦ Πέτρου ἔκαμε πολλούς, περίπου τρεῖς χιλιάδες, νά πιστέψουν καί νά βαπτιστοῦν μέ χαρά. Οἱ νέοι αὐτοί πιστοί μαζί μέ τούς Ἀποστόλους καί ὅσους ἄλλους εἶχαν πιστέψει παλαιότερα, ἀπέτελεσαν τήν πρώτη Χριστιανική Ἐκκλησία. Ἀπό τότε ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ὀνομάζεται γενέθλια ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας. Μᾶς θυμίζει τίς πλούσιες δωρεές πού δίνει τό Ἅγιο Πνεῦμα (ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, ἀγαθοσύνη κ.λπ.) σέ ὅσους πιστεῦν στό Θεό καί συμμετέχουν στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀσκήσεις – Ἐρωτήσεις:

- α) Νά γράψετε καί νά μάθετε ἀπ' ἔξω τά ὀνόματα τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου.*
- β) Ποιά μεταβολή ἔγινε στούς Ἀποστόλους μετά τήν Ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;*
- γ) Πῶς θά προσελκύουμε τίς δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;*

3. *Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν* (Πράξ. β' 44 - 47, Δ' 34 - 37).

Ἡ θαυμαστὴ ζωὴ τῶν πρώτων πιστῶν

Οἱ νέοι πιστοὶ ὀνομάστηκαν ἀργότερα Χριστιανοί. Μάλιστα γιὰ ἓνα διάστημα δὲ διέκοψαν τὸ σύνδεσμό τους μετὰ τὴν Ἰουδαϊκὴ Ἐρησκεία. Ἄλλὰ πῆγαιναν συχνὰ στὸ ναὸ τοῦ Σολομώντα, γιὰ νὰ λατρεύουν τὸ Θεό. Νωρὶς ὁμως ἄρχισαν νὰ καταλαβαίνουν ὅτι ἔπρεπε νὰ βροῦν ἰδιαίτερους τόπους γιὰ τίς συναθροίσεις τους. Οἱ τόποι αὐτοὶ ἦταν τὰ ἰδιωτικὰ σπίτια, οἱ «Εὐκτήριοι οἴκου», καθὼς λέγονταν. Τὰ σπίτια αὐτὰ τὰ ἔδιναν στὴν Ἐκκλησία πολλοὶ πιστοὶ μετὰ εὐχαρίστηση καὶ χαρὰ. Ἐκεῖ πιά προσεύχονταν οἱ πιστοὶ. Ἐκεῖ παρακολουθοῦσαν καὶ λάβαιναν μέρος πολὺ συχνὰ στὸ ἱερότατο μυστήριο τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας. Μάλιστα ἦταν χαρακτηριστικὴ ἡ εὐλάβεια μετὰ τὴν ὁποία παρακολουθοῦσαν τὴ θεῖα Λατρεία. Μετὰ τὴν ἴδια προσοχὴ ἄκουγαν τοὺς Ἀποστόλους νὰ διηγοῦνται τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου.

Αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ συνδέονται μεταξύ τους οἱ πιστοὶ μετὰ εὐκρινὴ ἀγάπη καὶ ἐγκαρδιότητα. Οἱ ἐγωισμοὶ καὶ τὰ μίσῃ εἶχαν δώσει τὴ θέση τους στὴν ταπείνωση καὶ τὴν ἀδερφικὴ ἀγάπη. Ἀκόμη, τὴν πλεονεξία γιὰ ἀπόκτηση ὑλικῶν ἀγαθῶν εἶχαν διαδεχτεῖ ἡ ὀλιγάρκεια καὶ ἡ θυσία γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἀλήθεια τί ἰδανικὴ κοινωνία! Νὰ τὸ ὑπόδειγμα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους κάθε ἐποχῆς.

Οἱ ἀγάπες

«Ἀγάπες» ὀνομάζονταν τὰ κοινὰ τραπέζια, στὰ ὁποῖα ἔπαιρναν μέρος οἱ πρῶτοι Χριστιανοί. Οἱ πιστοὶ παρακάθονταν στὸ ἴδιο τραπέζι. Χωρὶς νὰ ξεχωρίζουν κανένα γιὰ τὸν πλοῦτο του, τὴν κοινωνικὴ του θέση, τὴ μόρφωσή του κ.λπ. Σάν μιὰ οἰκογένεια ἔτρωγαν μαζί μετὰ ἐγκαρδιότητα καὶ ἀδερφικὴ ἀγάπη. Ὅλοι ἔδιναν χρήματα γιὰ νὰ ἐτοιμᾶζονταν τὰ κοινὰ αὐτὰ τραπέζια καὶ μάλιστα οἱ πλουσιότεροι. Στους ἐκλεκτοὺς ἐκείνους πιστοὺς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔδινε πολλὰ χαρίσματα: πραγματικὴ χαρὰ, ἀγνότητα στὴ ζωὴ τους, ἀδελφосύνη κ.λπ.

Δεῖγμα τῶν χαρισμάτων αὐτῶν ἦταν καὶ «οἱ ἀγάπες», ἀπὸ τίς ὁποῖες χωρίζονταν μετὰ ἀδελφικὸ ἀσπασμό.

Ὁ Βαρνάβας δίνει τὸ παράδειγμα τῆς φιλανθρωπίας

Σπουδαῖο παράδειγμα φιλανθρωπίας ἔδωσε ὁ Κύπριος Λευίτης Βαρνά-

βας. Αὐτός ξεχώριζε γιά τήν καλοσύνη του. Ἄφου πούλησε ἕνα χωράφι του, χωρίς νά τόν ἀναγκάσει κανεῖς, ἔδωσε ὄλα τά λεφτά στούς Ἀποστόλους. Μ' αὐτά θ' ἀνακουφίζονταν οἱ φτωχοί. Τό ὑπέροχο παράδειγμά του ἀκολούθησαν ἐλεύθερα καί πολλοί ἄλλοι πιστοί. Ἔτσι τό κοινό ταμεῖο ἦταν σέ θέση, νά βοηθεῖ ὄσους εἶχαν ἀνάγκες. Καί ὄλα αὐτά γίνονταν ἐλεύθερα, χωρίς κανένα ἐξαναγκασμό. Ἡ χριστιανική ἀγάπη τούς ἔνωσε καί τούς παρακινοῦσε νά θεωροῦν τίς ἀνάγκες τῶν ἄλλων σάν δικές τους. Τέτοια θαυμαστά ἔργα γίνονται, μόνο ὄταν ἐπικρατεῖ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι γίνουν πραγματικοί Χριστιανοί.

Ἐρωτήσεις:

- α) Ποιές ἦταν οἱ κυριότερες ἀρετές τῶν πρώτων Χριστιανῶν;
- β) Τί ἦταν οἱ ἀγάπες;
- γ) Ποιές εὐκαιρίες μᾶς δίνει καί σήμερα ἡ Ἐκκλησία μας γιά νά πάρομε μέρος στό φιλανθρωπικό της ἔργο;

4. Ἡ θαυματουργική θεραπεία τοῦ χωλοῦ ἀπό τόν Πέτρο καί τόν Ἰωάννη καί ἡ θαρραλέα ἀπολογία τους (Πράξ. Γ' 1-11, Δ' 1-20).

Ἡ θαυματουργική θεραπεία τοῦ χωλοῦ

Ὁ Κύριος εἶχε δώσει ὑπόσχεση στούς Ἀποστόλους ὄτι μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ θά ἔκαναν καί θαύματα. Καί νά! Λίγες μέρες ὄστερα ἀπό τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ Πέτρος καί ὁ Ἰωάννης πήγαιναν στό ναό γιά νά προσευχηθοῦν. Ἡ ὄρα ἦταν τρίτη ἀπογευματινή. Στήν πόρτα τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ, πού λεγόταν «ὄραια», καθόταν κάποιος πού εἶχε γεννηθεῖ χωλός, δηλαδή κουτσός, ζητώντας ἐλεημοσύνη. Αὐτός λοιπόν σάν εἶδε τούς Ἀποστόλους μέ παρακλητική φωνή τούς ζητοῦσε κάποια βοήθεια. Τότε ὁ Πέτρος, πού κατάλαβε ὄτι ἦταν καλός ἄνθρωπος, τοῦ εἶπε: «Χρήματα δέν ἔχω νά σοῦ δώσω. Ἐκεῖνο ὄμως πού ἔχω, σοῦ τό δίνω. Στό ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου σήκω ὄρθιος καί περπάτα». Συνάμα τόν βοήθησε νά σηκωθεῖ ὄρθιος. Τό θαῦμα εἶχε γίνει. Ὁ χωλός περπατοῦσε χωρίς καμιά δυσκολία. Γεμάτος χαρά καί εὐγνωμοσύνη μπῆκε μαζί τους στήν αὐλή τοῦ ναοῦ καί δοξολογοῦσε τό Θεό.

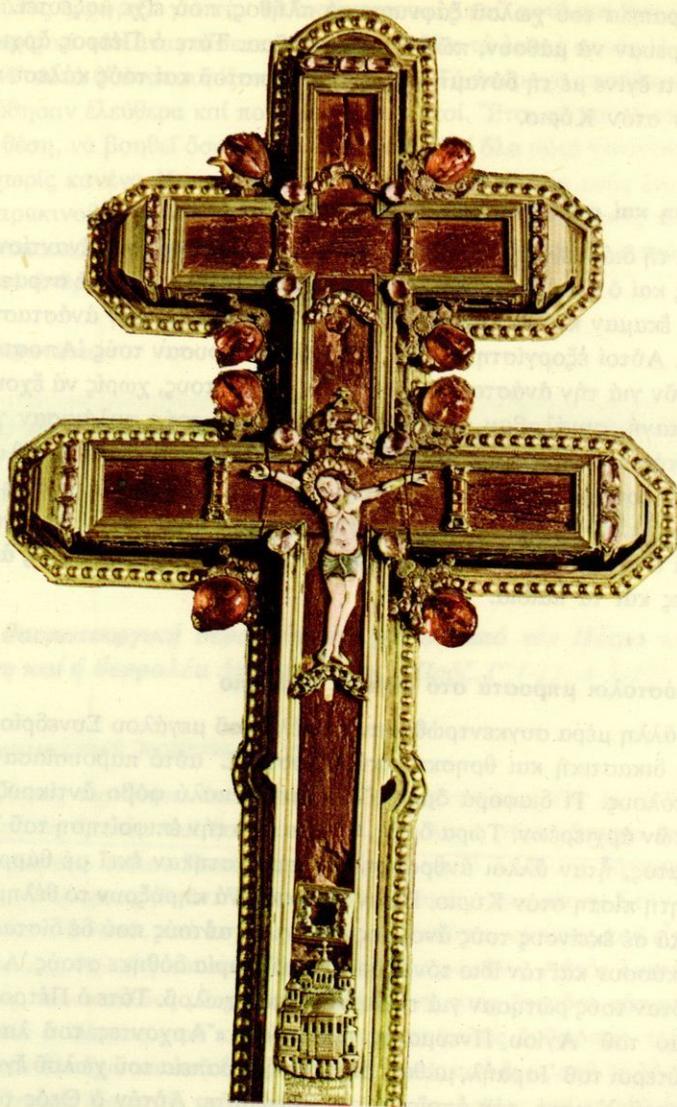
Ἡ θεραπεία τοῦ χωλοῦ ξάφνιασε τὸ πλῆθος, πού εἶχε μαζευτεῖ. Ὅλοι τους γύρευαν νά μάθουν, πῶς ἔγινε τὸ θαῦμα. Τότε ὁ Πέτρος ἄρχισε νά ἐξηγεῖ ὅτι ἔγινε μέ τῆ δύναμη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τοὺς κάλεσε νά πιστέψουν στὸν Κύριο.

Σύλληψη καὶ φυλάκιση τῶν Ἀποστόλων

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁμιλίας τῶν Ἀποστόλων δρμησαν ἐναντίον τους οἱ ἱερεῖς καί ὁ ὑπεύθυνος γιὰ τὴν τήρηση τῆς τάξεως μαζί μέ στρατιῶτες. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καί οἱ Σαδδουκαῖοι, πού δέ δέχονταν τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Αὐτοὶ ἐξοργίστηκαν πῶς πολὺ, ὅταν ἄκουσαν τοὺς Ἀποστόλους νά μιλοῦν γιὰ τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Ὅλοι τους, χωρὶς νά ἔχουν καμιά διαταγή, συνέλαβαν τοὺς Ἀποστόλους καί τοὺς φυλάκισαν γιὰ νά τοὺς δικάσουν τὴν ἄλλη μέρα. Ἡ ἀδίκη σύλληψη τῶν Ἀποστόλων, τὸ κήρυγμά τους καί μάλιστα ἡ θεραπεία τοῦ χωλοῦ ἔκαμαν μεγάλη ἐντύπωση στὸ πλῆθος. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νά πιστέψουν πολλοὶ καί νά φτάσει ἔτσι ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν περίπου τὶς πέντε χιλιάδες, ἐκτός ἀπὸ τὶς γυναῖκες καί τὰ παιδιά.

Οἱ Ἀπόστολοι μπροστὰ στὸ μεγάλο Συνέδριο

Τὴν ἄλλη μέρα συγκεντρώθηκαν τὰ μέλη τοῦ μεγάλου Συνεδρίου. Αὐτὸ εἶχε δικαστικὴ καί θρησκευτικὴ ἐξουσία. Σ' αὐτὸ παρουσίασαν τοὺς Ἀποστόλους. Τί διαφορά ὅμως! Ἄλλοτε μέ πολὺ φόβο ἀντίκρυζαν τὶς αὐλές τῶν ἀρχιερέων. Τώρα ὅμως, ὅστερα ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἦταν ἄλλοι ἄνθρωποι. Παρουσιάστηκαν ἐκεῖ μέ θάρρος καί ἀκλόνητη πίστη στὸν Κύριο. Εἶχαν ἀπόφαση νά κηρύξουν τὸ θέλημά Του μπροστὰ σέ ἐκείνους τοὺς ἄνομους κριτές. Σ' αὐτοὺς πού δέ δίστασαν νά καταδικάσουν καί τὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Ἡ εὐκαιρία δόθηκε στοὺς Ἀποστόλους, ὅταν τοὺς ρώτησαν γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ χωλοῦ. Τότε ὁ Πέτρος μέ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπάντησε. «Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καί πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ, μάθετε ὅλοι ὅτι ἡ θεραπεία τοῦ χωλοῦ ἔγινε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν ὁποῖο σεῖς σταυρώσατε. Αὐτὸν ὁ Θεὸς τὸν ἀνέστησε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς...». Οἱ συνέδριοι ἔμειναν κατάπληκτοι ἀπὸ τὸ θάρρος καί τὴ σοφία τῶν Ἀποστόλων. Ἦθελαν βέβαια νά τοὺς καταδικάσουν, ἀλλὰ δέν τόλμησαν, γιατί φοβοῦνταν τὸ λαό. Τὸ θαῦμα ἦταν πιά

«Σταυρέ Τίμει... Ἀποστόλων ἐγκαλλώπισμα = στολίδι». Τό μεγαλύτερο ἀπό
τά σωζόμενα τμήματα Τίμιου Εύλου, Γ. Μ. Ξηροποτάμου Ἁγίου Ὁρους.

γνωστό, αφού μάλιστα ήταν εκεί και ό άλλοτε χωλός. Έτσι περιορίστηκαν νά τούς διατάξουν, νά μήν κηρύττουν πιά γιά τόν Ίησού Χριστό.

Άλλά οί Άπόστολοι άπάντησαν ότι εΐναι προτιμότερο νά ύπακούουν στό Θεό παρά στους άνθρώπους. Δέν μπορούμε, εΐπαν, νά μήν κηρύττουμε όσα εΐδαμε καί άκούσαμε. Τότε εκείνοι αφού άπειλήσαν τούς Άποστόλους, τούς άπέλυσαν. Έλευθεροί πιά συναντήθηκαν μέ τούς άλλους Άποστόλους καί διηγήθηκαν όσα εΐχαν γίνεϊ. Όλοι μαζί, μέ θερμή προσευχή, εύχαρίστησαν τό Θεό γιά τήν προστασία του.

Έρωτήσεις:

- α) Τί άποτελέσματα εΐχε ή θεραπεία του χωλού στον ίδιο καί τί στο πληθος;
- β) Ποιοί πρωτοστάτησαν στη σύλληψη των Άποστόλων καί γιατί;
- γ) Τί έκαμε τό συνέδριο νά μήν τούς καταδικάσει;
- δ) Τί μάς διδάσκει ή στάση των Άποστόλων στο Συνέδριο;

5. Η έκλογή των έφτά διακόνων. Ο Πρωτομάρτυρας Στέφανος (Πράξ. ΣΤ' 1-15, Ζ' 1-57).

Στήν ύπηρεσία των πιστών

Μέ τόν καιρό οί πρώτοι Χριστιανοί πληθύνονταν συνεχώς. Όλοι τους πίστευαν μέ ειλικρίνεια στον Κύριο καί συνδέονταν μεταξύ τους μέ τήν άγάπη. Κάθε μέρα οί Άπόστολοι μοΐραζαν βοηθήματα σ' όσους εΐχαν ανάγκες. Αυτό όμως τούς άπασχολούσε πολύ καί δέν τούς άφηνε καιρό νά κηρύττουν, όσο ήθελαν, τό λόγο του Θεού. Γι' αυτό ύπέδειξαν στους πιστούς, νά διαλέξουν έφτά ένάρετους άνδρες, που θ' αναλάβαιναν τό φιλανθρωπικό έργο της Έκκλησίας. Αυτοί θά όνομάζονταν διάκονοι, επειδή θά εΐχαν τή διακονία ή ύπηρεσία αυτή. Άκόμη θά έπρεπε νά ξεχωρίζουν γιά τή σοφία τους καί τή Χάρη του Άγίου Πνεύματος.

Οί πιστοί μέ μεγάλη ίκανοποίηση δέχτηκαν τήν πρόταση των Άποστόλων καί διάλεξαν τούς έφτά διακόνους. Αυτοί ήταν ό Στέφανος, ό Φίλιππος, ό Πρόχορος, ό Νικάνορας, ό Τίμωνας, ό Παρμενάς καί ό Νικόλαος.

Μετά από την έκλογή «οἱ ἀπόστολοι προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας». (Πράξ. ΣΤ' 6). Δηλαδή προσευχήθηκαν καί ἔβαλαν τὰ χέρια τους πάνω στους ἑφτά διακόνους, γιά νά ἔρθει σ' αὐτούς ἡ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ Διάκονος Στέφανος καί τό ἔργο του

Ἄπ' ὄλους τοὺς ἄλλους διακόνους ὁ Στέφανος ξεχώριζε γιά τό χριστιανικό ζῆλο του. Κήρυττε μέ θάρρος τό λόγο τοῦ Θεοῦ καί ἔκανε πολλά θαύματα. Ἐξαιτίας τῆς δραστηριότητάς του αὐτῆς πολλοί πίστευαν στόν Κύριο. Ἄλλοι ὁμως, μάλιστα ἄπ' αὐτούς πού εἶχαν ζήσει σέ ξένες χώρες, μέ πείσμα καί φανατισμό ἀντιδροῦσαν στό ἔργο του. Κι ἀφοῦ δέν μπορούσαν ν' ἀντικρούσουν τή σοφία καί τό θάρρος τοῦ Στεφάνου, μεταχειρίστηκαν συκοφαντίες ἐναντίον του. Μέ ψευτομάρτυρες πού δωροδόκησαν, διέδιδαν ὅτι τάχα ὁ Στέφανος περιφρονοῦσε τό Μωσαϊκό νόμο, δέ σεβόταν τό ναό, οὔτε καί Αὐτό τό Θεό. Ὑστερα ἄπ' αὐτές τίς κατηγορίες συνέλαβαν τό Στέφανο καί τόν πῆγαν στό Συνέδριο. Ἐκεῖ οἱ ψευτομάρτυρες προσπάθησαν νά στηρίξουν τίς κατηγορίες τους ἐναντίον τοῦ Στεφάνου. Ἐέχασαν, οἱ δυστυχεῖς, τίς φοβερές τιμωρίες πού στέλνει ὁ Θεός σ' ὄσους ὀρκίζονται ψέματα. Σάν τεράστιο φτερωτό καί γρήγορο δρεπάνι ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ στρέφεται ἐναντίον τῶν ψευτομαρτύρων, γράφει ὁ Προφήτης Ζαχαρίας. Τί ἐκπληξη ὁμως δοκίμασαν οἱ δικαστές τοῦ Στεφάνου, ὅταν ἀντίκρυσαν τό πρόσωπό του! Χωρίς ν' ἀλλάξουν τὰ χαρακτηριστικά του, τό πρόσωπό του ἔλαμπε κι ἔμοιαζε μέ Ἄγγελο. Ἦταν καί αὐτό μιά ξεχωριστή εὐλογία, τήν ὁποία δίνει ὁ Θεός στους ἀγαθοῦς καί ἐνάρετους ἀνθρώπους.

Ὁ Στέφανος ὀδηγεῖται στό μάρτύριο

Ὁ νεαρός διάκονος, ὁ Στέφανος, στήν ἀπολογία του δέν υπεράσπιζε τόν ἑαυτό του, ἀλλά δίδασκε τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τούς ἔλεγε, γιατί σάν τοὺς προπάτορές τους καταπολεμοῦσαν τό Ἅγιο Πνεῦμα. Τά μέλη τοῦ Συνεδρίου, ὅταν ἄκουσαν αὐτά, ὀργίστηκαν τόσο πολύ ἐναντίον του, ὥστε ἔτριζαν τὰ δόντια τους ἀπό μίσος. Τά εἶχαν πραγματικά χαμένα. Τά φλογερά λόγια τοῦ νεαροῦ διακόνου τοὺς ἀναστάτωσαν. Ἀντίθετα τόσοσ ἦταν ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ Στεφάνου, ὥστε ἀναφώνησε: «Νά βλέπω τοὺς

οὐρανοῦς ἀνοιχτοῦς καί τόν Υἱό τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή τόν Κύριο, στά δεξιά τοῦ Θεοῦ». Τότε οἱ σύμβουλοι καί οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι ὄρμησαν μέ κραυγές ἐναντίον του. Κι ἀφοῦ τόν ἐβγαλαν ἔξω ἀπό τήν πόλη, ἄρχισαν νά τόν λιθοβολοῦν μέ ἀγριότητα. Πρῶτοι ἄρχισαν νά ρίχνουν πέτρες οἱ ψευτομάρτυρες. Ὁ νεαρός φαρισαῖος Σαῦλος παρακινουσε τούς ἄλλους στό πετροβόλημα ἐκεῖνο καί τούς φύλαγε τά πανωφόρια, γιά νά ἔχουν εὐκολία στίς κινήσεις τους. Καθώς οἱ πέτρες ἐπεφταν βροχή πάνω του, ὁ Στέφανος προσευχόταν δυνατά γιά τούς ἐχθρούς του: «Κύριε μή στήσης αὐτοῖς τήν ἁμαρτίαν ταύτην» Πράξ. Ζ' 60. (Κύριε μή λογαριάσης σ' αὐτούς τήν ἁμαρτία τους αὐτή). Τέλος ἐμπιστεύθηκε τό πνεῦμα του στόν Κύριο. Ἡ Ἐκκλησία μας ὀνόμασε τό Στέφανο «Πρωτομάρτυρα», ἐπειδή μαρτύρησε πρῶτος καί τόν τιμᾶ ὡς ἅγιο στίς 27 Δεκεμβρίου.

Ἑρωτήσεις:

- α) Γιά ποιούς λόγους διαλέχτηκαν οἱ ἐφτά διάκονοι, καί ποιοί ἦταν τό ἔργο τους;
- β) Τί προσόντα εἶχαν;
- γ) Τί μᾶς διδάσκει τό παράδειγμα τοῦ Στεφάνου, πού προσευχόταν γιά τούς ἐχθρούς του;

6. Ὁ Πρῶτος διωγμός στά Ἱεροσόλυμα. Διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Παλαιστίνη (Πράξ. Η' 1-26).

Ὁ Πρῶτος διωγμός καί ὁ διάκονος Φίλιππος

Ἀμέσως ὕστερα ἀπό τό λιθοβολισμό τοῦ Στεφάνου στά Ἱεροσόλυμα ἔγινε μέγας διωγμός ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. Παρά τόν ἄγριο αὐτό διωγμό οἱ Ἀπόστολοι παρέμειναν στά Ἱεροσόλυμα. Οἱ πιστοί γιά νά μή διακινδυνέψουν, διασκορπίστηκαν σέ διάφορα μέρη τῆς Ἰουδαίας καί τῆς Σαμάρειας. Ἦταν ἕνας τρόπος ν' ἀποφύγουν τό διωγμό καί νά διαδώσουν μέ ζήλο τό χαρμόσυνο μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου πολύ πιό πέρα ἀπό τά Ἱεροσόλυμα. Ἀνάμεσά τους ἦταν κι ὁ διάκονος Φίλιππος, πού πῆγε σέ κά-

ποια πόλη τῆς Σαμάρειας. Ἐκεῖ ὁ Φίλιππος κήρυττε μέ δύναμη καί χάρι-
τις χριστιανικές ἀλήθειες. Μάλιστα ἔκανε καί πολλά θαύματα. Τό ἀποτέ-
λεσμα ἦταν πολλοί νά πιστεύουν στόν Κύριο καί νά βαπτίζονται μέ χαρά.
Σάν τόν ἀέρα πού δυναμώνει καί μεταδίδει τή φωτιά, ἔτσι κι ὁ διωγμός
ἐκεῖνος ἔγινε ἀφορμή νά διαδοθεῖ εὐρύτερα ἢ χριστιανική πίστη.

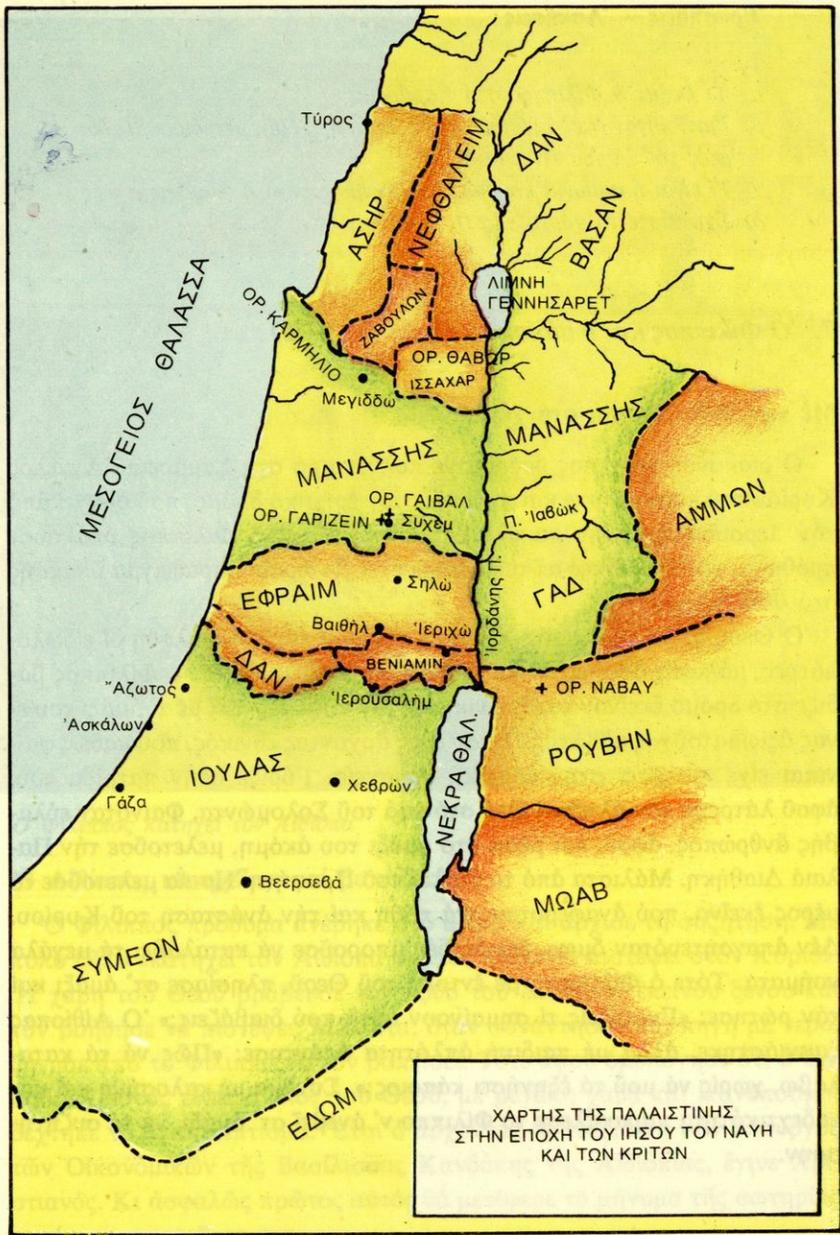
Ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού βαπτίστηκαν, ἦταν κι ὁ Σίμωνας ὁ μάγος, πού
ἄλλοτε ἐντυπωσίαζε τό λαό μέ τά δῆθεν κατορθώματά του. Κι ὁ ὁποῖος
γρήγορα ἀπαγοητεύτηκε, σάν εἶδε τά ἀληθινά καί πρωτοφανή θαύματα
τοῦ Φιλίππου. Οἱ ψευτιές καί τά σκοτεινά ἔργα του θά ξεσκεπάζονταν πιά
καί θά ἔχανε τήν πελατεία του.

Ἡ μετάδοση τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Οἱ Ἀπόστολοι, ἀφοῦ πληροφορήθηκαν μέ μεγάλη χαρά, τό ἔργο τοῦ
Φιλίππου, ἔστειλαν στή Σαμάρεια τόν Πέτρο καί τόν Ἰωάννη. Αὐτοῖ
ἐνίσχυναν στή χριστιανική ζωή τούς νέους πιστούς τῆς Σαμάρειας. Συγ-
χρόνως ὁμως, βάζοντας τά χέρια τους πάνω στά κεφάλια ὄσων εἶχαν βα-
φτιστεῖ, τούς μετέδιδαν τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔτσι γινό-
ταν τότε τό μυστήριο τοῦ Χρίσματος. Ἀπό τό δεύτερο αἰῶνα ὁμως χρησι-
μοποιήθηκε γιά τό μυστήριο τοῦτο, τό ἅγιο Μύρο.

Ὁ Σίμωνας ζήτησε νά μεταδίδει κι αὐτός τίς δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
ματος, ἀλλά γιά τό συμφέρον του φυσικά. Μάλιστα τόλμησε νά προσφέρει
χρήματα στούς Ἀποστόλους, γιά νά τοῦ δώσουν αὐτήν τήν ἐξουσία. Ὁ
δυστυχῆς νόμισε πῶς θά μπορούσε νά εξαγοράσει μέ τά χρήματά του τίς
δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! Τότε ὁ ἀπόστολος Πέτρος τοῦ εἶπε μέ ἀν-
στηρότητα: «Σίμονα σύ καί τά χρήματά σου εἴσαστε γιά τήν καταστροφή.
Δέν μπορεῖς πιά νά ἔχεις σχέση μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα καί τήν Ἐκκλησία.
Μόνο ὁ Θεός εἶναι δυνατό νά συγχωρήσει τό μεγάλο σου αὐτό ἁμάρ-
τημα». *Σιμωνία ὀνομάστηκε ἀπό τότε τό δόσιμο ἢ ἡ εξαγορά μέ χρήματα
τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί μάλιστα τῆς Ἱεροσύνης.* Τό ἁμάρ-
τημα αὐτό τό καταδικάζει μέ ἀνστηρότητα ἡ Ἐκκλησία μας.

Στή συνέχεια οἱ δύο Ἀπόστολοι ἀφοῦ κήρυξαν τό Εὐαγγέλιο καί σ'
ἄλλα μέρη τῆς Σαμάρειας, γύρισαν στά Ἱεροσόλυμα. Μέ ιδιαίτερη χαρά
δόξασαν τό Θεό, γιά ὅλα ὅσα εἶχαν γίνει.

Ερωτήσεις – Ασκήσεις:

- α) Τί έκαμε ο Φίλιππος στη Σαμάρεια;
- β) Γιατί πήγαν εκεί ο Πέτρος και ο Ιωάννης; Πώς μετέδιδαν τις δωρεές του Άγιου Πνεύματος;
- γ) Τί είναι η σιμωνία και πώς την αντιμετωπίζει η Εκκλησία μας.
- δ) Σχεδιάστε το χάρτη της Παλαιστίνης.

7. 'Ο Φίλιππος και ο αιθίοπας (Πράξ. Η' 26-40).

Μέ την Άγία Γραφή στά χέρια

Ο διάκονος Φίλιππος δέν έμεινε πολύ καιρό στη Σαμάρεια. Άγγελος Κυρίου του είπε: «Σήκω και πήγαινε στον έρημικό δρόμο, πού οδηγεί από την Ίερουσαλήμ στην παραλιακή πόλη Γάζα». Ο Φίλιππος υπάκουσε πρόθυμα, χωρίς νά σκεφτεί τί θά κάμει εκεί. Τί ώραίο παράδειγμα υπακοής στο θεό θέλημα!

Ο Θεός ήθελε νά γίνουν Χριστιανοί και οι έθνικοί, δηλαδή οι είδωλολάτρες, μάλιστα όσοι είχαν καλή διάθεση. Καθώς λοιπόν ο Φίλιππος βάρδιζε στό δρόμο εκείνο, είδε ξαφνικά νά τον προσπερνάει μέ τ' άμάξι του ένας άξιωματούχος αιθίοπας. Ήταν ένας άρχοντας έθνικός, πού καθώς φαίνεται είχε πιστέψει στην έβραϊκή θρησκεία. Γύριζε στην πατρίδα του, άφου λάτρεψε τον άληθινό Θεό στό ναό του Σολομώντα. Φαινόταν εύλαβής άνθρωπος. άφου, και μέσα στό άμάξι του άκόμη, μελετούσε την Παλαιά Διαθήκη. Μάλιστα από τό βιβλίο του Προφήτη Ήσαία μελετούσε τό μέρος εκείνο, πού αναφερόταν στά πάθη και την άνάσταση του Κυρίου. Δέν άπαγοητευόταν όμως, επειδή δέν μπορούσε νά καταλάβει τά μεγάλα νοήματα. Τότε ο Φίλιππος, μέ έντολή του Θεού, πλησίασε στ' άμάξι και τον ρώτησε: «Γνωρίζεις τί σημαίνουν αυτά πού διαβάξεις;» Ο Αιθίοπας ξαφνιάστηκε, αλλά μέ παιδική άπλότητα άπάντησε: «Πώς νά τά καταλάβω, χωρίς νά μου τά εξηγήσει κάποιος;». Συνάμα μέ καλοσύνη και καταδεχτικότητα παρακάλεσε τό Φίλιππο ν' άνεβεί στ' άμάξι, νά τά συζητήσουν.

Ὁ Φίλιππος κατηχεῖ τόν Αἰθίοπα

Ὁ Αἰθίοπας κατηχεῖται καί βαπτίζεται

Ὁ Φίλιππος πρόθυμα ἀνέβηκε στό ἀμάξι καί ἄρχισε τή συζήτηση. Μέ πολύ ζήλο «κατηχεῖ τόν Αἰθίοπα καί τόν καλεῖ νά πιστέψει στόν Κύριο». Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ βράβευσε τόν πόθο τοῦ ἐπίσημου ἐκείνου ξένου καί τόν βοήθησε νά πιστέψει. Μάλιστα, δταν συνάντησαν μιά πηγή μέ νερό, ζήτησε ἀπό τό Φίλιππο νά τόν βαπτίσει. Τότε ἀφοῦ ὁμολόγησε ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, μέ μεγάλη χαρά καί ἰκανοποίηση δέχτηκε τό ἅγιο Βάπτισμα. Ἔτσι ὁ ἄρχοντας ἐκεῖνος, κάτι σάν ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Βασίλισσας Κανδάκης τῆς Αἰθιοπίας, ἐγινε Χριστιανός. Κι ἀσφαλῶς πρῶτος αὐτός θά μετέφερε τό μήνυμα τῆς σωτηρίας στούς συμπατριῶτες του.

Ύστερα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὡδήγησε τὸ Φίλιππο στὴν πόλη Ἄζωτο. Ἐκεῖ καθὼς καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Παλαιστίνης δίδαξε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀργότερα κατέληξε στὴν παραλιακὴ πόλη τῆς Παλαιστίνης Καισάρεια, ὅπου συνέχισε μὲ ζῆλο νὰ κηρύττει τὸ θεῖο λόγο. Ἡ Ἐκκλησία μας τὸ διάκονο Φίλιππο, τὸν ἐνθουσιώδη αὐτὸ κήρυκα τοῦ Εὐαγγελίου πού ἦταν καὶ καλὸς οἰκογενειάρχης, τὸν τιμᾶει ὡς ἅγιο στὶς 11 Ὀκτωβρίου.

Ἀσκήσεις – Ἐρωτήσεις:

- α) Χαρακτηρίστε τὸ διάκονο Φίλιππο. Ποιῆς ἦταν οἱ σπουδαιότερες ἀρετὲς του καὶ ποῦ φάνηκαν;*
- β) Ποῦ φάνηκε ἡ εὐσέβεια τοῦ ἐπίσημου αἰθίοπα;*
- γ) Τί μᾶς διδάσκει τὸ παράδειγμά του σχετικὰ μὲ τὴ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς;*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

Α) ΠΑΥΛΟΣ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

8. *Ἡ ζωὴ τοῦ διώκτη Σαούλ (Πράξ. Η' 3-5).*

Καταγωγή καὶ μόρφωση τοῦ Σαούλ

Ένας ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους πού γεννήθηκαν καὶ μεγάλωσαν ἔξω ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη, ἦταν κι ὁ Σαούλ. Γεννήθηκε στὴν πόλη Ταρσό τῆς Κιλικίας, πού βρισκόταν στοὺς πρόποδες τοῦ ὄρους Ταύρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ Ταρσός ξεχώριζε ὄχι μόνο γιὰ τὸν πλοῦτο καὶ τὸ ἐμπόριό της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τίς τέχνες καὶ τὰ γράμματα. Στὴν πνευματικὴ πρόοδο ἐμοιαζε μὲ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ Σαούλ καταγόταν ἀπὸ τὴ φυλὴ Βενιαμίν κι ἀνῆκε στὴν τάξη τῶν Φαρισαίων. Ἀπὸ τὸν πατέρα του κληρονόμησε καὶ τὸ προνόμιο τοῦ Ῥωμαίου Πολίτη. Γι' αὐτὸ εἶχε καὶ δύο ὀνόματα: τὸ ἑβραϊκὸ Σαούλ ἢ Σαῦλος καὶ τὸ Ἑλληνορωμαϊκὸ Παῦλος. Ὁ Σαούλ γνώριζε τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλ' ὡς γνήσιος Φαρισαῖος ἀποκτεσε καὶ μεγάλη ἰουδαϊκὴ μόρφωση. Στὰ Ἱεροσόλυμα, κοντὰ στὸν ὀνομαστό νομοδιδάσκαλο Γαμαλιήλ, συμπλήρωσε τίς σπουδές του. Ἐγινε κι αὐτός Ραββίνος, δηλαδὴ διδάσκαλος τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Σύμφωνα μὲ ἔθιμο ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ὁ Σαούλ στὴν Ταρσό, ἔμαθε καὶ μιὰ πρακτικὴ τέχνη. Ἐγινε σκηνοποιός. Θὰ μπορούσε, δηλαδὴ, νὰ φτιάχνει σκηνές ἀπὸ μάλλινα ὑφάσματα ἢ δέρματα. Ἐτσι θὰ εἶχε τ' ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωὴ του, δίχως νὰ ἐπιβαρύνει κανένα.

Ὁ Σαούλ διώκει τήν Ἐκκλησία

Εἶχαν περάσει περίπου δέκα χρόνια ἀπό τότε πού ὁ Σαούλ τέλειωσε τίς σπουδές του κι ἀποχαιρέτησε τόν ἀγαπημένο του διδάσκαλο Γαμαλιήλ. Στό διάστημα αὐτό δέ γνωρίζουμε, πού ἀκριβῶς βρισκόταν. Σίγουρα ὁ δῶμος τότε θά ἔμαθε γιά τή λυτρωτική θυσία τοῦ Κυρίου πάνω στό Γολγοθά. Εἶδαμε ὅτι στά Ἱεροσόλυμα παραβρέθηκε στό λιθοβολισμό τοῦ Στεφάνου. Ὁ Σαούλ εἶχε γίνει φανατικός διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ μόνο καί μόνο ἀπό ὑπερβολικό ζήλο στή θρησκεία τῶν προγόνων του. Μισοῦσε τοὺς Χριστιανούς καί τοὺς καταδίωκε μέ κάθε τρόπο. Στή διάθεσή του εἶχε ὅσα ζητοῦσε ἀπό τοὺς ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων. Ἀρκεῖ νά πετύχαινε τό σκοπό του, δηλαδή τόν ἀφανισμό τῆς Ἐκκλησίας.

Γιά τοῦτο χρησιμοποιοῦσε πολλά καί σκληρά μέτρα ἐναντίον τῶν πιστῶν: συλλήψεις, φυλακίσεις, βασανιστήρια, ἔρευνες στά σπίτια τους κ.ἄ. Εἶχε γίνει ὁ φόβος κι ὁ τρόμος τῶν Χριστιανῶν. Θά δοῦμε ὁμως ὅτι ὁ Θεός αὐτόν τό φανατικό διώκτη, τόν μετέβαλε σέ μεγάλο Ἀπόστολο. Αὐτόν ἀνέδειξε σέ λαμπρό κήρυκα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἑρωτήσεις:

- α) Ποιά ἦταν ἡ καταγωγή καί ἡ μόρφωση τοῦ Σαούλ;
- β) Ποιά τέχνη ἔμαθε καί τί μᾶς διδάσκει αὐτό γιά τήν ἀξία τῆς ἐργασίας;
- γ) Τί ἔκαμε τό Σαούλ νά γίνει διώκτης τῶν Χριστιανῶν; μήπως εἶχε κατώτερα κίνητρα;

9. Ὁ Σαῦλος γίνεται Χριστιανός (Πράξ. Θ' 1-22, ΚΒ' 11-16 & 24-31).

Ὁ δρόμος τῆς δόξας

Πολλοί χριστιανοί εἶχαν ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τά Ἱεροσόλυμα ἐξαιτίας τοῦ διωγμοῦ. Ἀρκετοί κατέφυγαν στή Δαμασκό, ὅπου προσέλκυαν καί ἄλλους στή χριστιανική πίστη. Αὐτό ἐξόργισε τό διώκτη Σαούλ καί τόν ἔκαμε νά στρέψει καί πρὸς τά κεῖ τά βέλη του. Εἶχε σκοπό νά συλλάβει

τούς Χριστιανούς τῆς Δαμασκοῦ καί νά τούς φέρι δεμένους στό Ἱεροσόλυμα. Γιά νά πετύχει τό σκοπό του, πήρε ἀπό τόν ἀρχιερέα συστατικά γράμματα γιά τίς συναγωγές τῆς Δαμασκοῦ.

Ὁ Θεός ὁμως προστάτευσε τούς Χριστιανούς μέ θαυμαστό τρόπο κι ἀπέδωσε στήν Ἐκκλησία ἕνα μεγάλο Ἀπόστολο, τόν Παῦλο. Ἄλλ' ἄς δοῦμε πῶς ἔγιναν τά πράγματα.

Ὁ Σαοῦλ πάνω στ' ἄλογό του κι ἐπικεφαλῆς μιᾶς καλά ὄπλισμένης ομάδας ἀναχώρησε γιά τή Δαμασκó. Ὑστερα ἀπό πορεία μερικῶν ἡμερῶν ἀντίκρουσε τήν εὐφορη πεδιάδα τῆς Δαμασκοῦ. Σέ λίγο θά ἔβαζε σέ ἐφαρμογή τά σχέδιά του. Ξαφνικά ὁμως, λίγο προτοῦ νά φτάσει στήν πόλη, τόν περιέβαλε ἕνα παράδοξο κι ἐκτυφλωτικό φῶς. Κι ἐνῶ ἔπεφτε καταγῆς, ἄκουσε ἀπό τόν οὐρανó μιά φωνή νά τοῦ λέει: «Σαοῦλ, Σαοῦλ, γιατί μέ καταδιώκεις;». Τότε αὐτός ρώτησε μέ τρόπο: «Ποιός εἶσαι Κύριε;» Κι ὁ Κύριος ἀπαντᾷ: «Ἐγώ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, αὐτός τόν ὁποῖο σύ καταδιώκεις. Ἄλλά σήκω ἐπάνω, πήγαινε στήν πόλη κι ἐκεῖ θά σοῦ φανερωθεῖ, τί πρέπει νά κάμεις».

Ὡστε λοιπόν ὅσα ἔκανε ὁ Σαῦλος ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, στρέφονταν ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ! Ὅσα συμβαίνουν στούς πιστούς, θά ἔλεγε ἀργότερα ὁ Μ. Βασίλειος, ὁ Κύριος τά δέχεται ὅτι συμβαίνουν στόν ἴδιο τόν ἑαυτό Του.

Ὁ Σαῦλος μετάνιωσε εἰλικρινά γιά ὅλα αὐτά. Προσπάθησε νά σηκωθεῖ ζητώντας νά τόν βοηθήσουν, γιατί εἶχε χάσει τό φῶς του. Οἱ συνοδοί του ἐκπληκτοί τόν ὀδήγησαν στή Δαμασκó καί τόν ἄφησαν στό σπίτι κάποιου Ἰούδα, στήν Εὐθεία ὁδó. Τρεῖς ἡμέρες ἔμεινε ὁ Σαῦλος χωρίς νά φάει καί νά πιεῖ κάτι. Βυθισμένος στό σκοτάδι, γιατί δέν ἔβλεπε ἀκόμη, προσευχόταν στόν Κύριο καί ζητοῦσε συγγνώμη γιά τήν προηγούμενη διαγωγή του. Ὁ Θεός τῆς ἀγάπης τόν εἶχε πιά συγχωρήσει.

Ὁ Παῦλος βαφτίζεται

Στή Δαμασκó ζοῦσε ἕνας εὐλαβῆς χριστιανός, ὁ Ἀνανίας. Γι' αὐτόν λέει ἀρχαία παράδοση, πῶς ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἑβδομήκοντα μαθητές τοῦ Κυρίου καί πῶς εἶχε καταφύγει στή Δαμασκó, ὅταν ἄρχισε ὁ διωγμός ἀπό τόν Παῦλο. Σ' αὐτόν λοιπόν εἶπε ὁ Κύριος: «Ἀνανία πήγαινε στό σπίτι τοῦ Ἰούδα στήν Εὐθεία ὁδó, νά βρεῖς τό Σαῦλο ἀπό τήν Ταρσό πού προσεύχεται». Κι αὐτός, πού δέν ἤξερε ὅσα εἶχαν γίνει, ἀπάντησε μέ σεβασμό:

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἱ. Μ. Σταυρονικήτα Ἁγίου Ὁρους.
«Σκευὸς ἐκλογῆς μοί ἐστίν οὗτος» Πράξ. Θ' 15
(Εἶναι ὄργανο πού τόν διάλεξα Ἐγώ, εἶπε γι' αὐτόν ὁ Κύριος).

«Κύριε γι' αὐτόν τόν ἄνθρωπο ἔχω ἀκούσει ὅσα φοβερὰ ἔκαμε ἐναντίον τῶν ἁγίων ὁπαδῶν Σου στήν Ἱερουσαλήμ». Ἄλλ' ὁ Κύριος τόν καθησύχασε καί τοῦ εἶπε: «Πήγαινε χωρίς φόβο, γιατί αὐτός πιά εἶναι ὁ ἐκλεκτός

μου. Αὐτός θά κηρύξει τ' ὄνομά μου σ' ὅλο τόν κόσμο». Ὁ Ἄνανίας μέ θάρρος πιά πήγε καί βρῆκε τόν Παῦλο νά προσεύχεται. Μέ καλοσύνη κι ἀγάπη ἔβαλε τά χέρια του πάνω στό κεφάλι τοῦ Παύλου καί τοῦ εἶπε: «Σαούλ, ἀδελφέ μου, ὁ Κύριος πού σοῦ παρουσιάστηκε στό δρόμο, μέ ἔστειλε γιά ν' ἀποχτήσεις τό φῶς σου καί νά γεμίσεις μέ Ἅγιο Πνεῦμα». Τότε μέ ἄλλο θαῦμα ἔπεσαν ἀπό τά μάτια τοῦ Παύλου κάτι σάν λέπια καί ἦρθε τό φῶς του. Ἀφοῦ σηκώθηκε δέχτηκε τό Ἅγιο Βάπτισμα καί ἔφαγε κάτι, γιά νά βρεῖ τίς σωματικές του δυνάμεις. Μά πιό πολύ ἀπόχτησε τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ καί τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γιά ν' ἀναδειχτεῖ ἀργότερα ὁ μέγιστος ἀπόστολος τῆς Οἰκουμένης.

Ὁ Παῦλος καί τό νέο του ἔργο

Ὁ Παῦλος ἀφοῦ ἐπικοινωνῆσε γιά λίγο μέ τούς πιστούς τῆς Δαμασκοῦ ἔφυγε γιά τήν ἔρημο τῆς Ἀραβίας. Σάν Τόν Κύριο πού ἔμεινε σαράντα ἡμέρες στήν ἔρημο, ἔτσι κι αὐτός ἤθελε νά μείνει ὁ μόνος του γιά νά συγκεντρωθεῖ καί νά προσευχηθεῖ καλύτερα. Ἀργότερα ξαναἦρθε στή Δαμασκό, ὅπου κήρυξε μέ θάρρος τό Χριστό. Οἱ Ἑβραῖοι ὁμως ἀπειλοῦσαν τή ζωή του. Γι' αὐτό οἱ πιστοί φυγάδεψαν τόν Παῦλο. Μιά νύχτα τόν κατέβασαν ἀπό τά τεῖχη μέσα σ' ἕνα μεγάλο καλάθι. Εἶχαν περάσει τρία χρόνια ἀφότου ὁ Παῦλος γνῶρισε τό Χριστό. Τώρα ἀποφάσισε νά πάει στά Ἱεροσόλυμα. Ἐκεῖ ὁ ἀπόστολος Βαρνάβας τόν παρουσίασε στους Ἀποστόλους καί σ' ἄλλους Χριστιανούς. Ὅλοι τους χάρηκαν γιά τή θαυμαστή αὐτή ἀλλαγὴ τοῦ Παύλου καί δόξασαν τόν Κύριο. Ὁ νέος Ἀπόστολος μέ θάρρος καί δύναμη κήρυττε τό Εὐαγγέλιο.

Ἀσκήσεις – Ἐρωτήσεις:

- α) Περιγράψτε τό θαῦμα τῆς μεταστροφῆς τοῦ Παύλου.
- β) Γιατί ὁ Παῦλος πήγε στήν ἀραβική ἔρημο; τί μᾶς διδάσκει αὐτό;
- γ) Τί ἦταν ὁ Ἄνανίας καί πῶς βοήθησε τόν Παῦλο;

10. Ὁ Παῦλος στήν Ταρσό καί στήν Ἀντιόχεια (Πράξ. ΙΑ' 19-26).

Τά ἤσυχα χρόνια τῆς Ταρσοῦ

Τό κήρυγμα τοῦ Παύλου στά Ἱεροσόλυμα ἐξαγρίωσε πολλούς φανατικούς Ἑβραίους, πού ἀποφάσισαν νά τόν θανατώσουν. Ἀλλ' οἱ πιστοί τόν ἔσωσαν καί πάλι, καθώς κι ἄλλοτε στή Δαμασκó. Χωρίς νά πάρουν εἶδηση οἱ ἐχθροί τοῦ Παύλου, τόν φυγάδεψαν μακριά στήν Ταρσό. Ἔτσι ὁ Παῦλος βρέθηκε ξανά στήν ἀγαπητή του πατρίδα, τήν Ταρσό, ὅπου πέρασε μερικά ἤσυχα χρόνια. Στό διάστημα αὐτό προσευχόταν μέ θέρμη στόν Κύριο καί κατάστρωνε τά Ἱεραποστολικά του σχέδια. Περίμενε δμως νά τόν καλέσει ὁ Κύριος, γιά νά μεταφέρει τό Εὐαγγελικό μήνυμα σ' ἕναν κόσμο, πού δέν εἶχε ἀκόμη γνωρίσει τό Χριστό.

Ὁ Παῦλος καλεῖται στήν Ἀντιόχεια

Μέ τόν καιρό ἡ Χριστιανική Ἐκκλησία στήν προσπάθειά της νά ἐξαπλωθεῖ εὐρύτερα ἀποφάσισε ν' ἀκολουθήσει τήν πορεία Ἱερουσαλήμ-Ἀντιόχεια-Ρώμη. Ἔτσι ὕστερα ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ, ἡ Ἀντιόχεια ἦταν ἡ ἄλλη μεγάλη πόλη, ὅπου διαδόθηκε τό Εὐαγγέλιο.

Ἡ πόλη αὐτή τῆς Ἀνατολῆς, ἡ Ἀντιόχεια εἶχε πλατιούς δρόμους καί στολιζόταν μέ ὠραίους κήπους κι ἄλλα ἔργα πολιτισμοῦ. Ἐκεῖ Χριστιανοί ἀπό τήν Κύπρο καί τήν Κυρήνη τῆς Τυνησίας κήρυξαν ἀρχικά τό Χριστιανισμό. Μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ πολλοί πίστευαν στόν Κύριο, ἰδίως Ἕλληνιστές. Ἔτσι λέγονταν ὅσοι Ἑβραῖοι μιλοῦσαν τήν ἑλληνική γλώσσα. Τά εὐχάριστα αὐτά νέα ἔκαμαν τούς Ἀποστόλους, νά στείλουν ἐκεῖ ἀπό τά Ἱεροσόλυμα τό Βαρνάβα, γιά νά ἐνισχύσει τούς νέους πιστούς. Ὁ Βαρνάβας, ὡς ἀγαθός ἄνθρωπος πού ἦταν, πολλούς προσέκλυε στόν Κύριο. Μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ μάλιστα ἀποφάσισε νά καλέσει κοντά του καί τόν Παῦλο, σάν τόν πιό κατάλληλο γι' αὐτή τή δουλειά. Χωρίς καθυστέρηση λοιπόν πῆγε στήν Ταρσό, ὅπου οἱ δύο παλιοί φίλοι συναντήθηκαν καί πάλι. Ὁ Παῦλος μέ ξεχωριστή χαρά δέχτηκε τήν πρόσκληση τοῦ Βαρνάβα, νά ἔρθει στήν Ἀντιόχεια. Ἐκεῖ γιά ἕνα χρόνο δίδαξαν μαζί τό Εὐαγγέλιο μέ θαυμαστά ἀποτελέσματα.

Χριστιανοί, ἕνα τιμημένο ὄνομα γιά τούς πιστούς

Στήν Ἀντιόχεια ἡ νεαρή Ἐκκλησία προόδευε συνεχῶς. Οἱ πιστοί μέχρι

τότε λέγονταν μεταξύ τους αδερφοί, μαθητές, άγιοι κ.λπ. Από τούς άλλους όμως ονομάζονταν Ναζωραίοι. Εκεί στην Αντιόχεια ονομάστηκαν για πρώτη φορά «Χριστιανοί», στην άρχή από τόν άπλό λαό και ύστερα από τίς επίσημες Άρχές τής πόλεως. Πράγματι δέν υπήρχε πιά χαρακτηριστικό όνομα για τούς πιστούς. Τ' όνομα τουτο μοιάζει μέ τήν έπιγραφή, πού έβαλε ό Πιλάτος πάνω στό Σταυρό γραμμένη Έβραϊκά, Έλληνικά και Ρωμαϊκά. Έτσι και τ' όνομα «Χριστιανός» ένώ είναι Έβραϊκό, έχει Έλληνική ρίζα και Ρωμαϊκή κατάληξη. Μ' αυτόν τόν τρόπο φανεωνόταν ή παγκόσμια έκταση, πού θά ξπαιρνε ό Χριστιανισμός. «Χριστιανοί» πόσα και πόσα δέ μās θυμίζει τό τιμημένο αυτό όνομα! Μās δηλώνει ότι ανήκουμε στό Χριστό. Μās τιμάει και συγχρόνως μās θυμίζει τί όφείλουμε στό Χριστό και Κύριο μας.

Έρωτήσεις:

- α) Πώς έσωσαν τόν Παύλο από τίς νέες άπειλές οί πιστοί τών Τεροσολύμων; τί μās διδάσκει τό παράδειγμά τους;
- β) Μέ ποιόν τρόπο ό Θεός κάλεσε τόν Παύλο νά έρθει στην Αντιόχεια και νά κηρύξει τό Ευαγγέλιο;
- γ) Πώς δόθηκε στους πιστούς τ' όνομα «Χριστιανοί»; τί μās θυμίζει;

11. Πρώτη Περιοδεία του Παύλου (Πράξ. ΙΓ' 4-15, ΙΔ' 1-17).

Η Ίεραποστολή στην Κύπρο

Στήν Αντιόχεια τά μέλη τής Έκκλησίας, μέ προσευχή και νηστεία, ήθελαν νά μάθουν ποιό ήταν τό θέλημα του Θεού για τό μέλλον τής Έκκλησίας. Και ό Θεός δέν άργησε νά φανερώσει τό θέλημά Του. Μέ μία μυστηριώδη φωνή, πού άκούστηκε στή διάρκεια τής θείας λατρείας, ζητούσε τόν Παύλο και τό Βαρνάβα ν' άφοσιωθούν στην ίεραποστολή. Οί πιστοί μέ εύλάβεια άκουσαν και δέχτηκαν τό θέλημα του Θεού. Έτσι μέ τίς εύχές τών πιστών και μέ τίς εύλογίες τής Έκκλησίας άρχισε ή πρώτη άποστολική περιοδεία από τήν Αντιόχεια τό 47 μ.Χ. Οί άπόστολοι Παύλος και

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Βαρνάβας, μαζί με τό νεαρό Μάρκο τόν άνεπιό τοῦ Βαρνάβα καί μετέπειτα Εὐαγγελιστή, ἀπό τήν παραλιακή πόλη Σελεύκεια ἐπλευσαν γιά τήν Κύπρο. Ἐφθασαν στή Σαλαμίνα, τήν ἀρχαία παραλιακή πόλη στήν ἀνατολική πλευρά τοῦ νησιοῦ.

Ἐκεῖ ἀρχικά κήρυξαν τό λόγο τοῦ Θεοῦ, γιά νά καταλήξουν στήν Πάφο τήν τότε Πρωτεύουσα τῆς Κύπρου. Στήν Πάφο ἀνάμεσα στοῦς πολλοῦς πού πίστεψαν καί βαφτίστηκαν, ἦταν κι ὁ ρωμαῖος διοικητής τοῦ νησιοῦ ἀνθύπατος Σέργιος Παῦλος. Αὐτός σάν μορφωμένος καί συνετός πού ἦταν, συνδύασε ἄριστα τήν πίστη μέ τή γνώση, τήν ἀληθινή θρησκεία μέ τή μόρφωση. Ἀπό δῶ καί πέρα ὁ Σαῦλος γίνεται γνωστός μέ τ' ὄνομά του Παῦλος.

Ἡ ἱεραποστολή στή Μικρά Ἀσία

Οἱ Ἀπόστολοι ἀφοῦ ἀπόπλευσαν ἀπό τήν Κύπρο, ἀποβιβάστηκαν στήν Ἀτάλεια, στά νότια παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Μετά πῆγαν στήν Πέργη, ἀπ' ὅπου ὁ νεαρός Μάρκος ἀποχώρησε γιά τά Ἱεροσόλυμα, γιατί εἶχε ὡς φαίνεται κουραστεῖ ἀπό τίς ὁδοιπορίες.

Οἱ Ἀπόστολοι μέ πολλοὺς κόπους ἔφτασαν στήν Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας. Ἐκεῖ δίδαξαν στήν ἑβραϊκή συναγωγή κι ἀρκετοί πίστεψαν στό Χριστό. Ἄλλοι ὁμως Ἑβραῖοι ἀπό φθόνο ἀντιδρούσαν στούς Ἀποστόλους καί τοὺς ἀνάγκασαν νά φύγουν γιά τό Ἰκόνιο.

Οἱ ἐχθροί τῆς πίστεως μέ τά ἐμπόδιά τους γίνονταν ἀφορμή ν' ἀκούγεται κι ἄλλοῦ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, εἶπε ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Κι ἐκεῖ ἀφοῦ κήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι, ἀναγκάστηκαν ἀπό τοὺς ἑβραίους νά φύγουν. Πῆγαν στά Λύστρα τῆς Λυκαονίας, ὅπου μέ τό κήρυγμά τους πολλοί πίστεψαν στόν Κύριο. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς ἦταν κι ὁ μετέπειτα συνεργάτης τοῦ Παύλου καί σπουδαῖος μαθητής του, Τιμόθεος.

Τό τέλος τῆς Περιοδείας

Στά Λύστρα ἐξαιτίας κάποιου θαύματος τοῦ Παύλου — εἶχε θεραπεύσει ἕναν πού εἶχε γεννηθεῖ παράλυτος — δέ δίστασαν ν' ἀνακηρύξουν θεοῦς τοὺς Ἀποστόλους. Τό Βαρνάβα ὀνόμασαν Δία καί τόν Παῦλο, πού μιλοῦσε πιά πολύ, Ἑρμῆ. Ἐτοιμάζονταν μάλιστα νά κάμουν θυσία γιά χάρη τους. Οἱ Ἀπόστολοι μέ πολύ κόπο κατόρθωσαν νά τοὺς ἐμποδίσουν. Κι ἐνῶ προσπαθοῦσαν νά τοὺς ἀπαλλάξουν ἀπ' αὐτές τίς μάταιες συνήθειες, οἱ διαθέσεις τοῦ ἀσταθοῦς πλήθους ἄλλαξαν ξαφνικά. Ἀπό τή μιά ἄκρη ἔφτασαν στήν ἄλλη. Ἄρχισαν νά τοὺς νομίζουν γιά μάγους. Ἐπηρεάστηκαν κι ἀπό ἑβραίους ἐχθροῦς τῶν Ἀποστόλων καί μιά ἡμέρα πού βρέθηκε μόνος του ὁ Παῦλος, τόν λιθοβόλησαν μέ ἀγριότητα. Ἄλλ' ὁ Κύριος, μέ τίς περιποιήσεις τῶν πιστῶν, ἔσωσε τόν Παῦλο καί τοῦ θεράπευσε τίς πληγές.

Ἀμέσως μετά ἔφυγαν οἱ Ἀπόστολοι καί ἔφτασαν στή Δέρβη, ὅπου πολλοί δέχτηκαν τή χριστιανική πίστη. Εἶχαν περάσει δύο περίπου χρόνια ἀπό τότε πού ἄρχισε ἡ ἱεραποστολή. Ἦταν καιρός, σκέφτηκαν, νά γυρίσουν στήν Ἀντιόχεια, ἀπ' ὅπου εἶχαν ξεκινήσει. Προτίμησαν νά ἐπιστρέψουν ἀπό τίς ἴδιες πόλεις: Λύστρα, Ἰκόνιο, Ἀντιόχεια Πισιδίας κ.λπ. Ἔτσι θά στερέωναν τοὺς χριστιανούς στήν πίστη καί θά ἔλυναν ὅσα

προβλήματα είχαν παρουσιαστεί. Παντού οι πιστοί τους υποδέχονταν με μεγάλη χαρά. Με ακόμη μεγαλύτερη χαρά τους υποδέχτηκαν, σάν γύρισαν, οι Χριστιανοί τῆς Ἀντιόχειας στή Συρία.

Ἐρωτήσεις — Ἀσκήσεις:

- α) Ποιά ἦταν τά ἀποτελέσματα τῆς περιοδείας τῶν Ἀποστόλων στήν Κύπρο;
- β) Τί ἐπεισόδια ἔγιναν στά Λύστρα;
- γ) Σχεδιάστε τό χάρτη τῆς πρώτης περιοδείας.

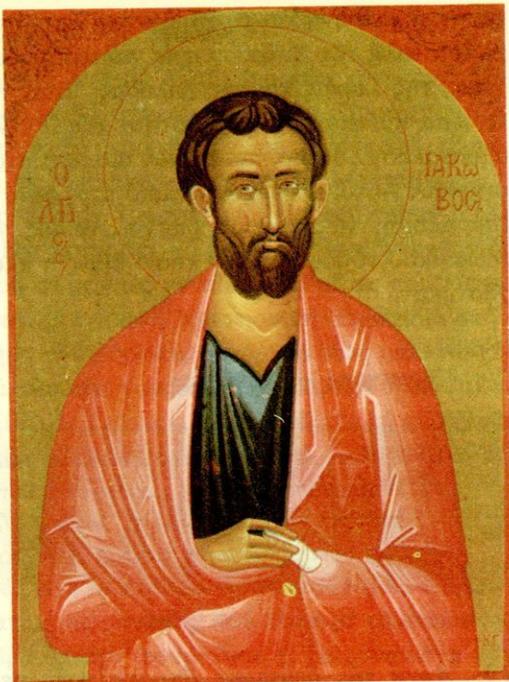
12. Ἀποστολική Σύνοδος (Πράξ. ΙΕ' 1-35).

Μετά τίς πρώτες καλές ἐντυπώσεις

Οἱ ἀπόστολοι Παῦλος καί Βαρνάβας διηγήθηκαν στούς πιστούς τῆς Ἀντιόχειας, ὅσα ἔγιναν μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ κατά τήν ἀποστολική τους περιοδεία. Ὅλοι τους εὐχαριστοῦσαν καί δοξολογοῦσαν τό Θεό, γιατί «ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως». (Πράξ. ΙΔ' 27). Δηλαδή γιατί ἄνοιξε καί γιά τούς εἰδωλολάτρεις τήν πόρτα τῆς πίστεως καί τῆς σωτηρίας. Τή χαρά ὁμως ἀπό τά εὐχάριστα αὐτά νέα προσπάθησαν νά μειώσουν μερικοί Χριστιανοί, πού προέρχονταν ἀπό τούς Ἰουδαίους. Αὐτοί ζητοῦσαν γιά τούς Χριστιανούς πού προέρχονταν ἀπό τούς εἰδωλολάτρεις νά τηροῦν τήν περιτομή καί τίς ἄλλες τυπικές διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Ἦθελαν δηλαδή ν' ἀναμείξουν τό χριστιανισμό μέ τούς νεκρούς τύπους τῆς ἐβραϊκῆς Ὁρησκείας.

Ἦταν τά πρώτα σύννεφα, πού ἔφεραν μεγάλη ἀναταραχή στούς Χριστιανούς τῆς Ἀντιόχειας. Παρά τίς προσπάθειες τῶν ἐκεῖ Ἀποστόλων οἱ φανατικοί ἐκείνοι «ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοί» ἔμεναν ἀμετάπειστοι. Τότε ἀποφασίστηκε κι ἔγινε μιά ἐπιτροπή ἀπό τόν Παῦλο, τό Βαρνάβα, τόν Τίτο κι ἄλλους πιστούς. Μέ τίς εὐχές τῆς Ἐκκλησίας τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἔφυγαν γιά τό Ἱεροσόλυμα, ὅπου μαζί μέ τούς ἄλλους Ἀποστόλους καί τούς πρεσβυτέρους θά ἔλυναν τό ζήτημα τοῦτο.

Άγιος Ίάκωβος, ὁ ἀδελφόςθεος
(Κ. Γεωργακόπουλου).

Τό Ἅγιο Πνεῦμα προστατεύει τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας

Οἱ πιστοί στά Ἱεροσόλυμα ὑποδέχτηκαν μέ ἐγκαρδιότητα τοὺς ἀδερφοὺς ἀπό τήν Ἀντιόχεια. Ὁ Παῦλος κι ὁ Βαρνάβας διηγῆθηκαν, ὅσα ἐγίναν μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ κατά τήν περιοδεία τους. Ὅλοι τους χάρηκαν καί δόξασαν τό Θεό. Κατόπιν ἐγινε, τό 49 μ.Χ., ἡ «Ἀποστολική Σύνοδος», στήν ὁποία πῆραν μέρος οἱ Ἀπόστολοι, οἱ πρεσβύτεροι καί οἱ πιστοί. Πρόεδρος ἦταν ὁ ἀδελφόςθεος Ἰάκωβος. Ὑστερα ἀπό ἀρκετή συζήτηση πού ἐγινε μέσα σέ μιά ἀτμόσφαιρα ἀγάπης καί σεβασμοῦ, ἐπικράτησε ἡ γνώμη τοῦ Παύλου καί τοῦ Βαρνάβα. Αὐτήν ὑποστήριξαν ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος κι ἄλλοι. Σύμφωνα μ' αὐτή τή γνώμη ὁ Χριστιανισμός ἐπρεπε ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τοὺς ἐβραϊκοὺς τύπους. Ἀποφασίστηκε ἐπίσης ὅλοι οἱ Χριστιανοί νά θεωροῦνται ἴσοι μεταξύ τους. Ἀκόμη ὅλοι τους νά ζοῦν ἠθικά καί ν' ἀποφεύγουν τό σκανδαλισμό τῶν ἄλλων ἀδερφῶν. Οἱ ἀποφάσεις αὐτές τῆς ἀποστολικῆς Συνόδου ἐγίναν δεκτές ἀπ' ὅλους κι ἔ-

φεραν τήν εἰρήνην καί τή χαρά στήν Ἐκκλησίαν. Κοινοποιήθηκαν μάλιστα μέ ἐπιστολή τῆς Συνόδου στίς νεώτερες ἀδελφές Ἐκκλησίες τῆς Ἀντιόχειας, τῆς Συρίας καί τῆς Κιλικίας. Ἔτσι γιά μιᾶ ἀκόμη φορά τό Ἅγιο Πνεῦμα προστάτεψε τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Καί ὕστερα ἀπό τήν ἀποστολική Σύνοδο παρέμειναν ἀμετάπειστοι μερικοί «ἰουδαίζοντες Χριστιανοί». Αὐτοί προέρχονταν ἀπό τοὺς φανατικούς Ἰουδαίους καί συνέχιζαν ἀκόμη, νά θεωροῦν ὑποχρεωτικούς γιά ὄλους τοὺς τύπους τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Μέ τόν καιρό ὁμοῦς ἡ πλάνη τους ἐσβῆσε κι αὐτοί ξεχάστηκαν.

Ἐρωτήσεις – Ἀσκήσεις:

- α) *Τί ἦταν οἱ ἰουδαίζοντες Χριστιανοί καί τί δίδασκαν;*
- β) *Τί ἀποφάσεις πῆρε ἡ ἀποστολική Σύνοδος τῶν Ἱεροσολύμων; διαβάστε τήν ἐπιστολή τῆς Συνόδου «Πράξ. ΙΒ' 23-29».*
- γ) *Πῶς προστατεύεται ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας;*

13. Ἀρχή τῆς δευτέρας ἀποστολικῆς περιουδείας, ὁ Παῦλος στοὺς Φιλίππους (Πράξ. ΙΣΤ' 11-40).

Ὁ Παῦλος ἀρχίζει τή δευτέρα Περιουδεία του

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος κι ὁ συνεργάτης του Σίλας, τό 49 μ.Χ., ξεκίνησαν ἀπό τήν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας γιά τή δευτέρα ἀποστολική Περιουδεία. Οἱ Χριστιανοί μέ τίς προσευχές τους ἀνάθεσαν στό Θεό τήν προστασία κι αὐτῆς τῆς περιουδείας. Οἱ Ἀπόστολοι ἀφοῦ πέρασαν ἀπό διάφορες πόλεις τῆς Συρίας, τῆς Κιλικίας, τῆς Φρυγίας, τῆς Γαλατίας κ.λ.π. ἔφτασαν στήν παραλιακή πόλη Τρωάδα, τήν ἀρχαία Τροία. Ἀπό τά Λύστρα ὁ Παῦλος πῆρε ὡς συνεργάτη τόν ἐκλεκτό μαθητή του Τιμόθεο κι ἀπό τήν Τρωάδα, καθὼς φαίνεται, τόν ἀγαπητό του «Λουκά τόν Ἰατρό». Ἐκεῖ στήν Τρωάδα ὁ Θεός μέ δράμα κάλεσε τόν Παῦλο καί τοὺς συνεργάτες του, νά ἔρθουν στή Μακεδονία. Ἔτσι ὁ Θεός ἀνοίγει τήν πόρτα τῆς Εὐρώπης στό Χριστιανισμό. Ἀλλά καί ἡ Ἑλλάδα πρώτη αὐτή ἀπό τίς ἄλλες εὐρωπαϊκές χώρες θά γνῶριζε τό Χριστιανισμό καί θά φώτιζε ὕστερα καί τ' ἄλλα ἔθνη.

Ἡ πρώτη Χριστιανική Ἐκκλησία στήν Ἑλλάδα

Ὁ Παῦλος καί οἱ συνεργάτες του μέ πλοῖο ἔφτασαν στό νησί Σαμοθράκη κι ἀπό κεῖ στή Νεάπολη, τή σημερινή Καβάλα. Προτίμησαν δμως γιά μεγαλύτερη ἐπιτυχία στό ἔργο τους νά ἔρθουν στούς Φιλίππους, τήν πιό σπουδαία πόλη ἀπό τίς ρωμαϊκές ἀποικίες τῆς Μακεδονίας.

Στούς Φιλίππους οἱ ἑβραῖοι δέν εἶχαν συναγωγή. Προσεύχονταν δμως ἔξω ἀπό τήν πόλη κοντά σ' ἓνα ποταμάκι, τό Γαγγίτη. Ἐκεῖ κήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι τό λόγο τοῦ Θεοῦ σέ μερικές γυναῖκες. Μ' αὐτές πού πίστεψαν καί βαπτίστηκαν, ἴδρυσαν τήν πρώτη Χριστιανική Ἐκκλησία στήν Ἑλλάδα, ἀλλά καί σ' ὀλόκληρη τήν Εὐρώπη. Ἀνάμεσά τους μάλιστα ξεχώριζε γιά τίς ἀρετές της μιά πλούσια γυναίκα, ἡ Λυδία, πού ἦταν ἔμπορος κόκκινων ὑφασμάτων. Αὐτή ἀπό εὐγνωμοσύνη ἀνέλαβε τή φιλοξενία τῶν Ἀποστόλων. Ἡ Ἐκκλησία μας τώρα τελευταῖα τήν ἀνακίρηξε ἀγία.

Ἡ θεραπεία τῆς δαιμονισμένης

Στούς Φιλίππους ὁ σατανάς εἶχε παρασύρει τά ἀφεντικά μιᾶς δαιμονισμένης νέας. Αὐτοί πλούτιζαν μέ τίς μαντεῖες, πού ἔλεγε μέ τό στόμα της τό πονηρό πνεῦμα. Μιά μέρα λοιπόν συνάντησε ἡ δαιμονισμένη τόν Παῦλο καί τό Σίλα καί φώναξε μ' αὐτή τό πονηρό πνεῦμα: «Τοῦτοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι δοῦλοι τοῦ Ὑψιστοῦ Θεοῦ καί ἤρθαν ἐδῶ, νά μᾶς διδάξουν τό δρόμο τῆς σωτηρίας». Αὐτό ἀποτελοῦσε μιά πονηριά τοῦ σατανᾶ, πού ἤθελε ν' ἀποχτήσει τήν ἐμπιστοσύνη, ὅσων θαύμαζαν τόν Παῦλο. Ἔτσι θά τοὺς παρέσυρε κατόπιν στή μαντεία καί τήν εἰδωλολατρία.

Ἄλλ ὁ Παῦλος κατάλαβε τή δολιότητα. Μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ ἔδιωξε ἀπ' αὐτή τό πονηρό πνεῦμα καί τή θεράπευσε τελείως.

Φυλάκιση τῶν Ἀποστόλων

Τά ἀφεντικά τῆς νεαρῆς ὑπηρετρίας ἐξαγριώθηκαν μέ τό θαῦμα, ἐπειδή ἔχασαν πιά μιά πηγή πλουτισμοῦ. Δέν ἄργησαν μάλιστα νά συκοφαντήσουν τοὺς Ἀποστόλους διότι τάχα ἀναστάτωναν τήν πόλη. Καί οἱ στρατηγοί, δηλαδή οἱ διοικητές τῆς πόλεως, μέ ἐπιπολαιότητα δέχτηκαν τίς κατηγορίες. Ἐπίασαν τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς χτύπησαν μέ ἀγριότητα καί τοὺς φυλάκισαν μέ αὐστηρά δεσμά. Ὁ Παῦλος κι ὁ Σίλας σάν νά μήν τοὺς συνέβαινε τίποτε, ὑμνολογοῦσαν τό Θεό! Καί νά τό ἀποτέλεσμα. Ὁ

παντοδύναμος Θεός τούς απάντησε. Κατά τὰ μεσάνυχτα δυνατός σεισμός άνοιξε τίς πόρτες τής φυλακής κι έλευθέρωσε τούς φυλακισμένους. Σάν ξύπνησε ό δεσμοφύλακας καί είδε τή φυλακή άνοιχτή, νόμισε έντρομος πώς έφυγαν οί κρατούμενοι. Τήν άλλη μέρα άσφαλώς αυτόν θά θεωρούσαν ύπεύθυνο. Γι' αυτό τράβηξε τό μαχαίρι ν' αυτοκτονήσει. 'Ο Παύλος τόν πρόλαβε καί του είπε: «Μήν κάνεις κανένα κακό στόν έαυτό σου, όλοι είμαστε έδώ». 'Η έκπληξη του δεσμοφύλακα ήταν άπερίγραπτη, όταν τό διαπίστωσε. Συγχρόνως φωτίστηκε από τό Θεό κι άφου άκουσε από τούς 'Αποστόλους τόν Εύαγγελικό λόγο πίστεψε καί βαπτίστηκε μαζί μ' όλόκληρη τήν οίκογένειά του. Μάλιστα φιλοξένησε μέ χαρά τούς 'Αποστόλους.

'Ο σεισμός όμως έφερε κι άλλα άποτελέσματα. Τήν άλλη μέρα οί στρατηγοί φοβισμένοι άποφυλάκισαν τούς 'Αποστόλους. Μά πίο πολύ φοβήθηκαν, μόλις άκουσαν από τούς 'Αποστόλους ότι ήταν Ρωμαίοι πολίτες. Ντροπιασμένοι τούς ζήτησαν μάλιστα καί συγγνώμη. Οί 'Απόστολοι έλεύθεροι πιά συνάντησαν τούς συνεργάτες τους καί τούς πιστούς στό σπίτι τής Λυδίας. 'Ο Παύλος τούς διηγήθηκε όσα είχάν γίνει κι ένίσχυσε έτσι τήν πίστη τους στό Θεό. Μετά από λίγες ήμέρες ό Παύλος, ό Σίλας κι ό Τιμόθεος έφυγαν γιά τή Θεσσαλονίκη. 'Ο Λουκάς έμεινε στους Φιλίππους, γιά νά ένισχύει τήν εκεί νεαρή 'Εκκλησία.

Ερωτήσεις:

- α) Ποιά σημασία είχε γιά τήν Ελλάδα καί όλόκληρο τόν κόσμο ό έρχομός του Παύλου στή Μακεδονία;*
- β) Γιατί άραγε ή 'Εκκλησία μας ανακήρυξε άγία τή Λυδία των Φιλίππων; πώς βοήθησε τό έργο τής Τεραποστολής;*
- γ) Γιατί ό Παύλος έδιωξε τό πονηρό πνεύμα από εκείνη τή νέα, άφου δέν είπε κάτι κακό; πώς διώχνονται τά πονηρά πνεύματα;*

14. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στή Θεσσαλονίκη καί στή Βέροια (Πράξ. ΙΖ' 1-14, Α' Θεσ. β' 1-12).

Ἰδρυση χριστιανικῆς Ἐκκλησίας στή Θεσσαλονίκη

Ὁ Παῦλος καί οἱ συνεργάτες του, ἀφοῦ ἔφυγαν ἀπό τοὺς Φιλίππους, γύρω στό 50 μ.Χ. ἀπό τήν ἱστορική «Ἐγνατία ὁδὸ» ἔφτασαν στή Θεσσαλονίκη. Ἦταν ἡ πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, τήν ὁποία ἤθελαν νά ἐπισκεφθοῦν. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος, καθὼς συνήθιζε, ἄρχισε τό κήρυγμά του στήν εὐρύχωρη συναγωγή τῶν ἑβραίων μέ θαυμαστά ἀποτελέσματα. Πίστεψαν καί βαπτίστηκαν πολλοὶ ἑβραῖοι κι ἄρκετοὶ προσήλυτοι. Αὐτοὶ ἦταν ἐθνικοί, πού ζητοῦσαν νά βροῦν τήν ἀλήθεια στή θρησκεία τῶν ἑβραίων. Ἔτσι ἰδρύθηκε στή Θεσσαλονίκη πολυάριθμη καί ζωντανή Ἐκκλησία μέ πλούσια τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἐπεισόδια στή Θεσσαλονίκη

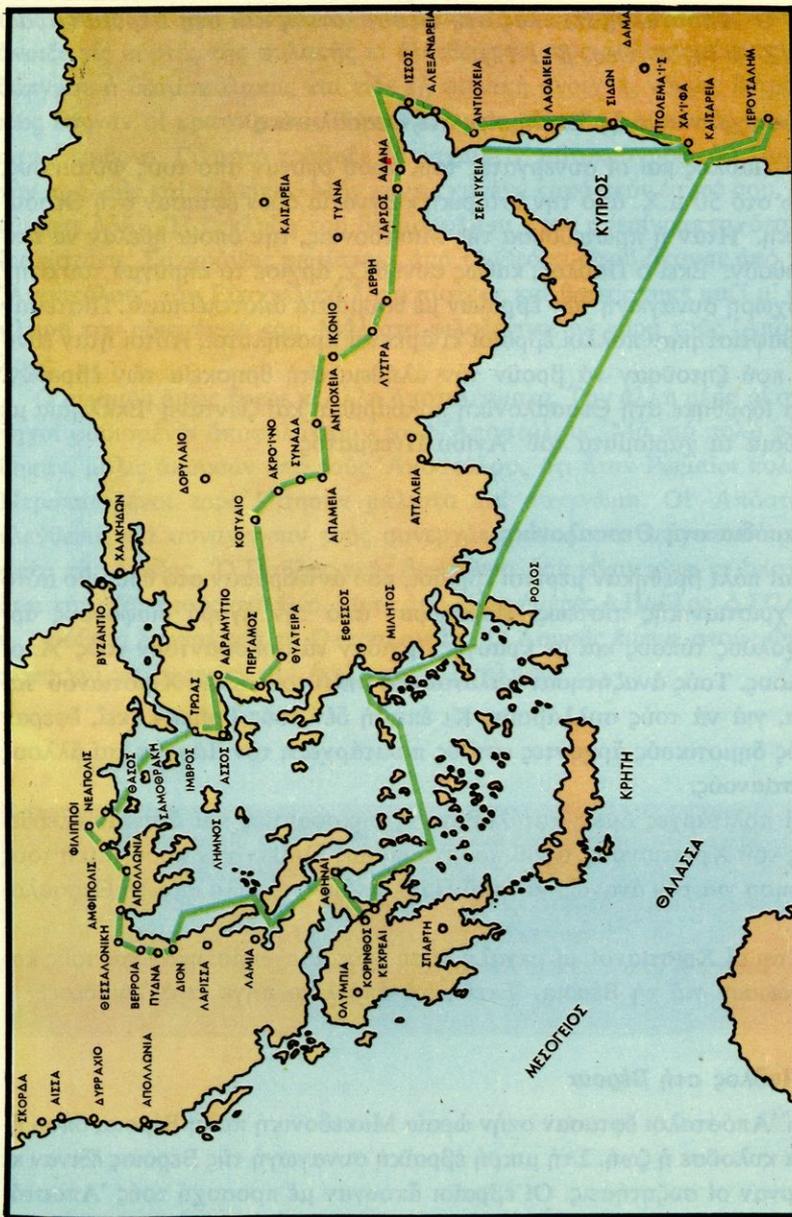
Καί πάλι βρέθηκαν μερικοὶ ἑβραῖοι, πού ἀντέδρασαν στό θρίαμβο αὐτοῦ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Παρέσυραν ἀπό τήν ἀγορά διάφορους ἀργόσχολους τύπους καί μέ κραυγές ἄρχισαν νά συκοφαντοῦν τοὺς Ἀποστόλους. Τοὺς ἀναζήτησαν μάλιστα στό σπίτι τοῦ καλοῦ Χριστιανοῦ Ἰάσονα, γιά νά τοὺς συλλάβουν. Κι ἐπειδὴ δέν τοὺς βρῆκαν ἐκεῖ, ἔφεραν στοὺς δημοτικούς ἄρχοντες «στοὺς πολιτάρχες», τόν Ἰάσονα καί ἄλλους Χριστιανούς.

Οἱ πολιτάρχες ὁμως κατάλαβαν τίς συκοφαντίες καί ἄφησαν ἐλεύθερους τοῦ Χριστιανοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβαν τήν προσωπική τους ἐγγύηση γιά τήν ἀναχώρηση τοῦ Παύλου καί τοῦ Σίλα ἀπό τή Θεσσαλονίκη.

Ἔτσι οἱ Χριστιανοὶ μέ μεγάλη λύπη τοὺς ἀποχωρίστηκαν καί τοὺς κατεῶδωσαν γιά τή Βέροια. Ἐκεῖ μετὰ ἀπό λίγο πῆγε κι ὁ Τιμόθεος.

Ὁ Παῦλος στή Βέροια

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφτασαν στήν ὠραία Μακεδονικὴ πόλη Βέροια, ὅπου ἡσυχὰ κυλοῦσε ἡ ζωὴ. Στὴ μικρὴ ἑβραϊκὴ συναγωγή τῆς Βέροιας ἔδιναν κι ἐπαιρναν οἱ συζητήσεις. Οἱ ἑβραῖοι ἄκουγαν μέ προσοχὴ τοὺς Ἀποστόλους καί τοὺς φέρονταν μέ μεγαλύτερη εὐγένεια ἀπὸ τοὺς ἑβραῖους τῆς

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Θεσσαλονίκης. Πολλοί απ' αὐτούς πίστεψαν, καθώς και πολλοί Ἕλληνες κι Ἕλληνίδες, μάλιστα ἀπό τήν ἀνώτερη τάξη. Ἔτσι ιδρύθηκε καί στή Βέροια μεγάλη καί ζωντανή χριστιανική Ἐκκλησία. Τά νέα αὐτά ἀφοῦ ἐμαθάν διώκτες τοῦ Παύλου ἀπό τή Θεσσαλονίκη, ἦρθαν κι ἄρχισαν νά φέρουν κάποια ἀναταραχή στά πλήθη. Ἀμέσως ὁμοῦ οἱ Χριστιανοί τῆς Βέροιας γιά νά προστατέψουν τό σεβαστό τους Ἀπόστολο, τόν Παῦλο, τόν διευκόλυναν νά φύγει γιά τήν Ἀθήνα. Ὁ Παῦλος ἀπό τό πιό κοντινό παραλιακό λιμάνι ταξίδεψε μέ πλοῖο γιά τήν Ἀθήνα. Στή Βέροια ἄφησε τούς ἀγαπητούς του συνεργάτες τό Σίλα καί τόν Τιμόθεο, ἄφησε ἕνα κομμάτι τῆς καρδιάς του. Ἡ νεαρή Ἐκκλησία τούς χρειάζοταν τόσο πολύ.

Ἐρωτήσεις:

- α) *Τί ἀποτελέσματα εἶχε ἡ δράση τῶν Ἀποστόλων στή Θεσσαλονίκη καί στή Βέροια;*
- β) *Ποιά ἦταν ἡ συμπεριφορά τῶν κατοίκων τῆς Βέροιας στούς Ἀποστόλους;*
- γ) *Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς προστάζει: «εὐχάριστοι γίνεσθε». Κολ. Γ' 15. (προσπαθεῖστε νά εἶσατε εὐχάριστοι μεταξύ σας). Πῶς θ' ἀποκτήσουμε αὐτήν τήν ὠραία συνήθεια;*

15. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν Ἀθήνα (Πράξ. ΙΖ' 16-21, 23-31).

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἦρθε στό κέντρο ὅλης τῆς Ἑλλάδας, στήν ὀνομαστή Ἀθήνα. Τήν πόλη πού δοξάστηκε γιά τή σοφία, τίς τέχνες καί τόν πολιτισμό της. Καί πού τώρα βρισκόταν κάτω ἀπό τή ρωμαϊκή κυριαρχία καί ζοῦσε μέ τίς παλιές της ἀναμνήσεις. Ὁ Παῦλος περίμενε νά ἐρθοῦν καί οἱ συνεργάτες του ἀπό τή Βέροια. Στό διάστημα αὐτό εἶχε τήν εὐκαιρία νά συζητάει μέ τούς ἑβραίους καί νά γίνεται γνωστός σέ πολλούς ἀθηναίους. Ἰδιαιτέρη ἐντύπωση ἔκαμαν στόν Παῦλο τά πολλά ἀγάλματα τῶν θεῶν, πού εἶχαν στήσει οἱ ἀθηναῖοι σέ κάθε μεριά. «Κατείδωλο πόλιν», δηλαδή πόλη γεμάτη εἰδωλα, ὀνόμασε τήν Ἀθήνα. Ὅλα αὐτά ὁμοῦ δέν ἱκανοποιοῦσαν τούς ἀθηναίους. Γι' αὐτό εἶχαν ἀνακηρύξει καί κάποιο ἄ-

γνωστο Θεό. Για νά τόν τιμήσουν μάλιστα, είχαν φτιάξει καί ένα βωμό, πού είχαν γράψει πάνω του τήν αφιέρωση «*ἀγνώστῳ Θεῶ*» (Πράξ. ΙΖ΄ 23). Αυτό ἦταν μεγάλη εκπλήξη γιά τόν Παῦλο, ἀλλά καί μεγάλη εὐκαιρία γιά νά βρεῖ τρόπο συνεννοήσεως μέ τούς σοφούς τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ Παῦλος στόν Ἄρειο Πάγο

Ἐκείνη τήν ἐποχή ὑπῆρχαν στήν Ἀθήνα ἀρκετοί φιλόσοφοι πού δίδασκαν γιά τό Θεό διάφορες διδασκαλίες μέ φιλοσοφικό νόημα. Μερικοί λοιπόν ἀπ' αὐτούς, καθώς καί λαός, κάλεσαν τόν Παῦλο νά ἔρθει κάτω ἀπό τήν Ἀκρόπολη, στόν Ἄρειο Πάγο. Ἐκεῖ δικάζαν οἱ ἀθηναῖοι δικαστές καί οἱ ὀνομαστοί ρήτορες ἀνέπτυσαν τίς θεωρίες τους. Ἦταν μιά εὐκαιρία γιά τόν Παῦλο, ν' ἀπλώσει τό δίχτυ τοῦ θείου κηρύγματος στούς Ἀθηναίους.

Στό πλῆθος τῶν φιλοσόφων καί τοῦ λαοῦ πάνω στόν Ἄρειο Πάγο, ὁ Παῦλος ἔκαμε μιά θαυμάσια ὁμιλία. Σ' αὐτή βλέπουμε κυρίως: α) Νά ἐπαινεῖ τούς ἀθηναίους ὡς φιλόθρησκους καί εὐλαβεῖς, γιατί εἶχαν πολλούς ναούς καί ἱερά. Ἰδιαίτερα γιατί τιμοῦσαν τόν ἄγνωστο σ' αὐτούς Θεό. β) Νά διδάσκει, στή συνέχεια, ὅτι Αὐτός ὁ ἄγνωστος Θεός εἶναι ὁ δημιουργός τοῦ κόσμου καί ὁ πλάστης τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ὁ ἀληθινός Θεός, πού βρίσκεται παντοῦ. γ) Νά ὁμιλεῖ, τέλος, γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, πού κορυφώθηκε μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου, τή σταύρωση καί τήν ἐνδοξη ἀνάστασή Του.

Διονύσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης, Δάμαρις καί ἄλλοι πιστοί

Ὁ ἐξαιρετος αὐτός λόγος τοῦ Παύλου ἄλλους συγκίνησε καί ἄλλους στενοχώρησε. Οἱ λίγοι πού συγκινήθηκαν καί πίστεψαν ἀποτέλεσαν τήν πρώτη Χριστιανική Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν. Ἀνάμεσά τους διακρίνονταν ἕνας ἐπίσημος ἀθηναῖος, ὁ Ἄρεοπαγίτης Διονύσιος καί μιά γυναίκα, ἡ Δάμαρις. Ὁ Διονύσιος ἀναδείχτηκε ἕνας ἀπό τούς πρῶτους ὑπεραπιστές τῆς πίστεώς μας καί ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν. Θανατώθηκε μαρτυρικά ἐπί αὐτοκράτορα Δομιτιανοῦ καί τιμᾶται ἀπό τήν Ἐκκλησία μας ὡς ἅγιος στίς 3 Ὀκτωβρίου. Εἶναι ὁ Πολιοῦχος τῶν Ἀθηνῶν.

Ερωτήσεις:

- α) Ποιά ευκαιρία βρήκε ο Παῦλος νά συνεννοηθεῖ μέ τούς ἀθηναίους φιλοσόφους;
- β) Ποιά ἡ γνώμη σας γιά τά κύρια σημεῖα τῆς ὁμιλίας τοῦ Παύλου;
- γ) Τί ἀποτελέσματα εἶχε;

Κείμενα ἀπό τήν Ὁμιλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στους Ἀθηναίους (Πράξ. ΙΖ' 22-31).

- α) Ὁ Θεός... ἐποίησέ τε ἐξ ἑνός αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων». Στίχ. 26 (ὁ Θεός ἔκαμε ἀπό τό ἴδιο ζευγάρι τῶν πρωτοπλάστων ὅλα τά ἔθνη τῶν ἀνθρώπων).
- β) «Ζητεῖν τόν Κύριον... καί γε Οὐ μακράν ἀπό ἑνός ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα». Στίχ. 27. (Ὁ Θεός ἐφύτευε στους ἀνθρώπους τόν πόθο νά Τόν ἀναζητοῦν πάντοτε, ἄν καί βρίσκεται πολύ κοντά στόν καθένα μας).
- γ) «Τούς μέν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδῶν ὁ Θεός τα νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν». Στιχ. 30 (Τώρα ὁ Θεός, παραβλέποντας τά τόσα χρόνια πού τόν ἀγνοοῦσαν οἱ ἄνθρωποι, παραγγέλλει σ' ὅλους τούς ἀνθρώπους καί σ' ὅλα τά μέρη τῆς γῆς νά μετανοοῦν).

16. Ὁ Παῦλος στήν Κόρινθο, τέλος τῆς δεύτερης περιοδείας (Πράξ. ΙΗ' 1-22).

Ὁ Παῦλος στήν Κόρινθο, τήν πόλη τοῦ Πλούτου

Ὑστερα ἀπό τήν Ἀθήνα, τήν πόλη τῆς σοφίας, ὁ Παῦλος πῆγε στήν Κόρινθο, τήν πόλη τοῦ πλούτου καί τοῦ ἐμπορίου. Ἡ Κόρινθος βρισκόταν ἀνάμεσα σέ δύο λιμάνια: Τοῦ Λέχαιου στόν Κορινθιακό κόλπο καί τῶν Κεγχρεῶν στόν Ἰσθμιακό. Ἀπό τήν ἀδιάκοπη κίνηση τῶν ἐμπόρων, πού ἔρχονταν ἀπ' ὅλες τίς γωνιές τοῦ τότε κόσμου, ἔμοιαζε μέ κυψέλη. Στήν Κόρινθο φαινόταν ὅτι δέ θά γινόταν δεχτό τό Εὐαγγελικό κήρυγμα, γιατί πλεόναζε ἡ ἁμαρτία. Νά δμως ὅτι ὁ Θεός εὐλόγησε καί ἀλί τό ἔργο τοῦ Παύλου. Τόν ἔφερε κοντά σέ δύο ἐνάρετους κι ὁμοτέχνους μ' αὐτόν ἀνθρώπους, τόν Ἀκύλα καί τήν Πρίσκιλλα. Ἦταν ἑβραῖοι, πού, καθώς

φαίνεται, είχαν γνωρίσει τό Χριστιανισμό στή Ρώμη. Αὐτοί λοιπόν πρό-
θυμα δέχτηκαν τόν Παῦλο στό ἐργαστήριό τους νά ἐργαστεῖ, γιά νά ἔχει
ῶσα θά τοῦ χρειάζονταν νά ζεῖ. Μέ ἐκπληξή καί χαρά ἄκουγαν τόν Παῦλο
νά τούς μιλάει γιά τό Χριστό. Γι' αὐτό τόν διευκόλυναν νά πηγαίνει συ-
χνά στήν ἐβραϊκή συναγωγή, ὅπου μιλοῦσε καί συζητοῦσε μέ ἰουδαίους
κι ἔλληνες προσήλυτους.

Ἡ ἀρχή τῆς Καινῆς Διαθήκης

Ὁ Παῦλος μέ μεγάλη χαρά καί ἱκανοποίηση δέχτηκε μιά μέρα τούς
ἀγαπητούς του συνεργάτες, Σίλα καί Τιμόθεο, πού ἦρθαν ἀπό τή Μακεδο-
νία. Ἡ σαῖτα τοῦ ἀργαλειοῦ οὔτε πού κουνήθηκε ἐκεῖνη τήν ἡμέρα. Οἱ
ἀφηγήσεις τοῦ Σίλα καί τοῦ Τιμόθεου ἔδιναν καί ἐπαιρναν. Πληροφόρη-
σαν τόν Παῦλο γιά τήν ἀρετή καί τήν πίστη τῶν ἀδερφῶν καθώς καί γιά
μερικές ἀπορίες τῶν Χριστιανῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Τότε ὁ Παῦλος, τό
51 μ.Χ., μέ ἀφορμή τά νέα πού τοῦ ἔφεραν οἱ συνεργάτες του, ἔγραψε τήν
πρώτη «Ἐπιστολή πρός Θεσσαλονικεῖς». Αὐτή ἡ θεόπνευστη καί τόσο δι-
δακτική Ἐπιστολή ἦταν τό πρῶτο βιβλίο τῆς Καινῆς Διαθήκης, πού γρα-
φόταν μέχρι τότε.

Ὁ Παῦλος ἐνθαρρύνεται ἀπό τόν Κύριο

Μέ νέες τώρα δυνάμεις, ὁ Παῦλος, συνεχίζει τό ἱεραποστολικό του
ἔργο. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού πίστεψαν καί βαπτίστηκαν, διακρίνονταν ὁ
Στεφανᾶς, ὁ Ἰούστος, ὁ ἀρχισυνάγωγος Κρίσπος κι ἄλλοι. Ἄλλ' ὁ φανα-
τισμός καί ἡ σκληρότητα τῶν ἐβραίων ἀνάγκασαν τόν Παῦλο συμβολικά
νά τινάξει τά ροῦχα του καί ν' ἀφήσει τή συναγωγή. Στράφηκε ὀριστικά
πιά στους ἔθνικούς. Δίδασκε στό σπίτι τοῦ Ἰούστου, πού γειτόνευε μέ τή
συναγωγή. Τότε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μέ δράμα ἐνθάρρυνε τόν Παῦλο καί τοῦ
εἶπε: «Κήρυττε χωρίς φόβο, γιατί ἐγώ εἶμαι μαζί σου. Μάθε ὅτι στήν πόλη
αὐτή ὑπάρχει πολὺς λαός δικός μου». Ὁ Παῦλος συνεχίζει τώρα μέ ἄφτα-
στο ζῆλο κι ἐνθουσιασμό. Μένει στήν Κόρινθο δεκαοχτώ ὀλόκληρους μῆ-
νες. Ἐτσι μέ τή βοήθεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τή δραστηριότητα τοῦ
Παύλου στερεώθηκε γερά ἡ Χριστιανική Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου.

Ένα επεισόδιο στην Κόρινθο.

Ἡ πρόοδος ὁμοῦς αὐτῆ τῆς Ἐκκλησίας ἔκαμε τοὺς φανατικοὺς ἑβραίους νὰ στραφοῦν ἐναντίον τοῦ Παύλου. Μιά ἡμέρα λοιπὸν μαζί με τὸν ἀρχισυνάγωγο Σωσθένη συνέλαβαν τὸν Παῦλο καὶ τὸν ἔφεραν μπροστά στοὺς Γαλλίωνα. Ἦταν ὁ ἀνθύπατος ὅλης τῆς νότιας Ἑλλάδας, τῆς Ἀχαΐας, με ἔδρα τὴν Κόρινθο. Ἄλλ' ἦταν ἄνθρωπος μορφωμένος καὶ συνετός. Σ' αὐτὸν ἔφεραν τὸν Παῦλο με τὴν κατηγορία ὅτι ἐναντιώνεται στοὺς Μωσαϊκὸ νόμο.

Ὁ Γαλλίωνας, πού κατάλαβε τὸ φανατισμὸ τους καὶ τὴν ἀθωότητα τοῦ Παύλου, τὸν ἐλευθέρωσε κι ἔδωξε τοὺς ἑβραίους ἀπὸ τὸ δικαστήριον. Μερικοὶ Ἕλληνες πού παρακολουθοῦσαν τὴ δίκη ἀγανάκτησαν γιὰ τὴ μοχθηρία τῶν ἑβραίων καὶ ξυλοκόπησαν ἄγρια τὸ Σωσθένη. Αὐτὸ ὁμοῦς τὸν ὠφέλησε γιατί, καθὼς φαίνεται, τὸν ἔκαμε νὰ σκεφεῖ καλύτερα, νὰ μετανοήσει καὶ νὰ σωθεῖ.

Τὸ τέλος τῆς δευτέρας Περιουείας

Ἡ Ἑλλάδα εἶχε γίνει τὸ εὐφορο καὶ ἀποδοτικὸ χωράφι, ὅπου μ' ἄπλοχεριά ὁ Παῦλος εἶχε σπείρει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἦταν καιρὸς πιά νὰ τελειώσει τὴ δευτέρα περιουεία του. Μαζί με τοὺς συνεργάτες του ἀναχώρησε γιὰ τὴ Συρία. Ἐμεινε ὁμοῦς γιὰ λίγο στὴν Ἐφεσο καὶ κατόπιν πῆγε στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀνέβηκε στὰ Ἱεροσόλυμα, χαιρέτησε τὴν Ἐκκλησία καὶ γύρισε στὴν Ἀντιόχεια. Ἐτσι ἔκλεισε ἡ μεγαλειώδης αὐτὴ δευτέρα περιουεία τοῦ «ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν» Παύλου, γύρω στοὺς 52 μ.Χ.

Ἐρωτήσεις – Ἀσκήσεις:

- α) *Γιατί ὁ Παῦλος ἔμεινε τόσο καιρὸ στὴν Κόρινθο; τί βοήθειες καὶ τί ἐμπόδια βρῆκε ἐκεῖ;*
- β) *Ποιὸ βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης γράφτηκε πρῶτον καὶ με ποιά ἀφορμῆ;*
- γ) *Ποιές πόλεις ἐπισκέφθηκε ὁ Παῦλος στὴ δευτέρα Περιουεία του; Σχεδιάστε τὸ χάρτη αὐτῆς.*

17. Τρίτη Περιοδεία του Παύλου (Πράξ. ΙΗ' 23-28, ΙΘ', Κ' 1-16).

Ὁ Παῦλος ἀρχίζει τήν τρίτην περιοδεία του

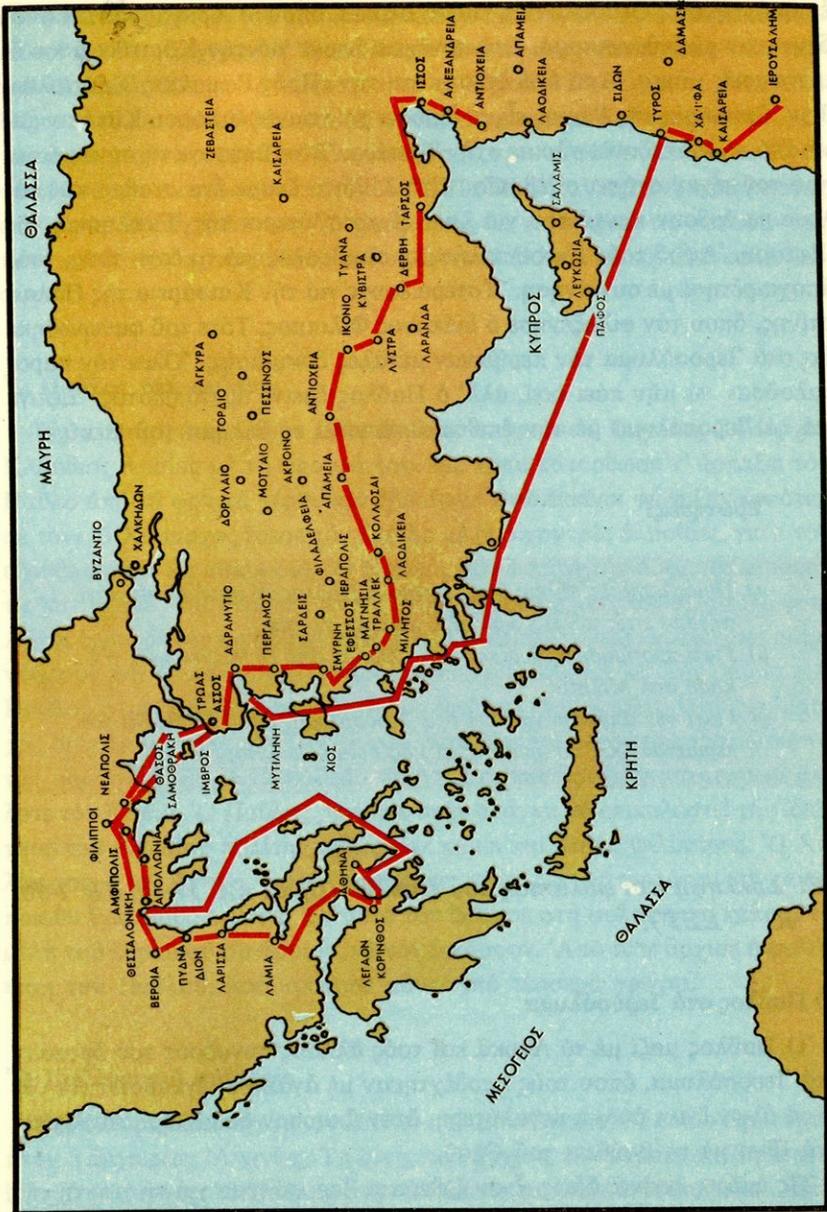
Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ἀκούρατος αὐτός ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, πάλι ἀπό τήν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας ἄρχισε τήν τρίτην Περιοδεία του τό 52 μ.Χ. Τή φορά αὐτή ἐπισκέφθηκε πολλές ἀπό τίς Ἐκκλησίες, πού εἶχε ἰδρύσει στίς προηγούμενες περιοδεῖες του. Ἔτσι θά ἐνίσχυε στήν πίστη τοὺς Χριστιανούς καί θά συνέδεε πιά πολύ τίς Ἐκκλησίες μέ τόν Κύριο Ἰησοῦ. Χωρίς νά ὑπολογίζει κόπους καί κινδύνους πέρασε ἀπό τή Γαλατία, τή Φρυγία καί ἄλλες ἐπαρχίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καί κατέληξε στήν Ἔφεσο.

Ὁ Παῦλος στήν Ἔφεσο

Ἡ Ἔφεσος ἦταν μεγάλη ἑλληνική πόλη μέ σπουδαία ἐμπορική κίνηση. Ἐγινε τό κέντρο, ἀπ' ὅπου ὁ Χριστιανισμός θά διαδιδόταν πιά εὐκόλα στά διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Στήν Ἔφεσο παρέμεινε ὁ Παῦλος τρία ὀλόκληρα χρόνια. Ἐκεῖ συνάντησε μεγάλες ἀντιδράσεις ἀπό ἑβραίους καί εἰδωλολάτρες, τῶν ὁποίων θίγονταν τά συμφέροντα. Στήν Ἔφεσο ὑπῆρχε μέγανος ναός τῆς Ἀρτέμιδας. Ἀπό τή λατρεία της εἶχαν συμφέροντα ἱερεῖς, μουσικοί, ἀγαματοποιοί κι ἄλλοι πολλοί. Ὅρισμένοι λοιπόν ἀπ' αὐτούς παρέσυραν τό λαό ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. Θεωροῦσαν, οἱ δυστυχεῖς, τά ὑλικά τους συμφέροντα ἀνώτερα ἀπό τά πνευματικά. Τελικά ὁμοῦς μέ τήν εἰρηνευτική ἐπέμβαση τοῦ Γραμματέα τῆς Πόλεως (κάτι σάν Δημάρχου) οἱ Χριστιανοί ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι.

Ἡ μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. (Β' Κορ. ΙΑ' 28)

Τόν Παῦλο τόν ἀπασχολοῦσε, καθώς μᾶς βεβαιώνει ὁ ἴδιος, ἡ μέριμνα γιά ὄλες τίς Ἐκκλησίες. Ἰδιαιτέρως ἀνησυχοῦσε γιά τίς Ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδας. Γι' αὐτό ἀποφάσισε νά τίς ἐπισκεφεῖ γιά μιᾶ ἀκόμη φορά. Ἀπό τήν Ἔφεσο πῆγε στήν Τρωάδα καί μετά στοὺς Φιλίππους. Ἐκεῖ συνάντησε μέ μεγάλη χαρά τοὺς ἀγαπημένους του χριστιανούς καί τοὺς συνεργάτες του Τιμόθεο, Λουκᾶ κι Ἀρίσταρχο. Μέ ἀκόμη μεγαλύτερη χαρά ἐμαθε ἀπό τόν Τίτο εὐχάριστα νέα γιά τήν Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου. Μετά

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΓΑΛΟΥ

ἐπισκέφτηκε τή Θεσσαλονίκη καί τή Βέροια, ὅπου οἱ Χριστιανοί τόν ὑποδέχτηκαν μέ ἔνθουσιασμό. Στή συνέχεια ἔφυγε γιά τήν Κόρινθο, ὅπου ἔμεινε τρεῖς μήνες. Ἄπο ἐκεῖ ἔγραψε καί τήν «Πρός Ῥωμαίους Ἐπιστολή». Τήν Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης εἶχαν ἰδρύσει χριστιανοί ἔμποροι. Κατόπιν ξανά ἀπό τή Μακεδονία γύρισε στήν Τρωάδα. Ἔτσι ἀπέφυγε τή συνωμοσία, πού τοῦ εἶχαν στήσει οἱ ἔβραιοι. Στή Μίλητο ἔκαμε ἓνα σταθμό καί κάλεσε νά ἔρθουν κοντά του γιά λίγο οἱ πρεσβύτεροι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου. Ἀφοῦ τοὺς ἔδωσε πολύτιμες συμβουλές γιά τό ἔργο τους, τοὺς ἀποχαιρέτησε μέ συγκίνηση. Ὑστερα ἔφυγε γιά τήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης, ὅπου τόν φιλοξένησε ὁ διάκονος Φίλιππος. Τότε τοῦ φανερώθηκε ὅτι στά Ἱεροσόλυμα τόν περίμεναν μεγάλες δοκιμασίες. Ὅλοι τόν παρακαλοῦσαν νά μήν πάει ἐκεῖ, ἀλλ' ὁ Παῦλος ἔμεινε ἀμετάπειστος. Ἐφυγε γιά τά Ἱεροσόλυμα μέ τήν ἐπιθυμία νά γίνει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἐρωτήσεις:

- α) Ποιές μεγάλες πόλεις ἐπισκέφτηκε ὁ Παῦλος τή φορά αὐτή; γιατί πήγαινε στίς πόλεις, πού εἶχε πάει κι ἄλλοτε;
- β) Γιατί προτίμησε νά γυρίσει στήν Τρωάδα ἀπό τή Μακεδονία; τί ἔκαμε στή Μίλητο;
- γ) Γιατί δέν ἀπόφυγε νά πάει στά Ἱεροσόλυμα, ἀφοῦ ἔμαθε ὅτι τόν περίμεναν ἐκεῖ δοκιμασίες; τί μάς διδάσκει αὐτό;

18. Σύλληψη καί φυλάκιση τοῦ Παύλου (Πράξ. ΚΑ' 17-40, ΚΒ' 1-30, ΚΓ' - ΚΣΤ').

Ὁ Παῦλος στά Ἱεροσόλυμα

Ὁ Παῦλος μαζί μέ τό Λουκᾶ καί τοὺς ἄλλους συνοδούς του ἔφτασαν στά Ἱεροσόλυμα, ὅπου τοὺς ὑποδέχτηκαν μέ ἀγάπη κι ἐγκαρδιότητα. Ἡ χαρά ὅλων ἔγινε ἀκόμη μεγαλύτερη, ὅταν ἄκουσαν ὅσα θαυμαστά ἔγιναν στά ἔθνη μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Τίς ἡμέρες ἐκεῖνες ὁμοῦς εἶχαν ἔρθει στά Ἱεροσόλυμα γιά τή γιορτή τῆς Πεντηκοστῆς ἔβραιοι ἀπό διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Ἀνάμεσά τους ἦταν

καί φανατικοί έχθροί τοῦ Παύλου ἀπό τήν Ἔφεσο, τήν Κόρινθο κι ἄλλοῦ. Αὐτοί λοιπόν ἄρχισαν ν' ἀπευθύνουν ἀνύπαρκτες κατηγορίες ἐναντίον τοῦ Παύλου. Ἐλεγαν ὅτι δέ σεβόταν τό ἐβραϊκό ἔθνος καί τό Μωσαϊκό Νόμο κι ἄλλα πολλά ψέματα. Μ' αὐτές τίς συκοφαντίες τους παρέσυραν τόν ὄχλο ἐναντίον τοῦ Παύλου, μέ ἀποτέλεσμα νά τόν συλλάβουν. Εἶχαν σκοπό νά τόν σκοτώσουν ἐπί τόπου. Ὁ Παῦλος ἦταν πιά ἀνυπεράσπιστος στά χέρια τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ Θεός ὁμως θά φανερώσει τίς συκοφαντίες τους καί θά τόν προστατέψει, καθῶς ἐγινε κι ἄλλοτε μέ τόν Πάγκαλο Ἰωσήφ.

Ὁ Παῦλος στή φυλακή

Τήν κρίσιμη ἐκείνη ὥρα εἰδοποιήθηκε κι ἔφτασε ὁ Ρωμαῖος Χιλιάρχος Κλαύδιος Λυσίας μέ τή φρουρά του. Μέ κόπο κατόρθωσε ν' ἀρπάξει τόν Παῦλο ἀπό τά φονικά χέρια τῶν ἐβραίων: Ἐνῶ ἐκεῖνοι φώναζαν «σκότωσέ τον», ὁ Χιλιάρχος ἔδωσε τόν Παῦλο μέ δυό χοντρές ἀλυσίδες, γιατί τόν εἶχε θεωρήσει ὡς κακοποιό. Ὁ Παῦλος ἀφοῦ πῆρε τήν ἄδεια, ἀπέκρουσε τίς κατηγορίες καί φέρθηκε στούς ἐχθρούς του μέ μεγαλοψυχία κι ἀγάπη. Αὐτοί ὁμως δέ δέχτηκαν τήν εὐκαιρία πού τοῦς ἔδωσε ὁ Παῦλος, νά μετανοήσουν καί νά σωθοῦν. Τί ἄγριες κι ἀτίθασες ψυχές! Μέ τήν ὁμιλία τοῦ Παύλου ὁ μανιασμένος ἐκεῖνος ὄχλος ἐρεθίστηκε πιό πολύ. Τότε ὁ χιλιάρχος διέταξε νά πᾶνε τόν Παῦλο στό στρατόπεδο κι ἐκεῖ οἱ στρατιῶτες νά τόν μαστιγώσουν μέ τό φοβερό φραγγέλιο, καθῶς εἶχαν μαστιγώσει ἄλλοτε τόν Κύριο. Ὁ Παῦλος βρέθηκε στήν ἀνάγκη νά ἐπικαλεστεῖ τήν ιδιότητα τοῦ Ρωμαίου πολίτη, καθῶς εἶχε κάμει καί στούς Φίλιππους. Ὁ Χιλιάρχος, ὅταν ἄκουσε αὐτό, φοβήθηκε, γιατί δέν ἐπιτρεπόταν νά κακοποιοῦν Ρωμαίους πολίτες. Γι' αὐτό τόν ἔκλεισε στή φυλακή καί κάλεσε τά μέλη τοῦ ἐβραϊκοῦ συνεδρίου, νά τόν δικάσουν. Ἀπό τότε ἄρχισε ἡ φυλάκιση τοῦ Παύλου, πού κράτησε πάνω ἀπό τέσσερα χρόνια.

Ὁ Παῦλος στό συνέδριο

Τήν ἄλλη ἡμέρα πῆγαν τόν Παῦλο στό Συνέδριο, τοῦ ὁποῖου Πρόεδρος ἦταν ὁ ἀρχιερέας Ἀνανίας. Τή δίκη, πού ἄρχισε, τήν παρακολούθησε κι ὁ ἴδιος ὁ χιλιάρχος. Ὁ Παῦλος στήν ἀπολογία του εἶπε ὅτι δικαζόταν, ἐπειδή πίστευε κι ἔλιπζε στήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Τά μέλη τοῦ συνεδρίου

Φαρισαῖοι καί Σαδδουκαῖοι, διαφώνησαν μεταξύ τους κι ἄρχισαν νά φιλο-
νοκοῦν. Αἰτία ἦταν ἡ ἀνάσταση, πού δέν τή δέχονταν οἱ Σαδδουκαῖοι. Ὁ
χιλιάρχος, γιά νά σώσει τόν Παῦλο πού κινδύνευε, διέταξε τοὺς στρατιῶ-
τες νά τόν μεταφέρουν ξανά στό δεσμοτήριο. Ἐκεῖ ὁ Κύριος τοῦ φανε-
ρωσε μέ δραμα ὅτι δέ θά πάθαινε κανένα κακό κι ὅτι θά κήρυττε τό
Εὐαγγέλιο στή Ρώμη.

Ὁ Παῦλος αἰσθανόταν πιά νά τόν πλημμυρίζουν νέες δυνάμεις, ἀφοῦ ὁ
Κύριος θά ἦταν μαζί του. Οἱ φανατικοί ἐχθροί τοῦ Παύλου μέ ὄρκους
ἀποφάσισαν νά τόν δολοφονήσουν. Ζήτησαν μάλιστα ἀπό τοὺς ἀρχιερεῖς
νά τόν ξαναφέρουν σέ δίκη. Εἶχαν σκοπό νά τόν δολοφονοῦσαν στό
δρόμο. Ἡ πρόνοια ὁμως τοῦ Θεοῦ ματαίωσε τά ἐγκληματικά τους σχέδια.
Ὁ χιλιάρχος πληροφορήθηκε τή συνωμοσία ἀπό τόν ἀνεψιό τοῦ Παύλου.
Τότε γιά νά τόν προστατέψει, τόν ἔστειλε μέ μεγάλη στρατιωτική φρουρά
στό ρωμαῖο ἀνθύπατο τῆς Καισάρειας, Ἀντώνιο Φήλικα. Ἔτσι ὁ Θεός ἔ-
σωσε τόν Παῦλο ἀπό τά μαχαίρια τῶν ἐχθρῶν του.

Ὁ Παῦλος ἐπικαλεῖται τόν Καίσαρα

Στίς φυλακές τῆς Καισάρειας ὁ Παῦλος πέρασε δυό μονότονα χρόνια.
Καί τοῦτο, γιατί ὁ τυραννικός καί φιλάργυρος ἀνθύπατος Φήλικας ἔλιπε
νά πάρει χρήματα, γιά νά ἐλευθερώσει τόν Παῦλο. Τό 60 μ.Χ. ὁ αὐ-
τοκράτορας τῆς Ρώμης τόν ἀντικατέστησε μέ ἄλλο ἀνθύπατο, τόν Πόρκιο
Φῆστο.

Οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ζήτησαν κι ἀπό τό νέο ἀνθύπατο Φῆστο, νά
τοὺς ἀποστείλει τόν Παῦλο στά Ἱεροσόλυμα, διῆθεν γιά νά τόν δικάσουν
αὐτοί. Σκοπός τους ἦταν νά τόν σκοτώσουν στό δρόμο, καθώς εἶχαν σχε-
διάσει κι ἄλλοτε. Ὁ Φῆστος κατάλαβε τά φονικά τους σχέδια καί τοὺς κά-
λεσε ν' ἀποστείλουν αὐτοί ἐκπροσώπους στή νέα δίκη τοῦ Παύλου, στήν
Καισάρεια. Στή δίκη αὐτή πού ἐγινε στήν Καισάρεια, φάνηκε ἡ ἀθωότητα
τοῦ Παύλου. Ἄλλ' ὁ Φῆστος πείστηκε ἀπό τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Παύλου νά
ξαναγίνει ἡ δίκη στά Ἱεροσόλυμα ἀπό τό μέγα συνέδριο. Τότε ὁ Παῦλος
διαμαρτυρήθηκε καί ζήτησε, καθώς εἶχε δικαίωμα, νά δικαστεῖ ἀπό τόν
Καίσαρα στή Ρώμη. Ὁ Φῆστος δέχτηκε αὐτό μέ δυσφορία. Ζήτησε μάλι-
στα τήν ἔγκριση τοῦ ὑποτελοῦς στοὺς ρωμαίους Βασιλιᾶ τῶν Ἰουδαίων,
Ἡρώδη Ἀγρίππα. Ἔτσι ὁ Παῦλος θά πήγαινε στή Ρώμη, καθώς τοῦ εἶχε
φανερώσει μέ δραμα ὁ Κύριος.

Ἐρωτήσεις:

- α) Πῶς σώθηκε ὁ Παῦλος ἀπό τή συνωμοσία τῶν ἐβραίων στά Ἱεροσόλυμα;
- β) Πῶς ὁ Κύριος ἐνίσχυσε τόν Παῦλο στή φυλακή;
- γ) Γιατί ὁ Παῦλος ἐπικαλέσθηκε τόν Καίσαρα, τί μᾶς διδάσκει αὐτό;
- δ) Πῶς πρέπει νά ὑπερασπιζομε τό δικαιώματά μας;

19. Ἀποστολή τοῦ Παύλου στή Ρώμη (Πράξ. ΚΖ' ΚΗ' 1-15).

Ὁ Παῦλος μέ περιπέτειες ταξιδεύει γιά τή Ρώμη

Τό φθινόπωρο τοῦ 60 μ.Χ. ὁ Παῦλος μαζί μέ ἄλλους κρατούμενους καί τούς ἀγαπητούς του συνεργάτες Ἀρίσταρχο τό Μακεδόνα καί τό Λουκᾶ ἐπιβιάστηκαν στό πλοῖο γιά τή Ρώμη. Μέ πολλές δυσκολίες ἐξαιτίας τοῦ ἀντίθετου ἀνέμου, ἔφτασαν στά Μύρα τῆς Λυκίας. Ἐκεῖ οἱ ταξιδιώτες ἐπιβιάστηκαν σ' ἄλλο φορτηγό καί μεγαλύτερο πλοῖο, πού μετέφερε σιτάρι στή Ρώμη. Ἀπό τήν πολλή τρικυμία ὁμως, κατά τή διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ, παρασύρθηκαν στό νότιο μέρος τῆς Κρήτης. Κατέληξαν σ' ἕναν τόπο, πού λεγόταν «Καλοί λιμένες», κοντά στήν ἀρχαία πόλη Λασαία. Ἦταν Νοέμβριος μήνας. Ὁ Παῦλος τούς συμβούλεψε νά ξεχειμωνιάσουν ἐκεῖ. Ἄλλ' ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου μαζί μέ τόν ἰδιοκτήτη του ἀποφάσισαν νά πλεύσουν γιά ἄλλο ἀσφαλέστερο λιμάνι, τό Φοῖνικα. Ἐκεῖ σκέφτονταν νά περάσουν τό χειμῶνα. Ἀλλιῶς ὁμως τούς τά ἔφερε ὁ ἰσχυρός ἀέρας, πού τόν ἔλεγε «Ἐδρόκλυδωνα». Παρέσυρε τό πλοῖο καί τ' ἄφησε ἀκυβέρνητο στήν τύχη τῶν κυμάτων.

Ναυάγιο καί σωτηρία τῶν ναυαγῶν

Δεκατέσσερα ἡμερόνυχτα τό πλοῖο πάλευε μέ τά κύματα, χωρίς νά φαίνονται οὔτε ἥλιος, οὔτε ἀστέρια, οὔτε σημάδια στεριάς. Οἱ ταξιδιώτες εἶχαν ἐξαντληθεῖ ἀπό τίς ταλαιπωρίες καί τή νηστεία. Ὁ Παῦλος, καθῶς τόν εἶχε πληροφορήσει Ἄγγελος Κυρίου, τούς διαβεβαίωσε πῶς θά σώζονταν ὅλοι τους. Πράγματι ἀντιλήφθηκαν ὅτι πλησίαζαν σέ κάποια στεριά.

Ὁ Παῦλος, μέ τό κύρος πού εἶχε, ματαιώσε τήν ἀπόπειρα τῶν ναυτῶν ν' ἀφήσουν τό πλοῖο ἀβοήθητο. Καθώς καί τήν ἀπάνθρωπη σκέψη τους νά σκοτώσουν τούς κρατούμενους, ἐπειδή φοβοῦνταν μήπως δραπέτευαν ὅταν θά ἔφταναν στήν ξηρά. Τελικά τό πλοῖο κόλλησε μέ τήν πρῶρα στό βυθό κι ἄρχισε νά διαλύεται. Οἱ ἐπιβάτες, 276 ἄτομα, μέ κάθε τρόπο σώθηκαν ὅλοι τούς ναυαγοί πιά στήν παραλία ἑνός νησιοῦ. Ἦταν ἡ Μελίτη, ἡ σημερινή Μάλτα.

Ὁ Παῦλος φτάνει στή Ρώμη

Οἱ ἀγαθοί κάτοικοι τοῦ νησιοῦ περιποιήθηκαν τούς ναυαγούς κι ἄναψαν μεγάλη φωτιά, γιά νά τούς ζεστάνουν. Ἄλλ' ὅταν ὁ Παῦλος δοκίμασε νά ρίξει λίγα φρύγανα στή φωτιά, τόν δάγκωσε μιά ὀχιά, χωρίς νά πάθει τίποτε μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Οἱ κάτοικοι τόν νόμισαν γιά θεό, καθώς εἶχε γίνει κι ἄλλοτε στά Λύστρα. Ἄλλ' ὁ Παῦλος τό θεώρησε ὡς εὐκαιρία, γιά νά τούς διδάξει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀπό τότε ἄρχισε νά διαδίδεται ὁ Χριστιανισμός στή Μάλτα. Ὑστερα ἀπό τρεῖς μήνες οἱ ναυαγοί ἔφυγαν γιά τή Ρώμη. Ἐτσι τό 61 μ.Χ. μετά ἀπό τόσες ταλαιπωρίες ὁ Παῦλος ἔφτασε στήν Ρώμη, ὅπου οἱ Χριστιανοί τόν ὑποδέχτηκαν μέ πολύ σεβασμό. Χωρίς νά τόν ξέρουν εἶχαν συνδεθεῖ μαζί του μέ τή θεόπνευστη Ἐπιστολή, πού τούς εἶχε ἀποστείλει ἀπό τήν Κόρινθο.

Ἑρωτήσεις:

- α) Πῶς βοήθησε ὁ Παῦλος γιά νά σωθοῦν οἱ ναυαγοί;
- β) Ἀπό πού ἐπαιρνε θάρρος καί δύναμη, γιά ν' ἀντιμετωπίζει τόσες ταλαιπωρίες;
- γ) Πῶς πρέπει νά φερόμαστε στίς δύσκολες περιστάσεις;

20. Ὁ Παῦλος στή Ρώμη. Ἀποφυλάκιση αὐτοῦ (Πράξ. ΚΗ' 16-31).

Φυλάκιση τοῦ Παύλου στή Ρώμη

Στή Ρώμη ἐπέτρεψαν στόν Παῦλο νά μένει σέ ἰδιωτικό σπίτι κοντά στίς φυλακές μαζί μέ τό στρατιώτη, πού θά τόν φρουροῦσε. Σ' αὐτό βοήθησαν

οί καλές συνστάσεις του εκατόνταρχου Ίουλίου, πού είχε συνοδεύσει τόν Παῦλο στό ταξίδι, καθώς καί ἡ ἀναφορά τοῦ ἀνθύπατου τῆς Παλαιστίνης Φῆστου. Ἔτσι μέ τά ἐλαφρά αὐτά δεσμά, καθώς τά ὀνομάζει ὁ ἴδιος, πέρασε δύο χρόνια στή Ρώμη. Τό αὐτοκρατορικό δικαστήριο καθυστέρησε τόσο πολύ, ν' ἀσχοληθεῖ μαζί του.

Ὁ μέγας δέσμιος κηρύσσει τό Χριστό

Ὁ Θεός ἀνάδειξε τό δεσμοτήριο τοῦ Παύλου στή Ρώμη σέ ἄμβωνα τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐκεῖ τόν ἐπισκέφτονταν οἱ ἐκλεκτοί συνεργάτες του Λουκάς, Τιμόθεος, Μάρκος, Ἀρίσταρχος κι ἄλλοι πολλοί Χριστιανοί. Ἀκόμη τόν ἐπισκέφτονταν ἄνθρωποι ἀπό τ' ἀνάκτορα τοῦ Νέρωνα, στρατιωτικοί, ἐλεύθεροι, δοῦλοι κ.ἄ. Σ' ὄλους αὐτούς μίλαγε πάντα γιά τό Χριστό. Ἔτσι στό φτωχικό ἐκεῖνο σπίτι, πού ἔμενε ὁ μέγας δέσμιος, πολλοί γνώρισαν τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί βρῆκαν τή σωτηρία. Σ' ὄλους αὐτούς ὁ σεβάσιμος Ἀπόστολος κήρυττε γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί δίδασκε γιά τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Μ' αὐτά τά λόγια τελειώνει τήν ἐξιστόρησή του, στίς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων», ὁ αὐτόπτης μάρτυρας καί Εὐαγγελιστής Λουκάς.

Οἱ Ἐπιστολές τῆς αἰχμαλωσίας

Τώρα πού ὁ Παῦλος ἦταν φυλακισμένος, πιό πολύ σκεφόταν τίς τόσες Ἐκκλησίες, πού μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ εἶχε ἰδρύσει. Τί νά γίνονταν ἄραγε οἱ ἀγαπημένοι του χριστιανοί; Πόσο ἤθελε νά βρισκόταν καί πάλι κοντά τους! Ἐπειδή ὁμως αὐτό τοῦ ἦταν ἀδύνατο, ἀποφάσισε νά ἐπικοινωνήσει μαζί τους μέ «Ἐπιστολές». Ἔτσι τό δεσμοτήριο τῆς Ρώμης ἔγινε τόπος θεόπνευστης συγγραφῆς. Μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ γράφτηκαν οἱ Ἐπιστολές: 1) *Πρός Κολασσαεῖς*, 2) *πρός Ἐφεσίους*, 3) *Πρός Φιλιππησίους* καί 4) *Πρός Φιλήμονα*. Αὐτές λέγονται καί Ἐπιστολές τῆς αἰχμαλωσίας. Στή χρυσή ἀλυσίδα τῶν ἄλλων Ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου προστέθηκαν κι αὐτές. Γιά νά διδάσκουν ὄλες, δεκατέσσερις συνολικά, τό λόγο τοῦ Θεοῦ στίς ἀναρίθμητες γενιές τῶν ἀνθρώπων.

Ἀποφυλάκιση τοῦ Παύλου

Ἦστερα ἀπό δύο χρόνια τό αὐτοκρατορικό δικαστήριο ἀσχολήθηκε μέ

τόν Παῦλο. Ἀκόμη ὁ Χριστιανισμός δέν ἦταν ἀπαγορευμένη θρησκεία. Καί πιο πολύ δέν τόλμησε κανείς, νά καταθέσει κάτι ἐναντίον του. Ἀλλά καί ἡ ἀναφορά τοῦ ἀνθύπατου Φήστου ἦταν εὐνοϊκή. Ὅλα αὐτά ἔκαμαν νά λάμψει ἡ ἀλήθεια, ν' ἀθωώσουν τόν Παῦλο καί νά τόν ἀποφυλάκισουν. Ἔτσι τέλειωσε ἡ φυλάκιση τοῦ Παύλου, πού κράτησε περίπου μιά πενταετία. Σ' ὄλο αὐτό τό διάστημα ὁ μέγας Ἀπόστολος ὑπόμεινε ἀμέτρητες ταλαιπωρίες γιά τήν Ἐκκλησία καί τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ.

Ἐρωτήσεις – Ἀσκήσεις:

- α) Πῶς οἱ Χριστιανοί τῆς Ρώμης ἔδειξαν τήν ἀγάπη τους στόν Παῦλο;*
- β) Τί μᾶς διδάσκει ἡ ζωή τοῦ Παύλου στό δεσμωτήριο τῆς Ρώμης;*
- γ) Γιατί τελικά ἀθωώθηκε στή Ρώμη;*

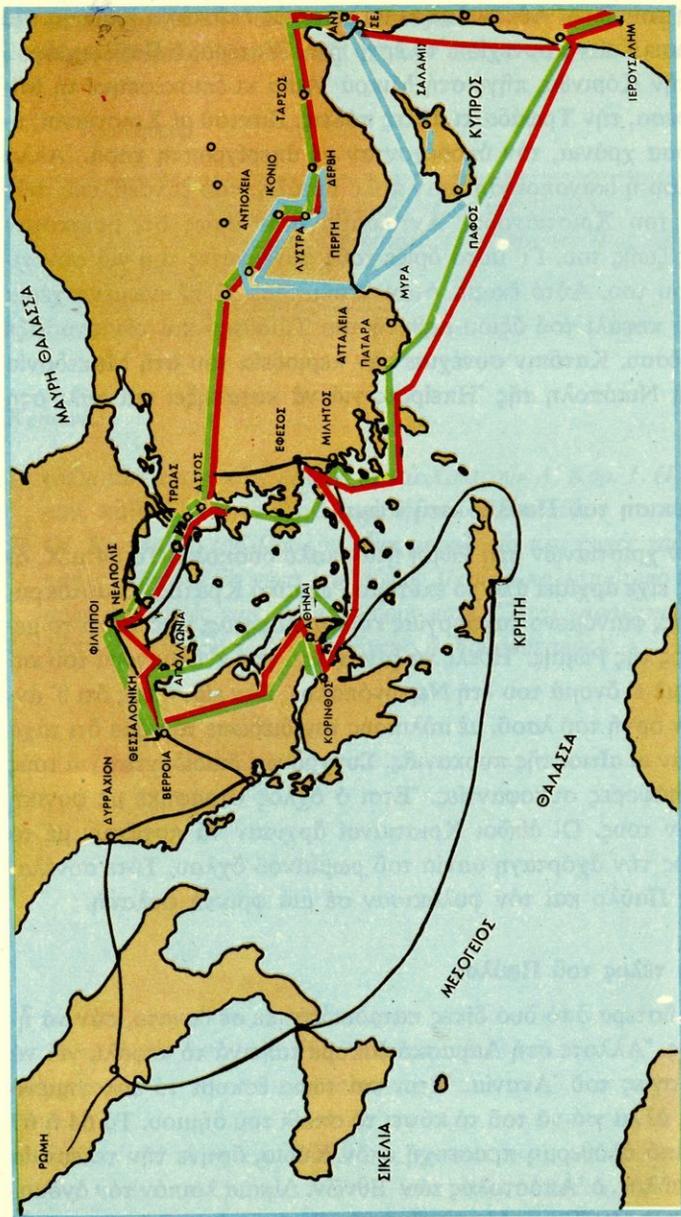
21. Τέταρτη Περιοδεία τοῦ Παύλου, θάνατος αὐτοῦ.

Ὑστερα ἀπό τήν ἀποφυλάκιση

Οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων δέ μᾶς γράφουν, πού πῆγε ὁ Παῦλος ὕστερα ἀπό τήν ἀποφυλάκισή του. Ἀπ' αὐτά ὁμως πού γράφει ὁ ἴδιος στίς Ἐπιστολές του καί ἀπό τίς πληροφορίες ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, συμπεραίνουμε ὅτι ἔκαμε καί τέταρτη περιοδεία. Τότε δέν ἦταν πιά νέος. Τά χρόνια καί κυρίως οἱ πολλές ταλαιπωρίες τόν εἶχαν γεράσει. Ἡ καρδιά του ὁμως εἶχε τήν ἴδια ζωντάνια κι ἄς βρισκόταν στό ἡλιοβασίλεμα τῆς ζωῆς του. Γι' αὐτό ἀποφάσισε νά ἐπισκεφθεῖ καί πάλι πολλές ἀπό τίς ἀγαπημένες του Ἐκκλησίες.

Τέταρτη Περιοδεία

Ἡ Κρήτη, καθώς φαίνεται, ἦταν ὁ πρῶτος σταθμός του. Κρήτες, πού εἶχαν δεῖ τό θαῦμα τῆς Πεντηκοστῆς, ἦταν οἱ πρῶτοι ἱεραπόστολοι τοῦ νησιοῦ. Οἱ λιγστοί Χριστιανοί ὁμως, πού βρισκόνταν ἐκεῖ, δέ γνώριζαν πολλά γιά τό Χριστιανισμό. Γι' αὐτούς κυρίως κήρυξε τό Χριστό, μαζί μέ

ΧΑΡΤΗΣ ΠΟΡΕΙΩΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

- πρώτη πορεία
- δεύτερη πορεία
- τρίτη πορεία
- τέταρτη πορεία

τό συνεργάτη του Τίτο. Αυτόν άφησε μάλιστα ως έπίσκοπο Κρήτης, για να συμπληρώσει και να συνεχίσει τό έργο του. Ύστερα, ο Παύλος, αφού πέρασε από τήν Κόρινθο, πήγε στη Μικρά Άσία κι έπισκέφτηκε τή Μίλητο, τήν Έφεσο, τήν Τρωάδα κι άλλες πόλεις. Παντού οι Χριστιανοί, ύστερα από τόσα χρόνια, τόν ύποδέχονταν μέ άπερίγραπτη χαρά. Άλλά και του Παύλου ή ίκανοποίηση ήταν πολύ μεγάλη, πού ξαναέβλεπε τούς αγαπημένους του Χριστιανούς. Άντιλαμβανόταν όμως ότι βρισκόταν στη δύση τής ζωής του. Γι' αυτό όριζε τούς συνεργάτες του για συνεχιστές του έργου του. Αυτό έκαμε, όταν άκούμπησε τά πληγωμένα χέρια του πάνω στό κεφάλι του άξιου μαθητή του Τιμόθεου και τόν ανάδειξε έπίσκοπο Έφέσου. Κατόπιν συνέχισε τήν περιοδεία του στη Μακεδονία κι έφτασε στη Νικόπολη τής Ήπείρου, για να καταλήξει και πάλι στη Ρώμη.

Δεύτερη φυλάκιση του Παύλου στη Ρώμη

Ή θέση τών χριστιανών στη Ρώμη ήταν πολύ δύσκολη. Τό 64 μ.Χ. άγριος διωγμός είχε άρχισει από τό έπίσημο Ρωμαϊκό Κράτος. Ο αυτοκράτορας Νέρωνας, φαινόμενο κακουργίας και φαυλότητας, είχε κάψει τό μεγαλύτερο μέρος τής Ρώμης. Ήθελε να ξαναχτίσει εκεί τ' ανάκτορά του και μιά νέα πόλη μέ τ' όνομά του «τή Νερωνόπολη». Σάν είδε όμως ότι θ' αντιμετώπιζε τήν όργη του λαού, μέ αυλικούς του διέδωσε τό ψέμα ότι τάχα χριστιανοί ήταν οι αίτιοι τής πυρκαγιάς. Συγχρόνως διαδίδονταν για τούς χριστιανούς διάφορες συκοφαντίες. Έτσι ό όχλος στράφηκε μέ φονική μανία έναντίον τους. Οι άθωοι Χριστιανοί άρχισαν να ποτίζουν μέ τό άγνό αίμα τους τήν άχόρταγη μανία του ρωμαϊκού όχλου. Τότε συνέλαβαν ξανά τόν Παύλο και τόν φυλάκισαν σε μιά φρικτή φυλακή.

Τό μαρτυρικό τέλος του Παύλου

Ο Παύλος ύστερα από δύο δίκες καταδικάστηκε σε θάνατο, σάν να ήταν κακούργος. Άλλοτε στη Δαμασκό έσκυβε ταπεινά τό κεφάλι, για να δεχτεί τίς εύλογίες του Άνανία. Έτσι και τώρα έσκυβε τό εύλογημένο εκείνο κεφάλι, αλλά για να του τό κόψει τό σπαθί του δήμιου. Τό 64 ή 67 μ.Χ. ύστερα από όλόθερμη προσευχή στον Κύριο, άφηνε τήν τελευταία του πνοή ό Παύλος, ό Άπόστολος τών Έθνών. Δίκαια λοιπόν τόν όνόμασαν «Πρώτο μετά τόν Ένα». Δίκαια είπαν ότι ή σημασία του έργου του ή-

ταν μοναδική γιά τήν παγκόσμια ιστορία. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμáει τόν κορυφαῖο ἀπόστολο Παῦλο μαζί μέ τόν Πέτρο στίς 29 Ἰουνίου.

Ἐρωτήσεις:

- α) τί μᾶς διδάσκει τό μαρτυρικό τέλος τοῦ Παύλου;
- β) Γιατί τόν ὀνόμασαν «Ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν»; Πῶς ἀλλιῶς τόν ὀνόμασαν καί γιατί;
- γ) Μέ τί μᾶς διδάσκει σήμερα;

Κείμενα:

- 1) «Μιμηταί μοι γίνεθε, καθὼς καὶ γώ Χριστοῦ» Α΄ Κορ. 1. (Γίνεστε μιμητές μου, καθὼς κι ἐγώ ἔγινα μιμητής τοῦ Χριστοῦ).
- 2) Οἱ Ἐπιστολές τοῦ Παύλου εἶναι μεταλλεῖα καί πηγές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μεταλλεῖα γιατί μᾶς δίνουν Πλοῦτο πολυτιμότερο κι ἀπό τό χρυσάφι καί πηγές γιατί δέ στερεοῦν ποτέ. (Ἔτσι χαρακτηρίζει τίς ἐπιστολές τοῦ Παύλου ὁ Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος).

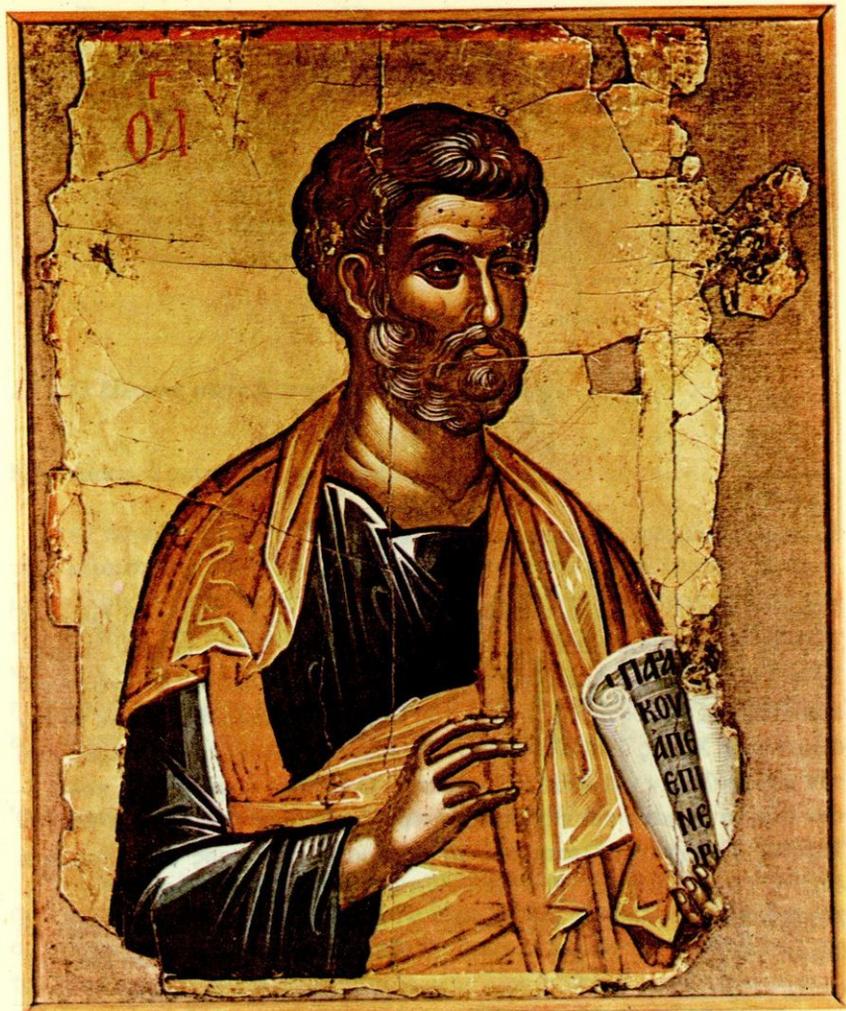
22. Διδασκαλία και θαύματα του Πέτρου (Πράξ. Θ' 31-43).

Πέτρος, ο μαθητής του Κυρίου

Ὁ Πέτρος ἦταν γιός τοῦ Ἰωνᾶ κι ἀδελφός τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέα. Καταγόταν ἀπό τή Βηθσαϊδά τῆς Γαλιλαίας καί ἦταν ψαράς στή λίμνη Γεννησαρέτ. Ἐγινε ἕνας ἀπό τούς πρώτους μαθητές τοῦ Κυρίου, Τόν ὁποῖο ἀκολούθησε μέ ἀφοσίωση κι ἀγάπη. Ὁ Πέτρος πολλές φορές μιλοῦσε κι ἀπό μέρους τῶν ἄλλων μαθητῶν. Ξεχώριζε γιά τό θάρρος καί τήν τόλμη του. Ἀλλά κι ὁ Κύριος ἀγαποῦσε ἰδιαίτερος τόν Πέτρο, μαζί μέ τ' ἀδέρφια Ἰάκωβο καί Ἰωάννη. Ὁ Πέτρος ναί μέν ἀρνήθηκε τό Διδάσκαλό του στήν αὐλή τοῦ ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁμως ξέπλυνε τό ἀμάρτημά του μέ τά δάκρυα τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας του. Ὁ Κύριος, ὁ Θεός τῆς ἀγάπης, συγχώρεσε τόν Πέτρο καί βράβευσε τή μεγαλειώδη μετάνοιά του. Γιά νά τόν ἀποκαταστήσει μάλιστα στά μάτια τῶν ἄλλων μαθητῶν καί στό ἀποστολικό ἀξίωμα, παράγγειλε μέ τίς μυροφόρες γυναῖκες, ν' ἀναγγεῖλουν ξεχωριστά στόν Πέτρο τήν ἀνάστασή Του. Τό ἴδιο καί στή λίμνη Γεννησαρέτ, μπροστά στούς ἄλλους μαθητές, τοῦ ἔδωσε τήν ἐντολή νά κηρύττει τό θεῖο λόγο.

Ὁ Πέτρος διδάσκει καί θαυματουργεῖ

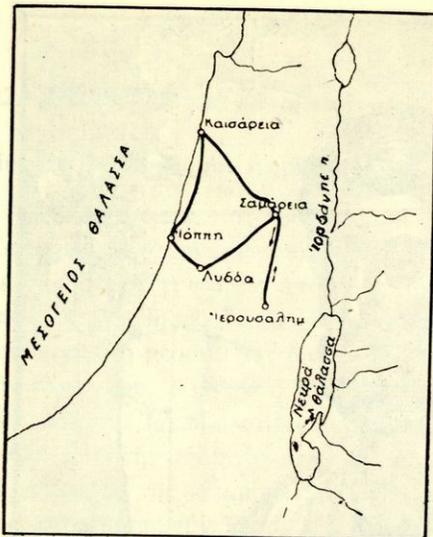
Εἶδαμε πώς τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ὁ ἄλλοτε ψαράς, ὁ Πέτρος, μέ τό δίχτυ τοῦ Θεοῦ λόγου ἔφερε στό Χριστό τρεῖς χιλιάδες πιστούς. Τόν εἶδαμε ἀκόμη νά κηρύττει στή Σαμάρεια καί πολλοί νά πιστεύουν στόν Κύριο. Τό θάρρος κι ὁ ζήλος τοῦ Πέτρου παρακινοῦσαν κι ἄλλους στό ἔργο τοῦ Θεοῦ. Ὁ διωγμός ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, πού ἔγινε ὕστερα ἀπό τό λιθοβολισμό τοῦ Στεφάνου, εἶχε σταματήσει. Οἱ χριστιανοί ἀνενόχλητοι πιά προόδευαν στήν εὐσέβεια καί πληθύνονταν συνεχῶς. Τή χαρά ὄλων ἦρθε ν' αὐξήσει ἡ περιοδεία τοῦ Πέτρου στήν Παλαιστίνη. Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος γράφει ὅτι «ὁ Πέτρος σάν καλός στρατηγός περιερχόταν κι ἐπιθεωροῦσε τίς τάξεις τῶν Χριστιανῶν». Τότε ὁ Πέτρος ἦρθε καί στήν πόλη Λύδδα, ὅπου ἐνίσχυε τούς πιστούς στό θεῖο θέλημα. Ἐκεῖ μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ θεράπευσε κάποιον, πού ὀνομαζόταν Αἰνέας καί ἦταν ὀχτὼ χρόνια παράλυτος. Μ' αὐτό τό θαῦμα πολλοί πίστεψαν στόν Κύριο.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. Ἔργο 16ου αἰώνα. Ι. Μ. Σταυρονικηῖτα Ἁγίου Ὁρους.

Ὁ Πέτρος ἀνασταίνει τὴν Ταβιθά

Στὴν ὄραία παραλιακὴ πόλη Ἰόππη, τὴ σημερινὴ Γιάφφα, ὑπῆρχαν πολλοὶ πιστοί. Ἀνάμεσά τους, σάν καρποφόρο δέντρο γεμάτο καρπούς,

Χάρτης περιοδείας
τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου.

διακρινόταν γιά τά καλά τῆς ἔργα ἢ εὐσεβῆς κόρη Ταβιθά. Μιά ἡμέρα, ἡ Ταβιθά, ἀρρώστησε βαριά καί παρά τίς φροντίδες τῶν πιστῶν, πέθανε. Τότε ἡ ἐλπίδα ὄλων στράφηκε στόν Πέτρο, πού βρισκόταν στή γειτονική πόλη Λύδδα. Αὐτός μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ δέ θά μπορούσε ἄραγε νά τήν ἀναστήσει; Χωρίς ἀναβολή λοιπόν ἔστειλαν στή Λύδδα δύο ἄντρες, πού τόν παρακάλεσαν καί ἦρθε στήν Ίόππη. Ὁ Πέτρος συγκινήθηκε πολύ, δταν εἶδε τά ὄρφανά καί τίς χῆρες νά τόν παρακαλοῦν μέ δάκρυα γιά τήν Ταβιθά. Ἐδειχαν μάλιστα καί τά φορέματα, πού τούς εἶχε ἐτοιμάσει ἐκεῖνη. Τότε ὁ Πέτρος, γιά ν' ἀποφύγει κάθε ἐπίδειξη, ζήτησε νά βγοῦν ὄλοι ἔξω ἀπό τό δωμάτιο τῆς νεκρῆς. Κι ἀφοῦ γονάτισε προσευχήθηκε μέ θέρμη στόν Κύριο. Σέ μία στιγμή σταμάτησε τήν προσευχή του καί πρόσταξε «Ταβιθά σήκω». Τό θαῦμα, πού ὄλοι τους περίμεναν, ἐγινε. Ἡ χαρά τους ἦταν ἀπερίγραπτη. Τό θαῦμα διαδόθηκε σάν ἀστραπή κι ἐγινε ἀφορμή νά πιστέψουν στόν Κύριο πολλοί ἰουδαῖοι κι ἐθνικοί.

Ρητό:

Πάντα ὄσα ἐάν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήψεσθε. Ματθ. ΚΑ' 22 (Ὅλα ὄσα ζητήσετε στήν προσευχή σας μέ πίστη θά τά πάρετε).

Ἐρωτήσεις:

- α) Πῶς γνωρίζουμε ὅτι ὁ Κύριος συγχώρησε τὸν Πέτρο γιὰ τὴν ἄρνησή του;
- β) Τί ἦταν ἡ Ταβιθά;
- γ) Τί διδασκόμαστε ἀπὸ τὸ παράδειγμά της;
- δ) Ποιά ἄλλα θαύματα τοῦ Πέτρου γνωρίζετε;

23. Ὁ Πέτρος στὴν Καισάρεια. (Πράξ. Γ' 1-48).

Κορνήλιος, ὁ πιστὸς ἀξιωματικὸς

Στὴν παραλιακὴ πόλη Καισάρεια ἦταν ἡ ἔδρα τοῦ ρωμαίου διοικητῆ τῆς Παλαιστίνης. Γι' αὐτὸ στρατοπέδευε ἐκεῖ μεγάλη στρατιωτικὴ δύναμη μὲ πολλοὺς στρατιῶτες κι ἀξιωματικούς. Ἀνάμεσά τους διακρινόταν γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ τὰ καλὰ του ἔργα ὁ ἑκατόνταρχος Κορνήλιος. Αὐτὸς, ἂν καὶ ἦταν ἔθνικός, πίστευε στὸν ἀληθινὸ Θεό, ἔλεοῦσε τοὺς φτωχοὺς καὶ παρακαλοῦσε τὸ Θεὸ νὰ τὸν φωτίσει. Τὸ καλὸ παράδειγμα τοῦ Κορνήλιου εἶχε φέρει κι ὅλη τὴν οἰκογένειά του στὸν ἀληθινὸ Θεό.

Ὁ Κορνήλιος προσκαλεῖ τὸν Πέτρο

Μιὰ ἡμέρα, περίπου στὶς τρεῖς τ' ἀπόγευμα, κι ἐνῶ ὁ Κορνήλιος προσευχόταν, εἶδε σὲ ὄραμα ἄγγελο Κυρίου νὰ τοῦ λέει: «Κορνήλιε οἱ προσευχές σου καὶ οἱ ἐλεημοσύνες σου ἔφτασαν στὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τοῦ θυμίζουν τὸ παράδειγμά σου. Στείλε λοιπὸν ἄνδρες στὴν Ἰόππη καὶ κάλεσε ἐδῶ τὸ Σίμωνα, πού ὀνομάζεται Πέτρος. Αὐτὸς φιλοξενεῖται στὸ σπιτί τοῦ Σίμωνα, πού κατεργάζεται δέρματα καὶ κατοικεῖ κοντὰ στὴ θάλασσα». Κατόπιν ὁ ἄγγελος ἔξαφανίστηκε. Εἶχε κάμει τὸ ἔργο του. Ὁ Κορνήλιος γεμάτος πιά ἀπὸ χαρὰ κι εὐγνωμοσύνη στὸν Κύριο γιὰ τὴν τιμὴ πού τοῦ ἔκαμε, ἐφάρμοσε ἀμέσως τὴ θεϊκὴ ἐντολή. Ἔστειλε στὴν Ἰόππη δυὸ ὑπηρέτες του μαζί μὲ ἓναν εὐσεβῆ στρατιώτη καὶ κάλεσε τὸν Πέτρο νὰ ἔρθει στὴν Καισάρεια.

Τό δραμα τοῦ Πέτρου

Στό διάστημα πού ὁ Πέτρος φιλοξενεῖτο στό σπίτι τοῦ Σίμουνα, εἶδε ἕνα δραμα. Ἦταν μεσημέρι καί βρισκόταν στό πάνω μέρος τοῦ σπιτιοῦ, στό λιακωτό καί προσευχόταν. Ξαφνικά εἶδε νά κατεβαίνει ἀπό τόν οὐρανό, κάτι πού ἔμοιαζε μέ σεντόνι. Κρεμόταν ἀπό τίς τέσσερις ἄκρες καί ὑπῆρχαν μέσα σ' αὐτό ὅλα τά ζῶα τῆς γῆς, θηρία, ἔρπετά καί πτηνά. Πολλά ἀπ' αὐτά οἱ Ἰουδαῖοι δέν τά ἔτρωγαν σάν ἀκάθαρτα. Μ' αὐτά συμβόλιζαν τούς εἰδωλολάτρες πού ἔπρεπε ν' ἀποφεύγουν, γιά νά μήν παρασύρονται ἀπ' αὐτούς στήν ἁμαρτία. Συγχρόνως ὁ Πέτρος ἄκουσε μιά φωνή νά τοῦ λέει: «Πάρε ἀπ' αὐτά, Πέτρο, σφάζε καί φάε». Ὁ Πέτρος ὁμως ἀπάντησε. «Ποτέ, Κύριε, δέν θά φάω ἀκάθαρτο ζῶο, καθώς δέν ἔφαγα μέχρι τώρα». Ξανά ὁμως ἐπέμεινε ἡ ἴδια φωνή: «Ἐκεῖνα πού καθάρισε ὁ Θεός, σὺ μήν τά νομίζεις μολυσμένα». Αὐτό ἀφοῦ ἐπαναλήφθηκε τρεῖς φορές, τό σεντόνι μέ τά ζῶα ἐξαφανίστηκε στόν οὐρανό. Ὁ Πέτρος κατάπληκτος σκεφτόταν, τί νά σήμαινε ἄραγε τό περίεργο αὐτό δραμα; Μήπως μ' αὐτό ὁ Θεός ἤθελε νά τόν διδάξει κάποια μεγάλη ἀλήθεια;

Ὁ Πέτρος στήν Καισάρεια, βάπτισμα τοῦ Κορνήλιου

Τότε ἔφτασαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κορνήλιου καί φανέρωσαν στόν Πέτρο τό σκοπό τοῦ ταξιδιοῦ τους. Τό Ἅγιο Πνεῦμα τόν φώτισε νά καταλάβει τί σήμαινε τό δραμα καί νά τούς ἀκολουθήσει. Ἔτσι τήν ἄλλη ἡμέρα ἔφυγαν γιά τήν Καισάρεια. Ἐκεῖ περίμεναν τόν Πέτρο ὁ εὐσεβῆς Κορνήλιος μέ τούς συγγενεῖς του καί τούς στενότερους φίλους του. Ὁ Κορνήλιος ὑποδέχτηκε τόν Πέτρο μέ μεγάλο σεβασμό καί τοῦ φανέρωσε ὅσα εἶχε ἀκούσει ἀπό τόν Ἄγγελο. Κατόπιν ὁ Πέτρος τούς εἶπε ὅτι, ἂν καί ἦταν Ἰουδαῖος, ἐρχόταν σ' αὐτούς τούς εἰδωλολάτρες γιατί ἦταν θέλημα Θεοῦ. Στή συνέχεια μέ καλοσύνη κι ἀγάπη τούς μίλησε γιά τόν Κύριο καί γιά τόν τρόπο τῆς σωτηρίας. Τό σπουδαῖο αὐτό κατηχητικό μάθημα τοῦ Πέτρου εἶχε ἐκπληκτικά ἀποτελέσματα. Ἐνῶ μιλοῦσε ὁ Πέτρος τό Ἅγιο Πνεῦμα «ἐπέπεσε ἐπί πάντας τούς ἀκούοντας» Πράξ. Γ' 44. (Κατέβηκε σ' ὅλους αὐτούς πού ἄκουγαν τό λόγο τοῦ Θεοῦ). Ἔκαμε μάλιστα κι αὐτούς ἱκανούς νά μιλοῦν ξένες γλώσσες καί νά δοξολογοῦν τό Θεό. Ὅλοι ἔμειναν ἐκπληκτοί. Εἶδαν καθαρά πιά ὅτι ὁ Θεός καλοῦσε καί τούς εἰδωλολάτρες στή λύτρωση καί στή σωτηρία. Στή συνέχεια ὁ Πέτρος τούς βάπτισε στό ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ἦταν ἀπό τούς πρῶτους ἐθνικούς πού δέχονταν τό ἁ-

γιο Βάπτισμα. Όλοι τους και ιδιαίτερα, ο Κορνήλιος με χαρά κι αγαλλίαση παρακάλεσαν τον Πέτρο κι έμεινε κοντά τους λίγες ημέρες ακόμη. Ύστερα έφυγε για τὰ Ἱεροσόλυμα, όπου φανέρωσε στους ἐκεῖ «ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανούς» ὅτι ἦταν θέλημα Θεοῦ ἡ νέα πίστη νὰ διαδοθεῖ καί στὰ ἔθνη. Όλοι τους χάρηκαν καί δόξασαν τό Θεό.

Ἐρωτήσεις:

- α) Ποιές ἦταν οἱ κυριότερες ἀρετές τοῦ Κορνήλιου;
- β) Ποιά σημασία εἶχε τό ὄραμα τοῦ Πέτρου;
- γ) Πῶς φανέρωσε ὁ Θεός ὅτι καλεῖ ὅλους στή μετάνοια καί στή σωτηρία;

24. Ὁ Πέτρος στή φυλακή, ἀποφυλάκιση, περιοδεῖες καί θάνατος αὐτοῦ (Πράξ. ΙΒ' 1-17).

Ὁ Πέτρος στή φυλακή

Βασιλιάς τῶν Ἰουδαίων ἀπό τό 41 ὡς τό 44 μ.Χ. ἦταν ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀγρίππας, ἕγγονος τοῦ Ἡρώδη πού ἔσφαξε τὰ νήπια κατά τή Γέννηση τοῦ Κυρίου. Αὐτός λοιπόν γιά νά μετριάσει τήν ἀντιπάθεια τῶν ἑβραίων ἀπέναντί του, ἐπειδή τούς κυβερνοῦσε τυραννικά, ἔκαμε διωγμό ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν. Μέ διαταγή του μάλιστα τό 44 μ.Χ. ἀποκεφαλίστηκε ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος, ὁ ἀδερφός τοῦ Ἰωάννη. Πρῶτος αὐτός ἀπό τούς Ἀποστόλους πρόσφερε τή ζωή του γιά τήν πίστη τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἡρώδης εἶδε πῶς ἡ πράξη του αὐτή ἱκανοποίησε ἀρκετούς ἑβραίους καί ἀποφάσισε νά συνεχίσει τίς θανατικές ἐκτελέσεις. Ἔτσι λοιπόν, κατά τίς ἡμέρες τοῦ Πάσχα, συνέλαβε τόν ἀπόστολο Πέτρο καί τόν ἔκλεισε στή φυλακή μέ αὐστηρά δεσμά. Ἡμέρα καί νύχτα δεκαἕξι στρατιῶτες τόν φρουροῦσαν «ἀνά τέσσερις». Ἦθελε νά τόν ἐκτελέσει ὕστερα ἀπό τό Πάσχα. Ὁ Πέτρος ἐμπιστεύτηκε τόν ἑαυτό του στήν προστασία τοῦ Θεοῦ. Ἄλλά καί οἱ Χριστιανοί προσεύχονταν θερμά στόν Κύριο, γιά νά τόν σώσει. Ὡσπου ἔφτασε τό τελευταῖο βράδυ, πρὶν ἀπό τήν ἐκτέλεση τοῦ Ἀποστόλου.

*Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι,
Πέτρος καί Παῦλος.*

Ὁ Πέτρος σώζεται

Πολλοί χριστιανοί ἐκείνη τὴν κρίσιμη νύχτα συγκεντρώθηκαν στὸ σπίτι τῆς Μαρίας, μητέρας τοῦ Εὐαγγελιστῆ Μάρκου. Ἐκάναν ὁλονύχτια προσευχή γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Πέτρου. Καί νά ἡ ἀπάντηση στίς θερμές προσευχές τους: Ἄγγελος Κυρίου παρουσιάστηκε στὸ δεσμοτῆριο, ξύπνησε τὸν Πέτρο καὶ τοῦ εἶπε νά ἐτομασθεῖ. Συγχρόνως μέ θαυματουργικό τρόπο ἔπεσαν οἱ ἀλυσίδες ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Πέτρου. Ἄνοιξαν οἱ πόρτες τῆς φυλακῆς καὶ πέρασαν, ὁ Ἄγγελος μαζί μέ τὸν Πέτρο, μπροστά ἀπὸ τοὺς φρουροὺς, χωρὶς ἐκεῖνοι νά πάρουν εἶδηση. Ἀφοῦ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴ φυλακή, ἐξαφανίστηκε ὁ Ἄγγελος. Δέν ὑπῆρχε πιά κίνδυνος. Τότε συνῆρθε ὁ Πέτρος ἀπὸ τὴν ἐκπληξή του καὶ κατάλαβε, πὼς εἶχε σωθεῖ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λύκου. Γρήγορα ἦρθε στὸ σπίτι, πού προσεύχονταν οἱ πιστοί. Σάν τὸν εἶδαν, ὄλοι τους χάρηκαν κι εὐχαρίστησαν τὸ Θεό. Διδάχτηκαν ἔτσι, γιὰ μιὰ φορά ἀκόμη, ὅτι ὁ Θεὸς εἰσακούει τίς προσευχές

τῶν πιστῶν καί τούς χαρίζει τήν προστασία του. Ὁ Πέτρος ἀμέσως ἔφυγε γιά ἄλλο τόπο. Ἔτσι θ' ἀπόφευγε τή φονική μανία τοῦ Ἡρώδη καί θά κήρυττε κι ἄλλοῦ τό Εὐαγγέλιο.

Περιοδεῖς καί θάνατος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου

Ὁ Πέτρος ὕστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Ἡρώδη ξαναγύρισε στή Ἱερουσόλυμα. Ἀργότερα συναντήθηκε καί πάλι μέ τόν ἀπόστολο Παῦλο στή Ἀντιόχεια. Ἐκανε περιοδεῖς καί δίδαξε τό Εὐαγγέλιο στή Γαλατία, στή Βιθυνία, στήν Καππαδοκία κι ἄλλοῦ. Ἀρχαία ὁμως παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας λέει ὅτι ἡ Ρώμη ἦταν ὁ τελευταῖος τόπος τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου. Ἐκεῖ κατά τό διωγμό τοῦ Νέρωνα συνέλαβαν τόν Πέτρο καί τόν θανάτωσαν μέ μαρτυρικό τρόπο. Σύμφωνα μέ τήν ἴδια παράδοση ὁ Πέτρος σταυρώθηκε ἄλλά, καθώς ζήτησε ὁ ἴδιος, μέ τό κεφάλι πρός τά κάτω. Ἔτσι μέ σταυρικό θάνατο τέλειωσε ἡ ἀποστολική ζωή τοῦ Πέτρου, μιά ζωή πού τή χαρακτήριζε δλόθερμη ἀγάπη κι ἀφοσίωση στόν Κύριο.

Ὁ Πέτρος ὁμως συνεχίζει νά μᾶς διδάσκει καί τώρα μέ τίς δύο θεόπνευστες «Καθολικές Ἐπιστολές του». Ἔτσι λέγονται οἱ Ἐπιστολές τῆς Καινῆς Διαθήκης, πού ἀπευθύνονται σ' ὅλους τούς Χριστιανούς. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ καί τούς δύο μαζί κορυφαίους ἀποστόλους, Πέτρο καί Παῦλο, στίς 29 Ἰουνίου.

Ἑρωτήσεις:

- α) Πῶς οἱ πιστοί τῶν Ἱεροσολύμων βοήθησαν τόν Πέτρο, όταν βρισκόταν στή φυλακή; τί μᾶς διδάσκει αὐτό;*
- β) Ποιά εἶναι ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς;*
- γ) Πῶς θανατώθηκε ὁ Πέτρος;*
- δ) Μέ τί μᾶς διδάσκει καί σήμερα ὁ ἀπόστολος Πέτρος;*

25. Ἰωάννης ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης.

Ἄκολουθεῖ τὸν Κύριο

Ὁ Ἰωάννης καταγόταν ἀπὸ τὴ Γαλιλαία καὶ εἶχε γονεῖς τὸ Ζεβεδαῖο καὶ τὴ Σαλώμη. Ἦταν ἀδερφός τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου. Ὁ Ἰωάννης, ἀφοῦ πῆρε κάποια μόρφωση, μαζί μὲ τὸν ἀδερφό του Ἰάκωβο ἀκολούθησαν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατέρα τους. Ἐγιναν ψαράδες στὴ λίμνη Γεννησαρέτ. Εἶχαν μάλιστα καὶ δικό τους ψαράδικο καραβάκι. Ἀπὸ τοὺς καλοὺς γονεῖς τους τὰ δύο ἀδέρφια ἔμαθαν νὰ σέβονται τὸ Θεό. Ὁ Ἰωάννης προτοῦ νὰ γίνει μαθητὴς τοῦ Κυρίου, ἦταν μαθητὴς τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου. Ἐκεῖ κοντὰ στὸ Βαπτιστὴ γνώρισε τὸν Ἰησοῦ. Ὅταν τὸν κάλεσε ὁ Κύριος νὰ γίνει μαθητὴς του, ὁ Ἰωάννης χωρὶς κανένα δισταγμὸ ἄφησε τὸν Πατέρα του καὶ τὰ δίχτυα κι ἀκολούθησε τὸν Ἰησοῦ μὲ ἀφοσίωση κι ἀγάπη.

Ἄγεται μαθητὴς τῆς ἀγάπης

Ὁ Κύριος τιμοῦσε κι ἀγαποῦσε ιδιαίτερα τὸν Ἰωάννη. Καὶ ἦταν πραγματικὰ ἄξιος τῆς θεϊκῆς ἀγάπης. Στὸ «Μυστικὸ Δεῖπνο» αὐτὸς εἶχε τὸ θάρρος νὰ πέσει στὸ στῆθος τοῦ Διδασκάλου του καὶ μὲ ἀγωνία νὰ τὸν ρωτήσῃ, ποιὸς ἦταν ὁ προδότης. Αὐτὸς μαζί μὲ τὸν Πέτρο ἀκολούθησαν τὸν Κύριο στὶς αὐλές τῶν ἀρχιερέων. Αὐτὸς μαζί μὲ λίγες εὐσεβεῖς γυναῖκες παραβρέθηκαν κάτω ἀπὸ τὸ Σταυρὸ τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς σ' αὐτὸν ἐμπιστεύτηκε τὴν Παναγία Μητέρα Του. Ὁ Ἰωάννης πιά, σάν στοργικὸς γιὸς, θά τὴ φρόντιζε. Ἀλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση πρῶτος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς μαθητὲς ἔφτασε στὸ κενὸ μνημεῖο τοῦ Γολγοθᾶ. Ἔτσι ὁ Ἰωάννης ἀναδείχτηκε ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης.

Ἄγεται κηρύττει τὸ Χριστό

Ἐπειὰ ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ Ἰωάννης ἄρχισε νὰ κηρύττει μὲ θάρρος τὸ Χριστό. Εἶδαμε ὅτι μαζί μὲ τὸν Πέτρο δίδαξαν

*Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὑπαγορεύει στό μαθητὴ του Πρόχορο. Μ. Πανσέληνου
Πρωτότο Καρυῶν Ἁγίου Ὁρους 14οῦ αἰῶνα.*

τό Εὐαγγέλιο στή Σαμάρεια. Τόσος ἦταν ὁ ζήλος καί ἡ φροντίδα του γιά τήν πρώτη Ἐκκλησία, ὥστε ὀνομαζόταν «στύλος» αὐτῆς. Ἀργότερα ὁ Ἰωάννης κήρυξε, τό Εὐαγγέλιο στή Μικρά Ἀσία μέ κέντρο τήν Ἐφεσο. Ἀπό ἐκεῖ στό διωγμό τοῦ Δομιτιανοῦ ἐξορίστηκε στήν Πάτμο, ὅπου δέχτηκε ἀπό τό Θεό ἀποκαλύψεις. Αὐτές τίς ἔγραψε στό προφητικό βιβλίο του, τήν «Ἀποκάλυψη», πού εἶναι τό τελευταῖο βιβλίο τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὑστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Δομιτιανοῦ ὁ Ἰωάννης ξαναγύρισε στήν Ἐφεσο, ὅπου ἔζησε μερικά χρόνια ἀκόμη.

Ἡ ζωή τοῦ Ἰωάννη στήν Ἐφεσο, θάνατος αὐτοῦ

Ἀρχαῖοι ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς μᾶς διηγοῦνται ὅτι ὁ Ἰωάννης στήν Ἐφεσο προστάτευε κάποιο καλό νέο. Ἀνέθεσε μάλιστα στόν ἐπίσκοπο τῆς πόλεως νά τόν φροντίζει. Ἀργότερα ὁ νέος αὐτός, ὅταν ἀπουσίαζε ὁ Ἰωάννης, παρασύρθηκε ἀπό τίς κακές συναναστροφές καί σιγά σιγά ἔφυγε ἀπό τό δρόμο τοῦ Θεοῦ.

Έφτασε νά γίνει λήσταρχος πάνω στά βουνά. Τήν κακή εξέλιξη τοῦ νέου αὐτοῦ, ὅταν ἔμαθε ὁ Ἰωάννης λυπήθηκε τόσο πολύ, ὥστε ἀποφάσισε νά πάει νά τόν βρεῖ. Ἄν καί ἦταν πιά γέροντας ἀνέβηκε στά βουνά καί ἀφοῦ τόν βρῆκε, τόν παρακάλεσε μέ δάκρυα στά μάτια νά μετανοήσει, γιά νά σωθεῖ. Ὁ ληστής νικήθηκε ἀπό τή μεγάλη ἀγάπη τοῦ σεβαστοῦ Ἀποστόλου. Ἄφησε τούς συντρόφους του, μετάνιωσε εἰλικρινά καί ἀκολούθησε τόν Ἰωάννη. Ἔτσι σώθηκε ἓνα ἀκόμη χαμένο πρόβατο.

Ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος μᾶς ἀναφέρει ὅτι στήν Ἔφεσο οἱ Χριστιανοί γιά νά φέρουν στίς συναθροίσεις τους τό γέροντα πιά Ἰωάννη, τόν κράταγαν στά χέρια τους. Κι ἐπειδή δέν μπορούσε πιά νά τοῦς διδάσκει μέ πολλὰ λόγια, ἐπαναλάμβανε τή φράση: «Τεκνία μου ἀγαπάτε ἀλλήλους». Δηλαδή παιδάκια μου ν' ἀγαπιόσατε μεταξύ σας καί συμπλήρωνε: «Αὐτή εἶναι ἡ ἐντολή τοῦ Κυρίου μας καί ὅταν κάνετε τοῦτο, εἶναι ἀρκετό». Ὁ Ἰωάννης πέθανε σέ βαθιά γεράματα τό 101 μ.Χ. Μᾶς διδάσκει ὁμοίως καί σήμερα μέ τό παράδειγμά του καί μέ τά πέντε θεόπνευστα βιβλία του. Τό Τέταρτο Ἱερό Εὐαγγέλιο, τίς τρεῖς καθολικές Ἐπιστολές καί τήν Ἀποκάλυψη. Ὁ Ἰωάννης ἐπειδή ἀποκάλεσε τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ «Λόγος», πρῶτος αὐτός ὀνομάστηκε ἀπό τήν Ἐκκλησία μας «Θεολόγος». Τή μνήμη του γιορτάζουμε στίς 8 Μαΐου.

Ἐρωτήσεις:

- α) Ἡ διδασκαλία καί τό παράδειγμα τοῦ Ἰωάννη ποιά μεγάλη ὑποχρέωση στό Σωτήρα Χριστό μᾶς τονίζουν ιδιαίτερα;
- β) Πῶς πρέπει νά ἐκδηλώνουμε τήν ἀγάπη μας στό Θεό καί στούς ἀνθρώπους;
- γ) Ποῦ ὁδηγοῦν οἱ κακές συναναστροφές;
- δ) Πῶς ἀποκαλεῖται ὁ Ἰωάννης καί γιατί;

26. Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος.

Ὁ Ἀνδρέας πρῶτος ἀποδέχεται τό ἀποστολικό ἀξίωμα

Ὁ Ἀνδρέας ἦταν νεότερος ἀδελφός τοῦ Πέτρου κι ἐξασκοῦσε μαζί του τό ἔργο τοῦ ψαῤῥά. Τά δύο ἀδελφια ἀπό εὐσεβεῖ ζῆλο ἦρθαν κοντά στόν ἄ-

γιο Ἰωάννη τόν Πρόδρομο κι ἔγιναν μαθητές του, μαζί μέ τ' ἄλλα δυό ἀδελφία τόν Ἰάκωβο καί τόν Ἰωάννη. Ὄταν ὁ Κύριος τούς κάλεσε νά Τόν ἀκολουθήσουν, πρῶτος ὁ Ἀνδρέας ἀποδέχτηκε μέ χαρά τό θεϊκό κάλεσμα. Γι' αὐτό λέγεται καί «Πρωτόκλητος». Κατόπιν ἔφερε κοντά στόν Κύριο καί τόν ἀδελφό του Πέτρο, γιά νά γίνουν πιά «ἀλιεῖς ἀνθρώπων». (Ματθ. Δ' 19). Δηλαδή ἀπό ἐδῶ καί πέρα μέ τό δίχτυ τοῦ κηρύγματος θά προσέλκυαν ἀνθρώπους στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἀνδρέας ὀδηγεῖ καί ἄλλους στό Χριστό

Ὁ Ἀνδρέας ἔφερε στόν Κύριο καί τό συμπολίτη του κι ἀργότερα ἀπόστολο, Φίλιππο. Κάποτε μάλιστα μερικοί θεοσεβεῖς Ἕλληνες πού ἤθελαν νά δοῦν τόν Ἰησοῦ, φανέρωσαν τήν ἐπιθυμία τους αὐτή στό Φίλιππο. Καί αὐτός μαζί μέ τόν Ἀνδρέα τούς παρουσίασαν στόν Κύριο. Ὁ φιλέλληνας αὐτός ἀπόστολος, ὁ Ἀνδρέας, ἀργότερα δίδαξε καί πέθανε στήν Ἑλλάδα. Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ὁ Ἀνδρέας ὄχι μόνο ἀκολούθησε πρῶτος αὐτός τόν Ἰησοῦ, ἀλλά φρόντιζε νά ὀδηγεῖ καί ἄλλους κοντά στό Θεό. Αὐτό φανερώνει τό μεγάλο καί ἱεραποστολικό ζῆλο του.

Ὁ Ἀνδρέας περιοδεύει καί πεθαίνει γιά τό Χριστό

Σύμφωνα μέ ἀρχαῖες ἐκκλησιαστικές παραδόσεις, ὅστερα ἀπό τήν Πεντηκοστή, ὁ Ἀνδρέας περιόδευσε καί δίδαξε σέ διάφορα μέρη. Πῆγε στή Συρία, στήν Καππαδοκία, στή Βιθυνία, στή Σκυθία καί ἄλλοῦ. Στό Βυζάντιο χειροτόνησε καί ὄρισε πρῶτο ἐπίσκοπο, τό Στάχυ. Γι' αὐτό φέρεται ὡς ἰδρυτής τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀπό τό Βυζάντιο, ὁ Ἀνδρέας, πῆγε στή Θράκη, στή Μακεδονία, στήν Ἠπειρο καί κατέληξε στήν Πάτρα τῆς Ἀχαΐας. Στήν Πάτρα ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας ἔκαμε πολλά θαύματα καί δίδαξε τό Εὐαγγέλιο. Τ' ἀποτελέσματα ἦταν θαυμαστά. Πολλοί πίστεψαν στόν Κύριο κι ἀποτέλεσαν τήν ἐκεῖ χριστιανική Ἐκκλησία. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς ἦταν ἡ σύζυγος τοῦ ἀνθρώπου τῆς Ἀχαΐας ἡ Μαξιμίλλα καί ὁ ἀδελφός του. Αὐτό ἐξόργισε τόν ἀνθύπατο καί διέταξε νά συλλάβουν καί νά φυλακίσουν τόν ἀπόστολο Ἀνδρέα. Λίγο ἀργότερα τόν καταδίκασε σέ σταυρικό θάνατο. Εἶδαμε ὅτι ὁ Ἀνδρέας εἶχε τήν τιμή, πρῶτος ν' ἀκολουθήσει τόν Κύριο. Τώρα, βλέπουμε ὅτι ἀξιώνεται ν' ἀκολουθήσει τόν Κύριο καί στό Σταυρό. Σέ γερον-

τική ηλικία, ογδόντα περίπου χρόνων, υπόμεινε με άνδρεία τό σταυρικό θάνατο, πάνω σέ δύο δοκάρια σέ σχήμα Χ.

Ἡ Ἐκκλησία τιμáει τόν ἀπόστολο Ἄνδρέα

Τό ἱερό λείψανο τοῦ ἀποστόλου Ἄνδρέα τόν 4ο αἰώνα μεταφέρθηκε στήν Κωνσταντινούπολη καί τοποθετήθηκε στό ναό τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Στήν Πάτρα θεωρεῖται πολιούχος καί προστάτης. Μάλιστα, ἐκεῖ πού μαρτύρησε ὁ ἅγιος, χτίστηκε γι' αὐτόν ναός. Τώρα τελευταῖα χτίστηκε ἐκεῖ καί ἄλλος καινούργιος καί μεγαλοπρεπής ναός. Σήμερα φυλάγεται στήν Πάτρα καί ἡ «τιμία κára», δηλαδή τό κεφάλι τοῦ Ἀποστόλου. Ὅλος ὁ χριστιανικός κόσμος καί ἰδιαίτερα ἡ Κωνσταντινούπολη καί ἡ Σκωτία, τιμοῦν τόν Πρωτόκλητο Ἅγιο Ἄνδρέα. Τή μνήμη του γιορτάζουμε στίς 30 Νοεμβρίου.

Ἑρωτήσεις:

- α) Πῶς ὀνομάστηκε ὁ Ἄνδρέας καί γιατί;*
- β) Ποιούς ἄλλους Ἀποστόλους ὀδήγησε στόν Κύριο;*
- γ) Πῶς ὁ ἀπόστολος Ἄνδρέας συνέχισε νά ὀδηγεῖ καί ἄλλους στό Χριστό; Ποιά δική μας ὑποχρέωση μᾶς θυμίζει αὐτό;*
- δ) Ποιές πόλεις τόν τιμοῦν περισσότερο καί γιατί;*

27. Οἱ ὑπόλοιποι ὀκτώ Ἀπόστολοι.

Ἄλλοι Ἀπόστολοι

Γνωρίσαμε ὅτι οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι ὕστερα ἀπό τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔγιναν πανίσχυροι κήρυκες τοῦ Θεοῦ λόγου καί ἄρχισαν τό ἀποστολικό τους ἔργο. Ἀποστολικό ἔργο ὁμως ἐκτός ἀπό τούς δώδεκα Ἀποστόλους καί τόν ἀπόστολο Παῦλο, ἔκαμαν οἱ βοηθοί καί συνεργάτες αὐτῶν. Ἦσαμε τώρα γνωρίσαμε τόν ἀπόστολο Παῦλο καί τούς ἀποστόλους Πέτρο, Ἰωάννη καί Ἄνδρέα. Γνωρίζουμε ἐπίσης ὅτι νωρίς, τό 44 μ.Χ., ἀποκεφαλίστηκε ὁ Ἰάκωβος, ὁ γιός τοῦ Ζεβεδαίου. Δέν μᾶς μένει παρά ἀπό τούς δώδεκα Ἀποστόλους νά δοῦμε τί ἔκαμαν καί οἱ ἄλλοι ὀκτώ.

Ἡ δράση τῶν ἄλλων Ἀποστόλων

Οἱ ὑπόλοιποι ὄχτῶ Ἀπόστολοι ἀποτελοῦν μοναδικό φαινόμενο στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Αὐτούς τοὺς ἀπλοικοὺς κι ἄσημους ἀνθρώπους ὁ Θεός τοὺς ἔκαμε ἀξιούς καί ἱκανοὺς νά συντρίψουν τὰ εἰδῶλα. Τοὺς ἀνάδειξε φωστήρες τῆς οἰκουμένης. Τοὺς ἀξίωσε ἀκόμη νά σφραγίσουν τό κήρυγμά τους μέ τό αἷμα τους. Ἔτσι σύμφωνα μέ ἀρχαῖες παραδόσεις μπορούμε νά παρακολουθήσουμε τή δράση καθενός.

1. Φίλιππος

Καταγόταν ἀπό τή Βηθσαϊδά τῆς Γαλιλαίας καί ἦταν ἀπό τοὺς πρώτους μαθητές τοῦ Κυρίου. Κήρυξε τό Εὐαγγέλιο στή Φρυγία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου καί μαρτύρησε. Τόν γιορτάζουμε στίς 14 Νοεμβρίου. Ἀπό τήν ἄλλη ἡμέρα ἀρχίζει ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων.

2. Ναθαναήλ ἢ Βαρθολομαῖος

Καταγόταν ἀπό τήν Κανά τῆς Γαλιλαίας. Ὁ Κύριος τόν ὀνόμασε γνήσιο Ἰσραηλίτη, χωρίς πονηριά. Ὁ Ναθαναήλ, σύμφωνα μέ τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, κήρυξε τό Χριστό στήν Ἰνδία καί στήν Ἀρμενία. Ὑπέμεινε καί αὐτός μαρτυρικό θάνατο.

3. Θωμᾶς

Ἦταν ἐκεῖνος πού ἀπουσίαζε, ὅταν παρουσιάστηκε ὁ Κύριος στοὺς μαθητές Του γιά πρώτη φορά ὕστερα ἀπό τήν Ἀνάστασή Του. «Ὁ Κύριός μου καί ὁ Θεός μου» διακήρυξε ὡστόσο ὁ Θωμᾶς, ὅταν εἶδε καί αὐτός τόν Κύριο μετά ἀπό ὄχτῶ ἡμέρες. Τό περιστατικό αὐτό θυμόμαστε πιο πολύ τή πρώτη Κυριακή, ὕστερα ἀπό τό Πάσχα. Τότε γιορτάζουμε καί τή μνήμη του. Ὁ Θωμᾶς διδάξε τό Εὐαγγέλιο στήν Παρθία καί στήν Ἰνδία, ὅπου καί μαρτύρησε. Γι' αὐτό Χριστιανοί τῶν Ἰνδιῶν λέγονται «Θωμαῖστές».

4. Ματθαῖος

Καταγόταν ἀπό τή Γαλιλαία. Ἦταν τελώνης, δηλαδή μάζευε τοὺς φόρους, στήν Καπερναοὺμ. Ὁ Ματθαῖος ἀκολούθησε μέ προθυμία Τόν Κύριο, ὅταν τόν κάλεσε νά γίνει μαθητής Του. Ἀρχικά διδάξε στοὺς Ἰουδαίους τῆς Παλαιστίνης. Ἐγραψε τό Θεόπνευστο καί πρῶτο Ἱερό

Ευαγγέλιο για Χριστιανούς, πού προέρχονταν από τούς 'Ιουδαίους. 'Αργότερα κήρυξε στους Πάρθους και στους Αίθιοπες. Μαρτύρησε και αυτός για τό Χριστό.

5. 'Ιάκωβος ό γιός του 'Αλφαίου

Λεγόταν και μικρός, για νά ξεχωρίζει από τόν 'Ιάκωβο τό γιό του Ζεβεδαίου. Δίδαξε τό Ευαγγέλιο στήν Αίγυπτο, όπου και μαρτύρησε.

6. Θαδδαϊός ή Λεββαϊός

Αυτός λεγόταν και 'Ιούδας και ήταν γιός του 'Ιακώβου. Κήρυξε τό Ευαγγέλιο στή Συρία, στήν 'Αρμενία, στήν 'Αραβία και στήν Περσία. Είχε μαρτυρικό τέλος.

7. Σίμωνας ό Κανανίτης ή Ζηλωτής

'Ο 'Απόστολος αυτός, σύμφωνα μέ τήν παράδοση κήρυξε στή Μαυριτανία και σ' άλλες χώρες τής 'Αφρικής. Λέγεται ότι κατέληξε στή Μεγάλη Βρετανία, όπου και πέθανε μέ μαρτυρικό τρόπο.

8. Ματθίας

Γνωρίζουμε ότι αυτός, πήρε τήν κενή θέση του 'Ιούδα του 'Ισκαριώτη στό άποστολικό άξίωμα. Λέγεται ότι κήρυξε στήν Αίγυπτο και στήν Αιθιοπία, όπου βρήκε μαρτυρικό θάνατο. 'Η 'Εκκλησία μας τιμάει ξεχωριστά κάθε 'Απόστολο, τούς τιμάει όμως κι όλους μαζί στις 30 'Ιουνίου.

'Ερωτήσεις:

- α) Πώς άναδείχτηκαν οι 'Απόστολοι σέ γενναίους κήρυκες του Ευαγγελίου;
- β) Μέ ποιούς τρόπους έδειξαν τή γενναιότητά τους αυτή και τήν άγάπη τους στον Κύριο;
- γ) Οι πρώτοι Χριστιανοί άκουγαν μέ μεγάλο ζήλο τή διδασκαλία των 'Αποστόλων, μās λέει ή 'Αγία Γραφή «'Ησαν (οι πιστοι) προσκαρτερούντες τή διδαχή των άποστόλων» (Πράξ. Β' 42). Που βρίσκουμε σήμερα πολλές από τίς διδασκαλίες τους; πώς πρέπει νά τίς μελετᾶμε;

28. Οἱ Εὐαγγελιστές Μάρκος καί Λουκάς.

α) Ὁ Εὐαγγελιστής Μάρκος

Ὁ Μάρκος ἦταν ἰουδαῖος ἀπό τά Ἱεροσόλυμα. Ἦταν γιός τῆς εὐσεβοῦς καί εὐπορης γυναικας Μαρίας καί ἀνεπιός τοῦ Βαρνάβα. Ὁ πατέρας του φαίνεται πώς εἶχε πεθάνει νωρίς. Ἡ ἐνάρετη μητέρα τοῦ Μάρκου παραχώρησε τό εὐρύχωρο σπίτι της γιά τίς συγκεντρώσεις τῶν χριστιανῶν. Ἔτσι ὁ Μάρκος μεγάλωσε μέσα σ' ἓνα εὐλογημένο περιβάλλον. Ὅλα αὐτά τόν βοήθησαν νά γίνει στενός συνεργάτης τῶν Ἀποστόλων καί ν' ἀναδειχτεῖ σέ σπουδαία προσωπικότητα. Τό πρῶτο ὄνομα πού εἶχε σάν ἑβραῖος ἦταν Ἰωάννης. Πῆρε ὁμως σύμφωνα μέ τή συνήθεια ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καί τό ρωμαϊκό ὄνομα Μάρκος. Μ' αὐτό πιά τό ὄνομα «Μάρκος ὁ Εὐαγγελιστής» ἔγινε γνωστός στήν Ἐκκλησία μας.

Συνεργάτης τῶν Ἀποστόλων

Ὁ Μάρκος ἤρθε στήν Ἀντιόχεια μαζί μέ τόν Παῦλο καί τόν θεῖο του Βαρνάβα. Αὐτούς ἀκολούθησε στήν πρώτη ἀποστολική περιοδεία τους, στήν Κύπρο. Περίοδεψε ὁμως κι ἄλλοτε στήν Κύπρο μαζί μέ τό Βαρνάβα. Ἀργότερα συνεργάστηκε στενά μέ τούς ἀποστόλους Παῦλο καί Πέτρο.

Θεόπνευστος συγγραφέας

Ὁ Μάρκος πιά πολύ ἦταν μαθητής καί ἐρμηνευτής τοῦ Πέτρου. Ὁ Θεός ἀξίωσε τό Μάρκο νά συγγράψει τό δεῦτερο ἱερό Εὐαγγέλιο. Σ' αὐτό γράφει κυρίως ὅσα ἄκουσε ἀπό τόν Πέτρο. Πιά πολύ περιγράφει θαύματα μέ σύντομο καί γλαφυρό ὄφος. Ἀρχαία ἐκκλησιαστική παράδοση μᾶς λέει ὅτι ὁ Μάρκος δίδαξε τό Εὐαγγέλιο στήν Αἴγυπτο, στή Λιβύη καί στήν Πεντάπολη. Καί ὅτι ἔγινε πρῶτος Ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξάνδρειας. Ποίμανε τήν Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξάνδρειας εἴκοσι χρόνια καί ὑπέμεινε ἐκεῖ μαρτυρικό θάνατο. Ἀργότερα κατά τή Βυζαντινή ἐποχή Ἐνετοί ἔμποροι μετέφεραν τό ἱερό λείψανό του στή Βενετία, τῆς ὁποίας εἶναι πολιοῦχος. Ἐκεῖ χτίστηκε γιά τιμή του μεγαλοπρεπής ναός. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στίς 25 Ἀπριλίου.

β) Ὁ Εὐαγγελιστής Λουκᾶς

Λουκᾶς ὁ Ἴατρος ὁ ἀγαπητός (Κολασ. δ' 14).

Ὁ Λουκᾶς καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας. Γνώριζε πολὺ καλὰ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ εἶχε σπουδάσει τὴν ἰατρικὴ ἐπιστήμη. Σάν ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων, ὁ Λουκᾶς, ξεχώρισε εὐκολότερα τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία ἀπὸ τὸ ψέμα τῆς εἰδωλολατρίας. Πίστεψε νωρὶς στὸ Χριστὸ κι ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του στὴ διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου. Ἔγινε, καθὼς γνωρίζουμε, στενὸς συνεργάτης τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ὁ Λουκᾶς ἀκολούθησε τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν στὴ δευτέρη περιοδεία του ἀπὸ τὴν Τρωάδα. Παρακολούθησε ἐπίσης τὸν Παῦλο στὸ τέλος τῆς τρίτης περιοδείας του, ταξιδεύοντας μαζί του στὴ Ρώμη. Ἐκεῖ στάθηκε κοντὰ του στίς φυλακίσεις του καὶ σάν γιατρός ἐδεργέτησε τοὺς χριστιανούς καὶ πιὸ πολὺ τὸ διδάσκαλό του, τὸν Παῦλο. Γι' αὐτὸ κι ὁ Παῦλος τὸν ὀνομάζει «συνεργό» δηλαδὴ συνεργάτη του καὶ «ἰατρὸ ἀγαπητό».

Λουκᾶς ὁ θεοκίνητος συγγραφέας

Ὁ ἱερός Λουκᾶς ἦταν ὁ θεοκίνητος συγγραφέας δύο βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης: Τοῦ τρίτου ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων». Στὸ Εὐαγγέλιό του μᾶς διέσωσε πολλὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου, πού δέν τὰ γράφουν οἱ ἄλλοι Εὐαγγελιστές. Τὶς πληροφορίες του αὐτὲς τίς συγκέντρωσε ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴ Θεοτόκο. Στὸ ἄλλο ἔργο του, στίς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων», μᾶς ἐξιστορεῖ τὸ μεγάλο θαῦμα τῆς ἐξαπλώσεως τῆς Πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι ἀναδειχτήκε ὁ κυριότερος ἱστορικός γιὰ τὰ τριάντα πρῶτα χρόνια τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Λουκᾶς ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Παύλου.

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Λουκᾶς, ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Παύλου κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴ Γαλλία, στὴ Δαλματία, στὴν Ἰταλία, στὴν Ἑλλάδα καὶ ἄλλοῦ. Λέγεται μάλιστα ὅτι πέθανε μὲ μαρτυρικὸ τρόπο στὴ Θήβα τῆς Βοιωτίας. Ἡ ἐκκλησία μας τιμᾶει τὴ μνήμη του στίς 18 Ὀκτωβρίου.

Ἐρωτήσεις – ἄσκήσεις:

- α) «Ἔργον ποιήσον Εὐαγγελιστοῦ» (Β' Τιμοθ. Δ' 5). Κάμε κι ἐσύ ἔργο εὐαγγελιστῆ, λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στό μαθητῆ του Τιμόθεο. Πῶς μπορούμε νά τό κάνουμε κι ἐμεῖς αὐτό;
- β) Ποιοί ἦταν οἱ τέσσερις εὐαγγελιστές;
- γ) Ποιές ὑπηρεσίες πρόσφεραν στήν Ἐκκλησία ὁ Μάρκος καί ὁ Λουκάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

29. Κλήρος και Σύνοδοι.

Α) Ὁ κλήρος. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοί

Τὴν ἐποχὴ πού ζοῦσαν οἱ Ἀπόστολοι μέ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ οἱ χριστιανικὲς Ἐκκλησίες πληθύνονταν συνεχῶς. Τὴ διοίκηση ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν στὴν ἀρχὴ τὴν εἶχαν οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι. Κατόπιν ὁμως οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἦταν δυνατό νά ἐπαρκοῦν στό ἀποστολικό τους ἔργο, ἔχοντας τὴ διοίκηση ὄλων αὐτῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Χρειάζονταν καί ἄλλους βοηθούς καί συνεργάτες. Αὐτοὶ ὀνομάστηκαν ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοὶ καί μέ τόν καιρό διαμορφώθηκαν σέ δύο τάξεις: τοὺς χαρισματούχους καί τοὺς μόνιμους ἐκκλησιαστικούς λειτουργούς. α) *Χαρισματοῦχοι*. Σ' αὐτούς ἀνήκαν ὅσοι εἶχαν πάρει ἀπό τό Θεό κάποιο εἰδικό χάρισμα. Ἦταν, ἐκτός ἀπό τοὺς Ἀποστόλους, οἱ *Εὐαγγελιστές* ἢ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου καί οἱ *Προφῆτες*. Οἱ Εὐαγγελιστές, καθώς καί οἱ Ἀπόστολοι, εἶχαν γιά κύριο ἔργο νά περιοδεύουν στά διάφορα μέρη καί νά ἱδρύνουν νέες ἐκκλησίες. Ἐνῶ οἱ Προφῆτες περιόδευαν στίς Ἐκκλησίες πού εἶχαν ἱδρυθεῖ κι ἐνίσχυαν τοὺς πιστούς στή χριστιανικὴ ζωή. β) *Μόνιμοι ἐκκλησιαστικοὶ λειτουργοί*. Ἦταν αὐτοὶ πού βρίσκονταν μόνιμα κοντά στοὺς πιστούς. Μέ τόν καιρό μάλιστα ξεχώρισαν σέ τρεῖς βαθμούς: τοὺς *διακόνους*, τοὺς *πρεσβυτέρους* καί τοὺς *ἐπισκόπους*. Αὐτοὶ τελικὰ παρέμειναν στὴν Ἐκκλησία, γιατί ἐξέλιπαν πιά οἱ χαρισματοῦχοι. Αὐτοὶ ἀκόμη

ονομάστηκαν και κληρικοί, γιατί είχαν ως κληρο (κύριο και ιερό έργο) να υπηρετούν την Έκκλησία.

Οί κληρικοί και τό έργο τους

Οί κληρικοί στην αρχή χειροτονούνταν από τους Άποστόλους. Έτσι χειροτονήθηκαν οί έφτά διάκονοι στά Ίεροσόλυμα. α) Οί διάκονοι αρχικά βοηθούσαν στην άσκηση τής φιλανθρωπίας. Έπικράτησε όμως ή συνήθεια να βοηθούν και στή Θεία λατρεία. β) Οί πρεσβύτεροι περιορίστηκαν στά ιερατικά τους καθήκοντα. Τά κυριότερα άπ' αυτά ήταν: Νά τελούν όλα τά μυστήρια έκτός από την ιεροσύνη, να κάνουν όλες τίς ιερές ακολουθίες έκτός από τόν άγιασμό του μύρου και τά εγκαινία των ναών, να ποιμαίνουν τό λαό του Θεού και να διδάσκουν τό θεϊό λόγο. γ) Οί Έπίσκοποι. Οί Άπόστολοι την έξουσία πού είχαν να διοικούν την Έκκλησία, τή μεταβίβασαν στους επίσκόπους. Αυτοί τελικά θά τους διαδέχονταν. Τώρα πιά οί επίσκοποι θά συνέχιζαν τό έργο των Άποστόλων. Τήν έξουσία τους αυτή οί Έπίσκοποι τή μεταβίβαζαν στους διαδόχους των. Έτσι μέ την άδιάκοπη άποστολική διαδοχή έφτασε μέχρι σήμερα ή ιερατική χάρη. Οί επίσκοποι ειδικότερα συνέχισαν να χειροτονούν τους άλλους κληρικούς και να τελούν όλα τά μυστήρια και τίς ιερές ακολουθίες. Άκόμη συνέχισαν να κηρύττουν τό Θεϊό λόγο και να διοικούν την Έκκλησία. Ήταν και είναι τό «στόμα» και οί κανονικοί εκπρόσωποι τής Έκκλησίας.

Β) Σύνοδοι, Τοπικές και Έπαρχιακές

α) Τοπικές. Στην αρχαία έκκλησία πολλές φορές στην ίδια περιοχή υπήρχαν άλλες μικρότερες μέ ιδιαίτερους επίσκόπους. Όλοι τους όμως αποτελούσαν μιá Έκκλησιαστική Κοινότητα. Πολλές φορές παρουσιάζονταν ζητήματα μέ κοινό ένδιαφέρον, πού τά έλυναν οί τοπικές Σύνοδοι. Σ' αυτές λάβαιναν μέρος οί επίσκοποι μιās περιοχής μαζί μέ τους επίσκόπους των γειτονικών περιοχών. Λάβαιναν μέρος και άλλοι κληρικοί και λαϊκοί. Πρόεδρος ήταν ό επίσκοπος τής σπουδαιότερης πόλεως. Οί Τοπικές Σύνοδοι μέ τό φωτισμό του Θεού έλυναν όσα ζητήματα άπασχολούσαν την Έκκλησία. β) Έπαρχιακές. Ύστερα από τό 325 μ.Χ. καθιερώθηκαν οί Έπαρχιακές Σύνοδοι. Σ' αυτές λάβαιναν μέρος οί επίσκοποι τής ί-

διας ἐπαρχίας μέ πρόεδρο τόν ἐπίσκοπο τῆς σπουδαιότερης πόλεως, πού ὀνομάστηκε πιά «μητροπολίτης». Ἐπό τούς μητροπολίτες τῶν μεγάλων πόλεων μερικοί ὀνομάστηκαν *ἐξαρχοί* ἢ *ἀρχιεπίσκοποι*. Ἐπό τόν 5ο αἰώνα οἱ ἀρχιεπίσκοποι Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξάνδρειας, Ἀντιόχειας καί Ἱεροσολύμων ὀνομάστηκαν *Πατριάρχες*.

Ἐρωτήσεις – Ἀσκήσεις:

- α) Ποιοί ἐκκλησιαστικοί λειτουργοί ὑπῆρχαν κατά τήν ἀποστολική ἐποχή;
- β) Πῶς ἐφτασε μέχρι σήμερα ἡ χάρις τῆς ἱεροσύνης;
- γ) τί ἦταν οἱ τοπικές καί τί οἱ ἐπαρχιακές Σύνοδοι;
- δ) «Εὐλαβοῦ τόν Κύριον καί τούς ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε». Σοφ. Σειράχ Ζ' 29. (Εὐλαβοῦ=σεβάσου, θαύμαζε=τίμα). Ἀναπτύξτε τό παραπάνω ρητό.

30. Οἱ Ἀποστολικές Ἐκκλησίες. Ἐπικοινωνία καί σχέση μεταξύ τους.

Ἀνατολικές Ἐκκλησίες

Ὁ Κύριος ἔδωσε στους μαθητές Του τήν ἐντολή: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη» (Ματ. Κ' 19). Δηλαδή πηγαίνετε νά διδάξετε τήν ἀλήθεια σ' ὅλα τά ἔθνη. Μέχρι τώρα γνωρίσαμε δι τὸ Ἄποστολοι καί οἱ συνεργάτες τους ἐφάρμοσαν μέ ἐνθουσιασμό αὐτή τή θεϊκή ἐντολή. Γνωρίσαμε δι τὴν πῆγαιναν ἀπό τόπο σέ τόπο καί μέ τό κήρυγμά τους καί τή Χάρις τοῦ Θεοῦ ἱδρυσαν συνεχῶς νέες Ἐκκλησίες. Οἱ Ἐκκλησίες λοιπόν αὐτές πού ἱδρύθηκαν ἀπό τούς Ἀποστόλους ἢ ἦρθαν σέ στενή σχέση μέ κάποιον ἀπ' αὐτούς ὀνομάστηκαν ἀποστολικές.

Ἀποστολικές ἐκκλησίες ἱδρύθηκαν στήν Παλαιστίνη, στή Συρία, στή Μικρά Ἀσία, στή Μακεδονία, στήν κυρίως Ἑλλάδα καί σέ πολλά ἄλλα μέρη. Ἀνάμεσα σ' αὐτές ξεχώριζαν οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀντιόχειας, τῆς Ρώμης, τῆς Ἐφέσου, τῶν Φιλίππων, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Κορίνθου κι ἄλλες.

Ἱεροσόλυμα, ἡ μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν

Οἱ χριστιανοὶ ἰδίως κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες τιμοῦσαν ιδιαίτερα τίς ἀποστολικές Ἐκκλησίες. Καί τοῦτο, γιατί οἱ Ἐκκλησίες αὐτές συνδέονταν πολὺ μέ τοὺς Ἀποστόλους. Καί ἀκόμη πῶ πολὺ σέβονταν τὴν Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων. Αὐτὴ θεωροῦσαν σάν μητέρα τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Ἐκεῖ ἔγιναν τόσα πολλὰ ἀπὸ τὴν ἐπίγεια ζωὴ τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖ ἰδρύθηκε ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Οἱ ἄλλες Ἐκκλησίες, πού ἰδρύθηκαν ὕστερα σέ διάφορα μέρη, συνδέονταν κι αὐτές μεταξύ τους ἀλλὰ καί μέ τὴν Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων, χωρίς διακρίσεις καί φιλονικίες. Ὅλη ἡ Ἐκκλησία, τὸ σύνολο δηλαδή τῶν πιστῶν, ἦταν μία κι ἀδιαίρετη.

Ἡ ποθητὴ ἐνότητα

«Εἶς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα». (Ἐφεσ. Δ' 5). Ἡ Ἐκκλησία πάντοτε γιὰ τοὺς πιστοὺς ἦταν μία. Γιατί ἓνας εἶναι ὁ Κύριος, μία ἡ πίστη μας σ' Αὐτόν καί ἓνα τὸ ἅγιο Βάπτισμα. Ἡ ἐνότητα αὐτὴ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας διαφυλάχθηκε γιὰ πολὺ καιρὸ μέ κάθε θυσία. Οἱ τοπικές Ἐκκλησίες παρουσίαζαν βέβαια ἐξωτερικές διαφορές, καθὼς ἦταν τὰ ἔθιμα γύρω ἀπὸ τὴ λατρεία, ἡ γλῶσσα κ.ἄ. Γιὰ νὰ διατηρήσουν ὁμως τὴν ἐνότητα ἀδιάσπαστη, προσπαθοῦσαν νὰ παραβλέπουν τίς διαφορές αὐτές. Θεωροῦσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐνότητα ὡς κάτι τὸ ἱερό. Πρέπει νὰ προσευχόμαστε στὸν Κύριο νὰ χαρίσει καί πάλι στὴν Ἐκκλησία Του αὐτὴν τὴν ποθητὴ ἐνότητα.

Μέ ἐφόδιο τὴν ἀγάπη

Ἀπὸ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια ἡ ἐνότητα τῆς πίστεως ἔγινε γιὰ τοὺς πιστοὺς δεσμὸς ἀγάπης. Λαμπρὸ παράδειγμα ἔδωσε ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀντιόχειας. Οἱ πιστοὶ τῆς Ἀντιόχειας συγκέντρωσαν βοηθήματα γιὰ τοὺς πιστοὺς τῶν Ἱεροσολύμων, πού στεροῦνταν καί τοὺς τὰ ἔστειλαν μέ τὸν Παῦλο καί τὸ Βαρνάβα. Ἡ εὐλογημένη αὐτὴ συνήθεια νὰ μαζεῦουν βοηθήματα γιὰ τοὺς ἀδελφούς, ἀργότερα ὀνομάστηκε «Λογία». Πόσες καί πόσες φορές δὲν ἐπαναλήφθηκε αὐτὸ στὴν ἀποστολικὴ ἀλλὰ καί στὴ μετέπειτα ἐποχὴ: Οἱ χριστιανοὶ πάντα συνδέονταν μεταξύ τους μέ τὸ δεσμὸ

τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Πολλές φορές μάλιστα χωρίς νά γνωρίζει ὁ ἕνας τόν ἄλλο. Αὐτό ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση σέ πολλούς εἰδωλολάτρες, τούς ὁποίους συχνά ὀδηγοῦσε στό Χριστό.

Ἐρωτήσεις :

- α) Ποιές Ἐκκλησίες ὀνομάζονταν ἀποστολικές; γιατί οἱ χριστιανοί τίς σέβονταν ιδιαίτερα;
- β) Τί ὀνομάστηκε «Λογία»; ποιά ὑποχρέωση μᾶς θυμίζει;
- γ) Πῶς κατορθωνόταν ἡ ἐνότητα στούς πρώτους χριστιανούς; ποιές ἀρετές τούς βοηθοῦσαν σ' αὐτό;

Κείμενο.

Μή στέκεσαι μακριά ἀπό τήν Ἐκκλησία, τίποτε δέν εἶναι πιό δυνατό ἀπ' αὐτή. Ἡ ἐλπίδα σου, ἡ σωτηρία σου καί τό καταφύγιό σου εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Αὐτή εἶναι πιό ψηλή ἀπό τόν οὐρανό καί πιό πλατιά ἀπό τή γῆ. (Γερός Χρυσόστομος).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

31. Ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εὐνοϊκές προϋποθέσεις - ἐμπόδια.

Τό θαῦμα τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ

Ἡ μεγάλη ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ πού ἐγινε ἀπό τοὺς Ἀποστόλους, συνεχίστηκε ἀπό τοὺς διαδόχους καί τοὺς συνεργάτες τῶν Ἀποστόλων. Ὁ φιλόσοφος καί μάρτυρας Ἰουστίνος, μαρτύρησε τό 165 μ.Χ., διαβεβαίωσε δι τὸς ἡμέρες του σχεδόν δέν υπήρχε γένος τῆς γῆς βάρβαρο ἢ πολιτισμένο, πού νά μὴν ἔκανε προσευχῆς στὸν ἀληθινό Θεό. Ἔτσι τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου σάν ἀστραπή διαδόθηκε ἀπό τὴ Συρία μέχρι τὴν Ἰταλία καί ἀπό τὴ Βόρεια Εὐρώπη ὡς τὴν Ἀφρική. Οἱ διάφορες χῶρες, ἡ μιά ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἄκουγαν τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία. Στὴ θαυμαστὴ αὐτὴ ἐξάπλωσή του ὁ Χριστιανισμός συνάντησε πολλές εὐνοϊκές προϋποθέσεις, πού τὸν βοήθησαν. Συνάντησε ὅμως καί πολλά ἐμπόδια, πού μάταια προσπάθησαν ν' ἀνακόψουν τὴν πρόοδό του.

Εὐνοϊκές προϋποθέσεις

Σπουδαιότερες ἀπ' αὐτὲς ἦταν:

- α) Ἡ Θεϊκὴ καταγωγή τῆς νέας θρησκείας. Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἦταν τό φῶς τό ἀληθινό μέσα στό σκοτάδι τῆς εἰδωλολατρίας.
- β) Ἄλλη ἦταν ἡ ἰδιαίτερη εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν προσέλκυαν ἡ πίστη τῶν χριστιανῶν, ἡ μεταξὺ τους ἀγάπη, ἡ ἀγνή ζωὴ τους καί ἡ ἀφοσίωσή τους στὴ λατρευτικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

- γ) Ἀλλά καί ἡ διάδοσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, πού μιλιόταν παντοῦ, διευκόλυνε τὴν διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας.
- δ) Ἀκόμη πολὺ βοήθησαν ἡ αὐτοθυσία καὶ τὸ θάρρος τῶν χριστιανῶν μπροστὰ στὰ ἐμπόδια, πού συναντοῦσε στὸ διάβα τῆς ἡ νέας θρησκείας.

Ἐμπόδια

Ἀφότου παρουσιάστηκε ὁ Χριστιανισμὸς συνάντησε καὶ πολλὰ ἐμπόδια ἀρχικά ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς ἰουδαίους. Αὐτοὶ πρῶτοι καταδίωκαν τοὺς Χριστιανούς, καθὼς ἐγινε ὕστερα ἀπὸ τὸ λιθοβολισμὸ τοῦ Στεφάνου. Κυρίως ὅμως μεγάλα ἐμπόδια καὶ συστηματικοὺς διωγμοὺς συνάντησε ὁ Χριστιανισμὸς ἀπὸ τοὺς ρωμαίους αὐτοκράτορες καὶ τὸν εἰδωλολατρικὸ ὄχλο. Αὐτῶν τῶν διωγμῶν τὰ κυριότερα αἷτια ἦταν τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ ἄρνησις τῆς λατρείας τοῦ αὐτοκράτορα

Τὸ ρωμαϊκὸ κράτος ἄφηνε τοὺς ὑπηκόους του νὰ ἔχουν τὴν θρησκεία τους. Ἀρκεῖ νὰ δέχονταν τὴν ἐπίσημη ρωμαϊκὴ θρησκεία καὶ νὰ λάτρευαν τὸν αὐτοκράτορα σάν Θεό. Μόνο στοὺς ἰουδαίους δὲν ἐπέβαλλαν αὐτό. Ἔτσι στὴν ἀρχὴ δὲ δῶκονταν οἱ Χριστιανοί, γιὰ τὴν δὲ διακρίνονταν ἀπὸ τοὺς ἰουδαίους. Ἀφότου ὅμως ἄρχισαν νὰ τοὺς ξεχωρίζουν, ἄρχισαν καὶ οἱ διωγμοί. Οἱ χριστιανοὶ ἀρνοῦνταν νὰ λατρεύουν ψεύτικους θεοὺς καὶ ἰδιαίτερα νὰ λατρεύουν τὸν αὐτοκράτορα.

β) Οἱ ψεύτικες κατηγορίες

Ἄλλο αἷτιο τῶν διωγμῶν ἦταν οἱ ψεύτικες κατηγορίες σὲ βάρος τῶν χριστιανῶν. Τοὺς κατηγοροῦσαν ὅτι στίς συγκεντρώσεις τους συνωμοτοῦσαν ἐναντίον τοῦ Κράτους κ.λπ. Τοὺς συκοφαντοῦσαν ἐπίσης ὅτι ἦταν ἀπόκοσμοι, ἐπειδὴ ἀπέφευγαν τίς θορυβώδεις διασκεδάσεις, τὰ θεάματα μὲ τίς ἀσχήμες κ.ἄ.

γ) Τὰ συμφέροντα πού θίγονταν

Μὲ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ θίγονταν πολλῶν τὰ συμφέροντα. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦταν οἱ ἱερεῖς τῶν εἰδωλολατρῶν, ὅσοι ἐφτιαχναν ἀγάλματα, διάφοροι ἔμποροι πού ἐξυπηρετοῦσαν τὴν εἰδωλολατρία κ.ἄ. Αὐτοὶ λοιπὸν πῆραν ἐχθρικήν στάσιν ἐναντίον τῆς νέας θρησκείας. Αὐτὰ ἦταν τὰ κυριότερα αἷτια τῶν διωγμῶν. Οἱ εἰδωλολάτρες ὅμως γιὰ ν' ἀρ-

χίσουν ένα διωγμό, συνήθως γύρευαν κάποια άφορμή. Πολλές φορές γίνονταν θεομηνίες, πλημμύρες, σεισμοί, πυρκαγιές κ.ά., πού δέ λείπουν από καμιά εποχή. Έ λοιπόν όλα αυτά ίσχυρίζονταν πώς τά έστελναν οι θεοί τους από όργή στους Χριστιανούς, έπειδή δέν τους λάτρευαν. Πόσο μεγάλη όμως ήταν ή πλάνη τους!

Έρωτήσεις:

- a) Ποιές εϋνοϊκές προϋποθέσεις προέρχονταν από τούς ίδιους τούς Χριστιανούς;
- β) Γιατί τό Ρωμαϊκό Κράτος δέν καταδίωξε από τήν άρχή τό Χριστιανισμό;
- γ) Ποιές ήταν οι κυριότερες κατηγορίες εναντίον τών Χριστιανών; Πώς τίς χαρακτηρίζετε;

32. Οι μάρτυρες. Κυριότεροι διωγμοί(64-313 μ.Χ.).

Τό «νέφος τών μαρτύρων»

Μέ «νέφος» παρομοιάζει ή ΈΑγ. Γραφή τό μεγάλο πλήθος τών μαρτύρων. Τών ανθρώπων δηλαδή, κάθε ηλικίας, πού έμεναν σταθεροί στήν πίστη τους στό Θεό καί θυσιάζονταν γι' αυτή. ΈΑν καί οι φανατισμένοι όχλοι μαζί μέ τούς δημίους έφάρμοζαν μέ μανία άτέλειωτα βασανιστήρια εναντίον τους. ΈΆλλους σταύρωναν. ΈΆλλους πριόνιζαν. ΈΆλλους έραβαν μέσα σέ δέρματα ζώων καί τούς έριχναν ώς τροφή στά θηρία. Πολλές φορές άλειφαν τούς Χριστιανούς μέ πίσσα ή άλλα εϋφλεκτα υλικά καί τούς εκαιγαν σάν λαμπάδες, γιά νά φωτίζουν τούς αυτοκρατορικούς κήπους. Οι ύπέροχες μορφές τών μαρτύρων ύπέμεναν καί ψυχικά βασανιστήρια. Φρόντιζαν οι διώχτες νά τούς προκαλοϋν μέ ύποσχέσεις, γιά ν' άρνηθοϋν τό Χριστό. Μά πετύχαιναν τό αντίθετο. ΈΗ πίστη τών Χριστιανών όσο χτυπιόταν από τούς διώχτες, τόσο βαθύτερα είσχωρούσε στήν τότε κοινωνία, προσελκύνοντας έτσι καί άλλους στό Χριστό. Σάν τό καρφί πού όσο χτυπιέται, τόσο βαθύτερα μπαίνει.

Οί κυριότεροι διωγμοί

α) *Ὁ διωγμός τοῦ Νέρωνα.* Ὁ διωγμός τοῦ Νέρωνα, καθὼς γνωρίσαμε, ἄρχισε τὸ 64 μ.Χ. καὶ κράτησε περίπου τέσσερα χρόνια. Ὁ ἀρχαῖος ἱστορικός Τάκιτος γράφει ὅτι σ' αὐτὸ τὸ διωγμὸ «οἱ χριστιανοὶ φονεύονταν μὲ κάθε εἶδους βασανιστήρια χωρὶς κανένα λόγο, ἀλλὰ μόνο καὶ μόνο γιὰ τὴ σκληρότητα τοῦ ἑνός». Καὶ ἔννοεῖ τὸν τρελὸ ἐκείνο αὐτοκράτορα, τὸ Νέρωνα. Τότε, ἐκτός ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους Πέτρο καὶ Παῦλο, μαρτύρησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι χριστιανοί.

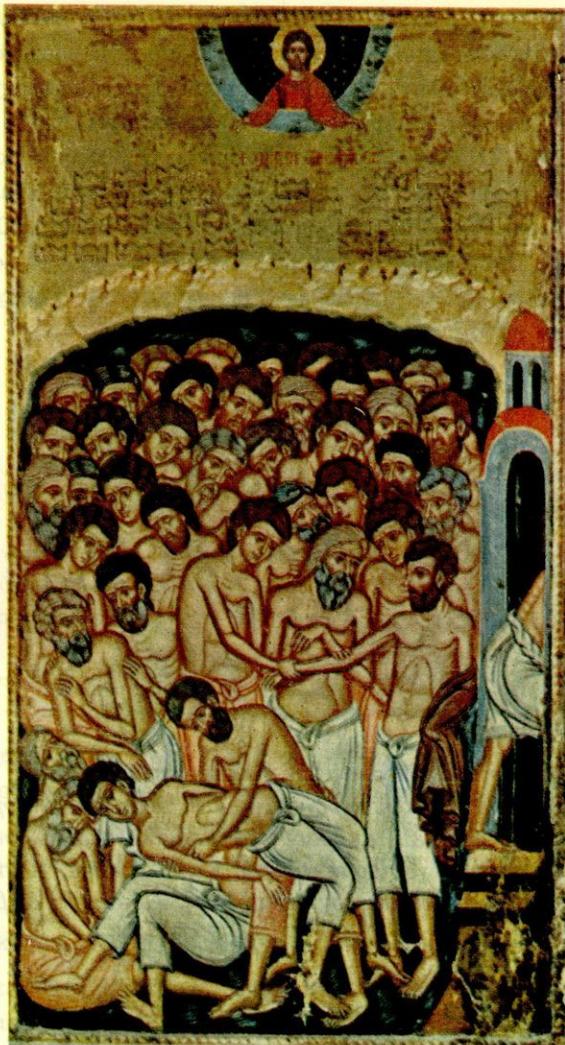
β) *Ὁ διωγμός τοῦ Δομιτιανοῦ.* Τοὺς χριστιανοὺς καταδίωξε καὶ ὁ αὐτοκράτορας Δομιτιανὸς στὰ δυὸ τελευταῖα χρόνια τῆς βασιλείας του, 94-96 μ.Χ. Ἔκαμε τὸ διωγμὸ, γιατί νόμιζε ὅτι κινδύνευε ἡ βασιλεία του ἀπὸ τὸ Χριστιανισμὸ. Τότε πολλοὶ χριστιανοὶ φυλακίστηκαν, φονεύτηκαν κι ἀρπάχτηκαν οἱ περιουσίες τους. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πού μαρτύρησαν ἦταν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καθὼς κι ὁ μαθητῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, Τιμόθεος.

γ) *Ὁ διωγμός τοῦ Τραιανῶν.* Ὁ αὐτοκράτορας Τραιανὸς, πού βασίλευε ἀπὸ τὸ 98 ὡς τὸ 117 μ.Χ., καθόρισε τὴ στάση τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους ἀπέναντι τῶν Χριστιανῶν. Οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔπρεπε ν' ἀναζητοῦνται. Ἀλλὰ νά συλλαμβάνονται μόνο ὕστερα ἀπὸ γραφτὴ καταγγελία καὶ τότε νά παρουσιάζονται στὰ δικαστήρια. Κι ἂν θυσιάζαν στὰ εἰδῶλα, θά ἀφήνονταν ἐλεύθεροι. Ἄν ὅμως δὲ θυσιάζαν θά καταδικάζονταν σὲ θάνατο. Ἔτσι ὁριζε ὁ Τραιανὸς. Ἀνάμεσα στοὺς ξεχωριστοὺς μάρτυρες αὐτοῦ τοῦ διωγμοῦ ἦταν κι ὁ γηραιὸς ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιόχειας, Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος.

δ) *Ὁ διωγμός τοῦ Ἀδριανῶν.* Κι ὁ αὐτοκράτορας Ἀδριανὸς (117-138) ἔκαμε διωγμὸ, ἀλλὰ σὲ μικρὴ ἔκταση. Ὁ διωγμὸς στράφηκε ἀρχικὰ ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων τῆς Παλαιστίνης, γιατί στασίασαν κατὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Μαζί μ' αὐτοὺς ὅμως διώχτηκαν καὶ Χριστιανοί. Ἀκόμη δὲν ξεχώριζαν ὀλωσδιόλου τὸ Χριστιανισμὸ ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμὸ.

ε) *Ὁ διωγμός τοῦ Δεκίου.* Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορα Δεκίου ἄρχισαν νά γίνονται γενικοὶ διωγμοί. Μὲ αὐστηρὸ διάταγμα τοῦ Δεκίου 249-251 καλοῦνταν ὅλοι νά θυσιάσουν στὰ εἰδῶλα καὶ νά ἐφοδιαστοῦν μὲ εἰδικὸ πιστοποιητικὸ. Σ' ὄσους δὲ συμμορφώνονταν, ἐπιβάλλονταν βαριές ποινές: Δήμευση περιουσίας, ἐξορία, φυλάκιση, βασανιστήρια, θάνατος. Οἱ Χριστιανοὶ ἀναζητοῦνταν παντοῦ. Κυρίως διώκονταν οἱ ἐπίσκοποι. Ὁ Δέκιος ἔλεγε ὅτι «προτιμοῦσε νά εἶχε στὴ Ρώμῃ ἀντίπαλο αὐτοκράτορα,

Οἱ ἄγιοι Σαράντα μάρ-
τυρες. Ἔργο τοῦ 17ου
αἰώνα. Βυζαντινό Μου-
σεῖο Ἀθηνῶν.

παρά Χριστιανό Ἐπίσκοπο». Στή φάλαγγα τῶν ἡρώων κι ὁμολογητῶν
τῆς πίστεως προστέθηκαν τότε πολλοί νέοι Χριστιανοί.

στ) Ὁ διωγμός τοῦ Διοκλετιανοῦ. Ὁ διωγμός αὐτός ἦταν ὁ πῖο σκληρός
ἀπ' ὄλους. Ἐγινε ἀπό τό 303 ὡς τό 305. Σύμφωνα μέ διατάγματα πού
ἐκδόθηκαν, ἔπρεπε νά καταστρέφονται οἱ χριστιανικοί ναοί, νά καίγονται

οί Ἅγιες Γραφές, νά φονεύονται οί Χριστιανοί μάλιστα οί κληρικοί κ.ἄ. Τότε χύθηκε ἄφθονο χριστιανικό αἷμα. Ἡ ἐποχή αὐτή ὀνομάστηκε ἐποχή τῶν μαρτύρων. Τότε μαρτύρησαν οί μεγαλομάρτυρες ἅγιοι Γεώργιος καί Δημήτριος καί χιλιάδες ἄλλοι χριστιανοί.

ε) **Ὁ διωγμός τοῦ Μαξιμιανῶ.** Ὁ Μαξιμιανός ἢ Γαλέριος ἦταν γαμπρός καί διάδοχος τοῦ Διοκλητιανοῦ. Αὐτός μάλιστα εἶχε παρακινήσει τό Διοκλητιανό νά κάνει τόν ἄγριο ἐκεῖνο διωγμό. Ὁ Γαλέριος στήν Ἀνατολή, ὅπου ἐξουσίαζε αὐτός, συνέχισε τό διωγμό ἀπό τό 305 μέχρι τό 311. Τελικά ὁμως ὅταν ἀρρώστησε, σταμάτησε τό διωγμό καί ζητοῦσε τίς προσευχές τῶν Χριστιανῶν.

Ἐρωτήσεις – ἀσκήσεις:

- α) Ποῦ ἔβρισκαν οί μάρτυρες τό θάρρος καί τόν ἡρωϊσμό; Ποιός τούς ἐνίσχυε;
- β) Γιατί οί διώχτες στρέφονταν μέ μανία ἐναντίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς;
- γ) Γράψε ὅσα γνωρίζεις γιά τή ζωή τοῦ ἁγίου, τοῦ ὁποίου τ' ὄνομα εἶχες σύ ἢ κάποιο ἄλλο μέλος τῆς οἰκογένειάς σου.

Κείμενο:

Οἱ μάρτυρες ὑπέμειναν τά βασανιστήρια μέ χαρά. Ἐνῶ τούς ἔκοβαν τό κεφάλι καί τά μέλη τοῦ σώματος αἰσθάνονταν μεγάλη εὐχαρίστηση. Δέν καταδέχονταν οὔτε ν' ἀκούσουν τά παραπλανητικά λόγια ν' ἀρνηθοῦν τό Χριστό γιά νά τούς χαρίσουν τή ζωή. Καί ὅλα αὐτά, γιατί ζοῦσαν πιο πολύ γιά τό Χριστό, παρά γιά τόν ἑαυτό τους. Νικόλαος Καβάσιλας. «*Ἡ ἐν Χριστῷ Ζωή*».

33. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.

Ἕνας λαμπρός ἡγέτης

Ὁ ἅγιος Δημήτριος καταγόταν ἀπό ἐπίσημη οἰκογένεια τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐξῆσε τήν ἐποχή τῶν αὐτοκρατόρων Διοκλητιανοῦ καί Μαξιμιανῶ. Ἀναδείχτηκε ἕνας ἀπό τούς καλύτερους ἀξιωματικούς τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ. Μά πιο πολύ ὁ Δημήτριος, μέ τή μεγάλη του πίστη στό Χριστό

Ὁ ἅγιος Δημήτριος
(Ν. Λέπουρα).

καί τις πολλές του ἀρετές, ἀναδείχτηκε ὁ λαμπρός ἡγέτης τῶν Χριστιανῶν. Ἰδιαίτερα συγκινοῦσε τοὺς νέους. Ἦταν ὁ ἐμπνευσμένος ὁδηγὸς τοὺς σ' ἐκείνους τοὺς δύσκολους καιροὺς τῶν διωγμῶν. Αὐτὸς τοὺς ἐνίσχυε χωρὶς νά φοβᾶται τίς συνέπειες, πού δέν ἄρρησαν νά φανοῦν.

Ὁ ἐμπνευστὴς μιᾶς νίκης

Ἅγιος διωγμὸς κατὰ τῶν Χριστιανῶν ξέσπασε τὸ 303 μ.Χ., καθὼς γνωρίσαμε. Ὁ Δημήτριος ὁμως ἀτρόμητος συνέχισε τὴν ἱεραποστολικὴν τοῦ δράση. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νά τὸν συλλάβουν καί νά τὸν φυλακίσουν σὲ μιὰ φρικτὴ φυλακὴ. Μά ὁ Δημήτριος ἀγόγγιστα τὰ ὑπέμενε ὅλα γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Μιὰ ἡμέρα ἐκεῖ στή φυλακὴ τὸν ἐπισκέφτηκε ὁ ἀγαπημένος του μαθητὴς Νέστορας καί τοῦ φανέρωσε κάτι πολὺ σοβαρό. Στὸ στάδιο τῆς πόλεως χάρι τοῦ συναυτοκράτορα Μαξιμιανοῦ, πού εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὴ Θεσσαλονίκη, γίνονταν μεγάλοι ἀγῶνες. Στὴ διάρκειαν

λοιπόν αὐτῶν τῶν ἀγώνων παρουσίασαν καί κάποιο γιγαντόσωμο ἀθλητή, τό Λυαῖο. Αὐτός μέ ὕβριστικά λόγια προκαλοῦσε τοὺς Χριστιανούς, καθώς ἄλλοτε ὁ Γολιάθ τοὺς ἔβραίους. Ὁ Χριστιανισμός ἐκαλεῖτο ν' ἀναμετρηθεῖ μέ τήν εἰδωλολατρία.

Ὁ Νέστορας ζήτησε τήν εὐλογία τοῦ Δημητρίου γιά ν' ἀντιμετωπίσει αὐτός τό Λυαῖο. Ὁ Δημήτριος ἀφοῦ προσευχήθηκε θερμά στόν Κύριο ἔδωσε τήν εὐλογία του σ' ἐκεῖνο τό γενναῖο Χριστιανό, τό Νέστορα. Καί νά, μετά ἀπό λίγο ἐπαναλήφθηκε ἡ γνωστή ἱστορία τῆς πάλης τοῦ γίγαντα Γολιάθ μέ τό μικρό Δαβίδ. Ὁ μικρόσωμος Νέστορας μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ νίκησε τόν ὑπερήφανο γίγαντα Λυαῖο! Ὁ ἀληθινός Θεός, ὁ Θεός τοῦ Δημητρίου, εἶχε κάμει τό θαῦμα Του. Μιά ἐνδοξη νίκη εἶχε κερδηθεῖ. Ὁ Χριστιανισμός ἦταν ὁ νικητής τῆς εἰδωλολατρίας.

Δημήτριος ὁ μεγαλομάρτυρας

Ὑστερα ἀπό ἐκείνη τή θαυμαστή νίκη τά πλήθη τῶν εἰδωλολατρῶν ἐξοργίστηκαν πιό πολύ. Ὁ αὐτοκράτορας διέταξε νά ἐκτελέσουν «ἐπί τόπου» τό Νέστορα. Ἐνῶ τό σῶμα τοῦ ἥρωικοῦ νέου βαφόταν στό αἷμα, ἡ ψυχή του παρουσιαζόταν στόν Κύριο Ἰησοῦ. Γρήγορα ὁμως διαδόθηκε πῶς ὁ Δημήτριος εἶχε ἐνθαρρύνει τό Νέστορα καί ὅτι αὐτός ἦταν ὁ ἐμπνευστής τῆς νίκης. Τότε διατάχθηκε καί ἐκεῖνου ἡ ἐκτέλεση. Φανατικοί στρατιῶτες φόνευσαν τό Δημήτριο μέ τίς ἀκονισμένες λόγχες τους. Ἔτσι ὁ σπόρος τῆς πίστεως, πού εἶχε σπείρει ἐκεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ποτίστηκε μέ τό ἀγνό αἷμα ἐνός ἀκόμη εὐγενοῦς μάρτυρα. Ἡ ἅγια ψυχή τοῦ Δημητρίου βαμμένη στά μαρτυρικά αἵματα παρουσιάστηκε στό θρόνο τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐκκλησία μας νωρίς κατέταξε τό Δημήτριο ἀνάμεσα στους ἁγίους της. Τόν ὀνομάζει *μεγαλομάρτυρα* γιά τά πολλά βασανιστήρια πού ὑπέμεινε γιά τό Χριστό. Τόν ὀνομάζει καί *μυροβλήτη*, γιατί κατά τήν παράδοση ἀπό τόν τάφο του ἀνέβλυζε μύρο. Τή μνήμη του γιορτάζουμε στίς 26 Ὀκτωβρίου. Τόν 5ο αἰῶνα πάνω στόν τάφο τοῦ μάρτυρα, καθώς λέγεται, χτίστηκε γιά τιμή του λαμπρός Χριστιανικός ναός. Ὁ ἅγιος Δημήτριος ἀποτελεῖ πρότυπο Χριστιανοῦ ἀγωνιστή. Ἰδιαίτερα ἀναδειχθηκε προστάτης καί πολιοῦχος τῆς Θεσσαλονίκης. Μέ τίς δικές του πρεσβεῖες στό Θεό πολλές φορές σώθηκε ἡ Θεσσαλονίκη ἀπό τίς ἐπιδρομές τῶν Ἀβάρων, τῶν Σλάβων, τῶν Βουλγάρων κ.ἄ. Εἶναι μάλιστα χαρακτηριστι-

κό δι τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς του, τὴν 26ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 1912, ὁ ἑλληνικός στρατός ἐλευθέρωσε τὴ Θεσσαλονίκη.

Ἐρωτήσεις:

- α) Πῶς ὀνομάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ἅγιο Δημήτριο καί γιατί;
- β) Γιατί εἶναι πολιοῦχος τῆς Θεσσαλονίκης;
- γ) Ποιές ἀρετές του θαυμάζετε πῶς πολύ;

Ἀπολυτίκιο:

α) Κείμενο: «Μέγαν εὐρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, σέ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένη, ἀθλοφόρε, τὰ ἔθνη τροποῦμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἐπαρσιν ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως, ἅγιε μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστόν τὸν Θεόν ἰκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τό μέγα ἔλεος».

β) Ἀπόδοση: Σένα βρήκε στοὺς κινδύνους ἢ οἰκουμένη μεγάλο προστάτη καί νικητὴ τῆς εἰδωλολατρίας. Καθὼς λοιπὸν ταπεινώσες τὴν ὑπερηφάνεια τοῦ Λυαίου στό στάδιο, δίνοντας θάρρος στό Νέστορα, ἔτσι μεγαλομάρτυρα Δημήτριε παρακάλεϊ τό Χριστό νά δώσει σέ μᾶς τὴ σωτηρία.

34. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.

Ἡ σταδιοδρομία του

Ὁ ἅγιος Γεώργιος καταγόταν ἀπὸ τὴν Καππαδοκία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, πού ἦταν εὐσεβεῖς χριστιανοί, πῆρε χριστιανικὴ ἀνατροφή. Νωρὶς ὁμως ἔμεινε ὀρφανός ἀπὸ τὸν πατέρα του, πού, καθὼς λέγεται, μαρτύρησε γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τίς φροντίδες πιά τῆς καλῆς του μητέρας, ὁ Γεώργιος, προόδευε στὴ μόρφωση καί στὴ χριστιανικὴ ζωή. Στὰ 18 του χρόνια ὁ Γεώργιος κατατάχτηκε στό ρωμαϊκὸ στρατό. Ἀλλὰ τότε οἱ καιροὶ γιὰ τοὺς χριστιανούς ἦταν πολὺ δύσκολοι, γιατί ἦταν αὐτοκράτορας ὁ φοβερὸς διώκτης τῶν Χριστιανῶν, ὁ Διοκλητιανός. Ὁ Γεώργιος γιὰ τὴν ἐξυπνάδα, τὴν ἀνδρεία καί τ' ἄλλα του χαρίσματα γρήγορα διακρίθηκε στό στρατό κι ἔφτασε στό βαθμὸ τοῦ χιλίαρχου.

Ὁ ἅγιος Γεώργιος, ὁ Τροπαιοφόρος (Φ. Κόντογλου).

‘Ο Γεώργιος όμολογεί τήν πίστη του

Τά άξιώματα καί οί τιμές όμως δέν επηρέασαν τό Γεώργιο. ‘Αντίθετα μέ λύπη σκεφτόταν τούς Χριστιανούς, πού υπέφεραν άπό τούς διωγμούς. Προσευχόταν μάλιστα στό Θεό, νά τόν άξιώσει κι αυτόν νά υπερασπίσει μέ τή ζωή του τή Χριστιανική πίστη. Καί νά πού ήρθε ό καιρός. ‘Ο Γεώργιος διατάχτηκε νά συλλάβει καί νά βασανίσει Χριστιανούς. Τότε όχι μόνο άρνήθηκε νά εκτελέσει μιá τέτοια διαταγή, άλλ’ αντίθετα μπροστά στόν αυτοκράτορα όμολόγησε μέ θάρρος τό Χριστό. ‘Ο Διοκλητιανός κατάπληκτος προσπάθησε νά τόν μεταπείσει. ‘Αλλ’ ό ήρωικός νέος διακήρυξε μέ πιό πολύ θάρρος: «Είμαι χριστιανός καί θέλω νά πεθάνω γιά τό Χριστό».

‘Ο Γεώργιος μαρτυρεί γιά τό Χριστό

‘Υστερα άπ’ αυτή τή θαρραλέα όμολογία του Γεωργίου, ό Διοκλητιανός, διέταξε νά τόν φυλακίσουν καί νά τόν βασανίσουν σκληρά. Σάν άλλος πολυάθλος ‘Ιώβ, ό Γεώργιος, υπέμεινε τά πιό φρικτά βασανιστήρια. Στην άρχή τό άγριο ξυλοκόπημα. Κατόπιν μέ τή βοήθεια του Θεου υπέμεινε καί τόν τροχό. Αυτός ήταν ένας τροχός, πάνω στόν όποιο έδεναν τό μάρτυρα. Καθώς γύριζε ό τροχός πλήγωνε τό σώμα του μάρτυρα μέ τά μαχαίρια πού υπήρχαν στή βάση. Νά όμως διτ ό Θεός βράβευσε τή μεγάλη πίστη του Γεωργίου. Του θεράπευσε τίς πληγές καί τόν βοήθησε νά νικήσει αυτά καί άλλα πολλά βασανιστήρια. Νά γίνει καί νά όνομάζεται πιά *Τροπαιοφόρος*, δηλαδή νικητής. ‘Ολα αυτά έκαμαν πολλούς ειδωλολάτρες νά πιστέψουν στόν άληθινό Θεό. ‘Ανάμεσά τους ήταν πολλοί άξιωματούχοι καί μάλιστα μερικοί άπό τούς συγγενείς του Διοκλητιανού. Αυτό έξόργισε πιό πολύ τόν αυτοκράτορα καί τόν έκαμε νά διατάξει τόν άποκεφαλισμό του Γεωργίου. ‘Ετσι ή άγια ψυχή του μεγαλομάρτυρα πέταξε κοντά στό Σωτήρα Χριστό, γιά νά Τόν παρακαλεί γιά μās.

‘Ο Γεώργιος τιμάται άπό τήν ‘Εκκλησία

‘Η ‘Εκκλησία μας νωρίς κατάταξε τό Γεώργιο ανάμεσα στους άγίους της καί τόν τιμάει στίς 23 ‘Απριλίου. Τόν όνομάζει *μεγαλομάρτυρα*, γιά τήν άφραστη ύπομονή καί τόν ήρωισμό του στά μαρτύρια. Τόν όνομάζει άκόμη καί *θαυματοργό* γιά τά πολλά θαύματά του. Γι’ αυτό οί πιστοί πάν-

τοτε τοῦ ζητᾶνε νά μεσιτεῦει στόν Κύριο. Στή Λύδδα τῆς Παλαιστίνης ἀργότερα οἱ Χριστιανοί μετέφεραν τό ἱερό του λείψανο, ὅπου ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε γιά τιμῆ του ὄραϊο ναό. Ὁ ἅγιος Γεώργιος, σάν γενναῖος στρατηλάτης πού ἦταν, θεωρεῖται προστάτης τοῦ στρατοῦ μας καί εἰκονίζεται πάνω στίς στρατιωτικές σημαίες. Ἀποτελεῖ γιά ὄλους μας ὑπέροχο παράδειγμα αὐτοθυσίας καί σταθερότητας στήν πίστη τοῦ Χριστοῦ.

Ἐρωτήσεις:

- α) Ποῦ χρωστοῦσε πιά πολύ τήν εὐσέβειά του ὁ Γεώργιος; Τί παραδείγματα πῆρε ἀπό τούς γονεῖς του;
- β) Πῶς ὀνομάστηκε καί γιατί;
- γ) Σέ τί θυσίες μᾶς καλεῖ σήμερα ὁ Θεός;

Ἀπολυτίκιο:

α) Κείμενο: «Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτής καί τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστής, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, Τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν».

β) Ἀπόδοση: «Καθώς ἦσουν ἐλευθερωτής τῶν αἰχμαλώτων καί ὑπερασπιστής τῶν πτωχῶν, γιατρός τῶν ἀσθενῶν καί προστάτης τῶν βασιλιάδων, μεγαλομάρτυρα καί νικητή Γεώργιε, παρακάλεϊ τό Χριστό νά σώσει τίς ψυχές μας.

35. Ἡ Ἁγία Βαρβάρα.

Ὅλα γιά τό Χριστό

Τήν ἐποχή τῶν μεγάλων διωγμῶν μέσα στή σκληρότητα τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου ὄσα ἀποτελοῦσε ὁ ἥρωισμός τῶν γυναικῶν μαρτύρων. Ἀπόδειξη αὐτοῦ ἀποτελεῖ τό παράδειγμα τῆς μεγαλομάρτυρας Βαρβάρας. Ἦταν ἡ μοναχοκόρη τοῦ πλούσιου καί φανατικοῦ εἰδωλολάτρη τῆς Νικομήδειας, Διόσκουρου. Ἡ Βαρβάρα ἀπό τούς ἐθνικούς γονεῖς της πῆρε καλή μόρφωση κι ἀνατροφή. Τῆς ἔλειπε ὁμως ἡ Χριστιανική πίστη. Ἄλλ' ὁ

Η άγια Βαρβάρα
(Κ. Γεωργακόπουλου).

Θεός βράβευσε τήν καλή της διάθεση καί τῆς ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά γνωρίσει τή χριστιανική ἀλήθεια. Νά πιστέψει καί ν' ἀγαπήσει τόν Κύριο μέ μιá θαυμαστή ἀγάπη. Τοῦτο ἦταν καί τό μεγάλο της μυστικό, πού δέν ἄργησε νά φανεῖ. Σέ μιá εἰδωλολατρική γιορτή πού γινόταν, ὁ πατέρας της τῆς ἐπέβαλε νά πάει κι αὐτή μαζί του. Τότε ἡ σεμνή κι ἐνάρετη κόρη φανέρωσε στόν πατέρα της τό τρανό της μυστικό διότι ἦταν Χριστιανή καί διότι εἶχε ἀπόφαση νά μήν ἀρνηθεῖ τό Χριστό, ὅτι κι ἂν γινόταν. Ὁ Διόσκουρος τaráχηκε, ὅταν ἀκουσε διότι ἡ κόρη του ἦταν Χριστιανή. Αὐτό τό θεώρησε σάν τή μεγαλύτερη προσβολή ἐναντίον του. Χωρίς νά γνωρίζει πιά τί κάνει, ὀρμάει μέ τό ζήφος νά τή σκοτώσει. Ἄλλ' ἡ Βαρβάρα, γιά νά μή γίνει ὁ πατέρας της παιδοκτόνος, προλαβαίνει καί καταφεύγει σ' ἕνα κοντινό δάσος.

Βαρβάρα ἡ μεγαλομάρτυρα

Ὁ φανατικός εἰδωλολάτρης Διόσκουρος καταδιώκει τὴ Βαρβάρα. Ὁταν τὴ βρίσκει τὴ ρωτάει: ἐπιμένεις ἀκόμη στὶς ἰδέες σου; καὶ ἐκεῖνη μὲ ἡρεμία τὸν διαβεβαιώνει ὅτι ποτέ δὲ θ' ἀρνηθεῖ τὸν ἀληθινό Θεό. Τότε ὁ θηριώδης ἐκεῖνος πατέρας, γιὰ νὰ τὴν ἐκδικηθεῖ πιό πολύ, τὴν παραδίνει στό σκληρό διοικητὴ Μαρτίνο. Ὑστερα ἀπὸ τόσες καὶ τόσες ταλαιπωρίες ἡ Βαρβάρα παραμένει ἀτρόμητη καὶ ὁμολογεῖ μὲ θάρρος τὸ Χριστό. Τὶς ἀρχικὲς ὑποσχέσεις διαδέχονται τώρα τὰ φρικτὰ βασανιστήρια. Τὴ χτυποῦν, τὴν τραυματίζουν, τῆς κατακαίνε τὸ σῶμα μὲ πυρωμένα σίδερα κ.λπ. Αὐτὴ ὅμως ὅσο καὶ ἂν πονάει σκέφτεται ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ περάσουν. Σκέφτεται ὅτι γρήγορα θὰ πάει κοντὰ στόν Κύριο καὶ Λυτρωτὴ της. Τέλος τὴ ρίχνουν στὴ φυλακὴ. Ἐπειδὴ βλέπουν ὅτι ἡ ψυχικὴ της ἀντοχὴ εἶναι ἀνεξάντλητη, ἀποφασίζουν νὰ τὴν ἀποκεφαλίσουν. Καὶ πάλι τὸ ρόλο τοῦ δήμιου τὸν παίρνει ὁ ἀπάνθρωπος ἐκεῖνος πατέρας. Ἀλλά, καθὼς λέγεται, ἔπεσε κι αὐτός κεραυνόπληκτος. Ἄγγελοι Κυρίου συνόδευσαν τὴν ψυχὴ τῆς ἁγίας κοντὰ στό Θεό, στόν ὁποῖο ἔμεινε πιστὴ μέχρι τέλους.

Ἡ Βαρβάρα τιμᾶται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία

Ἡ μεγαλομάρτυρα Βαρβάρα παρακαλεῖ τὸν Κύριο γιὰ τοὺς πιστούς. Μάλιστα προστατεύει τοὺς ἀσθενεῖς. Γι' αὐτὸ κρεμοῦν τὴν εἰκόνα της στὰ Νοσοκομεῖα. Θεωρεῖται καὶ προστάτιδα τοῦ πυροβολικοῦ στό στρατό μας. Εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἡρωίδα, τὴν ὁποία μᾶς χάρισε ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία τῶν μαρτύρων. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾶει τὴ μνήμη της στὶς 4 Δεκεμβρίου. Μᾶς τὴν προβάλλει ὡς ὑπόδειγμα ἀρετῆς, ὑπόδειγμα ἀγάπης καὶ σταθερῆς πίστεως στόν Κύριο.

Ἐρωτήσεις:

- α) Ποιὲς ἀρετὲς τῆς ἁγίας Βαρβάρας θαυμάζετε πιό πολύ;
- β) Πῶς ἡ ἁγία Βαρβάρα κατόρθωσε νὰ μείνει πιστὴ στό Θεό μέχρι θανάτου;
- γ) Ποιά εἶναι ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς;
- δ) Πῶς μπορεῖτε νὰ μιμηθεῖτε τὴν αὐτοθυσία τῶν ἁγίων;

36. Ἡ Ἁγία Αἰκατερίνη. Μονή τοῦ Σινᾶ.

Ἡ ἐνάρετη καί σοφή κόρη

Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη καταγόταν ἀπό πλούσια καί ἀρχοντική οἰκογένεια τῆς Ἀλεξάνδρειας. Ξεχώριζε γιά τήν ἐξυπνάδα καί τή σπάνια μὀρφωσή της. Σέ ἡλικία 18 χρόνων εἶχε κιόλας σπουδάσει φιλολογία, φιλοσοφία καί ρητορική. Ἄλλ' ἀκόμη δέν εἶχε γνωρίσει τόν ἀληθινό Θεό. Εἶχε ὁμως ἀγαθή διάθεση. Γι' αὐτό ὁ Θεός μ' ἕναν εὐσεβή ἐρημίτη τῆς φανέρωσε τό θέλημά Του καί τήν ἔκαμε Χριστιανή. Ἀπό τότε ἡ Αἰκατερίνη συνδύασε μέ τόν καλύτερο τρόπο τήν πραγματική σοφία μέ τ' ἀθάνατα κάλλη τῆς εὐσέβειας. Ἀπό τότε ἔβαλε στήν ὑπηρεσία τοῦ Εὐαγγελίου τά πλούτη καί τίς γνώσεις της. Ἔτσι μέ τά ἔργα της καί τά λόγια της ὀδηγοῦσε στό Χριστό καί ἄλλες πολλές νέες.

Ἡ Αἰκατερίνη φέρνει πολλούς ἐπίσημους στό Χριστό

Στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰώνα, πού ἔζησε ἡ Αἰκατερίνη, κυρίαρχος τῆς Αἰγύπτου ἦταν ὁ σκληρός διώκτης τῶν Χριστιανῶν, ὁ Μαξιμίνος. Σ' αὐτόν λοιπόν παρουσιάστηκε μιὰ ἡμέρα ἡ Αἰκατερίνη καί υπεράσπισε μέ θάρρος τό Χριστιανισμό. Τοῦ ἔδειξε μάλιστα κι ἕνα μικρό σταυρό ὡς τήν πιό μεγάλη σοφία. Ὁ Μαξιμίνος μάταια προσπάθησε μέ ὑποσχέσεις νά τή μεταπίσει. Τοῦ ἔκαμαν ὁμως ζωνηρή ἐντύπωση τό θάρρος καί ἡ μὀρφωσή της. Κάλεσε, καθὼς λέγεται, 50 ἀπό τοὺς πιό σοφοὺς τῆς Αἰγύπτου νά τά βγάλουν πέρα μαζί της. Ἄλλ' ὁμως ἡ Αἰκατερίνη μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ καί τά σοφά της λόγια τοὺς ἀποστόμωσε καί τοὺς ἔφερε στό Χριστό. Τότε ὁ Μαξιμίνος θεώρησε αὐτό μεγάλη προσβολή ἐναντίον του καί καταδίκασε σέ θάνατο μέ φωτιά ἐκείνους τοὺς σοφοὺς του. Τήν Αἰκατερίνη διέταξε νά μαστιγώσουν καί νά φυλακίσουν. Ἄλλ' αὐτή ὁμως ἔμεινε ἀτρόμητη καί σταθερή στή χριστιανική της πίστη. Καί μέσα ἀπό τή φυλακή πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς πού τήν ἐπισκέφτονταν, τοὺς ὀδηγοῦσε στό Χριστό. Ἀνάμεσά τους ἦταν ἡ ἴδια ἡ γυναίκα τοῦ Μαξιμίνου ἡ Φαυστίνα, ὁ συνοδός της Ἀξιωματικός Πορφύριος καί διακόσιοι στρατιῶτες.

Μαρτύρια καί θάνατος

Ἦστερα ἀπ' αὐτά ὁ Μαξιμίνος δέν κρατήθηκε. Διέταξε νά βασανίσουν τήν Αἰκατερίνη μέ τό γνωστό μας τροχό. Καί πάλι ὁμως αὐτή δέν λύγισε,

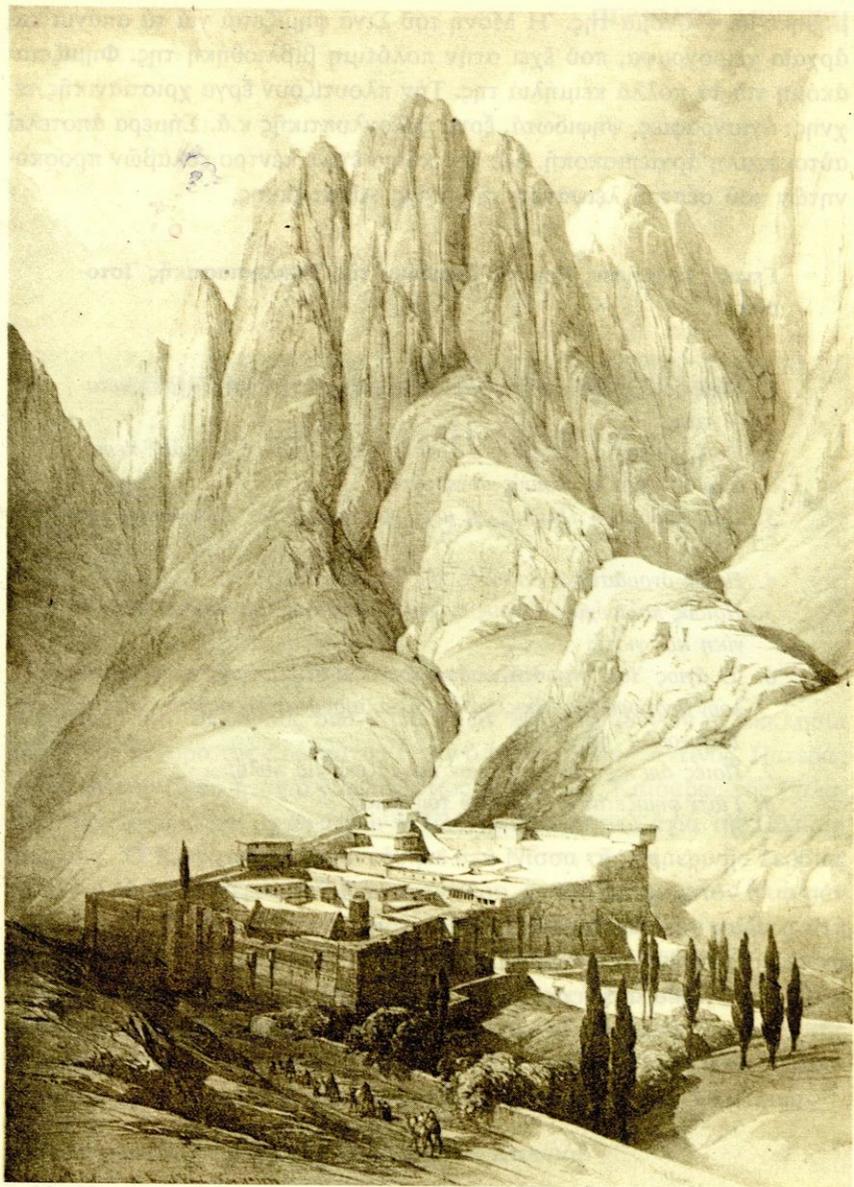

Ἡ ἅγια Αἰκατερίνη Ἰ. Μονῆ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Πάτμου, 17ου αἰώνα.

ἀλλ' ὑπέμεινε μέ γενναιότητα καί αὐτό τό τρομερό βασανιστήριο. Ἀλλά καί ὁ Κύριος τή βράβευσε καί τή δυνάμωσε. Μέ θαυμαστό τρόπο καταστράφηκε ὁ τροχός κι αὐτή βρέθηκε ἐλεύθερη. Τότε ὁ αὐτοκράτορας γεμάτος κακία διέταξε νά τήν ἀποκεφαλίσουν. Ἐτσι ἡ Αἰκατερίνη, ἀφοῦ ὑπηρετήσε μέ τόση ἀφοσίωση τόν Κύριο, ἔγυρε τό τίμιο κεφάλι της κάτω ἀπό τό σπαθί τοῦ δήμιου. Πότισε ἔτσι μέ τό ἄγνό καί νεανικό της αἷμα τό σπόρο τοῦ Εὐαγγελίου, πού εἶχε σπείρει ἐκεῖ ὁ Εὐαγγελιστής Μάρκος.

Ἡ Μονή τοῦ Σινᾶ καί τό ἱερό λείψανο τῆς Ἁγίας.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾶει τήν Αἰκατερίνη ὡς ἅγια στίς 25 Νοεμβρίου. Ἀργότερα ἀνακαλύφθηκε τό ἱερό της λείψανο καί μεταφέρθηκε στήν ἱερή μονή τοῦ ὄρους Σινᾶ. Ἡ ἱστορική αὐτή Μονή ἰδρύθηκε ἀπό τόν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανό πρὸς τιμὴ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρα. Ἀλλ' ἐπειδὴ διαφυλάχθηκε ἐκεῖ τό ἱερό λείψανο τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, ἡ Μονή τι-

Ἡ Ἱ. Μονή τῆς ἀγ. Αἰκατερίνης στό θεοβάδιοιο ὄρος Σινά.

μήθηκε με τ' ὄνομά της. Ἡ Μονή τοῦ Σινᾶ φημίζεται γιά τά σπάνια καί ἀρχαῖα χειρόγραφα, πού ἔχει στήν πολύτιμη βιβλιοθήκη της. Φημίζεται ἀκόμη γιά τά πολλά κειμήλιά της. Τήν πλουτίζουν ἔργα χριστιανικῆς τέχνης: ἀγιογραφίες, ψηφιδωτά, ἔργα ξυλογλυπτικῆς κ.ἄ. Σήμερα ἀποτελεῖ ἀυτοκέφαλη ἀρχιεπισκοπή. Μέ τόν καιρό ἔγινε κέντρο εὐλαβῶν προσκυνητῶν τοῦ σεπτοῦ λειψάνου τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης.

Γενικές ἐρωτήσεις Πρώτης Περιόδου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας:

1. *Μέ ποιούς τρόπους οἱ πρῶτοι Χριστιανοί ἔδειχναν τήν ἀγάπη μεταξύ τους;*
2. *Ποιές πόλεις ἐπισκέφτηκε ὁ ἀπόστολος Παῦλος σέ κάθε περίοδεια του καί μέ ποιούς συνεργάτες;*
3. *Πῶς ἔδειχνε ὁ Παῦλος τή μέριμνά του γιά τίς Ἐκκλησίες πού ἴδρνε;*
4. *Ποῖο ὄνομάστηκε μαθητής τῆς ἀγάπης καί γιατί;*
5. *Ποιούς πολιούχους ἀγίους ἔχουν ἡ Ἀθήνα, ἡ Πάτρα, ἡ Θεσσαλονίκη καί γιατί;*
6. *Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶπε ὅτι: «οἱ μάρτυρες ἀποτελοῦν θησαυρό τῆς Ἐκκλησίας μέ παλαιούς καί νέους μαργαρίτες». Τί ἐννοεῖ μ' αὐτό;*
7. *Ποιές ἀρετές τῶν μαρτύρων θαυμάζεις πιά πολύ;*
8. *Γιατί φημίζεται ἡ Ἱ. Μονή τοῦ Σινᾶ;*

ΑΠΟ ΤΟΥ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ (313-867 μ.Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

37. *Οί ισαπόστολοι Κωνσταντίνος και Έλένη.*

Ἡ Θεία Πρόνοια προετοιμάζει τόν Κωνσταντίνο

Ὑστερα ἀπό σκληρούς διωγμούς τριῶν περίπου αἰώνων ἡ Ἐκκλησία βρῆκε τόν ἰσχυρό της προστάτη. Ἦταν ὁ Μέγας Κωνσταντίνος. Πατέρας τοῦ Κωνσταντίνου ἦταν ὁ Κωνσταντίνος ὁ Χλωρός, Καίσαρας τῆς Γαλατίας τῆς Δύσεως καί μητέρα του ἡ Ἑλένη, ἡ μετέπειτα ἁγία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ Κωνσταντίνος γεννήθηκε στή Νίσσα τῆς σημερινῆς Σερβίας τό 274 μ.Χ. Ὁ Πατέρας τοῦ Κωνσταντίνου, ἄν καί λάτρευε τόν ἥλιο σάν Θεό, ἔδειχνε ἐπιείκεια στους χριστιανούς. Τοῦτο ὀφειλόταν κυρίως στή σύζυγό του Ἑλένη, πού ἦταν Χριστιανή. Τόν Κωνσταντίνο βοήθησαν νά ἐκτιμήσει ἀρχικά τό Χριστιανισμό: α) Ἡ πατρική του οἰκογένεια, β) οἱ ἀποτυχίες ὄσων καταδίωξαν τούς χριστιανούς, γ) ἡ μεγάλη ἐξάπλωση τῆς νέας Θρησκείας καί κυρίως τό ἦθος τῶν Χριστιανῶν. Ἔτσι ἡ Θεία Πρόνοια τόν προετοίμαζε νά γίνει ὁ μέγας προστάτης τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Κωνσταντίνος νικάει μέ τή δύναμη τοῦ Σταυροῦ

Ὁ Κωνσταντίνος, ὕστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ πατέρα του, ἀνακηρύχτηκε ἀπό τό στρατό διάδοχος του. Στή Δύση ὁμως ὑπῆρχε καί ἄλλος

αυτοκράτορας, ο Μαξέντιος, με έδρα τή Ρώμη. Αυτός λοιπόν για να μείνει μόνος αυτοκράτορας σ' όλοκληρη τή Δύση, στράφηκε έναντίον του Κωνσταντίνου. Μά τόν πρόλαβε ο Κωνσταντίνος, πού μπήκε στήν Ίταλία και προχώρησε έναντίον τής Ρώμης. Δίσταζε όμως, γιατί από παλιά οι λεγεώνες του ρωμαϊκού στρατού θεωρούσαν τό έδαφος τής Ίταλίας ιερό και τήν πολιορκία τής Ρώμης άνόσια πράξη. Δίσταζε άκόμη, γιατί ο αντίπαλός του είχε τετραπλάσιες δυνάμεις. Άλλά δέν έχασε τό θάρρος του. Μέ θερμή πίστη ζήτηγε τή βοήθεια του Θεού. Και νά ή άπάντηση. Μιά φθινοπωρινή ήμέρα του 312, γύρω στό μεσημέρι, ο Κωνσταντίνος είδε ξαφνικά στόν ουρανό φωτεινό σταυρό μέ τήν επιγραφή: «ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ». Ή έκπληξη πού έννοιωσε ήταν μεγάλη. Τι νά σήμαινε άραγε αυτό; Τήν επόμενη νύχτα του λύθηκε ή άπορία. Είδε στόν ύπνο του τό Χριστό νά τόν ένθαρρύνει και νά τόν παρακινεί νά φτιάξει λάβαρο, όμοιο μέ τό σημάδι πού είχε δεί στόν ουρανό. Έτσι κι έγινε. Μέ έντολή του Κωνσταντίνου έτοιμάστηκε τό λάβαρο. Πάνω σέ ψηλό κοντάρι, πού κατέλλεγε σέ σταυρό, έβαλαν χρυσό στεφάνι μέ τά γράμματα ΧΡ (Χριστός). Κάτω άπ' αυτό κρέμασαν πολύτιμο τετράγωνο ύφασμα μέ τίς εικόνες του αυτοκράτορα και τών γιών του. Ήταν ή πρώτη χριστιανική σημαία. Ο ένθουσιασμός πού κατέλαβε τούς χριστιανούς στρατιώτες όταν είδαν τό λάβαρο, ήταν άσυγκράτητος. Ή κρίσιμη μάχη δόθηκε στή Μουλβία γέφυρα του Τίβερη ποταμού τήν 28η Όκτωβρίου του 312. Ο Κωνσταντίνος μέ τή δύναμη του Θεού διασκόρπισε τούς αντίπαλούς του και στεφανώθηκε μέ λαμπρή νίκη. Έτσι έμεινε ο μόνος αυτοκράτορας στή Δύση. Γι' άλλη μία φορά ο Χριστιανισμός νίκησε τήν ειδωλολατρία.

Ο Κωνσταντίνος προστατεύει τό Χριστιανισμό

Ο Κωνσταντίνος ύστερα από εκείνη τή θαυμαστή νίκη στράφηκε όριστικά πιά στό Χριστιανισμό. Μάλιστα βοήθησε μέ πολλούς τρόπους τήν Έκκλησία. Ένα από τά πρώτα έργα του ήταν τό *διάταγμα τών Μεδιολάνων*. Τό 313 στά Μεδιόλανα τής Ίταλίας (σημερινό Μιλάνο), τό υπέγραψε μαζί μ' έναν από τούς αυτοκράτορες τής Άνατολής, τό Λικίνιο. Τό δέχτηκε όμως και ο άλλος αυτοκράτορας τής Άνατολής, ο Μαξιμίνος. Μ' αυτό τό διάταγμα δινόταν στόν καθένα τό δικαίωμα ν' ακολουθει όποια θρησκεία ήθελε. Έτσι τερματίζονταν πιά οι διωγμοί και διευκολυνόταν ή διάδοση του Εύαγγελίου. Άλλ' ο Κωνσταντίνος άφ'ότου έγινε αυτοκράτορας σ' όλοκληρο τό ρωμαϊκό Κράτος (323 μ.Χ.) προστάτεψε και μ' άλλ-

Οἱ ἰσαπόστολοι Κωνσταντῖνος καί Ἑλένη.

λους τρόπους τό Χριστιανισμό: α) Γύρισε πίσω στούς χριστιανούς τούς ναούς καί τίς περιουσίες τους, πού εἶχαν δημευτεῖ ἀπό τούς εἰδωλολάτρες. β) Ὅρισε νά γίνεται στό στρατό προσευχή στόν Ἕνα Θεό. γ) Καθιέρωσε τήν Κυριακή ὡς ἡμέρα γιορτῆς καί ἀργίας. δ) Κόσμησε τήν καινούργια Πρωτεύουσα, τή Νέα Ρώμη καί ὕστερα Κωνσταντινούπολη, μέ χριστιανικούς ναούς. ε) Καταπολέμησε τίς αἵρέσεις καί χρηματοδότησε φιλανθρωπικά ἰδρύματα. στ) Βοήθησε τή μητέρα του νά βρεῖ στό Γολγοθᾶ τόν τίμο Σταυρό καί νά χτίσει ἐκεῖ τό ναό τῆς Ἀναστάσεως κ.λπ.

Τό τέλος τοῦ Κωνσταντίνου

Ὁ Κωνσταντῖνος, στό τέλος τῆς ζωῆς του, τό 337, παραιτήθηκε ἀπό τό θρόνο καί ζητώντας ἀπ' ἄλλους συγγνώμη γιά τίς ἀδυναμίες του δέχτηκε τό ἅγιο Βάπτισμα. Ὑστερα φόρεσε τόν ἄσπρο χιτώνα τοῦ νεοφώτιστου Χριστιανοῦ καί ἔζησε μέ μετάνοια καί συντριβή. Πέθανε μέ πολύ χριστια-

νικό τέλος στις 21 Μαΐου τοῦ 337 καί ὀνομάστηκε μέγας. Στό τεράστιο ἔργο του, τόν βοήθησε πολύ καί ἡ εὐσεβέστατη μητέρα του, πού τήν ὀνόμασε τιμητικά «Βασίλισσα». Αὐτή τόν ἐνίσχυε πάντα στά καλά του ἔργα. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμáει μαζί τόν Κωνσταντίνο καί τή μητέρα του Ἑλένη ὡς ἀγίους στίς 21 Μαΐου. Τούς ὀνομάζει ἰσαποστόλους, γιατί ὕστερα ἀπό τούς Ἀποστόλους, αὐτοί βοήθησαν τόσο ἀποτελεσματικά τό Χριστιανισμό.

Ἐρωτήσεις:

- α) *Τί ἔκαμε τόν Κωνσταντίνο νά στραφῆ ὀριστικά στό Χριστιανισμό;*
- β) *Τί ὀριξε τό διάταγμα τῶν Μεδιολάνων καί ποιά ἦταν ἡ σημασία του;*
- γ) *Ποιά ἄλλα μέτρα πῆρε ὑπέρ τῶν χριστιανῶν;*
- δ) *Τί τέλος εἶχε;*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ

38. *Ἄρειος καὶ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.*

Οἱ ἐσωτερικοὶ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας

Γνωρίσαμε ὅτι ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ ἀντιμετώπισε τοὺς διωγμούς. Νίκησε τοὺς φανεροὺς ἐχθροὺς ὕστερα ἀπὸ ἀγῶνες καὶ θυσίες πού κράτησαν περίπου τρεῖς αἰῶνες. Ἄρχισαν ὁμως νὰ παρουσιάζονται κι ἄλλοι ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἦταν οἱ ἐσωτερικοὶ τῆς ἐχθροὶ, οἱ αἵρετικοί. Αὐτοὶ προέρχονταν ἀπὸ τὶς τάξεις τῶν Χριστιανῶν καὶ ἦταν πῶς πολὺ ἐπικίνδυνοι ἀπὸ τοὺς φανεροὺς διῶκτες. Αὐτοὶ ἀνακάτευν τὴν ἀγνή χριστιανικὴ διδασκαλία μὲ τὶς δικές τους κακοδοξίες. *Αἵρέσεις λέγονταν ὅσες διδασκαλίες ἦταν ἀντίθετες μὲ τὴ γνήσια χριστιανικὴ διδασκαλία, καθὼς αὐτὴ ἐκφραζόταν ἀπὸ τὴν καθολικὴ πίστι τῆς Ἐκκλησίας.* Οἱ αἵρετικοὶ διέδιδαν τὶς ἰδέες τους μὲ φανατισμὸ καὶ διατάραζαν τὴ γαλήνη τῆς Ἐκκλησίας.

Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι

Ἡ Ἐκκλησία μας τώρα ἦταν ἐλεύθερη. Μποροῦσε πιά ν' ἀντιμετωπίσει εὐκολότερα τὶς αἵρέσεις κι ὅσα ἄλλα ζητήματα τὴν ἀπασχολοῦσαν. Αὐτὸ ἔκανε μὲ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους. Λέγονταν ἔτσι γιατί συγκεντρώνονταν σ' αὐτές οἱ ἐπίσκοποι ὅλης τῆς χριστιανικῆς οἰκουμένης. Οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διατύπωναν τὴ γνήσια χριστιανικὴ διδασκαλία καὶ καταδίκασαν τὶς αἵρέσεις. Οἱ ἀποφάσεις τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν τοπικῶν πού ἐπικυρώθηκαν ἀπὸ Οἰ-

κουμενικές, ἀφότου τίς ἀποδεχτεῖ τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἀλάθητες καί ὑποχρεωτικές γιά τούς Χριστιανούς. Λέγονται Ὅροι καί Σύμβολα δταν ἀναφέρονται σέ ζητήματα πίστεως, καί Κανόνες δταν ἀναφέρονται σέ ζητήματα λατρείας, τάξεως καί διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ αἵρεση τοῦ Ἀρείου

Τήν αἵρεση αὐτή διδάξε στήν Ἀλεξάνδρεια στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰώνα ὁ πρεσβύτερος Ἄρειος. Αὐτός δεχόταν τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό ὄχι ὡς Θεό ἴσο μέ τόν Πατέρα, οὔτε ὡς προαιώνιο Υἱό καί Λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ὡς τό πιό τέλειο κτίσμα τοῦ Θεοῦ πού δημιουργήθηκε πρίν ἀπό τ' ἄλλα δημιουργήματα. Μ' ἄλλα λόγια, ὁ Ἄρειος, ἀρνιόταν τή θεότητα τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Οἱ ἀντιχριστιανικές ἰδέες τοῦ Ἀρείου, ἄν καί καταδικάστηκαν ἀπό μία τοπική σύνοδο στήν Ἀλεξάνδρεια, διαδίδονταν σάν πυρκαγιά. Ἡ αἵρεση τοῦ Ἀρείου ἀπειλοῦσε φανερά πιά τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Κράτους.

Πρώτη Οἰκουμενική Σύνοδος

Ὁ εὐσεβῆς αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας κάλεσε τούς ἐπισκόπους τῆς χριστιανικῆς οἰκουμένης στήν Πρώτη Οἰκουμενική Σύνοδο. Αὐτή ἔγινε στή Νίκαια τῆς Βιθυνίας τό 325 μ.Χ. Πῆραν μέρος 318 Θεοφόροι Πατέρες. Πρόεδρος τῆς Συνόδου ἦταν τιμητικά ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας. Στίς συζητήσεις πού ἔγιναν ἰδιαίτερος ξεχώρισε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ἄν καί ἦταν διάκονος ἀκόμη. Ἡ Σύνοδος μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ καθόρισε ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι Θεός «ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα, ἀναρχος καί αἰώνιος». Τήν ὀρθόδοξη χριστιανική διδασκαλία γιά τόν Πατέρα καί τόν Υἱό περιέλαβε στά ἐπτά πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Φυσικά καταδίκασε καί τήν ἀρειανική αἵρεση. Ὁ ἴδιος ὁ Ἄρειος ἐπειδή ἔμεινε ἀμετάπειστος στίς πλάνες του, καταδικάστηκε ἀπό τόν αὐτοκράτορα σέ ἐξορία. Ἐτσι ἐπικράτησε καί πάλι ἡ γαλήνη στήν Ἐκκλησία. Ἀργότερα ὅμως ἄλλοι αὐτοκράτορες φίλοι τοῦ ἀρειανισμοῦ, ἰδίως ὁ Κωνσταντῖνος καί ὁ Οὐάλλης, προσπάθησαν νά διαταράξουν ξανά τή γαλήνη τῆς Ἐκκλησίας, ὑποστηρίζοντας τόν ἀρειανισμό. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτορας Μέγας Θεοδόσιος ἐπέβαλε τίς ἀποφάσεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὡς ὑποχρεωτικές γιά ὅλους. Ἐτσι καθιερώθηκε ὁ θρίαμβος τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἐρωτήσεις:

- α) Τί ἦταν οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι;
- β) Πῶς λέγονται οἱ ἀποφάσεις τους καί γιατί εἶναι ἀλάθητες;
- γ) Ποιές ἦταν οἱ ἀποφάσεις τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου;

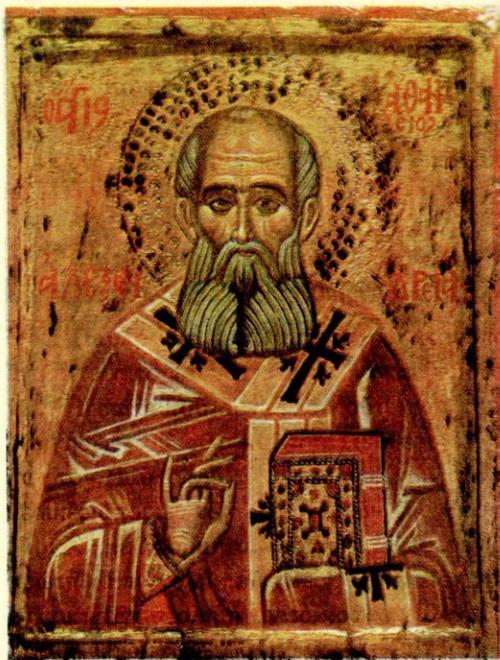
Κείμενα:

- α) «Γῶν ἀγίων Πατέρων ὁ Χορός... Τό μυστήριον τῆς Θεολογίας τρανωῶς παρεδῶκε τῇ Ἐκκλησίᾳ». Ὑμνος τῆς Ἐκκλησίας.
- β) «Εὐκολώτερον τόν ἥλιον σβεσθῆναι ἢ τήν Ἐκκλησίαν ἀφανισθῆναι» Ἱερὸς Χρυσόστομος. (Πιό εὐκολο εἶναι νά σβηστεῖ ὁ ἥλιος παρά νά ἐξαφανιστεῖ ἡ Ἐκκλησία ἀπό τοὺς ἐχθρούς της).

39. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος (295-373 μ.Χ.).

Ὁ Ἀθανάσιος ὡς νέος

Εἶδαμε ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάπαυση τῶν διωγμῶν διάφοροι αἵρετικοὶ ἄρχισαν νὰ καταπολεμοῦν τὴν Ἐκκλησία. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ Κύριος, δὲν ἄφησε τὴν Ἐκκλησία Του ἀπροστάτευτη. Τὴν προστατεύει καὶ τότε μὲ πολλοὺς τρόπους. Κυρίως μὲ τίς μεγάλες μορφές τῶν ἁγίων καὶ ὑπερασπιστῶν τῆς πίστεως, τοὺς ὁποίους ἔστειλε. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, πού γεννήθηκε στὴν Ἀλεξάνδρεια τὸ 295 μ.Χ. Ὁ Ἀθανάσιος ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς γονεῖς του πῆρε χριστιανικὴ ἀνατροφή. Ἀπὸ μικρὸς ξεχώριζε γιὰ τὴν μεγάλη του ἀγάπη στὸν Κύριο καὶ στὰ γράμματα. Μὲ ἰδιαίτερη εὐλάβεια παρακολουθοῦσε τὴ Θεοῦ λατρεία. Λέγεται ὅτι στὴν παιδική του ἡλικία, κάνοντας τὸν κληρικό, βάφτισε μερικά παιδιά εἰδωλολατρῶν. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀλεξάνδρειας Ἀλέξανδρος, δταν τὸ ἔμαθε, ἀναγνώρισε ἔγκυρο τὸ Βάπτισμα. Ἀνέλαβε μάλιστα νὰ προστατέψει τὸν Ἀθανάσιο, πού εἶχε μείνει ἀπὸ νωρὶς ὀρφανός. Τὸν βοήθησε νὰ μορφωθεῖ πολὺ κι ἀργότερα τὸν χειροτόνησε διάκονο.

Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ Μέγας.
Φορητὴ εἰκόνα 19ου αἰώνα.

Στύλος τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ Ἀθανάσιος ἐξῆσε ἓνα διάστημα τῆς ζωῆς του κοντά στὸν ὀνομαστὸ ἀσκητὴ τῆς ἐρήμου, τὸ Μέγα Ἀντώνιο. Μαζί του προσευχόταν, μελετοῦσε τὸ θεῖο λόγο καὶ προόδευε στὴν ἀρετῇ. Ἔτσι ὁ Θεὸς ἐτοίμαζε τὸν Ἀθανάσιο γιὰ ν' ἀναδειχτεῖ ἀργότερα στύλος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ πράγματι στὴν ἀναταραχὴ ποὺ ἔφερε ἡ ἀρειανὴ αἵρεση, ὁ Ἀθανάσιος ἀγωνίστηκε μὲ ὅλες του τίς δυνάμεις γιὰ νά φανεῖ ἡ ἀλήθεια. Ἔτσι στὴν Α' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο μὲ τὴ βοήθειά του ἔλαμψε σάν διαμάντι ἡ ἀλήθεια. Ἀναδείχτηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ὑπερασπιστὲς τῆς Πίστεώς μας. Γι' αὐτὸ κλῆρος καὶ λαὸς τὸν διάλεξαν ἀρχιεπίσκοπο Ἀλεξάνδρειας.

Ὁ Ἀθανάσιος ὡς ἀγωνιστὴς καὶ συγγραφέας

Ὁ Ἀθανάσιος ὡς ἐπίσκοπος διέθεσε ὅλες του τίς δυνάμεις στὰ εἰρηνικὰ ἔργα τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίως στὸ κήρυγμα καὶ τὴ φιλανθρωπία. Γρήγορα ὁ-

μως παρουσιάστηκαν σύννεφα στόν ὀρίζοντα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἀρειανισμός, πού ὑποστηριζόταν κι ἀπό αὐτοκράτορες, κινουσε ἐναντίον του πολλούς καί ἰσχυρούς ἐχθρούς. Αὐτοί τόν συκοφαντοῦσαν μέ κάθε τρόπο. Ἔτσι ἀπό τά 46 χρόνια, πού ἦταν ἐπίσκοπος Ἀλεξάνδρειας, τά 16 καί πάνω τά πέρασε στήν ἐξορία. Ὁ χριστιανικός λαός ὁμως πού τόν ἀγαποῦσε πολύ, φρόντιζε κι ἐπανερχόταν ὁ ἀκούραστος ἱεράρχης στό ποιμνί του. Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Ἀθανάσιος δέν ὑποχωροῦσε, γιατί ἤξερε ὅτι ἀγωνιζόταν γιά τήν ἀλήθεια. Αὐτή ὑπηρετήσε καί μέ τά πολλά του βιβλία, μέ τά ὁποῖα ἀναδείχτηκε ἀξιοθαύμαστος συγγραφέας.

Τό τέλος του

Οἱ πολλές ταλαιπωρίες ὁμως ἐφθειραν τήν υἰγεία του. Κι ὁ μέγανος ἀγωνιστής πέθανε τό 373 μ.Χ. Ἀλλά τό στεφάνι τῆς νίκης κοντά στόν Κύριο περιμένε αὐτόν, τόν Πατέρα τῆς ὀρθοδοξίας. Ἡ Ἐκκλησία μας ὀνομάζει τόν Ἀθανάσιο μέγα κι ἅγιο καί τόν τιμᾶει στίς 18 Ἰανουαρίου.

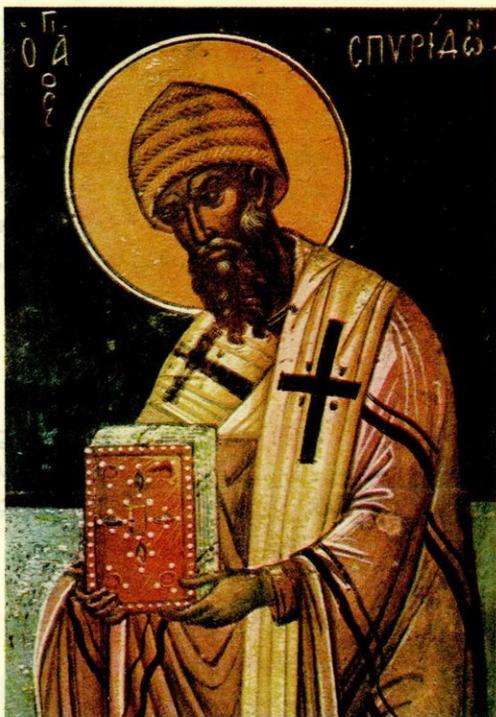
Ἐρωτήσεις:

- α) «Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε» (Α' Κορ. Ι 31). Ὅλα ὅσα κάνετε ν' ἀποβλέπουν στή δόξα τοῦ Θεοῦ, μᾶς λέει ἡ Ἁγία Γραφή. Πῶς ἐφάρμοσε αὐτό ὁ Μέγανος Ἀθανάσιος;
- β) Ποιός ἦταν ἀπό μικρός καί πῶς ἐγινε μέγανος καί ἅγιος;
- γ) Πῶς βοήθησε τήν Ἐκκλησία μας;

40. Ὁ Ἅγιος Σπυρίδωνας.

Ὁ ἀληθινός ποιμένας τῶν πιστῶν

Ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στά ἐκλεκτά παιδιά τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Γεννήθηκε στήν Κύπρο γύρω στό 270 μ.Χ. Ἀπό τούς γονεῖς του πῆρε καλή ἀνατροφή. Ἀφοῦ ἔμαθε λίγα γράμματα στήν πατρίδα του, ἔβροσε τά πρόβατα τοῦ πατέρα του. Ἐγινε ποιμένας, δηλαδή βοσκός, σάν τό Μωυσῆ καί τό Δαβίδ. Συγχρόνως ὁμως ἦταν

Ὁ Ἅγιος Σπυρίδωνας, «Ὁ Πραῦς καί ἀκέραιος, ὁ ἀπλότητι ἀληθῆ καλλονόμενος» Ὑμνος. Ἰ. Μονή ἀγίου Νικολάου Μετεώρων.

καί ζηλωτής Χριστιανός. Ἐκεῖνα τὰ χρόνια γινόταν ὁ διωγμός τοῦ Μαξιμίνου. Τότε συνέλαβαν καί τὸ Σπυρίδωνα. Τὸν καταδίκασαν, καθὼς λέει ἡ παράδοση, σέ καταναγκαστικά ἔργα στὰ μεταλλεῖα τῆς Κιλικίας. Ἐκεῖ ὁ γενναῖος Χριστιανός, ὁ Σπυρίδωνας, ὑπέφερε πολύ, ἀλλ' ἔμεινε σταθερός στὴ χριστιανικὴ πίστη. Ἀφοῦ σταμάτησε ὁ διωγμός, ξαναγύρισε στὴν Κύπρο. Βρισκόταν πιά σέ ἀρκετά ὄριμη ἡλικία. Τότε νυμφεῦτηκε μιά σεμνή καί ἐνάρετη κόρη, ἡ ὁποία ὁμως πέθανε νωρίς. Σ' ὄλους ἔκανε ἐντύπωση ἡ χριστιανικὴ ζωὴ τοῦ Σπυρίδωνα. Γι' αὐτὸ οἱ χριστιανοὶ τῆς πατρίδας του τὸν ἤθελαν ἱερέα τους. Ἔτσι ἀπο ποιμένας τῶν προβάτων, ἔγινε ποιμένας τῶν πιστῶν. Τότε ἔλαμψε ἀκόμη πιὸ πολύ τὸ ἦθος τοῦ ἐνάρετου ἀνδρα. Γι' αὐτὸ κληρὸς καί λαὸς τὴν ἐποχὴ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τὸν διάλεξαν ἐπίσκοπο Τριμυθούνας τῆς Κύπρου. Ἡ ἐνάρετη ζωὴ τοῦ Σπυρίδωνα καί ἡ μεγάλη δράση του ὡς ἐπισκόπου τὸν ἔκαμαν πιὸ πολύ ὀνομαστό.

Ἅγιος Σπυρίδωνας ὁ θαυματουργός

Ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας ἦταν ἀπλός, ταπεινός, καί ἐλεήμονας ἱεράρχης. Γι' αὐτό οἱ πιστοί τοῦ ἔδειχναν πάντα ξεχωριστό σεβασμό. Παραβρέθηκε στήν Πρώτη Οἰκουμενική Σύνοδο καί διακρίθηκε γιά τήν ἀγιότητά του. Ἐνῶ ἀκόμη ζοῦσε, μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ ἔκανε πολλά θαύματα. Θεράπευσε τυφλούς, παράλυτους, δαιμονισμένους κ.ἄ. Λένε ὅτι στήν Κύπρο σέ ἐποχές μεγάλης ξηρασίας ἦρθαν εὐεργετικές βροχές μέ τίς προσευχές τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα. Στό ἀπολυτικό του λέγεται ὅτι στίς ἱεροτελεστίες πού ἔκανε, εἶχε ἀγγέλους συλλειτουργοῦς. Δίκαια λοιπόν ἀποκαλεῖται «θαυματουργός».

Ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας τιμᾶται ἀπό τήν Ἐκκλησία

Ὁ Σπυρίδωνας πέθανε γύρω στά μέσα τοῦ 4ου αἰώνα, ἀφοῦ δόξασε τό θεό κυρίως μέ τήν ἐνάρετη ζωή του. Ἡ Ἐκκλησία μας τόν τιμᾶει ὡς ἅγιο στίς 12 Δεκεμβρίου. Τό ἱερό του λείψανο διαφυλάχτηκε στήν Κύπρο μέχρι τόν 7ο αἰώνα. Κατόπιν γιά μεγαλύτερη ἀσφάλεια τό μετέφεραν στήν Κωνσταντινούπολη. Στά χρόνια τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τοὺς Τούρκους τό ἱερό τοῦτο λείψανο μεταφέρθηκε στήν Κέρκυρα, ὅπου σῶζεται ὀλόσωμο. Μέχρι σήμερα μέ τό ἱερό λείψανο τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ κάνει πολλά θαύματα. Πολλοί εὐλαβεῖς προσκυνητές πηγαίνουν στήν Κέρκυρα, γιά νά τιμήσουν τόν πολιοῦχο της, τόν ἅγιο Σπυρίδωνα τό θαυματουργό. Πηγαίνουν γιά νά ζητήσουν μέ πίστη τίς πρεσβεῖες τοῦ ἁγίου στόν Κύριο.

Ἑρωτήσεις:

- α) «Θαυμαστός ὁ Θεός ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ». (Ψαλμ. 67, 36). Θαυμαστός εἶναι ὁ Θεός γιά τήν προστασία του στοὺς ἁγίους. Πῶς ἐφαρμόστηκε αὐτό στόν ἅγιο Σπυρίδωνα;
- β) Πότε ὁ Θεός μᾶς προστατεύει πῶς πολύ;
- γ) Ποιές ἦταν οἱ κυριότερες ἀρετές τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνα;
- δ) Μέ ποιούς τρόπους τόν βράβευσε ἡ Θεία Χάρις;

41. Οί άλλες Οίκουμενικές Σύνοδοι.

Ἡ Β' Οίκουμενική Σύνοδος (381 μ.Χ.)

Ὁ Ὀρθόδοξος αὐτοκράτορας μέγας Θεοδόσιος συγκάλεσε τή Δεύτερη Οίκουμενική Σύνοδο στήν Κωνσταντινούπολη τό 381 μ.Χ. Πήραν μέρος σ' αὐτή 150 πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ ἡ σύνοδος πῆρε τίς ἐξῆς ἀποφάσεις: α) Ἐπικύρωσε τίς ἀποφάσεις τῆς Α' Οίκουμενικῆς, μέ ἀποτέλεσμα νά ἐξαφανιστεῖ πιά ὁ κίνδυνος τοῦ ἀρειανισμοῦ. β) Καταδίκασε τή νέα αἵρεση τῶν «Πνευματομάχων». Αὐτοί μάχονταν τή θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί δίδασκαν ὅτι εἶναι δημιούργημα τοῦ Υἱοῦ. Ἀρχηγός τους ἦταν ὁ ἄλλοτε ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Μακεδόνιος. γ) Συμπλήρωσε τό Σύμβολο τῆς Πίστεως μέ τά ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα του καί δ) καταδίκασε τήν αἵρεση τοῦ ἐπισκόπου Ἀπολλιναρίου. Αὐτός ἐνῶ δεχόταν τή θεότητα τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ, ἀρνιόταν τήν τέλεια Αὐτοῦ ἀνθρώπινη φύση.

Ἡ Γ' Οίκουμενική Σύνοδος (431 μ.Χ.)

Ἡ τρίτη Οίκουμενική Σύνοδος ἐγίνε στήν Ἐφεσο τό 431 μ.Χ. Τή συγκάλεσε, μέ σύσταση τῆς Ἐκκλησίας, ὁ αὐτοκράτορας Θεοδόσιος ὁ Β' ὁ μικρός. Πήραν μέρος σ' αὐτή περίπου 200 πατέρες καί καταδίκασαν τήν αἵρεση τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Νεστορίου. Αὐτός ξεχώριζε στό Σωτήρα Χριστό δύο ἄσχετα πρόσωπα. Ἐλεγε ὅτι ἡ Παναγία Μητέρα τοῦ Κυρίου γέννησε τό Χριστό μόνο ὡς ἄνθρωπο. Γι' αὐτό τήν ὀνόμαζε «Χριστοτόκο». Ὑστερα ἀπό τή Γέννηση, συνέχιζε ὁ Νεστόριος, κατέβηκε ἡ Θεότητα στό Χριστό. Ἀντίθετα μ' αὐτές τίς κακοδοξίες, ἡ Σύνοδος ὁμολόγησε «Ἐναν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό καί Υἱό τοῦ Θεοῦ, τέλειο Θεό καί τέλειο ἄνθρωπο». Τήν Παναγία Μητέρα τοῦ Κυρίου ὀνόμασε «Θεοτόκο».

Ἡ Δ' Οίκουμενική Σύνοδος (451 μ.Χ.)

Αὐτή ἐγίνε στή Χαλκηδόνα τό 451 μ.Χ. Τή Σύνοδο συγκάλεσαν, ξανά μέ σύσταση τῆς Ἐκκλησίας, οἱ αὐτοκράτορες Μαρκιανός καί Πουλχερία. Σ' αὐτή πήραν μέρος περίπου 630 Πατέρες. Ἡ Σύνοδος καταδίκασε τό μονοφυσιτισμό. Τήν αἵρεση αὐτή δίδασκαν κυρίως οἱ κληρικοί Εὐτυχής

καί Διόσκορος. Αὐτοί ἰσχυρίζονταν ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴ Γέννηση τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρα Χριστοῦ ἡ Θεία φύση ἀπορρόφησε τὴν ἀνθρώπινη. Δέχονταν δηλαδή μόνο τὴ μία φύση τοῦ Κυρίου, τὴ Θεία. Γι' αὐτὸ καὶ λέγονταν μονοφυσίτες. Ἀντίθετα μ' αὐτά, ἡ Σύνοδος διδάξε ὅτι στὸ Σωτῆρα Χριστὸ ἐνώθησαν οἱ δύο φύσεις, ἡ Θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη, χωρὶς νὰ συγχέονται ἢ νὰ χωρίζονται μεταξύ τους. Μονοφυσίτες ὑπάρχουν καὶ σήμερα στὴν Αἴγυπτο, στὴν Ἀβησσυνία, στὴν Ἀρμενία κι ἄλλοῦ.

Ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (553 μ.Χ.)

Τὴ Σύνοδο αὐτὴ συγκάλεσε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 553 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανός. Σ' αὐτὴ πῆραν μέρος 165 Πατέρες. Ἡ Σύνοδος καταδίκασε ξανά τὸ Μονοφυσιτισμὸ καὶ διάφορα βιβλία μὲ αἰρετικὸ περιεχόμενο.

Ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (680 -1 μ.Χ.)

Αὐτὴ ἔγινε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 680-1 μ.Χ. Τὴ συγκάλεσε ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος. Ἡ Σύνοδος καταδίκασε τὸ *μονοθελητισμὸ*, πού ἦταν μιὰ αἵρεση σχετικὴ μὲ τὸ μονοφυσιτισμὸ. Σύμφωνα μὲ τὸ μονοθελητισμὸ στὸν Κύριο ὑπῆρχε μόνο μιὰ θέληση, ἡ Θεία. Ἀντίθετα μ' αὐτά, ἡ Ἐκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διδάξε ὅτι στὸν Κύριο ὑπῆρχαν δύο θελήσεις, ἡ Θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη. Μὲ τὴ διαφορὰ ὅμως ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ὑποτασσόταν στὴ Θεία.

Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (691/2)

Ἡ Σύνοδος αὐτὴ ἔγινε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ὀνομάζεται ἔτσι, γιατί μὲ τοὺς κανόνες πού ἐξέδωσε συμπλήρωσε τὴν Ε΄ καὶ τὴν ΣΤ΄ Οἰκ. Σύνοδο. Γιὰ τὴν ἑβδομὴ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο θά γίνει ἰδιαίτερος λόγος.

Ἔτσι ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία μὲ τίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους πού ἔγιναν μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: α) καταπολέμησε τίς διαφορὲς αἵρέσεις καὶ β) διατύπωσε μὲ ἀλάθητο τρόπο τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ διδασκαλία.

Ἑρωτήσεις:

- α) Τί ὀφείλομε στους πατέρες τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων;
- β) Πῶς ὀνομάζουμε τίς ἀποφάσεις τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων καί γιατί;
- γ) Πῶς θά διαφυλάξουμε τήν ὀρθοδοξία μας ἀνόθευτη ἀπό τοὺς αἵρετικούς;

Συνοπτικός Πίνακας Οἰκουμενικῶν Συνόδων

Σειρά	Πόλη	Ἔτος	Αὐτοκράτορας	Ἀριθμὸς Πατέρων	Αἵρέσεις ποὺ καταδίκασε
Πρώτη	Νίκαια	325	Μ. Κωνσταντῖνος	318	Ἀρειανισμὸς (Ἄρειος)
Δεύτερη	Κων/λη	381	Μ. Θεοδόσιος	150	(Πνευματόμαχοι Μακεδόنيος), Ἀπολιναρίου
Τρίτη	Ἐφεσος	431	Θεοδόσιος Β΄	200	Νεστοριανισμὸς (Νεστόριος)
Τέταρτη	Χαλκηδὼνα	451	Μαρκιανὸς καὶ Πουλχερία	630	Μονοφυσιτισμὸς (Εὐτυχής, Δίσκορος)
Πέμπτη	Κων/λη	553	Ἰουστινιανὸς Α΄	165	Καταδίκη Μονοφυσιτισμοῦ καὶ βιβλίων μὲ αἵρετικὸ περιεχόμενο
Ἑκτη	Κων/λη	680/1	Κωνσταντῖνος Δ΄ ὁ Πωγωνάτος	150	Μονοθελητισμὸς
Πενθέκτη	Κων/λη	691/2	Ἰουστινιανὸς Β΄	211	Ἐξέδωκε μόνον κανόνες
Ἑβδομη	Νίκαια	787	Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία	350	Καταδίκη Εἰκονομαχίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

42. Ὁ Μέγας Βασίλειος.

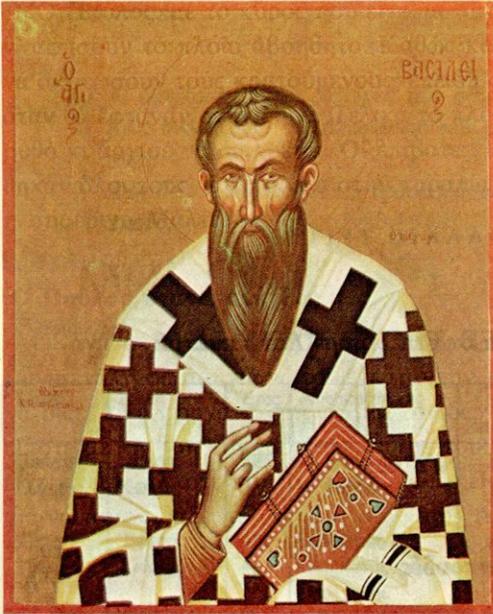
Οἰκογενειακό περιβάλλον καὶ σπουδές

Ὁ Βασίλειος γεννήθηκε στὴ Νεοκαισάρεια τοῦ Πόντου γύρω στὸ 330 μ.Χ. Μεγάλωσε ὁμως στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας. Γονεῖς του ἦταν ἡ ἐνάρετη Ἑμμέλεια, πού ἦταν κόρη μάρτυρα καὶ ὁ ὄνομαστός ρήτορας Βασίλειος. Ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς γονεῖς του, ὁ Βασίλειος, ἔμαθε ν' ἀγαπᾶ τὸ Θεό καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπ' αὐτοὺς διδάχτηκε καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Ἀπὸ τὴν εὐλογημένη αὐτὴ οἰκογένεια ἀναδειχτήκαν ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας γιαγιά, μητέρα καὶ τέσσερα παιδιά. Ἐγινε δηλαδή πραγματικό φυτῶριο ἁγίων καὶ ὑπέροχο παράδειγμα γιὰ κάθε οἰκογένεια! Οἱ πλούσιοι γονεῖς τοῦ Βασιλείου φρόντισαν νὰ πάρει ὁ γιός τους μεγάλη μόρφωση. Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ τίς σπουδές του στὴν Καισάρεια, τὸν ἔστειλαν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ κατόπιν στὴν Ἀθήνα. Ὁ Βασίλειος ἦταν πολὺ ἐξυπνος κι ἐπιμελής. Σὰν μέλισσα μάζευε ἀπὸ παντοῦ πολὺτιμες γνώσεις. Στὴν Ἀθήνα σπούδασε πάνω ἀπὸ τέσσερα χρόνια μαζί μέ τὸν ἀδερφικό του φίλο Γρηγόριο, τὸ Ναζιανζηνό.

Ἡ σταδιοδρομία του

Ὁ Βασίλειος ὕστερα ἀπὸ τίς λαμπρές σπουδές του γύρισε στὴν Καισάρεια. Ἐκεῖ ἄσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ρήτορα. Νωρὶς ὁμως τὸ ἄφησε, γιὰ

Ὁ ἅγιος Βασίλειος, ὁ μέγας.
(Κ. Γεωργακόπουλου).

ν' ἀφιερωθεί ἐξολοκλήρου στὸν Κύριο. Ἄφου βαφτίστηκε σὲ μεγάλη ἡλικία, καθὼς συνηθίζταν τότε, ἀποφάσισε νά γίνει μοναχός. Μάλιστα γιὰ νά γνωρίσει μεγάλους ἀσκητές τῆς ἐποχῆς του ἐπισκέφτηκε τὴν Αἴγυπτο, τὴν Παλαιστίνη καὶ ἄλλες χῶρες. Τόσο πολὺ γοητεύτηκε ὥστε, ἀφ' οὗ μοίρασε τὰ ὑπάρχοντά του στοὺς φτωχοὺς, μόνασε σ' ἓνα ἐρημικὸ μέρος τοῦ Πόντου. Σὲ λίγο πῆγε ἐκεῖ καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Μαζί πιά οἱ δύο παλιοὶ φίλοι προσεύχονταν καὶ μελετοῦσαν. Μαζί ἀγωνίζονταν νά γίνουν πιό τέλειοι στὴν ἀρετή.

Ὁ Βασίλειος ὑπηρετῆ τὴν Ἐκκλησία

Ὁ Βασίλειος, ὅταν εἶδε ὅτι νέοι αἵρετικοὶ κατατάραζαν τὴν Ἐκκλησία, δέχτηκε τὸ μεγάλο ἀξίωμα τῆς ἱεροσύνης. Ἐγινε διάκονος καὶ σὲ λίγο πρεσβύτερος. Ἀργότερα κλῆρος καὶ λαὸς τὸν διάλεξαν ἐπίσκοπο Καισάρειας. Πιὸ πολὺ τώρα μὲ τὰ φλογερά του κηρύγματα κατατρόπωνε τίς αἵρέσεις κι ἐνίσχυε τοὺς πιστοὺς. Ἦταν ἔτοιμος νά θυσιάσει κι αὐτὴ τὴ ζωὴ του γιὰ τὸ Χριστό. Ἱστορικὴ ἔμεινε ἡ ἀπάντησή, πού ἔδωσε στὸν ὑπαρχο

Μόδεστο. (Ύπαρχος= ό άμέσως μετά τό διοικητή). Αυτός είχε έρθει μ' έντολή του φιλαρειανού αυτοκράτορα Ουάλλεντα ν' άπειλήσει τό Βασίλειο, έπειδή πολεμοϋσε τούς άρειανούς. Καί τόν άπειλήσε αυστηρά μέ δήμευση περιουσίας, έξορία, βασανιστήρια καί θάνατο. «Τίποτε άπ' αυτά δέ φοβάμαι», άπάντησε ό Βασίλειος. «Γιατί περιουσία δέν έχω παρά μόνο τά φτωχά μου ροϋχα καί λίγα βιβλία. Έξορία δέ φοβάμαι, γιατί όλοι σ' αυτή τή ζωή είμαστε σάν τά πουλιά χωρίς μόνιμη στέγη. Βάσανα δέ λογαριάζω, γιατί τό άσθενικό μου σώμα γρήγορα θά πεθάνει. Κι ό θάνατος θά μέ φέρει κοντά στό Θεό, γιά τόν όποιο ζώ καί εργάζομαι». Ό θαυμασμός στόν ήρωικό Έεράρχη άπόπλισε τό Μόδεστο καί τόν έκαμε νά μήν ένοχλήσει πιά τό Βασίλειο.

Ή άκτινοβολία του Βασιλείου συνεχίζεται

Ό Βασίλειος διακρίθηκε γιά τή μεγάλη φιλανθρωπική του δράση. Όλόκληρη πόλη, τήν περίφημη Βασιλειάδα, άποτελοϋσαν τά φιλανθρωπικά του ιδρύματα: νοσοκομεία, όρφανοτροφεία, ξενώνες, σχολεία, εργαστήρια κ.ά, γιά τά όποια είχε διαθέσει όλα του τά υπάρχοντα. Άκόμη διακρίθηκε καί ως συγγραφέας. Έγραψε άξιοθαύμαστα βιβλία: δογματικά, άσκητικά, παιδαγωγικά, τή Θεία Λειτουργία πού φέρνει τ' όνομά του καί πολλά άλλα. Άλλ' όμως οι μεγάλοι κόποι του γιά τό λαό καί ή άσκητική του ζωή κλόνησαν νωρίς τήν υγεία του. Πέθανε σέ ήλικία 49 χρόνων. Ή Έκκλησία μας τόν όνόμασε «Οίκουμενικό καί μέγα διδάσκαλο». Τόν τιμάει ως άγιο τήν 1η Ίανουαρίου.

Έρωτήσεις:

- α) Τί παραδείγματα είχε ό Βασίλειος άπό τό οικογενειακό του περιβάλλον;
- β) Ποιές ήταν οι κυριότερες άρετές του;
- γ) Ποιό ήταν τό φιλανθρωπικό του έργο;
- δ) Πώς τόν τιμάμε σήμερα;

43. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός (329-390 μ.Χ.).

Καταγωγή καὶ μόρφωση

Ὁ Γρηγόριος γεννήθηκε τὸ 329 μ.Χ. κοντὰ στὴ Ναζιανζό τῆς Καππαδοκίας. Γι' αὐτὸ ὀνομάστηκε καὶ Ναζιανζηνός. Οἱ εὐσεβεῖς γονεῖς του, ἡ Νόννα κι ὁ ἐπίσκοπος Γρηγόριος, τοῦ ἔδωσαν χριστιανικὴ ἀνατροφή. Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ ἔμαθε στὴ Ναζιανζό. Κατόπιν σπούδασε στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας. Ἐκεῖ γνωρίστηκε μὲ τὸ Βασίλειο. Εἶχαν σχεδὸν τὴν ἴδια ἡλικία καὶ συνδέθηκαν μὲ ἀδερφικὴ φιλία. Ὁ Γρηγόριος συνέχισε τίς σπουδές του στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια. Σπούδασε καὶ στὴν Ἀθήνα μαζί μὲ τὸ φίλο του Βασίλειο. Ὑστερα ἀπὸ τίς τόσο λαμπρές σπουδές του γύρισε στὴ Ναζιανζό. Τότε, καθὼς φαίνεται, δέχτηκε τὸ ἅγιο Βάπτισμα. Μετά, καθὼς εἶδαμε, μόνασε γιὰ ἓνα διάστημα στὸν Πόντο μαζί μὲ τὸ Βασίλειο.

Ὁ Γρηγόριος δέχεται τὸ ἀξίωμα τῆς Ἱεροσύνης

Ἀργότερα ὁ Γρηγόριος ἦρθε κοντὰ στὸ γέροντα πατέρα του καὶ τὸν βοηθοῦσε στὰ ποιμαντικά του ἔργα. Μὲ ἀπαιτήση ὁμοῦ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ναζιανζοῦ καὶ χωρὶς νὰ θέλει ὁ ἴδιος, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος. Δέν ἤθελε, γιατί θεωροῦσε πολὺ μεγάλο τὸ ἀξίωμα τῆς Ἱεροσύνης καὶ πολὺ μικρές τίς δικές του δυνάμεις. Ὑστερα ἀπὸ μερικά χρόνια, μπροστὰ στὴν ἐπιμονὴ τοῦ φίλου του Βασιλείου πού ἦταν πιά ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας, δέχτηκε καὶ χειροτονήθηκε ἀπ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς Κωμοπόλεως τῶν Σασιμῶν. Ὁ Θεὸς ὁμοῦ γι' ἄλλου προὐρίζε τὸ Γρηγόριο. Τὸν προὐρίζε, νὰ ὑπερασπίσει καὶ νὰ σώσει τὴν ὀρθοδοξία ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῶν ἀρειανῶν. Ἡ φήμη τοῦ Γρηγορίου γιὰ τὴ μεγάλη του μόρφωση, τὴ σπάνια ἀρετὴ του καὶ ἰδίως τὸ ὀρθόδοξο φρόνημά του εἶχε ἐξαπλωθεῖ πολὺ πῶς μακριά. Εἶχε φτάσει καὶ στὴ «βασιλεύουσα», τὴν Κωνσταντινούπολη. Τὰ βλέμματα τῶν λίγων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν πού εἶχαν ἀπομείνει στὴν Κωνσταντινούπολη, στράφηκαν στὸ Γρηγόριο. Τὸν κάλεσαν παρακλητικά νὰ διδάξει ἐκεῖ τὰ ὀρθόδοξα δόγματα. Ὁ Γρηγόριος δέχτηκε γιὰ χάρη τῆς ὀρθοδοξίας, πού πέραγε δύσκολες μέρες.

Στὴν Κωνσταντινούπολη μόνο ἓνας μικρὸς ναὸς εἶχε ἀπομείνει στοὺς ὀρθοδόξους. Ἐκεῖ ἔλπιζαν ν' ἀναστηθεῖ ξανά ἡ ὀρθοδοξία καὶ γι' αὐτὸ τὸν ὀνόμαζαν συμβολικά Ἁγία Ἀναστασία. Ἐκεῖ ἔστησε ὁ Γρηγόριος τὸ

πνευματικό του στρατηγείο. Σ' αυτό τό ναό έκφώνησε τούς περίφημους πέντε λόγους του γιά τή θεότητα τοῦ «Υἱοῦ καί Λόγου» τοῦ Θεοῦ. Μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ τ' ἀποτελέσματα ἦταν θαυμαστά. Προσελκύστηκαν στήν ὀρθοδοξία πολλοί ἀρειανοί, ἔθνικοί καί Ἰουδαῖοι. Δίκαια λοιπόν ἡ Ἐκκλησία μας τόν ὀνόμασε «Θεολόγο», πρῶτον αὐτόν ὕστερα ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Εὐαγγελιστή.

Ἵ Ο Γρηγόριος, Ἵ Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως

Σέ λίγο ἔγινε αὐτοκράτορας ὁ Μέγας Θεοδόσιος καί καθιέρωσε μέ διάταγμα τήν Ὀρθοδοξία. Τότε ἀναδείχτηκε ὁ Γρηγόριος Ἵ Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως καί Πρόεδρος τῆς Δεύτερης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Γιά νά ἐξασφαλίσει ὁμως τήν εἰρήνη τῆς Ἐκκλησίας παραιτήθηκε ἀπό τόν ἀρχιεπισκοπικό θρόνο καί τήν προεδρία τῆς Συνόδου, ὅταν μερικοί ἀντέδρασαν ἐναντίον του. Ἵ Η παραίτησή του αὐτή ἦταν μιά ἡρωική πράξη. ώ Ο Γρηγόριος, πού ἀγαποῦσε τήν ἀσκητική ζωή, κατέληξε ξανά στήν ἔρημο. Ἵ Εκεί ἔζησε τήν ὑπόλοιπη ζωή του μέ προσευχή, διάβασμα καί συγγραφή βιβλίων. Πέθανε τό 390 μ.Χ.

Ἵ Ο Γρηγόριος τιμᾶται ἀπό τήν Ἵ Εκκλησία

Ἵ Ο Γρηγόριος διακρίθηκε γιά τόν ἀγνό του χαρακτήρα καί τήν ἀγάπη του στό Θεό καί τούς ἀνθρώπους. Διακρίθηκε ἀκόμη καί γιά πολλές ἄλλες ἀρετές, καθώς καί γιά τό τεράστιο συγγραφικό του ἔργο, πού περιλαμβάνει λόγους, ἐπιστολές καί ποιήματα. Ἵ Η Ἐκκλησία μας κατάταξε τό Γρηγόριο, τόν Οἰκουμενικό αὐτό Διδάσκαλο καί Θεολόγο, ἀνάμεσα στους ἁγίους τῆς καί τόν τιμᾶ στίς 25 Ἵ Ιανουαρίου. Τόν τιμᾶ ὁμως καί στίς 30 Ἵ Ιανουαρίου μαζί μέ τούς ἄλλους δύο μεγάλους ἱεράρχες, Βασίλειο τό μέγα καί Ἵ Ιωάννη τό Χρυσόστομο.

Ἵ Ερωτήσεις:

- α) Πῶς ἀπέκτησε ὁ Γρηγόριος τόση μόρφωση;*
- β) Σέ τί τόν βοήθησε ἡ φιλία του μέ τό μέγα Βασίλειο;*
- γ) Γιατί ὁ Γρηγόριος ὀνομάστηκε «Θεολόγος»;*
- δ) Τί μᾶς διδάσκει ἡ παραίτησή του;*

44. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Καταγωγή καὶ σπουδές

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γεννήθηκε στὴν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας ἀνάμεσα στὰ χρόνια 344 καὶ 354. Γονεῖς του ἦταν ὁ ἀνώτερος ἀξιωματικός Σεκοῦνδος καὶ ἡ εὐσεβὴς Ἀνθούσα. Πολύ νωρίς ὁ Ἰωάννης ἐμεινε ὀρφανός ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ἐτσι ὄλο τὸ βάρος γιὰ τὴν ἀνατροφή καὶ τὴ μόρφωσή του ἔπесе στὴν ἐνάρετη Ἀνθούσα. Ὑστερα ἀπὸ τὴ γενική Ἐκπαίδευση, ὁ Ἰωάννης, σπούδασε ρητορική στὴ σχολή τοῦ περίφημου διδασκάλου ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, τοῦ ἐθνικοῦ Λιβάνιου. Ἡ ἐξυπνάδα καὶ ἡ ἐπιμέλεια τοῦ Ἰωάννη ἔκαναν μεγάλη ἐντύπωση στό Λιβάνιο. Ἐφτασε νά λέει πὼς θά τὸν ἄφηνε διάδοχό του στὴ Σχολή, ἂν δέν τοῦ τὸν ἐπαιρνε ἡ Ἐκκλησία. Ὑστερα ἀπὸ τίς λαμπρές φιλοσοφικές καὶ νομικές σπουδές του, ὁ Ἰωάννης ἄσκησε στὴν Ἀντιόχεια τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Γρήγορα ὁμως τὸν τράβηξαν οἱ θεολογικές σπουδές. Κι ὅταν βαπτίστηκε, ἄρχισε νά ζεῖ ἀσκητικὴ ζωὴ. Εἶχε βρεῖ πιά τὸ δρόμο του, ὁ Χριστός τὸν εἶχε κερδίσει ὀριστικά.

Ὁ Ἰωάννης στίς τάξεις τοῦ Κλήρου

Ὑστερα ἀπὸ μερικά χρόνια ἀσκητικῆς ζωῆς ὁ Ἰωάννης δέχτηκε τὴ χάρη τῆς ἱεροσύνης καὶ ὑπηρετήσε τὴν Ἐκκλησία μὲ ἄφταστο ζῆλο. Μετά λαμπρά του κηρύγματα καὶ ἰδίως μὲ τὸ ἔξοχο παράδειγμά του μαγνητιζε τίς ψυχές τῶν πιστῶν. Εἶχε κατορθώσει νά διατρέφει καθημερινά πάνω ἀπὸ 3.000 φτωχοὺς. Ἄλλ' ἢ σοφία, ἢ ρητορική του ἰκανότητα καὶ μάλιστα ἢ ἐνάρετη ζωὴ του τὸν ὀδήγησαν, χωρὶς νά τὸ θέλει, στό θρόνο τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Ἰωάννης, ὡς ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως

Ἐκεῖ στὴν πρωτεύουσα, ὁ Ἰωάννης, ἀφοσιώθηκε στὰ ὑψηλά του καθήκοντα. Στὰ κηρύγματά του μιλοῦσε μὲ τόση σοφία καὶ χάρη, ὥστε δίκαια τὸν ὀνόμασαν «Χρυσόστομο». Ἄλλ' ἢ μεγάλη του δραστηριότητα καὶ ἰδίως τὰ φλογερά του κηρύγματα κίνησαν τὸ φθόνο μερικῶν. Ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία. Ἐπειδὴ ὁ Χρυσόστομος ἔλεγε αὐτὴ καὶ τὸ περιβάλλον της γιὰ τίς παρεκτροπές τους, φρόντισε νά τὸν

καταδικάσουν σέ εξορία. Ἄλλ' ὁ λαός, πού ἀγαποῦσε τόν ἄξιο ποιμένα του πέτυχε τή ματαίωση ἐκείνης τῆς ἐξορίας. Σύντομα ὁμοῦς ἀκολούθησε ἄλλη μόνιμη καί μαρτυρική. Ὁ σεμνός ἱεράρχης μεταφέρθηκε στήν Κουκουσό τῆς Ἀρμενίας. Οἱ ἐχθροί του ὁμοῦς δέν ἠσύχαζαν. Τόν μετακίνησαν γιά τήν Πιτυούντα τοῦ Πόντου. Στό δρόμο κι ἐνῶ ὁ Χρυσόστομος βρισκόταν στά Κόμανα τοῦ Πόντου, πέθανε ἀπό τίς κακουχίες καί τίς στερήσεις στίς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 407. Παρέδωσε τό Πνεῦμα του στό Θεό λέγοντας τήν προσφιλή του φράση: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν».

Ὁ Χρυσόστομος τιμᾶται ἀπό τήν Ἐκκλησία

Σύντομα ὁμοῦς ἀναγνωρίστηκαν οἱ πολύτιμες ὑπηρεσίες τοῦ Χρυσόστομου κι ἀποκαταστάθηκε ἡ μνήμη του. Ὑστερα ἀπό 30 χρόνια τό ἱερό του λείψανο μεταφέρθηκε στήν Κωνσταντινούπολη καί τοποθετήθηκε στό ναό τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἡ μνήμη του ὡς ἀγίου τιμᾶται στίς 13 Νοεμβρίου. Ἄλλ' ὁ ἱερός Χρυσόστομος, τῶν ἀρετῶν τό θησαύρισμα καθῶς τόν ὀνόμασαν, ἐξακολουθεῖ νά μᾶς φωτίζει καί σήμερα μέ τά πολλά του συγγράμματα. Ἀνάμεσα σ' αὐτά ἰδιαίτερη θέση κατέχει ἡ Θεία Λειτουργία, πού φέρνει τ' ὄνομά του.

Ἡ γιορτή τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾶει μαζί στίς 30 Ἰανουαρίου καί τούς τρεῖς μεγάλους Ἱεράρχες: Βασίλειο τό Μέγα, Γρηγόριο τό Θεολόγο καί Ἰωάννη τό Χρυσόστομο. Ἡ κοινή τους γιορτή ἔχει καθιερωθεῖ κι ὡς γιορτή τῆς παιδείας καί τῶν γραμμάτων, ὡς γιορτή τῶν διδασκάλων καί τῶν μαθητῶν. Ἰδιαίτερα οἱ μαθητές πρέπει νά ἔχουν σάν ὑποδείγματα φιλομάθειας καί ἀρετῆς αὐτούς τούς φωστῆρες τῆς Ἐκκλησίας μας, τούς τρεῖς μεγάλους Ἱεράρχες.

Ἐρωτήσεις:

- α) Τί ὄφειλε ὁ Χρυσόστομος στήν εὐσεβή μητέρα του;
- β) Πῶς τόν ὀνόμασαν καί γιατί;
- γ) Γιατί οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες εἶναι προστάτες τῆς παιδείας μας;

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες, προστάτες τῆς παιδείας (Β. Βαμπούλης).

Ἀπολυτίκιο Τριῶν Ἱεραρχῶν:

α) **Κείμενο:** «Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστήρας τῆς τρισηλίου Θεότητος, τοὺς τὴν οἰκουμένην ἀκτίσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρῦτους ποταμούς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρ-

δεύσαντας, Βασιλειον τόν μέγαν καί τόν Θεολόγον Γρηγόριον, σὺν τῷ κλει-
νῷ Ἰωάννῃ τῷ τήν γλωτταν χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρα-
σταί συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν· αὐτοί γάρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ
προσβεύουσι».

β) ἀπόδοση: «Τά τρία, τά πιό μεγάλα ἀστέρια τῆς τρισυπόστατης Θεότη-
τας, αὐτά πού φώτισαν τήν οἰκουμένη μέ τίς ἀκτίνες τῶν θείων τους λόγων,
τά ποτάμια μέ τή γλυκιά σοφία πού πότισαν τήν κτίση μέ τάνάματα τοῦ
θείου Λόγου, τό Βασιλειο τό Μέγα καί τό Θεολόγο Γρηγόριο μαζί μέ τόν ἐν-
δοξο Ἰωάννη μέ τά χρυσά τά λόγια, ὅλοι οἱ θαυμαστές τῶν λόγων τους ἀφοῦ
μαζευτήκαμε ἄς τοὺς τιμήσουμε μέ ὕμνους, γιατί αὐτοί πάντοτε παρακαλοῦν
γιά μᾶς τήν Ἁγία Τριάδα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

45. *Ὁ Ἰουστινιανός καί ἡ Ἐκκλησία.*

Ἀνάμεσα στους αὐτοκράτορες πού βοήθησαν τὸ Χριστιανισμό ξεχωρίζει ὁ αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους Ἰουστινιανός (527-565). Ὁ Ἰουστινιανός ἔδειξε τὴν ἀγάπη του στὴν Ἐκκλησία μέ τούς ἐξῆς τρόπους:

α) Φρόντισε γιά τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως

Ὁ Ἰουστινιανός ἤθελε νά ἐνώσει μέ μιά πίστη ὅλους τούς ὑπηκόους τοῦ ἀπέραντου Βυζαντινοῦ Κράτους. Γι' αὐτὸ φρόντισε νά δημιουργήσει στενές σχέσεις μέ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης. Ἀκόμη προσπάθησε νά συμφιλιώσει μέ τὴν Ἐκκλησία τούς μονοφυσίτες κυρίως τῶν ἀνατολικῶν Ἐπαρχιῶν. Γι' αὐτὸ καταδίκασε τίς νεστοριανικές ἰδέες ὀρισμένων συγγραφέων. Ἀκόμη γιά ν' ἀντιμετωπίσει πιό καλά τούς αἵρετικούς συγγάλεσε, καθὼς γνωρίζουμε, καί τὴν Ε' Οἰκουμενική Σύνοδο. Γιά νά πετύχει τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως ἔκλεισε τίς φιλοσοφικές σχολές τῶν Ἀθηνῶν κι ὅλες τίς ἄλλες, καθὼς λέγεται. Καί τοῦτο γιατί συνδέονταν μέ τὴν εἰδωλολατρία. Ἀκόμη γιατί εἶχαν πιά ἀποδώσει ὅ,τι καλὸ μπορούσαν ν' ἀποδώσουν.

β) Ἐπιδίωξε τὴ διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ

Ὁ Ἰουστινιανός φρόντισε νά στερεωθεῖ ὁ Χριστιανισμὸς στό ἐσωτερι-

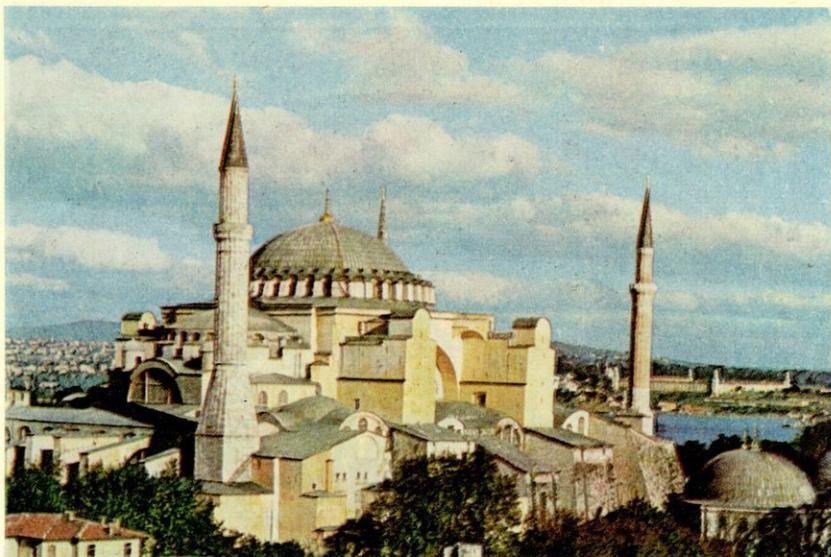

*Οί αυτοκράτορες Μ. Κωνσταντίνος καί Ίουστινιανός προσφέρουν τήν Πόλη καί τήν
 αγία Σοφία. Μωσαϊκό 10ου αιώνα στήν είσοδο τής αγίας Σοφίας.*

κό τής χώρας, αλλά και νά διαδοθεῖ σέ πολλές άλλες χώρες. Στήν έσωτερική ιεραποστολή διακρίθηκε ό έπίσκοπος Ίωάννης. Τόν όνόμασαν «σφύρα τών έθνικων» γιατί, καθώς λένε, προσέλκυσε στό Χριστιανισμό 70.000 ειδωλολάτρες. Τήν έποχή του Ίουστινιανού καί στήν έξωτερική ιεραποστολή σημειώθηκαν λαμπρά άποτελέσματα. Βυζαντινοί ιεραπόστολοι κήρυξαν τό Χριστιανισμό σέ γερμανικές φυλές τής Εύρώπης, σέ λαούς του Καυκάσου, σέ πολλούς κατοίκους του Σουδάν, τής Σαχάρας, τής Ν. Άραβίας καί έφτασαν μέχρι τήν Κίνα.

γ) Ένδιαφέρθηκε γιά τή λαμπρότητα τής λατρείας

‘Ο Ίουστινιανός φρόντισε ν’ άποκτήσει ιδιαίτερη λαμπρότητα ή λατρεία τής Έκκλησίας μας. ‘Ο ίδιος έφτιαξε τό Χριστολογικό ύμνο, που άκούμε στή Θεία Λειτουργία, «ό μονογενής Υιός καί Λόγος του Θεου...»

*Ἁγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως.
«Προσφορά στό Θεό Λόγο, πού ἔγινε ἄνθρωπος γιά τή σωτηρία μας».*

Καθιέρωσε καί στήν Κωνσταντινούπολη τή γιορτή τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου κ.ἄ. Ὁ Ἰουστινιανός φρόντισε νά χτιστοῦν πολλοί χριστιανικοί ναοί. Ἀκόμη καί στά βουνά τῆς μακρινῆς Κριμαίας, ἀποικίας τῶν Γότθων, ἔχτισε μεγάλο ναό μέ τ' ὄνομά του ὡς ἐπιγραφή. Τό μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον του ὁ Ἰουστινιανός τό ἔδειξε γιά τόν περιώνυμο ναό τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ὁ μέγας αὐτός κι ἐνδοξος ναός τοῦ ἑλληνικοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶχε ἀφιερωθεῖ στή Σοφία τοῦ Θεοῦ. Τό μεγαλοῦργημα αὐτό τῆς χριστιανοσύνης, ἡ μεγάλη Ἐκκλησία καθώς ὀνομάστηκε, χτίστηκε στά χρόνια 532-537. Χτίστηκε στήν ἴδια θέση, πού βρισκόταν ἕνας ἄλλος μικρός ναός μέ τό ἴδιο ὄνομα καί πού καταστράφηκε τό 532 στή στάση τοῦ Νίκα. Τούς μεγαλοφυεῖς ἀρχιτέκτονες Ἀνθέμιο καί Ἰσιδώρο βοήθησαν 100 τεχνίτες μέ 100 βοηθοῦς, ὁ καθένας. Ἔτσι 10.000 ἐργάτες, μέ τήν προσωπική ἐπίβλεψη τοῦ Ἰουστινιανοῦ, χρησιμοποίησαν τά πολυτιμότερα ὕλικά. Ἄργυρος, χρυσός, ἐλεφαντόδοντες καί ἄλλα πολύτιμα ὕλικά μεταφέρθηκαν ἀπό τίς πύο μακρινές ἐπαρχίες, γιά ν' ἀξήσουν τή μεγαλοπρέπεια τοῦ ἀριστουργήματος τούτου. Ὁ ναός χτίστηκε σέ ρυθμό Βασιλικῆς μετά τρούλον. Ὁ τεράστιος τρούλος τῆς στέγης στηρίζεται σέ

τέσσερις κεντρικούς πεσσούς (χτιστούς στύλους). Τό ἀρχιτεκτονικό σχέδιο, τὰ ψηφιδωτά ἄριστης τέχνης, ὁ λαμπρός διάκοσμος κι ὅλη ἡ ἐμφάνιση τοῦ μεγαλογόητου τούτου, δίκαια ἔκαμαν ζωνερὴ ἐντύπωση στὸν Ἰουστινιανό. Τόσο ὥστε, ὅταν γίνονταν τὰ ἐγκαίνια, νά φωνάξει μὲ ἐνθουσιασμό: «Σέ νίκησα Σολομώντα». Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Ἁγία Σοφία, τὸ καύχημα αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, μετατράπηκε δυστυχῶς ἀπὸ τοὺς Τούρκους σὲ τζαμί καὶ σήμερα ἔχει ἀναγνωριστῆ σάν Μουσεῖο.

Ἐρωτήσεις – Ἀσκήσεις:

- α) Μὲ ποιά μέσα φρόντισε ὁ Ἰουστινιανός νά πετύχει τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως τῶν ὑπηκόων του;
- β) Τί ἔκαμε γιὰ τὴ διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ;
- γ) Πῶς μπορούμε νά βοηθήσουμε τὴν ἱεραποστολικὴ προσπάθεια, ποὺ κάνει τώρα ἡ Ἐκκλησία μας στὴν Ἀφρικὴ καὶ σ' ἄλλες χῶρες;
- δ) Συγκεντρῶστε κι ἄλλες πληροφορίες γιὰ τὴν Ἁγία Σοφία.

46. Ὁ Ἡράκλειος καὶ ἡ Ἐκκλησία.

Ἡ αὐτοκρατορία ἐπὶ Ἡρακλείου

Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορα Ἡρακλείου (610-641) γνώρισε πολλοὺς ἐχθροὺς. Στὴν Ἀνατολὴ οἱ Πέρσες κατέλαβαν τὴν Ἀρμενία, τὴν Καππαδοκία, τὴ Συρία, τὴν Παλαιστίνη καὶ ἄλλες Βυζαντινὲς ἐπαρχίες. Στὸ πέρασμά τους λεηλατοῦσαν, φόνευαν καὶ αἰχμαλωτίζαν χιλιάδες Χριστιανούς. Σάν πολυτιμότερο λάφυρο πῆραν καὶ τὸν τίμιο Σταυρὸ τοῦ Κυρίου, ποὺ φυλαγόταν στὰ Ἱεροσόλυμα. Ἀλλὰ καὶ στὴ Δύση ὁ κίνδυνος ἦταν τὸ ἴδιο μεγάλος. Οἱ Ἄββαροι καὶ οἱ Σλάβοι, ἀφοῦ πέρασαν τὸ Δούναβη μῆκαν στὴν αὐτοκρατορία. Μπροστὰ στὴν κρίσιμη ἐκείνη κατάσταση ὁ Ἡράκλειος, χάνοντας γιὰ λίγο τὸ θάρρος του, σκεφτόταν νά φύγει γιὰ τὴν Αἴγυπτο.

Ἡ Ἐκκλησία στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἔθνους

Νά δμως ὅτι σ' ἐκείνη τή φοβερή περίσταση ἡ Ἐκκλησία ἔσωσε τό Ἔθνος. Ὁ Πατριάρχης Σέργιος δίνοντας θάρρος στόν Ἡράκλειο, διέθεσε τούς θησαυρούς τῶν ναῶν, γιά νά ἐτοιμαστεῖ ἡ ἐκστρατεία κατά τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως καί τῆς πατρίδας. Μέ τήν πολύτιμη αὐτή βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας σύντομα ἔγιναν οἱ ἀναγκαῖες προετοιμασίες σέ στρατό καί στόλο. Ἀπαίτηση ὀλόκληρου τοῦ Ἔθνους ἦταν μέ κάθε θυσία νά ξαναπάρουν τόν τίμιο Σταυρό, ἐλευθερώνοντας συγχρόνως τούς αἰχμαλώτους καί τήν ἱερή πόλη τῶν Ἱεροσολύμων. Ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ ἔκαμε συμφωνία εἰρήνης μέ τούς Ἀβάρους, ὁ ἴδιος ἐπικεφαλῆς τοῦ στρατοῦ ἀναχώρησε κατά τῶν Περσῶν. Σέ ἐπίσημη τελετή πού ἔγινε στήν Ἁγία Σοφία, προσευχήθηκε στό Θεό κι ἐμπιστεύτηκε τήν πόλη καί τόν ἀνήλικο γιό του στήν προστασία τῆς Θεοτόκου.

Ἡ Θεοτόκος, ὑπέρμαχος στρατηγός

Ἐνῶ ὁ Ἡράκλειος ἔκανε νικηφόρους ἀγῶνες κατά τῶν Περσῶν, νέος φοβερός κίνδυνος ἀπειλοῦσε τήν Κωνσταντινούπολη. Οἱ Ἄβαροι καταπατοῦν τίς συμφωνίες, πού εἶχαν κάμει μαζί του κι ἐκμεταλλεῦνται τήν ἀπουσία του. Συμμαχοῦν μέ τούς Πέρσες καί τό 626 πολιορκοῦν ξαφνικά τήν Κωνσταντινούπολη ἀπό ξηρά καί θάλασσα. Ὁ ἀρχηγός τους Χαγάνος μέ περιφρόνηση ἀπορρίπτει τίς προτάσεις εἰρήνης τῶν Βυζαντινῶν. Ἡ κατάσταση πιά ἦταν ἐξαιρετικά κρίσιμη. Ὅλοι τους μικροί καί μεγάλοι προσεύχονται στό Θεό καί κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά τή σωτηρία τῆς πόλεως. Ὁ Πατριάρχης Σέργιος μέ τήν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου στά χέρια ἐμψυχώνει τούς λίγους, ἀλλ' ἥρωικούς ὑπερασπιστές τῆς πόλεως. Ὅλοι τους ζητοῦν τή μεσιτεία τῆς Θεοτόκου. Αὐτή θεωροῦν ὑπέρμαχο στρατηγό στόν ἄνισο ἀγῶνα τους. Τό θαῦμα πού ὄλοι περίμεναν, ἔγινε. Οἱ σφοδρές ἐπιθέσεις τῶν Ἀβάρων ἀποκροοῦνται ἀπό τούς γενναίους μαχητές. Συνάμα ἕνας δυνατός ἀνεμοστρόβιλος βύθιζε τά ἐχθρικά πλοῖα στή θάλασσα. Ὁ Χαγάνος μέ ντροπή ἔλυσε τήν πολιορκία καί ἔφυγε μέ τά ἀπομεινάρια τοῦ στόλου καί τοῦ στρατοῦ του. Ἡ Θεοτόκος εἶχε σώσει τήν πόλη. Οἱ κάτοικοι ἀπό εὐγνωμοσύνη συγκεντρώνονται στό ναό τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν. Ἐκεῖ ψάλλουν ὄρθιοι τόν Εὐχαριστήριο ὕμνο στή Θεοτόκο «τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ...», πού ἔγινε ἐκείνη τή νύχτα. Ὁ

ὕμνος αὐτὸς μαζί μέ ἄλλα τροπάρια καί τούς χαιρετισμούς τῆς Θεοτόκου, πού εἶχαν γίνει παλιότερα, ὀνομάστηκε «Ἀκάθιστος Ὑμνος».

Ὁ Τίμιος Σταυρός στά χέρια τῶν Χριστιανῶν

Ὁ Ἡράκλειος ἀφοῦ νίκησε ἐξολοκλήρου τούς Πέρσες, παράλαβε τόν Τίμιο Σταυρό καί λευτέρωσε πολλούς χριστιανούς. Θριαμβευτής πιά γύρισε στήν Κωνσταντινούπολη. Τό 629 μετέφερε τόν Τίμιο Σταυρό στά Ἱεροσόλυμα καί τόν ὕψωσε στό Γολγοθά στίς 14 Σεπτεμβρίου, καθὼς εἶχε κάμει καί ἄλλοτε ἡ Ἁγία Ἐλένη. Τήν ἡμέρα αὐτή γιορτάζουμε τήν ὕψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, νηστεύουμε καί θυμόμαστε πιά πολύ τή θυσία τοῦ Κυρίου ἐπάνω στόν Τίμιο Σταυρό.

Ἑρωτήσεις:

- α) Ποιά δύναμη ἐνίσχυε τόν Ἡράκλειο στούς νικηφόρους ἀγῶνες του καί γιατί;
- β) Πῶς σώθηκε ἡ Κωνσταντινούπολη τό 626;
- γ) Τί γιορτάζουμε στίς 14 Σεπτεμβρίου, Τί πρέπει νά κάνουμε τότε;

Κείμενα:

α) Ἀπολυτίκιο Ὑψώσεως τιμίου Σταυροῦ: «Σῶσον, Κύριε, τόν λαόν σου καί εὐλόγησον τήν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατά βαρβάρων δωρούμενος καί τό σόν φυλάττων διά τοῦ Σταυροῦ σου πολιτεύμα». Ἀπόδοση: Σῶσε, Κύριε, τό λαό Σου κι εὐλόγησε τήν Ἐκκλησία Σου, δώριζε νίκες στούς ἄρχοντές μας ἐναντίον τῶν βαρβάρων καί φύλαγε τούς πιστούς μέ τή δύναμη τοῦ Σταυροῦ Σου.

β) Σταυρός, ὁ φύλαξ πάσης τῆς οἰκουμένης· Σταυρός, ἡ ὠραιότης τῆς Ἐκκλησίας· Σταυρός, βασιλέων τό κραταίωμα· Σταυρός, πιστῶν τό στήριγμα. Σταυρός, ἀγγέλων ἡ δόξα καί τῶν δαιμόνων τό τραῦμα. (Ὑμνος τῆς Ἐκκλησίας). Ἀπόδοση: Ὁ Σταυρός εἶναι ὁ φύλακας ὅλης τῆς οἰκουμένης, ἡ ὠραιότητα τῆς Ἐκκλησίας, τῶν βασιλιάδων ἡ δύναμη, τῶν πιστῶν ἡ ἐλπίδα, τῶν ἀγγέλων ἡ δόξα καί τῶν δαιμόνων τό τραῦμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

47. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος.

Τί εἶναι ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος

Τό ἀριστούργημα αὐτό τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ποιήσεως ἀφιερώνεται στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Ἀποτελεῖται: α) ἀπό τό κοντάκιο ἢ προοίμιο «τῆ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῶ», β) ἀπό 24 στροφές ἢ οἴκους μέ ἀλφαβητική ἀκροστιχίδα καί γ) ἀπό 72 στίχους μέ 144 χαιρετισμούς στή Θεοτόκο. Δώδεκα ἀπ' αὐτούς τούς οἴκους ἀναφέρονται στή Θεοτόκο καί οἱ ἄλλοι 12 στόν Κύριο καί ψάλλονται πότε ὁ ἕνας καί πότε ὁ ἄλλος. Κάθε «οἶκος» πού ἀναφέρεται στή Θεοτόκο ἀκολουθεῖται ἀπό 12 Χαιρετισμούς πρὸς Αὐτήν, οἱ ὁποῖοι τελειώνουν μέ τό «Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε». Οἱ ἄλλοι «οἴκοι» πού ἀναφέρονται στόν Κύριο, τελειώνουν μέ τό «Ἄλληλουῖα»=αἰνεῖτε τό Θεό. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος ψάλλθηκε ὀλόκληρος γιά πρώτη φορά τή νύχτα τῆς 26ης Ἰουλίου 626, ὅταν σώθηκε ἡ Κωνσταντινούπολη ἀπό τόν κίνδυνο τῶν Ἀβάρων. Σ' ἐκείνη τήν περίσταση, καθώς φαίνεται, ἐγινε ἀπό τόν Πατριάρχη Σέργιο τό προοίμιο «τῆ Ὑπερμάχῳ στρατηγῶ...». Σήμερα ψάλλεται κατά τήν περίοδο τῆς Μεγάλης τεσσαρακοστῆς σέ τέσσερις «στάσεις». Κάθε στάση περιέχει τό ἕνα τέταρτο ἀπ' αὐτόν τόν ὑπέροχο ὕμνο καί ψάλλεται τό βράδυ κάθε Παρασκευῆς αὐτῆς τῆς περιόδου. Τήν πέμπτη ἐβδομάδα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐπιναλαμβάνεται πανηγυρικά ὀλόκληρος. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος συγκινεῖ ὄλους ἡμᾶς τούς Χριστιανούς, γιατί μᾶς θυμίζει τή σωτηρία μας στό Χριστό. Μᾶς συγκινεῖ ὅμως καί ὡς Ἕλληνες, γιατί μᾶς θυμίζει τίς πρεσβεῖες τῆς Θεοτόκου γιά τή σωτηρία τοῦ ἔθνους μας.

Σύντομη ανάπτυξη τοῦ νοήματος τοῦ Ἀκάθιστου Ὑμνου

Κοντάκιο ἢ Προοίμιο:

«Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τά νικητήρια, ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια, ἀναγράφω σοι ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε. Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τό κράτος ἀπροσμάχητον, ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω σοι· χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε». Στό προοίμιο αὐτοῦ τοῦ Ἀκάθιστου Ὑμνου ἡ πόλη μέ τό στόμα τοῦ Ποιητῆ ὀνομάζει τή Θεοτόκο προστάτη στρατηγό, γιατί τήν ἔσωσε ἀπό τήν καταστροφή. Τῆς ἀπευθύνει τίς εὐχαριστήριες τιμές τῆς νίκης καί τήν παρακαλεῖ νά τή σώξει καί στό μέλλον ἀπό τούς διάφορους κινδύνους. Ἔτσι θ' ἀναφωνεῖ μ' εὐγνωμοσύνη τό «Χαῖρε Νύμφη Ἀνύμφευτε».

Στάση Α'. Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου

Ἡ πρώτη στάση περιλαμβάνει «τούς οἴκους», πού ἀρχίζουν μέ τά γράμματα Α μέχρι Ζ. Σ' αὐτούς ἐξιστορεῖται κυρίως ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου. Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ χαιρετᾷ τήν παρθένο Μαρία καί τῆς φέρνει τή χαρμόσυνη εἶδηση, πῶς θά γίνει Μητέρα τοῦ Μονογενῆ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Κατόπιν ὁ ἱερός ὕμνογράφος ἀπευθύνει στή Θεοτόκο θαυμάσιους ἀγγελικούς χαιρετισμούς. Ἀρχίζουν μέ τό «*Χαῖρε, δι ἧς ἡ χαρά ἐκλάμψει*» καί τελειώνουν μέ τό «*Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε*». Ἔτσι ὁ οὐράνιος ἐπισκέπτης, ὁ Ἄγγελος, χαιρετᾷ τή Θεοτόκο, γιατί μέ τή Γέννηση τοῦ Λυτρωτῆ θά γίνει αἰτία νά λάμψει στούς ἀνθρώπους ἡ χαρά τῆς λυτρώσεώς τους ἀπό τίς ἁμαρτίες. Τήν ὀνομάζει «Νύμφην ἀνύμφευτον», γιά νά τῆς δεῖξει ὅτι θά γεννήσει τόν «Υἱόν» τοῦ Θεοῦ μέ τή δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ πρώτη στάση τελειώνει μέ τό «*Ἀλληλουῖα*». Ἔτσι δόξασε τό Θεό ὁ δίκαιος Ἰωσήφ, ὅταν ἔμαθε ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία θά γινόταν Μητέρα τοῦ Θεοῦ.

Στάση Β'. Ἀπό τή Θεία Γέννηση μέχρι τήν Ὑπαπαντή

Ἡ δευτέρα στάση περιέχει τούς οἴκους, πού ἀρχίζουν μέ τά γράμματα Η μέχρι Μ. Σ' αὐτούς ἐξιστοροῦνται τά θαυμαστά γεγονότα, πού μεσολάβησαν ἀπό τή Θεία Γέννηση μέχρι τήν Ὑπαπαντή. Ἔτσι περιγράφονται μέ ἄφραστη ποιητική τέχνη ἡ προσκύνηση τῶν ταπεινῶν ποιμένων, ὁ ἐρχομός τῶν μάγων καί ἡ μεταβολή τους σέ κήρυκες τοῦ Χριστοῦ, ἡ φυγή

*Ἡ Παναγία μετὸν Ἰησοῦ.
Θαυμάσιο μωσαϊκὸ Κωνσταντινουπόλεως.*

τῆς ἱερῆς οἰκογένειας στὴν Αἴγυπτο καθὼς καὶ ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Σωτήρα. Ἡ «στάση» τελειώνει μετὰ τὸ «Ἀλληλουία», μετὰ τὸ ὁποῖο ὁ γέροντας Συμεὼν δόξασε τὸ Θεό, ὅταν ὑποδέχτηκε τὸ θεῖο Βρέφος.

Στάση Γ'. Ἡ Θεία Γέννηση δημιουργεῖ τὴ νέα κτίση

Στοὺς οἴκους αὐτῆς τῆς στάσεως, πού ἀρχίζουν μετὰ τὰ γράμματα Ν μέχρι Σ, περιγράφονται τὰ ἀποτελέσματα πού ἔφερε ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὴ Θεία του Γέννηση ὁ Κύριος δημιούργησε τὴ νέα κτίση, δηλαδή τὴ νέα θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ κατάσταση τῆς ἀνθρωπότητας. Στοὺς χαιρετισμούς αὐτῆς τῆς στάσεως ἀπὸ εὐγνωμοσύνη ἀποδίδονται στὴ Θεο-

τόκο θαυμάσιοι χαρακτηρισμοί: ἄνθος τῆς ἀφθαρσίας, στέφος, δηλαδή στεφάνι τῆς ἐγκρατείας, δέντρο ἀγλαόκαρπο (μέ λαμπρούς καρπούς) κ.ἄ. Ἡ στάση τελειώνει ξανά μέ τό «Ἀλληλούια», μέ τό ὁποῖο μᾶς καλεῖ νά δοξάσουμε τό Θεό, γιατί μᾶς λύτρωσε μέ τό Μονογενή του «Υἱό».

Στάση Δ'. Ἡ Θεοτόκος προστάτρια τῶν πιστῶν

Ἡ τελευταία αὐτή στάση τοῦ Ἀκάθιστου Ὑμνου περιέχει τούς οἴκους μέ τά γράμματα Τ μέχρι Ω. Σ' αὐτή ὁ ποιητής ἐξυμνεῖ τήν προστάτρια τῶν πιστῶν, τή Θεοτόκο, γιά τίς πολλές της ἀρετές. Τήν ὀνομάζει στήλη τῆς παρθενίας, πύλη τῆς σωτηρίας, κουροτρόφο, δηλαδή θεία τροφό, τῶν Παρθένων κ.λπ. Στή συνέχεια ὁ ἱερός ὑμνογράφος ἀναφέρεται στ' ἀναρίθμητα καλά, πού μᾶς δίνει ὁ Κύριος. Σάν τήν ἄμμο τῆς θάλασσας, κι ἂν εἶναι οἱ εὐχαριστίες μας γι' αὐτά, πάλι δέν θά ἔχουμε ἀποδώσει ὄσα Τοῦ ὀφείλουμε.

24ος οἶκος

«Ὡ Πανύμνητε Μήτηρ, ἡ τεκοῦσα τῶν πάντων Ἀγίων ἀγιώτατον Λόγον· (τρεῖς φορές) Δεξαμένη τήν νῦν προσφοράν, ἀπό πάσης ρῦσαι συμφορᾶς ἅπαντας, καί τῆς μελλούσης λύτρωσαι κολάσεως τούς σοί βοῶντας· Ἀλληλούια». Στόν τελευταῖο αὐτό οἶκο, πού μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ σάν ἐπίλογος τοῦ Ἀκάθιστου Ὑμνου, ὁ ποιητής ἐπικαλεῖται τήν πανύμνητη Μητέρα τοῦ Θεοῦ, τή Θεοτόκο. Τήν παρακαλεῖ νά δεχτεῖ τήν ταπεινή του προσφορά, δηλαδή τόν ξεχωρ αὐτό ὕμνο. Τέλος τήν παρακαλεῖ νά διαφυλάξει ὄσους τήν τιμοῦν. Ὅσους ἀπευθύνουν στό Θεό τό «Ἀλληλούια».

Ἐρωτήσεις:

- α) Τί εἶναι ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος καί γιατί ὀνομάζεται ἐτσι;
- β) Πότε ψάλλεται καί τί μᾶς θυμίζει;
- γ) Γιατί ὁ εὐσεβῆς ἑλληνικός λαός ἀγαπᾷ τόσο πολύ τόν Ἀκάθιστο Ὑμνο;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ. ΑΣΚΗΤΕΣ

48. *Ἀναχωρητές ἢ ἀσκητές. Μέγας Ἀντώνιος.*

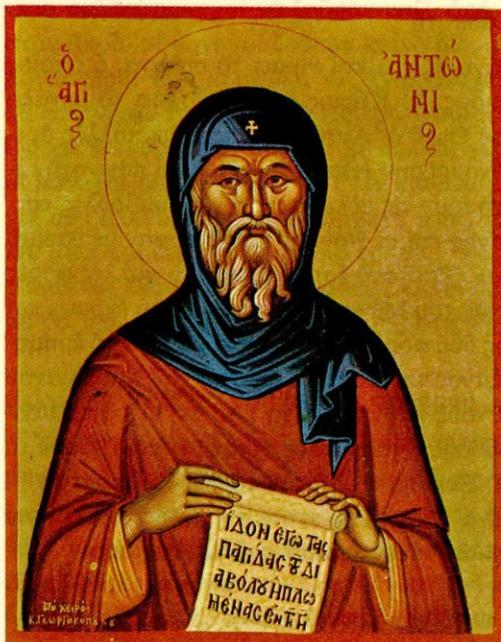
Πρῶτες ἀρχές τοῦ μοναχισμοῦ

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ καθὼς γνωρίσαμε, διακρίνονταν γιὰ τὴν ἀφοσίωσή τους στό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἶδαμε ὅτι ἐδειχναν ἀγάπη ὁ ἕνας στόν ἄλλο, ὅτι θεωροῦσαν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἴσους μεταξύ τους, ὅτι ἔδιναν τὴν τιμὴ πού ἔπρεπε στίς γυναῖκες, στά παιδιά, στοὺς δούλους κ.λπ. Ἀπό τόν 3ο αἰῶνα ὁμως μερικοὶ χριστιανοὶ θέλοντας νά γίνουν πιο τέλειοι, ἀφοσιώνονταν ὀλοκληρωτικά στό Θεό. Οἱ ζηλωτές αὐτοὶ Χριστιανοὶ ἤθελαν νά καλλιεργήσουν πιο πολὺ τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν ἀφοσίωση στό Θεό καί τίς ἄλλες ἀρετές. Γιὰ νά κατορθώσουν ὅλα αὐτά ἀναχωροῦσαν ἀπό τίς πόλεις ἢ τὰ χωριά τους καί ζοῦσαν *μόνοι* τους στίς ἐρήμους. Ἐκεῖ νήστευαν, προσεῦχονταν, μελετοῦσαν τὴν Ἁγία Γραφή καί ἀσκοῦνταν στήν ἀρετή. Γι' αὐτό τοὺς ὀνόμαζαν *ἀναχωρητές, μοναχοὺς, ἐρημίτες* κι *ἀσκητές*. Σάν πρῶτος ἀναχωρητὴς συνήθως ἀναφέρεται ὁ ἅγιος Παῦλος ἀπό τὴ Θηβαΐδα τῆς Αἰγύπτου. Αὐτός στό διωγμὸ τοῦ Δεκίου, στά μέσα τοῦ 3ου αἰῶνα, κατέφυγε σέ ἐρημικὸ μέρος τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἔζησε γιὰ πολλὰ χρόνια ὡς ἀσκητής. Πατέρας ὁμως καί θεμελιωτῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου ἀναδείχτηκε ὁ μέγας Ἀντώνιος.

Καταγωγὴ καί γενναία ἀπόφαση τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου

Ὁ Ἀντώνιος γεννήθηκε στήν Κόμα τῆς Αἰγύπτου τό 251 μ.Χ. Ἀπό τοὺς εὐποροῦς κι εὐγενικοὺς γονεῖς του πῆρε χριστιανικὴ ἀνατροφή. Ἄν

Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος (Κ. Γεωργακόπουλου).

καί δέ γνώριζε γράμματα μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ καί τή μεγάλη ἐπιμέλεια του ἔμαθε ἀπ' ἕξω ὀλόκληρη τήν Ἁγία Γραφή. Ὄταν ἦταν 20 χρόνων πέθαναν οἱ γονεῖς του καί ἀνέλαβε αὐτός πιά νά προστατέψει τή μικρότερη ἀδερφή του. Ὁ Ἀντώνιος ὁμως σκεφτόταν κυρίως τό παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων, πού τ' ἄφησαν ὅλα κι ἀκολούθησαν τόν Κύριο. Μιά ἡμέρα μάλιστα ἄκουσε στό ναό τήν περικοπή τοῦ Εὐαγγελίου, πού ἀναφερόταν στό διάλογο τοῦ Κυρίου μέ τόν πλούσιο νέο. «Ἄν θέλεις νά γίνεις τέλειος, πούλησε ὅσα ἔχεις, δῶστα στούς φτωχοῦς καί ἔλα νά μ' ἀκολουθήσεις. Τότε θ' ἀποκτήσεις θησαυρό στούς οὐρανοῦς». Ὁ Ἀντώνιος νόμισε πώς τά λόγια αὐτά λέγονταν ἀποκλειστικά γι' αὐτόν. Χωρίς νά χάσει καιρό, πῆρε τή γενναία ἀπόφαση: Θά ζήσει σάν ἀσκητής. Ἔτσι, ἀφοῦ τακτοποίησε τήν ἀδερφή του, μοίρασε ὅλα τά ὑπάρχοντά του στούς φτωχοῦς κι ἔζησε σέ διάφορα ἐρημικά μέρη μέ νηστεία, ἐγκράτεια καί προσευχή.

Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ μεγάλου ἀσκητῆ

Ὁ Ἀντώνιος στήν ἔρημο, ἀγωνίζεται καί νικάει τό σατανά, ὁ ὁποῖος τόν πολεμάει μέ πολλούς τρόπους. Ὁ Κύριος ὁμως ἐνισχύει τό μεγάλο ἀσκητή. Ἔτσι μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀντώνιος ἀποχτάει πολλές ἀρετές. Ὅσοι τόν γνωρίζουν τόν ὀνομάζουν «Θεοφιλή». Πολλοί πᾶνε στήν ἔρημο, νά τόν βροῦν καί νά ζητήσουν τίς εὐλογίες καί τίς συμβουλές του. Ἀκόμη κι ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καί οἱ γιοί του τοῦ ἔγραψαν μέ θαυμασμό καί τόν ὀνόμαζαν «Πατέρα». Ἐκεῖ στό ἔρημητήριό του πολλές φορές τόν ἐπισκέφτηκε καί ὁ σύγχρονός του Μέγας Ἀθανάσιος, πού ἔγραψε καί τή βιογραφία του. Ὁ Ἀντώνιος δυό φορές μόνο ἄφησε γιά λίγο τό ἔρημητήριό του καί πῆγε στήν Ἀλεξάνδρεια. Κατά τό διωγμό τοῦ Μαξιμιανοῦ γιά νά ἐνθαρρύνει τούς χριστιανούς καί τήν ἐποχή πού ἄκμαζε ὁ ἀρειανισμός, γιά νά στηρίξει στήν ὀρθόδοξη πίστη τούς χριστιανούς. Πέθανε τό 356 σέ ἡλικία 105 χρόνων. Ἡ Ἐκκλησία μας τόν τιμᾷ ὡς ἅγιο στίς 17 Ἰανουαρίου. Τόν ὀνομάζει Μέγα γιά τήν ἀγιότητα τῆς ζωῆς του καί γιά τή συμβολή του στήν ἴδρυση καί τή στερέωση τοῦ Μοναχισμοῦ.

Ἐρωτήσεις:

- α) Πῶς ἀλλιῶς λέγονταν οἱ πρῶτοι μοναχοί καί γιατί;
- β) Τί παρακίνησε τό Μέγα Ἀντώνιο νά γίνει ἀσκητής;
- γ) Ποιές ἀρετές του θαυμάζετε;

Κείμενο:

«Συνδεθῆτε πρῶτα μέ τό Χριστό καί ἔπειτα μέ ὄλους τούς ἁγίους, γιά νά σᾶς δεχτοῦν στήν αἰώνια ζωή σάν φίλους» (Λόγια Μ. Ἀντωνίου).

49. Ἐξέλιξη τοῦ Μοναχισμοῦ καί ὑπηρεσίες αὐτοῦ.

Κοινοβιακός βίος

Τό παράδειγμα τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου ἀκολούθησαν καί ἄλλοι Μοναχοί. Ζοῦσαν καί αὐτοί ὡς ἀσκητές σέ καλύβες ἢ κελιά. Ὁ ἅγιος Παχώμιος ὁμως, μαθητής τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου, σκέφτηκε ὅτι θά ἦταν καλύ-

τερα πολλοί μοναχοί νά ζούσαν μαζί, από κοινού. Ὁ μοναχισμός αὐτός, στὸν ὁποῖο οἱ μοναχοί ζούσαν κοινὸ βίο, ὀνομάστηκε *κοινοβιακός* καί τὰ μοναστήρια τοὺς *κοινόβια*. Ὁ Ἅγιος Παχώμιος, γύρω στὸ 320 μ.Χ. ἀρχικά στὴ νῆσο Ταβέρνη τοῦ Νείλου Ποταμοῦ καί σέ ἄλλα μέρη ἀργότερα, ἴδρυσε κοινόβια μοναστήρια μέ πολλές χιλιάδες μοναχοὺς. Στὰ κοινόβια οἱ μοναχοί πειθαρχοῦσαν σ' ἓναν κανονισμό. Σύμφωνα μ' αὐτόν οἱ μοναχοί στὸ Κοινόβιο εἶχαν ὡς ἀρχηγό τους, τὸν *ἡγούμενο*. Προσεύχονταν ὅλοι μαζί καί ἔτρωγαν στὸ ἴδιο τραπέζι. Φοροῦσαν ὁμοίομορφη στολή καί ὁ καθένας ἔκανε κάποια ἐργασία. Ἄλλοι ὁμως μοναχοί συνέχιζαν νά ζοῦν μέ τὸ παλιὸ σύστημα, μόνοι τους στίς ἐρήμους ὡς ἀσκητές.

Βελτίωση κι ἐξάπλωση τοῦ μοναχισμοῦ

Ὁ Μέγας Βασίλειος καί ἄλλοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας βελτίωσαν τὸ μοναχικὸ βίο. Ἐγραψαν κανόνες, σύμφωνα μέ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νά ζοῦν οἱ μοναχοί. Ἡ Ἐκκλησία μας νωρίς ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸ μοναχισμό. Μέ τὸν καιρὸ πολλοὶ μοναχοὶ γίνονταν κληρικοί. Ὁ μοναχισμὸς γρήγορα ἐξάπλώθηκε σέ διάφορα μέρη. Κέντρο τοῦ μοναχισμοῦ, καθὼς γνωρίσαμε, ἦταν ἡ Αἴγυπτος. Νωρίς ὁμως διαδόθηκε στὴν Παλαιστίνη, στὴ Συρία, στὴ Μικρὰ Ἀσία καί ἀλλοῦ. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὅταν ἦταν ἐξόριστος στὴ Ρώμη, ἔκαμε γνωστὸ καί ἐκεῖ τὸ μοναχικὸ βίο. Ἀργότερα ὁ μοναχισμὸς τῆς Δύσεως στερεώθηκε ἀκόμη πιὸ πολὺ ἀπὸ τοὺς πατέρες τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας Ἰερώνυμο, Ἀμβρόσιο κι ἄλλους. Ἐπίσης ὁ μοναχισμὸς διαδόθηκε στὴν Ἰσπανία, στὴ Γαλλία, στὴ Μεγάλὴ Βρετανία καί σέ πολλές ἄλλες χώρες.

Ἐπιρροὶες τοῦ μοναχισμοῦ

Οἱ ἐπιρροὴς πού πρόσφερε ὁ μοναχισμὸς ἦταν καί εἶναι πολὺ μεγάλες. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας θαύμασαν καί ἐξύμνησαν τὸ μοναχικὸ βίο. Τὰ μοναστήρια ἔγιναν φυτώρια ἀγίων, μέ τοὺς πολλοὺς μοναχοὺς πού ἀναδείχτηκαν ἅγιοι. Τὰ μοναστήρια καταπολέμησαν τίς αἱρέσεις κι ἔγιναν προμαχῶνες τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἀπ' αὐτὰ συνήθως προέρχονταν σπουδαῖοι κληρικοί. Κοντὰ στὰ κοινόβια ἰδρύνονταν καί ἐξυπηρετοῦνταν ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς νοσοκομεῖα, γεροκομεῖα, φτωχοτροφεία, ὄρφανοτροφεία, ξενῶνες καί πολλὰ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Μοναχοὶ καλλιέργησαν χωράφια, ἐξημέρωσαν βάρβαρους λαοὺς καί δίδαξαν τὸν πολιτι-

σμό. Μοναχοί άντέγραφαν χειρόγραφα έκκλησιαστικῶν καί ἄλλων συγγραμμάτων. Ἐτσι βοήθησαν νά διασωθοῦν πολλά σπάνια βιβλία, μέχρι τό 15ο αἰώνα πού βρέθηκε ἡ τυπογραφία. Γενικά ὁ μοναχισμός πρόσφερε ἀνυπολόγιστες ὑπηρεσίες στήν Ἐκκλησία, στήν Κοινωνία, στά γράμματα καί στόν Πολιτισμό. Δίκαια λοιπόν ὀνόμασαν τά μοναστήρια «Πνευματικές ὁάσεις».

Ἐρωτήσεις:

- α) Τί ἦταν τά κοινόβια καί γιατί ὀνομάστηκαν ἔτσι;
- β) Γιατί ὀνόμασαν τούς μοναχοὺς «ἐπίγειους Ἀγγέλους καί οὐράνιους ἀνθρώπους»;
- γ) Ποιές ὑπηρεσίες τοῦ μοναχισμοῦ θαυμάζετε πιά πολύ;

50. Τά σπουδαιότερα Μοναστήρια.

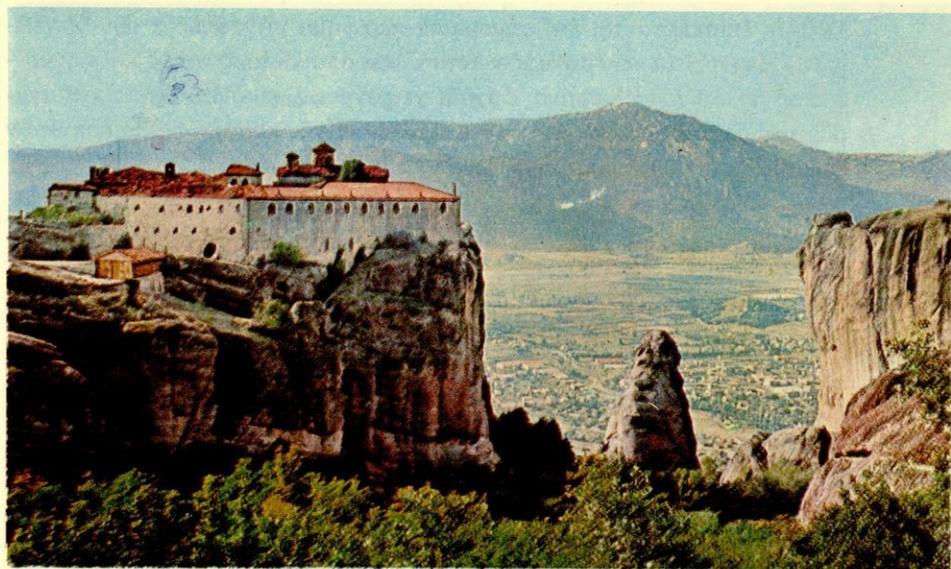
Τήν πατρίδα μας στολίζουν πολλά ἱστορικά μοναστήρια. Μερικά ἀπ' αὐτά, τά πιά ὀνομαστά εἶναι καί τά ἑξῆς:

α) Τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Θεολόγου στήν Πάτμο

Μιά ἀπό τίς σπουδαιότερες Μονές τῆς Ἀνατολῆς ἀναδείχτηκε καί ἡ Μονή τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Θεολόγου στό νησί τῆς Πάτμου. Ἰδρύθηκε τόν 11ο αἰώνα ἀπό τόν ὄσιο Χριστόδουλο τό Λατρινό, πού προερχόταν ἀπό τίς περίφημες Μονές τοῦ ὄρους Λάτρου τῆς Δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Στήν Πάτμο λίγο πιά ψηλά ἀπό τή σπηλιά τῆς Ἀποκαλύψεως, ὁ ὄσιος Χριστόδουλος, ἱδρυσε τήν ὀνομαστή Μονή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη. Σήμερα ἡ ἱστορική αὐτή Μονή φημίζεται γιά τά πολλά της κειμήλια καί τήν πολυτιμη βιβλιοθήκη της μέ τά σπάνια βιβλία καί χειρόγραφα.

β) Τοῦ Ὁσίου Λουκά

Ἡ Βυζαντινή αὐτή Μονή βρίσκεται στους πρόποδες τοῦ Ἐλικῶνα κοντά στή Λειβαδιά τῆς Βοιωτίας. Ἰδρύθηκε τό 10ο αἰώνα ἀπό τόν ἄσκητή Ὁσιο Λουκά καί διατηρεῖται σέ πολύ καλή κατάσταση. Ὁ μεγαλύτερος

Τερή Μονή αγίου Στεφάνου. Μετέωρα Θεσσαλίας.

ναός τῆς Μονῆς τό *καθολικό* — ἔτσι λέγεται ὁ κεντρικός ναός κάθε μοναστηριοῦ — εἶναι ἀφιερωμένος στόν Ὅσιο Λουκά. Εἶναι ἕνας μεγαλοπρεπῆς ναός ὀκταγωνικοῦ σχήματος καί θεωρεῖται σάν πρότυπο τοῦ Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Ὁ ναός διακοσμεῖται μέ πολύχρωμα μάρμαρα καί θαυμάσια μωσαϊκά ἢ ψηφιδωτά, πού μᾶς δίνουν μιᾶ ἰδέα τῆς λαμπρότητας τῶν Βυζαντινῶν μνημείων. Τό ἴδιο σπουδαῖος, ἰδίως γιά τό θαυμάσιο τροῦλο του, εἶναι κι ὁ διπλανός μικρός ναός τῆς Παναγίας. Θαυμασμός καί κατάνυξη πλημμυρίζουν καί σήμερα τόν ἐπισκέπτη τῶν ἱερῶν τούτων μνημείων.

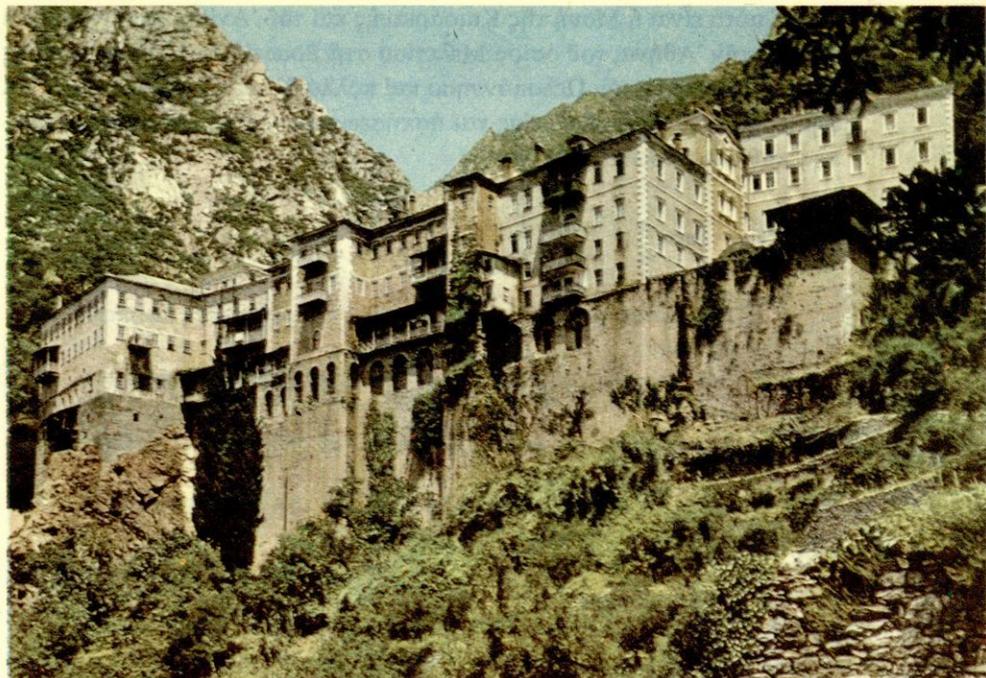
γ) Τῶν Μετεώρων

Οἱ Μονές τῶν Μετεώρων ἄρχισαν νά ὀργανώνονται πιά πολύ ἀπό τό 14ο αἶώνα. Στά ἀπόκρημνα βραχόβουνα τῆς Θεσσαλίας κοντά στήν ἀρχαία πόλη τῶν Σταγῶν — τή σημερινή Καλαμπάκα — ἱδρυσαν μοναστήρια ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Μετεωρίτης, ὁ Βαρλαάμ καί ἄλλοι εὐσεβεῖς μοναχοί. Μέ τόν καιρό σχηματίστηκε ἐκεῖ μιᾶ ὀλόκληρη μοναστική Πολιτεία. Ἀπ' αὐτά σήμερα λειτουργοῦν: τοῦ *Μετεώρου ἢ Μεταμορφώσεως*, τοῦ *Βαρλαάμ*, τῆς *Ἁγίας Τριάδας*, τοῦ *Ρουσάνου* καί τοῦ *Ἀγίου Στεφάνου*.

Πολλοί επισκέπτονται καί σήμερα τό περίφημα μοναστήρια τῶν Μετεώρων. Ἡ εὐσέβεια τῶν μοναχῶν ἔκτισε ἐκεῖ σπουδαίους ναοὺς καί συγκέντρωσε πολλά ἅγια λείψανα, ἀρχαῖα χειρόγραφα, εἰκόνες, ἄμφια καί ἀναρίθμητα ἄλλα κειμήλια. Ὅλα αὐτά ἐξακολουθοῦν καί σήμερα νά ἐμπνεύουν εὐλάβεια σέ κάθε προσκυνητή.

δ) Τοῦ Ἁγίου Ὄρους

Στήν ἄκρη τῆς ἀνατολικῆς χερσονήσου τῆς Χαλκιδικῆς βρίσκεται τό Ἅγιο Ὄρος ἢ Ἄθωνας μέ ὑψόμετρο 1.935 μέτρα. Ἐκεῖ ἰδρύθηκε ἡ μοναστική πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὄρους, πού ἄρχισε ν' ἀκμάζει ἀπό τό 10ο αἶώνα. Τότε ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης ἴδρυσε τή Μονή τῆς «Μεγίστης Λαύρας». Αὐτός θεωρεῖται θεμελιωτής τοῦ ἀγιορείτικου μοναχισμοῦ. Σιγά σιγά τά μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἔγιναν 20. Πολλά ἀπ' αὐτά λειτουργοῦν σύμφωνα μέ τήν ἀρχαία παράδοση ὡς κοινόβια. Ἄλλα ὁμως ἔγιναν *ιδιόρρυθμα*. Σ' αὐτά οἱ μοναχοί μποροῦν νά ἔχουν δική τους περιουσία καί νά φροντίζουν οἱ ἴδιοι γιά τή συντήρησή τους. Στό Ἅγιο Ὄρος ὑπάρχουν καί πολλά ἀσκητήρια σέ βραχώδη μέρη. Στό Ἅγιο Ὄρος ἔζησαν χιλιάδες μοναχοί καί ἀσκητές, πού καλλιέργησαν τήν ἀγιότητα. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς διακρίνουμε μεγάλες μορφές ἀγιότητας καί σοφίας, σάν τόν Ἅγιο Νικόδημο τόν Ἀγιορείτη, τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ καί πολλούς ἄλλους. Οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρος Φωκᾶς, Ἰωάννης Τσιμισκῆς καί ἄλλοι βοήθησαν νά γίνουν στό Ἅγιο Ὄρος πολλά ἔργα. Ἐτσι κτίστηκαν σπουδαῖοι ναοί, πού κοσμήθηκαν μέ θαυμάσιες τοιχογραφίες, φορητές εἰκόνες καί ἄλλους καλλιτεχνικούς θησαυρούς. Στό Ἅγιο Ὄρος διαφυλάχτηκαν ἱερά λείψανα διαφόρων ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας μας. Διαφυλάχτηκαν ἐπίσης σπάνια χειρόγραφα καί ἀρκετά ἄλλα κειμήλια. Μέ τά πολλά του προνόμια καί τήν εὐσέβεια τῶν μοναχῶν του τό Ἅγιο Ὄρος στά χρόνια τῆς σκλαβιάς ἀναδείχτηκε σέ ἔθνικό καί πνευματικό κέντρο. Ἀλλά καί σήμερα καλλιεργεῖται ἐκεῖ ἡ ἀγιότητα καί παρατηρεῖται μεγάλη πνευματική ἀκμή. Πνευματικῶς ὑπάγεται στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως καί διοικεῖται ἀπό τήν ἱερή Κοινότητα. Αὐτή ἔχει τήν ἔδρα της στίς *Καρνές* καί ἀποτελεῖται ἀπό 20 ἀντιπροσώπους, ἕναν ἀπό κάθε Μοναστήρι. Ἐκπρόσωπος τοῦ Κράτους ἐκεῖ εἶναι ὁ Διοικητής τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

1. Μονή αγίου Παύλου Ἁγίου Ὄρους.

ε) Τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου

Ἡ ἱερή αὐτή Μονή βρίσκεται στήν περιοχή τῶν Καλαβρύτων καί ἔχει κτιστεῖ στή ρίζα τεράστιου βράχου σέ ὑψόμετρο 924 μ. Σύμφωνα μέ τήν παράδοση δυό ἀδελφία ἀπό τή Θεσσαλονίκη, οἱ μοναχοί Συμεών καί Θεόδωρος, τόν 4ο αἰώνα βρῆκαν ἐκεῖ μιά παλιά εἰκόνα τῆς Θεοτόκου. Ἡ παράδοση λέει ὅτι εἶναι ἔργο τοῦ Εὐαγγελιστῆ Λουκά. Σ' αὐτήν τήν τοποθεσία, μέ τή βοήθεια τῶν κατοίκων, οἱ δυό ἀδελφοί ἄρχισαν τά πρώτα κτίσματα τῆς Μονῆς. Μέ τόν καιρό ἡ ἱερή Μονή ἄρχισε νά καλλωπίζεται καί νά γίνεται πió μεγάλη. Ἔτσι κοσμήθηκε μέ θαυμάσιο ναό, μέ πολλές τοιχογραφίες, ἄμφια, χειρόγραφα καί ἄλλα πολλά κειμήλια. Στήν ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἦταν ὄρμητήριο τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πίστεως καί τῆς Πατρίδας.

Καί ἄλλα πολλά ἱστορικά μοναστήρια κοσμοῦν τήν πατρίδα μας. Μερι-

κά ἀπ' αὐτά εἶναι ἡ Μονὴ τῆς Καισαριανῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη Καρέα κοντὰ στὴν Ἀθήνα, τοῦ ὁσίου Μελετίου στὴ Βοιωτία, τῆς Ἁγίας Λαύρας καὶ τοῦ Μυστρᾶ στὴν Πελοπόννησο καὶ πολλὰ ἄλλα. Οἱ ἱεροὶ αὐτοὶ τόποι φημίζονται ὡς τόποι λατρείας καὶ ἀσκήσεως στὴν ἀρετῇ, ὡς κέντρα ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας.

Ἐρωτήσεις:

- α) Ποιά μοναστήρια λέγονται ιδιόρρυθμα; ποιά ὁμως εἶναι παλιότερα ἀπ' αὐτά;*
- β) Πῶς μπορούμε νά συμβάλλουμε στὴ διαφύλαξη τῶν Ἱ. Μοναστηριῶν;*
- γ) Ἐχετε ἐπισκεφτεῖ κανένα μοναστήρι; Τί σᾶς ἔκαμε ἐντύπωση;*

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

51. *Ἡ Εἰκονομαχία καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.*

Ἡ Προσκύνηση τῶν Εἰκόνων

Ὁ Χριστιανικός ναός με τίς εἰκόνες τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων μιλάει βαθιά στήν ψυχή μας καὶ μᾶς φέρνει πιο κοντά στό Θεό. Οἱ ἅγιες εἰκόνες μᾶς παρουσιάζουν τοὺς πρεσβευτές μας στόν Οὐρανό, Ἀγγέλους, Ἀποστόλους, Ἀγίους, Μάρτυρες κ.λπ. Ὑπῆρξαν βέβαια καὶ μερικοὶ πού λάτρευαν τίς εἰκόνες, ἐνῶ ἔπρεπε νά τιμοῦν τά πρόσωπα πού εἰκονίζαν καὶ νά λατρεύουν μόνο τό Θεό. Ἀσφαλῶς οἱ Χριστιανοί αὐτοὶ μέ τίς ὑπερβολές τους δέ βρίσκονταν σέ καλό δρόμο. Αὐτούς ὀνόμαζαν εἰκονολάτρες. Ὑπῆρξαν ὁμως καὶ διάφοροι αἵρετικοί, νεστοριανοί, μονοφυσίτες καὶ ἄλλοι πού ἀντίθετα μισοῦσαν τίς ἅγιες εἰκόνες. Ἀπ' αὐτούς ἰδίως ἐπηρέαστηκε τόν 8ο αἰώνα ὁ αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Λέοντας Γ' ὁ Ἰσαυρος καὶ ἄρχισε τήν εἰκονομαχία, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τοὺς εἰκονολάτρες. Αὐτός ἄρχισε τή φοβερή διαμάχη γύρω ἀπό τίς εἰκόνες, πού κράτησε πάνω ἀπό ἑκατό χρόνια.

Ἐξέλιξη τῆς εἰκονομαχίας

Τό 726 μ.Χ. μέ αὐστηρό διάταγμα τοῦ Λέοντα οἱ εἰκόνες μέσα στοὺς ναοὺς ἔπρεπε νά τοποθετοῦνται πιο ψηλά, γιά νά μήν τίς φτάνουν οἱ πιστοὶ νά τίς προσκυνοῦν. Σέ λίγο ἄλλο πιο αὐστηρό διάταγμα ὄριζε νά κα-

Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Ἱ. Μονή Χιλανδαρίου Ἁγίου Ὄρους, 14ος αἰώνας.

ταστρέφονται και νά εξαφανίζονται από τούς ναούς οι άγιες εικόνες. Ύστερα από τά μέτρα αυτά του Λέοντα οι Χριστιανοί χωρίστηκαν σέ δυο μερίδες. Τούς εικονόφιλους και τούς εικονομάχους. Στους εικονόφιλους συμπεριλαμβάνονταν και οι εικονολάτρες. Οι εικονομάχοι όμως αντί νά τούς διαφωτίσουν μέ καλοσύνη και αγάπη, έφάρμοζαν μέ φανατισμό τά διατάγματα του Λέοντα. Κατέστρεφαν τίς εικόνες, έκαιγαν διάφορα χειρόγραφα επειδή είχαν μικρές εικόνες στό περιθώριο, βεβήλωναν τά ιερά λείψανα τών άγιών και χρησιμοποιούσαν κάθε βία έναντίον τών εικονοφίλων. Ύπερασπιστές τών εικονοφίλων άναδείχτηκαν σπουδαίοι εκκλησιαστικοί άνδρες, ό γηραιός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός, ό Πάπας τής Ρώμης Γρηγόριος Β΄ και άλλοι πολλοί. Κυρίως όμως τούς υπεράσπισε ό άγιος Ίωάννης ό Δαμασκηνός, ό όνομαστός αυτός διδάσκαλος τής Έκκλησίας. Μέ άτράνταχτα έπιχειρήματα διδάξε ότι άμα σεβόμαστε τίς άγιες εικόνες, σεβόμαστε τά πρόσωπα πού εικονίζουν. Τίς χαρακτήρισε μάλιστα σάν «βιβλία τών άγραμμάτων».

Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος, Ειρήνη ή 'Αθηναία

Οί διαμάχες γύρω από τίς εικόνες συνεχίστηκαν μέχρι τό θάνατο του αυτοκράτορα Λέοντα του Δ΄. Η σύζυγός του Ειρήνη ή 'Αθηναία, ως έπίτροπος του ανήλικου γιου της Κωνσταντίνου του ΣΤ΄, προστάτεψε τίς άγιες εικόνες. Κήρυξε θρησκευτική έλευθερία και μέ τή συμπράσταση του εικονόφιλου Πατριάρχη και μετέπειτα άγιου Ταρασίου συγκάλεσε τό 787 τήν Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο. Η Σύνοδος αυτή καταδίκασε τήν εικονομαχική αίρεση και επανέφερε πανηγυρικά τίς εικόνες. Μέ βάση τή διδασκαλία του άγιου Ίωάννη του Δαμασκηνού τόνισε ότι προσκυνώντας τίς άγιες εικόνες, άπονέμουμε τιμή και σεβασμό στά πρόσωπα πού εικονίζουν. Όχι όμως και άληθινή λατρεία, ή όποία άρμόζει μόνο στό Θεό.

'Αναστήλωση τών εικόνων, Κυριακή τής 'Ορθοδοξίας

Άργότερα όμως εικονομάχοι αυτοκράτορες καταδίωξαν και πάλι τούς εικονόφιλους. Ύπερασπιστής τών άγιών εικόνων άναδείχτηκε τώρα ό όνομαστός μοναχός και άγιος Θεόδωρος ό Στουδίτης, καθώς άλλοτε ό άγιος Ίωάννης ό Δαμασκηνός. Πλησίαζε όμως τό όριστικό τέλος τής εικονομαχίας. Πέθανε ό τελευταίος εικονομάχος αυτοκράτορας, ό Θεόφιλος. Η σύζυγός του Θεοδώρα, σάν έπίτροπος του ανήλικου γιου της Μιχαήλ,

κατάργησε τὰ διατάγματα, πού εἶχαν βγεῖ ἐναντίον τῶν εἰκονοφίλων. Καί τό 843 συγκάλεσε στήν Κωνσταντινούπολη μεγάλη Σύνοδο, ἡ ὁποία κήρυξε ὑποχρεωτικές γιά ὄλους τίς ἀποφάσεις τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Μάλιστα τήν πρώτη Κυριακή τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τοῦ 843, μέ κάθε ἐπισημότητα οἱ ἅγιες εἰκόνες μεταφέρθηκαν καί πάλι στούς ἱερούς ναούς. Ἔτσι οἱ τόποι τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ ξαναβρῆκαν τόν ἱερό τους διάκοσμο καί ἡ Ἐκκλησία μας τή γαλήνη. Ἀπό τότε τήν ἡμέρα αὐτή, δηλαδή τήν πρώτη Κυριακή τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τή γιορτάζουμε πανηγυρικά καί τή λέμε *Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας*. Ἐπίσης τήν ἡμέρα αὐτή ἡ ἄγια μας Ἐκκλησία μέ ἱερή πομπή τιμáει τίς ἅγιες εἰκόνες. Τότε διαβάζεται ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων καί τό θρίαμβο τῆς ὀρθοδοξίας ἀπό τοὺς διάφορους ἐχθροὺς της. Τότε ψάλλεται καί τό τροπάριο:

«Τὴν ἄχραντον Εἰκόνα σου Προσκυνοῦμεν, ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν Πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός· βουλήσει γάρ ἠδόκησας σαρκί ἀνελεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ, ἵνα ρύση οὖς ἐπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν σοι· χαρὰς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν· παραγενόμενος εἰς τό σῶσαι τόν κόσμον».

Γενικές Ἐρωτήσεις δεύτερης περιόδου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

1. Ποιούς ἐχθροὺς συνάντησε σ' αὐτή τήν περίοδο ἡ Ἐκκλησία μας καί πῶς τοὺς ἀντιμετώπισε;
2. Ποιούς μεγάλους πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔστειλε τότε ὁ Θεός καί γιά ποιούς ἰδιαίτερους λόγους;
3. Ἀναφέρετε μία ἀπό τίς πολλές περιστάσεις, πού ἡ Ἐκκλησία ἔσωσε τό ἔθνος μας;
4. Ποιά ἀπό τίς ἱερές ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας, πού ἀναφέρεται στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο μᾶς θυμίζει τήν Προστασία της; Πότε ψάλλεται;
5. Τί ἦταν τὰ Κοινόβια; Ποιές ὑπηρεσίες πρόσφερε ὁ μοναχισμός στήν Ἐκκλησία μας, στά γράμματα καί στόν πολιτισμό;
6. Πῶς πρέπει νά σεβόμαστε τίς ἅγιες εἰκόνες;

ΑΠΟ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (867—1453 μ.Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

52. Τό σχίσμα μεταξύ Ἀνατολικῆς καί Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Τά αίτια τοῦ σχίσματος

Ἡ Χριστιανική Ἐκκλησία μέχρι τόν ἔνατο αἰώνα χαιρόταν τήν ἐνότητά της. Μόνο γιά λόγους διοικητικούς καί γεωγραφικούς χωριζόταν σέ Ἀνατολική καί Δυτική. Διάφορα ὁμως αίτια ὀδήγησαν τήν Ἐκκλησία στόν πρῶτο χωρισμό τοῦ 9ου αἰώνα. Τό χωρισμό αὐτό ὀνομάζουμε σχίσμα. Τά σπουδαιότερα ἀπό τά αίτια αὐτά ἦταν τά ἑξῆς: α) *Θεολογικά*. Στό Σύμβολο τῆς Πίστεως, οἱ Δυτικοί, πρόσθεσαν τήν ἀποψη ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ. (Φιλιόκβε). β) *Ἐκκλησιαστικά*. Ἄλλο σοβαρό αίτιο ἦταν ἡ ἀξίωση τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρώμης, τοῦ Πάπα, νά γίνει κυρίαρχος σ' ὀλόκληρη τήν Ἐκκλησία. Τήν ἀξίωση αὐτή ὀνόμασαν «παπικό πρωτεῖο». γ) *Πολιτικά*. Τόν 8ο αἰώνα ἰδρύθηκε τό παπικό κράτος. Ὁ Πάπας ἐγίνε πιά καί κοσμικός ἄρχοντας. Ἐτσι τήν ἐξουσία του, πού μεγάλωνε στή Δύση, ζητοῦσε ἀφορμή νά τήν ἐπεκτείνει καί στήν Ἀνατολή.

Ἄφορμές τοῦ σχίσματος

Στά μέσα περίπου τοῦ ἔνατου αἰώνα συμπυκνώθηκαν τά νέφη στόν ὄριζοντα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Καίσαρας Βάρδας κατέβασε ἀπό τό θρόνο τόν

Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνάτιο κι ἔδωσε τό πηδάλιο τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας στόν ἀρχιγραμματέα τοῦ αὐτοκράτορα Φώτιο, ἄνδρα μέ σπάνια μόρφωση καί ἀρετή. Ὁ Φώτιος, χωρίς νά θέλει, μέσα σέ πέντε ἡμέρες δέχτηκε ὅλους τούς ἱερατικούς βαθμούς καί ἀνέβηκε στόν Πατριαρχικό θρόνο. Τήν ἐκλογή τοῦ Φωτίου ἀπό λαϊκοῦ δέν ἀναγνώρισε ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Α΄. Μάλιστα θεώρησε αὐτό σάν ἀφορμή γιά ν' ἀναμιχθεῖ στίς ὑποθέσεις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Τήν ἐκλογή ὁμως τοῦ Φωτίου ἐπικύρωσε Σύνοδος πού ἔγινε στήν Κωνσταντινούπολη τό 861. Ἄλλ' ὁ πάπας συγκάλεσε τό 863 ἄλλη Σύνοδο στή Ρώμη, ἡ ὁποία καθαίρεσε τό Φώτιο ἀπό τό Θρόνο. Ἄλλη ἀφορμή ἦταν ἡ ἐπέμβαση τοῦ Πάπα στή Βουλγαρία, πού εἶχε δεχθεῖ τό Εὐαγγέλιο μέ ἐνέργειες τοῦ Φωτίου. Ὁ Πάπας ἔστειλε ἐκεῖ δικούς του κληρικούς, πού διέδιδαν διδασκαλίες ἄγνωστες στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Σκοπός τους ἦταν ν' ἀποσπάσουν τή νεαρή Βουλγαρική Ἐκκλησία ἀπό τό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ ἐξέλιξη τοῦ σχίσματος

Ὑστερα ἀπ' αὐτά ὁ Φώτιος συγκάλεσε τό 867 μεγάλη Σύνοδο, ἡ ὁποία κατέκρινε τόν Πάπα καί καταδίκασε τίς πράξεις του. Ἡ ἀρχή τοῦ σχίσματος εἶχε γίνει. Ὁ Φώτιος ἀναδείχτηκε ἔτσι ἀκατάβλητος φρουρός τῆς ἀκεραιότητος καί καθαρότητος τῆς ὀρθοδοξίας. Ἡ Ἐκκλησία μας τόν κατέταξε ἀνάμεσα στούς ἀγίους της. Ὑστερα ἀπό τό πρῶτο σχίσμα οἱ σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ψυχράθηκαν, ἀλλά δέ διακόπηκαν. Νέα ὁμως ἐπισόδια τόν 11ο αἰῶνα ὀδήγησαν τό δράμα τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν στήν τελική του φάση. Τό 1054 ὁ Πάπας Λέοντας ὁ Θ' ἔστειλε στήν Κωνσταντινούπολη τόν καρδινάλιο Οὐμβέρτο καί τούς συνεργάτες του, γιά νά ρυθμίσουν τίς διαφορές τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Πατριάρχης τότε στήν Κωνσταντινούπολη ἦταν ὁ Μιχαήλ Κηρουλάριος. Οἱ Παπικοί ἀντιπρόσωποι μέ ἀσέβεια μπῆκαν στό νάο τῆς Ἁγίας Σοφίας καί ἄφησαν στήν Ἁγία Τράπεζα ἀφορισμό ἐναντίον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Μετά ἀπ' αὐτό, στίς 24 Ἰουλίου 1054, ὁ Πατριάρχης συγκάλεσε Σύνοδο, ἡ ὁποία ἀναθεμάτισε τό παπικό ἔγγραφο καί ὄσους δέχονταν αὐτό. Ἐτσι διασπάστηκε ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Τό σχίσμα ἔγινε πιά ὀριστικό.

Προσπάθειες για ένότητα

Τό τραγικό γεγονός του σχίσματος των Ἐκκλησιῶν παρουσίασε τό χριστιανικό κόσμο χωρισμένο. Βέβαια ἔγιναν προσπάθειες γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητας. Ἄλλ' οἱ πρωτοβουλίες παίρνονταν ἀπό τοὺς αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, πού ἐβλεπαν νά ἐρχεται ἀπειλητικός ὁ τουρκικός κίνδυνος ἀπό τήν Ἀνατολή. Ἐλπιζαν ὅτι ἔτσι θά ἐξασφάλιζαν στρατιωτική βοήθεια ἀπό τή Δύση. Οἱ προσπάθειες ὁμως αὐτές δέν εἶχαν ἐκκλησιαστικό χαρακτήρα καί ἦταν φυσικό ν' ἀποτύχουν. Ἄλλωστε καί οἱ πάπες ἔμεναν ἀνυποχώρητοι στίς ἀπόψεις τους. Ἡ σπουδαιότερη προσπάθεια ἔγινε μέ τή Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας τό 1439. Σ' αὐτή μέ πίεση τοῦ αὐτοκράτορα Ἰωάννη Η' τοῦ Παλαιολόγου ὑπογράφηκε ἀπόφαση γιά τήν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν. Τήν ἀπόφαση αὐτή, πού εὐνοοῦσε τοὺς παπικούς, ὑπέγραψαν 16 μόνο ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι. Οἱ ἄλλοι, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦταν κυρίως ὁ Ἐφέσου Μάρκος ὁ Εὐγενικός ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀντιόχειας, δέν ὑπέγραψαν. Ἀργότερα ὁ πιστός λαός ὀνόμασε τόν ἅγιο Μάρκο τόν Εὐγενικό «πρόμαχο τῆς Ὀρθοδοξίας» καί «καύχημα τῶν Ὀρθοδόξων». Στήν Κωνσταντινούπολη κλῆρος καί λαός, καθὼς καί τ' ἄλλα Πατριαρχεῖα ἀργότερα, ἀποκήρυξαν αὐτήν τήν ἔνωση. Στό μεταξύ μεσολάβησε ἡ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τοὺς Τούρκους. Τό χάσμα πιά ἀνάμεσα στίς δύο Ἐκκλησίες γινόταν διαρκῶς μεγαλύτερο. Τά τελευταῖα ὁμως χρόνια γίνονται προσπάθειες γιά τήν προσέγγιση τῶν δύο Ἐκκλησιῶν: Ὀρθόδοξης καί Ρωμαιοκαθολικῆς. Τό 1965 οἱ δύο Ἐκκλησίες ἔσβησαν τά μεταξύ τους ἀναθέματα μέ πρωτοβουλία τοῦ Πατριάρχη Ἀθηνᾶγορα καί τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ'. Ἦταν μιὰ πράξη κατανοήσεως καί ἀγάπης καί ἀπό τά δύο μέρη. Ἐτσι μόνο θά ἐφαρμοσθοῦν τά λόγια τοῦ Κυρίου μας, πού προσευχόταν, ὅλοι οἱ πιστοὶ νά εἶναι ἐνωμένοι: «ἵνα πάντες ἐν ᾧσι...» (Ἰωάν. ΙΖ' 21).

Ἐρωτήσεις:

- α) Ποιά ἦταν τά κυριότερα αἷτια τοῦ σχίσματος;
- β) Πῶς οἱ δύο Ἐκκλησίες ἔφτασαν στό τελικό σχίσμα;
- γ) Γιατί χαρακτηρίζεται ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός «Πρόμαχος τῆς Ὀρθοδοξίας» καί «καύχημα τῶν ὀρθοδόξων»;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

53. Ἐκχριστιανισμός τῶν Βουλγάρων καί Σλάβων, Μεθόδιος καί Κύριλλος.

Ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία πάντοτε φρόντιζε νά φωτίζει μέ τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου διάφορους λαούς. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού γνώρισαν τό χριστιανισμό ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἀνατολική Ἐκκλησία, ἦταν καί τό πλῆθος τῶν Σλαβικῶν φυλῶν.

Ἐκχριστιανισμός τῶν Βουλγάρων

Στούς Βουλγάρους διέδωσαν τό χριστιανισμό ἀρχικά Ἕλληνες αἰχμάλωτοι κι ἔμποροι. Τελικά ὁμως οἱ Βούλγαροι δέχτηκαν τό Χριστιανισμό τόν 9ο αἰώνα μέ φροντίδες τοῦ Πατριάρχη Φωτίου καί τοῦ αὐτοκράτορα Μιχαήλ Γ'. Μάλιστα ὁ ἡγεμόνας τῶν Βουλγάρων Βόγορης βαφτίστηκε ἀπό ἐκπρόσωπο τοῦ Πατριάρχη Φωτίου. Λέγεται πῶς παρακινήθηκε ἀπό τήν ἀδερφή του Μαρία. Τό παράδειγμα τοῦ Βόγορη ἀκολούθησαν καί πολλοί ἐπίσημοι Βούλγαροι. Πολλοί Ἕλληνες διδάσκαλοι καί κληρικοί ἐργάστηκαν στή Βουλγαρία, γιά νά κηρύξουν τό Χριστιανισμό, νά ἐξημερώσουν τά ἦθη καί νά διαδώσουν τόν πολιτισμό. Τελικά ἡ Βουλγαρική Ἐκκλησία ἀπέκτησε δική της ἐκκλησιαστική ὀργάνωση μέ ἐξάρτηση ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο.

Οι ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος (Π. Βαμπούλη). «Οἱ ἄνθρωποι στὸ σῶμα κι ἄγγελοι στὴν ψυχή».

Μεθόδιος καί Κύριλλος, οί φωτιστές τῶν Σλάβων

Τόν 9ο αἰώνα τόν σημάδεψε ἡ συστηματική διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ στούς Δυτικούς Σλάβους (Μοραβούς, Βοημούς, Πολωνούς). Ὁ Ρατισλάβος, ἡγεμόνας τῶν Σλάβων τῆς Μοραβίας, ἔστειλε Πρεσβεία στή Βυζαντινή αὐλή, ζητώντας νά διαδοθεῖ ὁ Χριστιανισμός στή χώρα του. «Στείλε μας, Κύριε, ἐπίσκοπο καί δάσκαλο νά μᾶς διδάξουν τήν ἀληθινή πίστη στή γλώσσα μας» εἶπαν στόν αὐτοκράτορα Μιχαήλ Γ'. Ὁ αὐτοκράτορας καί ὁ Πατριάρχης Φώτιος ἔστειλαν τό 863 τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἀδερφοὺς Μεθόδιο καί Κύριλλο μαζί μέ κληρικούς, μοναχοὺς, τεχνίτες καί ἐμπόρους. Οἱ δύο αὐτοὶ ἱεραπόστολοι γνῶριζαν μάλιστα καί τή σλαβική γλώσσα. Ὁ Κύριλλος ἦταν μαθητής τοῦ Φωτίου καί εἶχε μεγάλη μόρφωση. Οἱ ζηλωτές ἱεραπόστολοι ἀνέλαβαν μέ ἐνθουσιασμό τό κοσμοϊστορικό ἔργο τους. Ἐφεύραν τή σλαβική γραφή καί μετέφρασαν στή σλαβική γλώσσα εὐαγγελικές περικοπές καί ἄλλα λειτουργικά βιβλία. Μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ τά ἀποτελέσματα τῆς ἱεραποστολῆς αὐτῆς ἦταν λαμπρά. Ἀπό τό εὐλογημένο πέρασμα τῶν δύο ἱεραποστόλων πολλοί δέχτηκαν τό λόγο τοῦ Θεοῦ, κατηχήθηκαν καί βαπτίστηκαν. Τό καλό παράδειγμα ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Ρατισλάβος. Ὁ Κύριλλος κι ὁ Μεθόδιος ἀνέπτυξαν ἀκόμη πλούσια κοινωνική δράση καί μετέδωσαν στοὺς Σλάβους τά γράμματα καί τόν πολιτισμό. Μαθητές τους συνέχισαν τό ἔργο τους στή Βοημία καί Πολωνία. Ὁ Σλαβικός κόσμος μέ εὐγνωμοσύνη τιμᾷ τοὺς φωτιστές του, τό Μεθόδιο καί τόν Κύριλλο.

Ἐκχριστιανισμός τῶν Βορείων Σλάβων ἢ Ρώσων

Τά πρῶτα χριστιανικά μηνύματα ἔφτασαν στοὺς βόρειους Σλάβους ἢ Ρώσους ἀπό ἐμπόρους, πού ἔρχονταν σέ ἐπικοινωνία μέ τό Βυζάντιο. Ἀνάμεσα στά πρόσωπα ὅμως πού χρησιμοποίησε ὁ Θεός, γιά νά διαδοθεῖ ὁ Χριστιανισμός στήν ἀχανή Ρωσία ξεχωρίζουν δύο: ἡ βασίλισσα Ὑλγα κι ὁ πρίγκηπας Βλαδίμηρος. Στά μέσα περίπου τοῦ 10ου αἰώνα ἡ Ὑλγα ἦρθε στήν Κωνσταντινούπολη καί βαπτίστηκε μέ τό ὄνομα Ἑλένη. Ὑστερα πρώτη αὐτῆ μετέφερε ἐπίσημα τό εὐαγγελικό φῶς στήν πατρίδα της, τή Ρωσία. Τό χριστιανικό της παράδειγμα ἐπηρέασε τόν ἐγγονό της καί ἡγεμόνα τῶν Ρώσων Βλαδίμηρο. Τόν ἔκαμε νά στραφεῖ ὀριστικά στό Χριστιανισμό. Αὐτός ἰδιαίτερα θαύμαζε τήν ὀρθόδοξη λατρεία καί τό Βυζαντινό πολιτισμό. Ἐγινε ὁ ἴδιος χριστιανός καί νυμφεύτηκε τή βυζαντι-

νή Πριγκίπισσα Άννα, αδελφή του αυτοκράτορα Βασιλείου Βουλγαροκτόνου. Κατόπιν κάλεσε τους υπηκόους του να γίνουν και αυτοί χριστιανοί. Πράγματι πολλοί επίσημοι και μεγάλο μέρος του λαού βαφτίστηκαν στο Δνειπερο Ποταμό, ενώ ιερείς από την Κωνσταντινούπολη διάβαζαν τις ευχές. Με τη συμπαράσταση του Βλαδίμηρου Βυζαντινοί ιεραπόστολοι έφεραν από το Βυζάντιο εκκλησιαστικά βιβλία μεταφρασμένα στη Ρωσική γλώσσα, έκτισαν ναούς, μοναστήρια, σχολεία κ.λπ. Η Ρωσική Έκκλησία ανάμεσα στους μεγάλους αγίους της έχει την Όλγα ή Έλένη και το Βλαδίμηρο.

Τη στερέωση του Χριστιανισμού στη Ρωσία βοήθησαν αργότερα και άλλοι ζηλωτές ιεραπόστολοι, που έρχονταν από το Βυζάντιο. Έτσι με τη δύναμη του Θεού η Έκκλησία μας συνέχισε το ιεραποστολικό της έργο. Ένα έργο που αποτελεί γι' αυτή δόξα και τιμή.

Γενικές ερωτήσεις τρίτης Περιόδου της Έκκλησ. Ιστορίας:

1. Γιατί ο Μέγας Φώτιος χαρακτηρίζεται «Φωστήρας της Έκκλησίας» και «όδηγός των ορθοδόξων»;
2. Η Έκκλησία μας στη θεία Λειτουργία εδχεται γιά τήν ενότητα όλων των Χριστιανών. Τί μās υποχρεώνει αυτό;
3. Πώς η Έκκλησία μας εξύψωσε τον Πολιτισμό διαφόρων λαών;
4. Γιατί οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος λέγονται φωτιστές των Σλάβων;
5. Πώς μπορείς να γίνεις κι εσύ ένας μικρός ιεραπόστολος; Ποιές ευκαιρίες σου δίνει γι' αυτό η Έκκλησία μας;

Κείμενα:

1. Η χάρη του Παναγίου Πνεύματος συνάθροισε τίς Οικουμενικές Συνόδους, οι οποίες σέ διάφορα διαστήματα καθάριζαν τήν οικουμένη από τά ζιζάνια των αίρέσεων. (Μέγας Φώτιος).
2. «Οί δυό αδελφοί Κύριλλος και Μεθόδιος σάν άετοί πετοῦσαν από τήν Άνατολή στη Δύση και από τό Βοριά στό Νότο γιά νά μεταδώσουν τήν Όρθόδοξη πίστη», γράφει ο μαθητής τους Κλήμεντας.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (1453)
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

54. Ἡ Θρησκευτικὴ μεταρρύθμιση στὴ Δύση.

Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ μεταρρύθμιση

Γνωρίσαμε ὅτι ἀπὸ τὸν κορμὸ τῆς Μίας, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀποχωρίστηκε ἡ Δυτικὴ ἢ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ὄστερα ἀπὸ τὸ τελικὸ σχίσμα τοῦ 11ου αἰώνα. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ τὸ 16ο αἰώνα μὲ τὴ μεταρρύθμιση. Ἔτσι ὀνομάστηκε ἡ θρησκευτικὴ κίνηση, πού ἔγινε στὴν κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ ὀδήγησε τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία σὲ νέο σχίσμα. Τὴ μεταρρύθμιση διευκόλυναν ἡ ἀναγέννηση ἢ πρόοδος τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Τὴ διευκόλυνε ἀκόμη ἡ πολιτικὴ κατάσταση, πού ἐπικρατοῦσε τότε στὴν Εὐρώπη. Κυρίως ὁμως τὴ μεταρρύθμιση προκάλεσαν οἱ ὑπερβολές καὶ ἡ παρακμὴ τοῦ παπισμοῦ. Ὁ πάπας ἤθελε νὰ θεωρεῖται ἀπόλυτος κυρίαρχος στὰ ἐπίγεια, στὰ ἐπουράνια καὶ στὰ καταχθόνια. Δηλαδὴ νὰ ἐπεκτείνεται ἡ ἐξουσία του στὴ γῆ, στὸν οὐρανὸ καὶ στὸν Ἄδη. Αὐτὸ φανέρωνε καὶ τὸ τριπλὸ στέμμα του, ἡ τιάρα. Ἦθελε νὰ διορίζει καὶ νὰ παύει ἡγεμόνες καὶ οἱ πιστοὶ νὰ ὑπακούουν σ' αὐτὸν χωρὶς ἀντίρρηση. Πόσο μακριὰ βρισκόταν ἀπὸ τὸν πρῶο καὶ ταπεινὸ Ἰησοῦ!

Ἄκόμη οἱ ἐξωτερικοὶ τύποι εἶχαν ἀντικαταστήσει τὴν ἀληθινὴ πίστη

καί τά ἀγαθά ἔργα. Πολλοί χριστιανοί ἐπισκέπτονταν τή Ρώμη, τήν ἔδρα τοῦ παπισμοῦ, γιατί δέν μπορούσαν νά πηγαίνουν στούς Ἁγίους Τόπους. Γιά νά συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες τους πολλοί ἀγόραζαν γραφτές ἀφέσεις, πού τίς ἔλεγαν συγχωροχάρτια. Τή θλιβερή αὐτή κατάσταση τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πολλοί μορφωμένοι καί ζηλωτές Χριστιανοί ἤθελαν νά τήν ἀλλάξουν. Ἦθελαν νά τήν ξαναφέρουν στόν ἀγνό Χριστιανισμό τῶν ἀποστολικῶν χρόνων.

Ἅ Ο Λούθηρος καί ἡ διδασκαλία του

Τήν ἀρχή τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 16ου αἰώνα τήν ἔκαμε ὁ Γερμανός καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιττεμβέργης, μοναχός καί κληρικός Μαρτίνος Λούθηρος. Πῆρε ἀφορμή τό 1517 ἀπό τά συγχωροχάρτια, πού τά πουλοῦσαν Παπικοί ἀντιπρόσωποι γιά νά συγκεντρώνουν χρήματα. Ὁ Λούθηρος χτύπησε φανερά πιά τίς ὑπερβολές τοῦ παπισμοῦ. Στήν πόρτα τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Βιττεμβέργης τοιχοκόλλησε 95 θέσεις, δηλαδή ἐπιχειρήματα μέ τά ὁποῖα καυτηρίαζε τίς ὑπερβολές τοῦ Παπισμοῦ. Τελικά ὁ Λούθηρος δημιούργησε Θεολογικό κι ἐκκλησιαστικό ζήτημα. α) Θεολογικό ζήτημα δημιούργησε μέ τίς πλάνες, στίς ὁποῖες τελικά περιέπεσε. Δέ δεχόταν τήν ἱερή παράδοση. Δέν ἔδινε ἀξία στά ἀγαθά ἔργα. Ἄπό τά ἱερά μυστήρια δεχόταν μόνο τό Βάπτισμα καί τή Θεία Εὐχαριστία, ἀλλά κι αὐτά μέ πολλές δικές του ἀλλαγές. Δέν ἀναγνώριζε τοὺς ἁγίους κ.λπ. β) Ἐκκλησιαστικό ζήτημα δημιούργησε ὡς κληρικός, ἐπειδή δημιούργησε ἀναταραχή στοὺς πιστοὺς καί δέ δέχτηκε νά παρουσιαστῆι στόν πάπα, γιά ν' ἀπολογηθεῖ. Ὁ Πάπας μέ ἔγγραφο του καταδίκασε τίς διδασκαλίες καί τίς ἐνέργειες τοῦ Λουθήρου καί τόν ἀπειλοῦσε μέ ἀναθεματισμό. Ἄλλ' ὁ Λούθηρος ἔκασε τό παπικό ἔγγραφο μπροστά στοὺς ὄπαδούς του. Οἱ ἰδέες τοῦ Λουθήρου διαδίδονταν πιά σάν πυρκαγιά, ἄν καί ἀπαγορευόνταν ἀπό αὐτοκρατορικά καί παπικά διατάγματα. Τελικά ἀναγνωρίστηκε ὁ Λουθηρανισμός, δηλαδή ἡ ὁμολογία τοῦ Λουθήρου. Ἄπαγορεύτηκε ὁμως ἡ διάδοσή του σέ ἄλλες χῶρες. Οἱ ὄπαδοί τοῦ Λουθήρου ἐπειδή διαμαρτυρήθηκαν γι' αὐτήν τήν ἀπαγόρευση, ὀνομάστηκαν ἀπό τότε προτεστάντες, δηλαδή διαμαρτυρόμενοι.

Ἅ Ο Ζβίγγλιος

Τό παράδειγμα τοῦ Λουθήρου ἀκολούθησε στήν Ἑλβετία ὁ ἱερέας

Ζβίγγλιος. Πήρε και αυτός αφορμή από τα συγχωροχάρτια. Μέ μεγαλύτερη όρμη από τό Λούθηρο χτυπούσε τόν Παπισμό και δίδασκε διάφορες άκρότητες σχετικές μέ εκείνες του Λουθήρου. 'Ο Ζβίγγλιος σκοτώθηκε σέ μία σύγκρουση των όπαδών του μέ τούς ρωμαιοκαθολικούς.

Ό Καλβίνος

Στήν Έλβετία τό έργο του Ζβίγγλιου τό συνέχισε ό Καλβίνος. Αυτός δίδασκε μέ πάθος τή διδασκαλία του Λουθήρου. Προσπάθησε νά κάμει τή Γενεύη πρότυπη χριστιανική πόλη. 'Απαιτούσε αυστηρά χριστιανικά ήθη. Μεταχειριζόταν άκόμη και τή βία γιά νά επιβάλλει τίς άπόψεις του, καταπατώντας έτσι τήν έλευθερία του ανθρώπου. 'Η Έκκλησία του όνομάστηκε Καλβινική και Πρεσβυτεριανή, επειδή διατηρούσε τό βαθμό του Πρεσβυτέρου. Οί διαμαρτυρόμενοι συνέχισαν νά διαιροΰνται σέ πολλές άλλες μικρότερες Όμολογίες. Συνεχώς άπομακρύνονταν όλο και πιό πολύ άπό τόν άγνό χριστιανισμό των πρώτων αίωνων.

Έρωτήσεις:

- α) Γιατί ό Λούθηρος έκαμε τή μεταρρύθμιση;*
- β) Τί ζητήματα δημιούργησε;*
- γ) Γιατί οί προτεστάντες διαιροΰνται συνεχώς σέ πολυάριθμες αίρέσεις;*
- δ) Τί διδάσκουν γιά τήν ιερή παράδοση;*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

55. *Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία στήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Οἰκουμενικός Πατριάρχης.*

Οἱ Χριστιανοί ὕστερα ἀπό τήν ἄλωση

Τό 1453, ὕστερα ἀπό τήν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τοὺς τούρκους, ἄρχισε μιά καινούργια ἐποχή γιά τήν Ἐκκλησία μας. Ὁ Μωάμεθ Β΄ ὁ κατακτητής ἀφοῦ ἀρχικά φέρθηκε στους Χριστιανούς σάν αἰμοβόρο θηρίο, σκέφτηκε ν' ἀλλάξει τακτική. Δέν ἤθελε νά προκαλέσει τή συμπάθεια τῶν εὐλεύθερων χριστιανικῶν λαῶν γιά τοὺς ὑπόδουλους χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλά καί ὁ ἱερός νόμος τῶν μουσουλμάνων ἦταν ἀνεκτικός στους μονοθεϊστές. Σ' ὄσους δηλαδή πίστευαν σ' Ἐνα Θεό, ἀρκεῖ νά πλήρωναν φόρους ὑποταγῆς. Γνώριζε ἀκόμη ὅτι οἱ χριστιανοί ποτέ δέ θά δέχονταν ν' ἀρνηθοῦν τή θρησκεία τους. Γι' αὐτούς κυρίως τοὺς λόγους ἀποφάσισε νά φερθεῖ μέ ἐπιείκεια στήν Ἐκκλησία. Ὁ Μωάμεθ, ἀφοῦ ἔμαθε ὅτι ὁ Πατριαρχικός θρόνος ἦταν κενός, ἐπέτρεψε νά ἐκλέξουν νέο πατριάρχη. Ἐτσι κλήρος καί λαός ἐξέλεξαν τό μοναχό Γεννάδιο (Γεώργιο Σχολάριο). Ὁ νέος Πατριάρχης φημιζόταν γιά τή μεγάλη μόρφωσή του καί τοὺς ἀγῶνες του ἐναντίον τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας στή Δυτική. Αὐτό ἄρεσε ιδιαίτερα στό Μωάμεθ, πού ἐπικύρωσε τήν ἐκλογή του καί τόν τίμησε μέ πολλοὺς τρόπους.

Προνόμια τῆς Ἐκκλησίας

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Πατριάρχῃ δόθηκαν στήν ἐκκλησία τὰ ἐξῆς κυρίως προνόμια: α) ὁ Πατριάρχης ἀναγνωρίζοταν ἀρχηγός τῶν ὑπόδουλων Χριστιανῶν καί ἀντιπρόσωπός τους στούς Τούρκους. Θά ἦταν δηλαδή ὁ Ἐθνάρχης τους. β) Ἐπιτρεπόταν στούς χριστιανούς νά ἐκτελοῦν ἐλεύθερα τὰ χριστιανικά τους καθήκοντα, χωρίς νά μποροῦν οἱ Τούρκοι νά τούς ἐπιβάλλουν τό Μωαμεθανισμό. γ) Ἡ Ἐκκλησία θά μπορούσε νά τελεῖ ἐλεύθερα τή χριστιανική λατρεία, νά κατέχει ναούς, νά διατηρεῖ Μοναστήρια, νά ἔχει ἀφορολόγητη περιουσία καί νά ἐπιβάλλει φόρους. δ) Ἀκόμη ἡ Ἐκκλησία μέ τόν Πατριάρχη καί τούς ἐπισκόπους θά μπορούσε νά λύνει τίς διαφορές, πού θά εἶχαν μεταξύ τους οἱ Χριστιανοί. Ἡ ἐπικοινωνία τοῦ Πατριαρχείου μέ τό Σουλτάνο θά γινόταν μέ ἓνα διερμηνέα, πού θά ἔφερε τόν τίτλο τοῦ Μεγάλου Λογοθέτη (Πρωθυπουργοῦ).

Τά προνόμια ἀθετοῦνται

Τά προνόμια τῆς Ἐκκλησίας ἐλάχιστα τὰ σεβάστηκαν οἱ Τούρκοι. Ὁ Ἰδιος ὁ Μωάμεθ ὕστερα ἀπό τήν ἀποχώρηση τοῦ Γενναδίου ἀπό τόν Πατριαρχικό θρόνο ζητοῦσε χρήματα (πεσκέσι), γιά νά ἐπικυρώσει τήν ἐκλογή νέου Πατριάρχῃ. Τά προνόμια τὰ καταπάτησαν ἀκόμη πιό πολύ οἱ διάδοχοι τοῦ Μωάμεθ οἱ Σουλτάνοι καθώς λέγονταν καί ἄλλοι ἄρχοντες τῶν τούρκων. Ἄρπαζαν μικρά παιδιά ἀπό χριστιανικές οἰκογένειες καί τά μετέβαλλαν σέ ἀρνητές τῆς πίστεως καί τῆς πατρίδας. Κατέστρεφαν ναούς. Ἐκλείναν μοναστήρια, ἔπαυαν ἢ θανάτωναν Πατριάρχες καί ἄλλους κληρικούς, ἀνάγκαζαν Χριστιανούς ν' ἀρνηθοῦν τό Χριστό κ.λπ.

Οἰκουμενικός Πατριάρχης, ὁ θρησκευτικός καί ἐθνικός ἡγέτης τῶν ὑπόδουλων Χριστιανῶν

Οἱ κατακτητές ἀναγκάζονταν κάπου κάπου νά μετριάσουν τίς πιέσεις ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Σ' αὐτό συνέβαλλαν κυρίως: α) ὁ ἥρωισμός τῶν Χριστιανῶν καί ἡ σταθερότητα στήν πίστη τους β) Ἡ παρακμή τοῦ τουρκικοῦ Κράτους ἀπό τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰώνα. γ) Τό ἐνδιαφέρον τῆς Ρωσίας γιά τούς ὑπόδουλους χριστιανούς κ.ἄ. Ἐτσι μέσα στήν ἀτέλειωτη νύχτα τῆς δουλείας παρουσιάζονταν κάποιες ἀναλαμπές καί ἀνανεώνον-

ταν κάπως τὰ προνόμια. Ἐκ τῶν ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως εἶχε τὸ τιμητικὸ προβάδισμα. Γι' αὐτὸ ὀνομάστηκε «Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο». Αὐτὸ συγκέντρωνε τὰ βλέμματα τῶν σκλαβωμένων ἐλλήνων. Αὐτὸ ἀναδείχτηκε σὲ φάρο παρηγοριᾶς καὶ ἐλπίδας. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἔγινε ὁ ἀνώτατος θρησκευτικὸς καὶ ἔθνικὸς ἡγέτης τῶν ὑπόδουλων Χριστιανῶν. Ἐγινε ὁ Ἐθνάρχης τοῦ Γένους. Ἐτσι θεωρητικὰ τοῦλάχιστον ἐνισχύθηκε ἡ θέση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Αὐτὸ φαινόταν καὶ ἀπὸ τὰ ἱερά ἄμφια του, πού ἔμοιαζαν μὲ τὴ στολή τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα. Πατριαρχικά ἐγκόλπια καὶ σφραγίδες ἔφεραν τὸ δικέφαλο ἀετὸ τῶν Βυζαντινῶν. Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, πού ἦταν γιὰ τοὺς ὑπόδουλους Χριστιανούς ἡ φιλόστοργη μητέρα, μὲ τὴ συνθήκη τῆς Λωζάννης τοῦ 1923 περιορίστηκε πιά σὲ καθαρὰ θρησκευτικὴ Ἀρχή. Σ' αὐτὸ ὑπάγονται καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίες τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ πολλῶν ἄλλων χωρῶν. Καὶ πάλι ὁμοίως τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο συνεχίζει νὰ κατέχει τὴν πρώτη θέση ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Ἐρωτήσεις:

- α) Τί ἔκαμε τὸ Μωάμεθ νὰ παραχωρήσει τὰ προνόμια στοὺς Χριστιανούς;
- β) Πῶς οἱ τοῦρκοι ἀντιμετώπιζαν τὰ προνόμια στὴν πράξη;
- γ) Ποιά ἦταν ἡ θέση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας.

56. Ὑπηρεσίες τοῦ Μοναχισμοῦ στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Σπουδαιότερες Μονές.

Τὰ μοναστήρια στὴν ὑπηρεσία τῆς Παιδείας

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση οἱ κατακτητὲς προσπάθησαν νὰ βυθίσουν τὸ Γένος' στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας. Γι' αὐτὸ ἐμπόδιζαν τοὺς ραγιαδες νὰ ἱδρύνουν σχολεῖα. Ἦθελαν νὰ τοὺς κάμουν νὰ λησμονήσουν τὴ θρησκεία καὶ τὴν ἐθνικότητά τους. Παρόλα αὐτὰ ὁμοίως ἡ Ἐκκλησία ἀγωνίστηκε νὰ διατηρήσει ἄσβηστη τὴ φλόγα τῆς πίστεως καὶ τῆς φιλοπατρίας. Μὲ τὴ

θεία λατρεία τόνωνε ψυχικά τούς υπόδουλους Χριστιανούς και μέ τήν παιδεία τούς φτέρωνε τίς ἐλπίδες. Στά μαύρα ἐκείνα χρόνια τῆς σκλαβιάς ἀναπτύχθηκαν τά «κρυφά σχολεῖα». Ἰδιαίτερα στά μοναστήρια ἰδρύονταν τέτοια σχολεῖα. Οἱ μοναχοὶ ἀναλάβαιναν νά διδάξουν γράμματα χριστιανικά και ἑλληνικά στά ἑλληνόπουλα, πού κατέφευγαν ἐκεῖ σάν τά διωσμένα ἐλάφια. Στά ὑποτυπώδη αὐτά σχολεῖα ὁ παπᾶς και δάσκαλος μαζί θέριευε τήν ἀποσταμένη ἐλπίδα τοῦ Γένους και βοηθοῦσε τό Ἔθνος νά ζήσει, ὥστε ἀργότερα νά δημιουργηθεῖ ὁ νέος ἑλληνισμός. Ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως πήγαζε ἡ πνευματική τόνωση τοῦ λαοῦ. Στήν Πατριαρχική Σχολή, πού ἰδρύθηκε ἀπό τόν πρῶτο Πατριάρχη, Γεννάδιο, κι ἀργότερα Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή μορφώθηκαν ἀναρίθμητες γενιές, κληρικῶν και λαϊκῶν. Πολλοί ἀπ' αὐτούς ἀναδείχθηκαν ὡς διδάσκαλοι τοῦ Γένους. Ἄλλοι διακρίθηκαν ὡς Γραμματεῖς και Διερμηνεῖς κοντά στούς Τούρκους και βοήθησαν τό Γένος μέ τόν τρόπο τούς.

Ἀργότερα, καθὼς εἶδαμε, οἱ τούρκοι ἄρχισαν νά φέρονται στούς ἑλληνες μέ κάποια ἐπιεικεία. Ἐτσι δόθηκε ἡ εὐκαιρία στήν Ἐκκλησία πιά πολύ τώρα, ν' ἀναλάβει τήν πνευματική ἀνόρθωση τοῦ υπόδουλου Γένους. Μέ τίς φροντίδες τῆς Ἐκκλησίας ἰδρύονταν σχολεῖα στό Μέτσοβο, στή Λάρισα, στή Θεσσαλονίκη, στά Ἰωάννινα και σέ πολλά ἄλλα μέρη. Τά Σχολεῖα αὐτά ἔγιναν οἱ φωτεινοὶ φάροι, πού διέλυσαν τό σκοτάδι τῆς ἀμάθειας. Ἐνίσχυσαν τόν πόθο τῆς ἐλευθερίας κι ἀνάδειξαν τούς ἀξίους ἡρώες τῆς φυλῆς μας. Ἀπό τά μοναστήρια τῆς Δημητσάνας, τῆς Ἁγίας Λαύρας, τοῦ Ὁσίου Λουκά, τοῦ Ἁγίου Ὁρους κι ἀπό πολλά ἄλλα ἀναδείχθηκαν πολλοὶ ἀπό τούς πνευματικούς και ἔθνικούς μας ἡγέτες, πού ἔδρασαν σ' ἐκείνα τά πικρά χρόνια τῆς σκλαβιάς. Μερικοὶ ἀπ' αὐτούς ἦταν ὁ Νεόφυτος Δούκας, ὁ σοφός Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ὁ Ἀθανάσιος Πάριος, ὁ Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλός και πολλοὶ ἄλλοι.

Τά μοναστήρια κέντρα τῆς ἐθνεγερσίας

Ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία στά ἀτέλειωτα χρόνια τῆς σκλαβιάς προετοιμαζε τό υπόδουλο Γένος μας γιά τό μεγάλο ξεσηκωμό τοῦ 1821. Ἐτσι ὅταν κηρύχθηκε ἡ ἐπανάσταση τά μοναστήρια γίνονταν πιά ὄρμητήρια τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδας μας. Αὐτά τούς ἐμψύχωναν. Αὐτά τούς ἐφοδιάζαν μέ τά ἀπαραίτητα, προσφέροντας ἀκόμη και ἱερά τους

1. Μονή ἁγ. Λαύρας μέ τόν ἱστορικό ναό.

σκεύη. Ἐνάμεσα στά μοναστήρια πού πρωτοστάτησαν στόν ἱερό μας ἀγώνα ἦταν:

α) Τῆς Ἁγίας Λαύρας

Στόν ἐκεῖ ἱστορικό ναό τῆς Θεοτόκου ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός τό Μάρτη τοῦ 1821 ὕψωσε τό Λάβαρο τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁρκισε τοὺς ἀγωνιστές καί κήρυξε ἐπίσημα τήν ἔναρξη τοῦ μεγάλου καί ἱεροῦ ἀγώνα.

β) Τοῦ Ὁσίου Λουκά

Στόν ἱστορικό ναό τῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκά Βοιωτίας κήρυξαν τήν ἐπανάσταση τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας οἱ ἐπίσκοποι Σαλώνων Ἡσαΐας καί Ταλαντίου Νεόφυτος. Αὐτός ὁ μετέπειτα ἔθνομάρτυρας ἐπίσκοπος Ἡσαΐας ὀρκισε τοὺς ἀγωνιστές, κρατώντας σημαῖα τῆς ἐπαναστάσεως.

γ) Τοῦ Τιμίου Προδρόμου

Ἡ ἱστορική αὐτή Μονή στή Γορτυνία τῆς Ἀρκαδίας ἐξαιτίας τῆς ἀπόκεντρης καί ἀπόκρημνης θέσεώς της ἦταν ἀπρόσιτη στοὺς Τούρκους. Ἔτσι ἐγινε καταφύγιο τῶν ἐλλήνων, πού ἀγωνίζονταν γιά τὴν ἐλευθερία. Ἐγινε ἀκόμη νοσοκομεῖο γιά τοὺς τραυματίες καί κέντρο τροφοδοσίας τῶν ἀγωνιστῶν. Ὁ ἴδιος ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἐγραφε ἀργότερα ὅτι οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς Προδρόμου μετέφεραν συχνά στή βουνοκορφὴ τῆς Κλινίτσας πάνω στοὺς ὄμους τοὺς ἐφόδια γιά τοὺς μαχητές.

Μεγάλη ἦταν ἡ βοήθεια πού πρόσφεραν ἀκόμη ἡ Μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς στή Λακωνία, τῆς Παναγίας τῆς Προσιώτισσας στὴν Εὐρυτανία πού ἦταν τό ὄρητῆριο τοῦ Στρατάρχη τῆς Ρούμελης Γεωργίου Καραϊσκάκη καί πολλές ἄλλες. Ἀνάμεσα στοὺς ἀγωνιστές πού θυσιάστηκαν «γιά τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν ἀγία καί τῆς πατρίδας τὴν ἐλευθερία» συγκαταλέγονται οἱ ἀθάνατες μορφές πολλῶν κληρικῶν καί μοναχῶν. Εἶναι ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄, ὁ ἐπίσκοπος Διονύσιος στή Θεσσαλία, ὁ Κορώνης Γρηγόριος, ὁ Παπαφλέσσας, ὁ Ἀθανάσιος Διάκος καί 10.000 ἄλλοι κληρικοί καί μοναχοί. Γιά ὅλα αὐτά πού πρόσφεραν στὴν πατρίδα μας ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμὸς καί ὁ ἱερός κλῆρος μεγάλη εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ ἔθνους καί ἡ καύχηση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐρωτήσεις:

- α) Τί πρόσφεραν τὰ μοναστήρια στὴν παιδεία;
- β) Ποιῆς ἦταν οἱ ὑπηρεσιές τους στό μεγάλο καί ἱερό ἀγῶνα τοῦ 1821;
- γ) «Μὴ λησμονεῖτε παιδιά τό σχοινὶ τοῦ Πατριάρχου» ἐγραφε γιά τὸν ἐθνομάρτυρα Πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄, ὁ ποιητὴς Ἀρ. Βαλαωρίτης. Τί ἐννοοῦσε μ' αὐτὰ τὰ λόγια;

57. Οἱ Νεομάρτυρες.

Τό νέφος τῶν μαρτύρων συνεχίζεται

Οἱ μάρτυρες ἦταν πάντα στολίδι καί δόξα γιά τὴν Ἐκκλησία μας. Αὐτοὶ τὴ δόξασαν ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ὡς τὰ σήμερα. Κάθε ἐποχὴ καί

κάθε τόπος έχουν νά δείξουν τίς ιερές μορφές τῶν μαρτύρων τους. Ἐτσι καί ἡ νεώτερη ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας καυχᾶται γιά τό νέφος τῶν μαρτύρων τῆς Τουρκοκρατίας. Καμαρώνει ἡ Ἐκκλησία μας γιά τά ἐκλεκτά της παιδιά, πού πρόσφεραν τή ζωή τους στό βωμό της πίστεως καί τῆς πατρίδας. Αὐτούς τούς νεώτερους μάρτυρες τούς ὀνομάζουμε *Νεομάρτυρες*. Σ' ἐκεῖνα τά φοβερά χρόνια οἱ Τούρκοι καταδίκασαν σέ θάνατο πολλούς χριστιανούς καί ἂν ἀκόμα τούς ἄκουγαν νά λένε: «Δόξα σοι ὁ Θεός». Ἄλλ' οἱ γενναῖοι αὐτοί Χριστιανοί ὑπέμειναν τά φρικτά βασανιστήρια καί δέ δέχονταν νά γίνουν μουσουλμάνοι. Ἦταν σάν τά τριαντάφυλλα μέσα στήν καρδιά τοῦ χειμῶνα.

Μεγάλες μορφές νεομαρτύρων

Κοσμάς ὁ Αἰτωλός

Ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός γεννήθηκε στό Μεγάλο Δένδρο τῆς Αἰτωλίας τό 1714. Μορφώθηκε σέ διάφορα σχολεῖα τῆς περιοχῆς καί τελειοποίησε τίς σπουδές του στήν περίφημη Ἀθωνιάδα Σχολή τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἄλλ' οἱ σπαρακτικές φωνές τῶν ὑπόδουλων Χριστιανῶν δέν τόν ἄφηναν σέ ἡσυχία. Δέν μπορούσε νά μένει ἀδιάφορος μπροστά στίς ἀλλαξοπιστίες πολλῶν Χριστιανῶν καί στήν ἀμάθεια πού τούς ἔδερνε. Μέ τίς εὐλογίες τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχη ἄρχισε τίς περιοδεῖες του, μέ τίς ὁποῖες ὄργωσε τά πιό πολλά μέρη τῆς πατρίδας μας: Θράκη, Μακεδονία, Θεσσαλία, Ἡπειρος, νησιά καί ἄλλες περιοχές γνώρισαν τόν ἀκούραστο Ἱεραπόστολο. Παντοῦ μιλοῦσε ἀπλά καί συγκινητικά. Ἐσπερνε τόν εὐαγγελικό σπόρο στή χέρσα γῆ τῆς Ἑλλάδας. Τ' ἀποτελέσματα ἦταν ἐκπληκτικά. Στό πέρασμά του ἀκόμη καί ληστές συγκινοῦνταν καί διορθώνονταν. Τεράστια ἦταν ἡ συμβολή τοῦ Ἁγίου Κοσμά καί στήν ἀναγέννηση τῆς Παιδείας. Ἰδρυσε πάνω ἀπό 250 σχολεῖα καί τ' ἀνέδειξε σέ φυτώρια Ἑλληνικῆς καί χριστιανικῆς παιδείας. Ὅλα αὐτά ὁμως κίνησαν τό μίσος τῶν ἔβραίων καί τό φανατισμό τῶν τούρκων. Μέ ἀποτέλεσμα νά τόν ὀδηγήσουν στό μαρτυρικό θάνατο στίς 24 Αὐγούστου 1779. Ἡ Ἐκκλησία μας τόν ἀνακήρυξε ἅγιο καί τό Ἔθνος τόν ἀναγνώρισε ὡς Ἐθναπόστολο.

ὁ ἅγιος
2

ΚΟΣ
Μᾶς

οἰσαπόστολος

ἀντεγράφη
διὰ χειρὸς
Φωτῆ Κόν-
τολλο
αἰνὰ

Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ἅγιος τῶν Σχολείων.

Χρυσόστομος Σμύρνης

Ἀνάμεσα στους ἥρωες τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Πατρίδας βρίσκεται κι ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος. Γεννήθηκε τό 1868 στήν Τρίγλια τῆς Βιθυνίας καί σπούδασε στήν περίφημη Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης. Ὑπηρετήσε τήν Ἐκκλησία ὡς μητροπολίτης Δράμας καί ὕστερα Σμύρνης. Παντοῦ ἀνέπτυσε μεγάλη θρησκευτική καί ἐθνική δράση. Ἰδιαίτερα στή Σμύρνη ἐργάστηκε μέ ἀφταστο ζῆλο. Ἰδρυσε ναοῦς, σχολεῖα, φιλανθρωπικά ἰδρύματα καί ἄλλα ἔργα πολιτισμοῦ. Ὅλοι ἐβλεπαν στό πρόσωπό του τόν ἄξιο ἱεράρχη καί ἐμψυχωτή. Ὡσπου, τόν Αὐγουστο τοῦ 1922, ξέσπασε ἡ φοβερή Μικρασιατική καταστροφή. Στήν τραγική ἐκείνη περίσταση, ὁ Χρυσόστομος, μέ φλογερά λόγια διαμαρτυρόταν παντοῦ γιά τίς θηριωδίες τῶν Τούρκων σέ βάρος τῶν Ἑλλήνων. Σάν τόν καλό ποιμένα τοῦ Εὐαγγελίου προσπαθοῦσε νά σώσει τό ποιμνίό του, ἀδιαφορώντας γιά τόν ἑαυτό του. Καί πράγματι ὁ ὀργανωτής τῶν σφαγῶν πασάς Νουρεδδίν τόν συνέλαβε καί τόν παρέδωσε στό μανιασμένο τουρκικό ὄχλο, πού τόν θανάτωσε μέ ἀγριότητα. Ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος μέ τόν ἥρωικό του θάνατο ἐφάρμοσε τό εὐαγγελικό ἔμβλημα τῆς ἱερῆς Μητροπόλεως Σμύρνης: «Πιστός ἄχρι θανάτου». Τό ἔθνος σύσσωμο τόν ἀναγνωρίζει ὡς ἔθνομάρτυρα καί ἡ Ἐκκλησία καυχᾶται γιά τόν ἄξιο ποιμενάρχη της.

Ἄλλοι Νεομάρτυρες

Στήν ἀτέλειωτη στρατιά τῶν νεομαρτύρων πού μετάγγισαν μέ τό αἷμα τους τήν πίστη στήν ψυχή τοῦ λαοῦ, διακρίνουμε ἀκόμη πολλά παιδιά καί ἐφήβους:

- Τή 16/χρονη Εἰρήνη τῆς Λέσβου (1463)
- Τό 18/χρονο Μακάριο ἀπό τήν Κίο (1590)
- Τό 14/χρονο Ἰωάννη ἀπό τή Θάσο (1652)
- Τό 15/χρονο Ἰωάννη ἀπό τή Βλαχία (1662)
- Τό 18/χρονο Τριαντάφυλλο ἀπό τή Ζαγορά (1680)
- Τό νεαρό Λουκά στή Μυτιλήνη (1802)
- Τούς μικροῦς Ἀκάκιο, Ἰγνάτιο καί πολλοῦς ἄλλους.

Ἡ πίστη καί ὁ ἥρωισμός τῶν νεομαρτύρων καί μάλιστα αὐτῶν πού μαρτύρησαν στό ἄνθος τῆς ἡλικίας τους, ἀποτελοῦν γιά μᾶς ζωντανή προτροπή γιά μιᾶ ἥρωική καί χριστιανική ζωή.

Οί ἅγιοι νεομάρτυρες Ραφαήλ, Νικόλαος καί Εἰρήνη
(Φ. Κόντογλου – Π. Βαμπούλη).

Ἑρωτήσεις:

- α) Ποιά ἦταν ἡ προσφορά τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ στήν Ἐκκλησία καί στό ἔθνος;
- β) Ποῦ εἶχε τίς ρίζες τῆς ἡ αὐτοθυσία τοῦ ἑθνομάρτυρα Χρυσοστόμου;
- γ) Τί θυσίες καλοῦμαστε νά κάνουμε σήμερα, γιά νά μείνουμε σταθεροί στήν πίστη μας;

Ρητό: «Γίνου πιστός ἄχρι θανάτου, καί δώσω σοι τόν στέφανον τῆς ζωῆς» Ἀποκ. β' 10. (Γίνε πιστός μέχρι καί μαρτυρικοῦ θανάτου καί θά σοῦ δώσω τό στεφάνι τῆς αἰώνιας ζωῆς).

58. Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μετά τήν ἀπελευθέρωση.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας γίνεται ἀνεξάρτητη

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 8ου αἰώνα ἐξαρτιόταν ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Σύμφωνα δμως μέ παλιά συνήθεια τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας κάθε ἐλεύθερο Κράτος εἶχε δικαίωμα νά ἔχει καί ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία. Ἔτσι καί στήν Ἑλλάδα, πού ἀπόχτησε τήν ἐλευθερία τῆς ὄστερα ἀπό μακροχρόνιους κι αἰματηροῦς ἀγῶνες, δημιουργήθηκε τό ζήτημα τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ὅριστικά δμως ἡ ἀνεξαρτησία αὐτή ἀποφασίστηκε ἀπό τή Σύνοδο τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐλευθέρης Ἑλλάδας, πού συνήθησε στό Ναύπλιο τό 1833. Αὐτή ἀνακήρυξε τήν Ἑλληνική Ἐκκλησία αὐτοκέφαλη, δηλαδή αὐτοκυβέρνητη καί ἀνεξάρτητη ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Αὐτή ἐπικύρωσε καί τόν «Καταστατικό Χάρτη» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας, δηλαδή τό σχέδιο διοικήσεως πού εἶχε συντάξει ἐπιτροπή ἀπό εἰδικούς. Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τό 1850 ἀναγνώρισε τήν ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Τότε ἐκδόθηκε ὁ Πατριαρχικός Συνοδικός Τόμος, δηλαδή ἡ ἀπόφαση, πού ἀνακήρυξε αὐτοκέφαλη τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας καί καθόριζε τό τρόπο διοικήσεώς της.

Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας

Ὑστερα ἀπό τὴν ἀνακήρυξη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὡς αὐτοκέφαλης συντάχθηκε «Καταστατικός Χάρτης» πού περιέλαβε καὶ ὀρισμένες ὑποδείξεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἀπὸ τότε ἔγιναν πολλοὶ Καταστατικοὶ Χάρτες διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας. Ὁ τελευταῖος ἔγινε τὸ 1977. Σύμφωνα μὲ τὸ νέο αὐτὸ Καταστατικὸ Χάρτη, πού ἔγινε καὶ νόμος τοῦ Κράτους, ἡ Ἐκκλησία μας διοικεῖται ὡς ἑξῆς:

α) Ἀπὸ τὴν «Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας»

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνώτατη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ καὶ ἀσχολεῖται κυρίως μὲ γενικά θέματα. Σ' αὐτὴ συμμετέχουν οἱ μητροπολίτες, πού βρίσκονται σέ ἐνεργὸ ὑπηρεσία μὲ πρόεδρο τὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν. Συνέρχεται κανονικά κάθε χρόνο τὴν 1η Ὀκτωβρίου. Μπορεῖ ὅμως νά συνέρθει καὶ ἐκτάκτως, ἂν ὑπάρξει ἀνάγκη.

β) Ἀπὸ τὴ «Διαρκὴ Ἱερά Σύνοδο»

Αὐτὴ διοικεῖ τὴν Ἐκκλησία τὸν ὑπόλοιπο καιρὸ σάν ὄργανο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας. Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 μητροπολίτες, ἕξι ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Ἑλλάδα καὶ ἕξι ἀπὸ τίς Νέες Χῶρες. Στίς Νέες Χῶρες ὑπάγονται ἡ Ἡπειρος, ἡ Μακεδονία, ἡ Δ. Θράκη καὶ τὰ Νησιά τοῦ Αἰγαίου. Τὰ μέρη αὐτὰ παραχωρήθηκαν στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴν «Πατριαρχικὴ Πράξη» τοῦ 1928. Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος διοικεῖ τὴν Ἐκκλησία γιὰ ἓνα χρόνο κι ἔχει πρόεδρο τὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν. Τὰ μέλη της παίρνουν μέρος στὴ Σύνοδο μὲ τὴ σειρά τῆς χειροτονίας τους καὶ εἶναι πρόεδροι σέ διάφορες Συνοδικές Ἐπιτροπές. Σήμερα οἱ μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου ὑπάγονται στοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχεῖο. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης εἶναι ἡμιαυτόνομη κι ἐξαρτᾶται ἀκόμη ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Καὶ σήμερα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας μὲ τίς κατὰ τόπους ἱερές Μητροπόλεις, τίς ἱερές Μονές, τίς Ἐνορίες καὶ τὰ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα εἶναι κοντὰ στοῦ λαοῦ καὶ ἀσκεῖ μεγάλο φιλανθρωπικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο. Εἶναι πάντα γιὰ τὸν εὐσεβῆ ἑλληνικὸ λαὸ ἡ φιλόστοργη μητέρα.

Ἐρωτήσεις:

- α) Πῶς ἐγινε ἀνεξάρτητη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας;
- β) Πῶς διοικεῖται σήμερα;
- γ) Μέ ποιούς τρόπους θά ἐκδηλώνουμε τό ἐνδιαφέρον μας γιά τή φιλανθρωπία καί τ' ἄλλα ἐργα τῆς Ἐκκλησίας μας;

59. Τά ἄλλα Πατριαρχεῖα. Σχέση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο.

α) Τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξάνδρειας

Τό Πατριαρχεῖο τῆς Ἀλεξάνδρειας ἄρχισε νά χάνει τήν προηγούμενη αἴγλη του ἀπό τόν 7ο αἰώνα, τήν ἐποχή τῆς ἀραβικῆς κατακτήσεως. Ἀναζωογονήθηκε ὁμως ξανά τό 19ο αἰώνα. Ἀπό τότε δηλαδή, πού ἐγινε ἡ Αἴγυπτος ἀνεξάρτητο κράτος καί ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ πολλοί Ἕλληνες. Σήμερα τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξάνδρειας μέ τίς 13 μητροπόλεις του διοικεῖ τοὺς ὀρθόδοξους ὄλης τῆς Ἀφρικῆς. Μάλιστα μέ τή θαυμαστή ἐξάπλωση τῆς Ὀρθοδοξίας στό Ζαῖρ, στήν Κένυα, στήν Οὐγκάντα καί σ' ἄλλες χῶρες τῆς Ἀφρικῆς τό Πατριαρχεῖο τῆς Ἀλεξάνδρειας ἀναλαμβάνει καί πάλι ἱστορικό ρόλο.

β) Τό Πατριαρχεῖο Ἀντιόχειας

Ἡ Ἀντιόχεια, καθὼς γνωρίσαμε, ἦταν κέντρο διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ Ἐκκλησία της κοσμήθηκε μέ σπουδαίους ἀγίους σάν τόν Ἰγνάτιο τό Θεοφόρο, τόν Ἰωάννη τό Χρυσόστομο κ.ἄ. Γνώρισε ὁμως καί τό Πατριαρχεῖο τοῦτο μεγάλες δοκιμασίες ἀπό αἰρετικούς, μωαμεθανούς καί πολλοὺς ἄλλους. Σήμερα τό Πατριαρχεῖο Ἀντιόχειας ἐδρεύει στή Δαμασκὸ τῆς Συρίας. Διοικεῖ τοὺς ὀρθόδοξους χριστιανούς κυρίως τῆς Συρίας καί τοῦ Λιβάνου.

γ) Τό Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων

Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων συνδέεται μέ τά πρῶτα βήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Γι' αὐτό πάντοτε συνέρεαν πλήθη εὐλαβῶν προσκυνητῶν

Ἡ Παναγία Θεοτόκος. Ἰ. Μονή Χιλανδαρίου Ἁγίου Ὄρους 14ος αἰώνας.

στά μέρη εκείνα όπου ξήση, σταυρώθηκε και αναστήθηκε ο Κύριος. Τό Πατριαρχείο Ἱεροσολύμων, παρά τίς σκληρές δοκιμασίες πού γνώρισε ἀπό Πέρσες Ἄραβες, Τούρκους κ.ἄ. ἦταν πάντοτε ὁ ἀγρυπνος φρουρός τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων. Τό ἔργο του αὐτό συνεχίζει καί σήμερα μέ τήν ἀγιοταφική ἀδελφότητα καί τούς λίγους Ὀρθόδοξους πού ζοῦν στό κράτος τοῦ Ἰσραήλ. Ἀπό τό Πατριαρχείο Ἱεροσολύμων ἐξαρτᾶται καί ἡ αὐτόνομη Ἀρχιεπισκοπή τοῦ ὄρους Σινᾶ.

δ) Ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες

Ἐκτός ἀπό τά τέσσερα ἀρχαῖα Πατριαρχεῖα καί τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας στήν Ὀρθόδοξη Ἀνατολική Ἐκκλησία ὑπάγονται καί ἄλλες Ἐκκλησίες. Μερικές ἀπ' αὐτές ἔχουν ἀνακηρυχτεῖ σέ Πατριαρχεῖα, ἐνῶ οἱ ἄλλες εἶναι αὐτοκέφαλες ἢ αὐτόνομες Ἐκκλησίες. Τά νεώτερα Πατριαρχεῖα εἶναι: τῆς *Ρωσίας*, τῆς *Σερβίας*, τῆς *Ρουμανίας* καί τῆς *Βουλγαρίας*.

Χριστιανικοί ναοί στήν Κανά τῆς Γαλιλαίας.

Οί άλλες αὐτοκέφαλες ἢ αὐτόνομες Ἐκκλησίες εἶναι: Τῆς Κύπρου, τῆς Πολωνίας, τῆς Ἀλβανίας, τῆς Ἰβηρίας ἢ Γεωργίας, τῆς Φιλανδίας καί τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Σχέση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί τίς ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες

Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο πάντοτε κατεῖχε τήν πρώτη θέση ἀνάμεσα στίς ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες. Μάλιστα στήν ἐποχή μας μέ τήν προετοιμασία πού γίνεται κυρίως ἀπ' αὐτό γιά τή σύγκληση τῆς Μεγάλης Πανορθόδοξης Συνόδου, τό κύρος του ἀξήθηκε ἀκόμη πιά πολύ. Ἰδιαίτερα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας καί μετά τήν ἀνακήρυξή της ὡς αὐτοκέφαλῆς συνέχισε νά συνδέεται μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Σέ ἐνδειξη μάλιστα τιμῆς καί σεβασμοῦ ἀπ' αὐτό παραλαμβάνει ἀκόμη, τό Ἅγιο Μύρο. Ἀκόμη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας συμμετέχει στή συνεργασία τῶν ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Ἰδιαίτερα συνεργάζεται μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο γιά τή σύγκληση τῆς Μεγάλης Πανορθόδοξης Συνόδου, πού θ' ἀπασχοληθεῖ μέ τά σύγχρονα ἐκκλησιαστικά καί κοινωνικά προβλήματα. Τέλος ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας παρακολουθεῖ τόν Οἰκουμενικό διάλογο, πού γίνεται πάνω σέ θεολογικά καί ἐκκλησιαστικά θέματα καί προσεύχεται γιά τήν ἐνότητα ὄλων τῶν χριστιανῶν.

Γενικές Ἐρωτήσεις:

1. Ἀπό ποιά Ἐκκλησία ἀποκόπηκαν οἱ προτεστάντες; Μέ ποιά Ἐκκλησία ἔχουν περισσότερες διαφορές;
2. Ποιά προνόμια δόθηκαν στήν Ἐκκλησία ὕστερα ἀπό τήν ἄλωση;
3. Μέ ποιά μέσα ἡ Ἐκκλησία μας τόνωνε ψυχικά τοὺς ὑπόδουλους Χριστιανούς;
4. Πῶς διοικεῖται σήμερα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας;
5. Ποιοί ἀδιάλυτοι δεσμοί μᾶς συνδέουν μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο;
6. Εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συνεργασία τῶν Ἐκκλησιῶν καί γιατί;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ (33-313 μ.Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός Ἰδρυτής τῆς Ἐκκλησίας	Σελ. 8
2. Οἱ Ἀπόστολοι καί ἡ Ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος	» 9
3. Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων χριστιανῶν	» 13
4. Ἡ θαυματουργικὴ θεραπεία τοῦ χωλοῦ ἀπὸ τὸν Πέτρο καί τὸν Ἰωάννη καί ἡ θαρραλέα ἀπολογία τους	» 14
5. Ἡ ἐκλογή τῶν ἐφτά διακόνων. Ὁ Πρωτομάρτυρας Στέφανος	» 17
6. Ὁ Πρῶτος Διωγμός στὰ Ἱεροσόλυμα. Διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν Παλαιστίνη	» 19
7. Ὁ Φίλιππος καί ὁ Αἰθίοπας	» 22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

Α) ΠΑΥΛΟΣ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

8. Ἡ ζωὴ τοῦ διώκτη Σαοῦλ	» 25
9. Ὁ Σαῦλος γίνεται Χριστιανός	» 26
10. Ὁ Παῦλος στὴν Ταρσό καί στὴν Ἀντιόχεια	» 30
11. Πρώτη Περιοδεία τοῦ Παύλου	» 31
12. Ἀποστολικὴ Σύνοδος	» 34
13. Ἀρχὴ τῆς δευτέρας ἀποστολικῆς Περιοδείας, ὁ Παῦλος στοὺς Φιλίππους	» 36
14. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴ Θεσσαλονίκη καί τὴ Βέροια	» 39
15. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν Ἀθήνα	» 41
16. Ὁ Παῦλος στὴν Κόρινθο, τέλος τῆς δευτέρας Περιοδείας	» 43
17. Τρίτη Περιοδεία τοῦ Παύλου	» 46
18. Σύλληψη καί φυλάκιση τοῦ Παύλου	» 48
19. Ἀποστολὴ τοῦ Παύλου στὴ Ρώμη	» 51
20. Ὁ Παῦλος στὴ Ρώμη. Ἀποφυλάκιση αὐτοῦ	» 52
21. Τέταρτη Περιοδεία τοῦ Παύλου, Θάνατος αὐτοῦ	» 54

Β) ΠΕΤΡΟΣ Ο ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

22. Διδασκαλία καὶ θαύματα τοῦ Πέτρου ..... Σελ. 58
23. Ὁ Πέτρος στὴν Καισάρεια ..... » 61
24. Ὁ Πέτρος στὴ φυλακὴ, ἀποφυλάκιση, περιοδεῖες καὶ θάνατος αὐτοῦ ..... » 63

Γ) ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

25. Ἰωάννης ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης ..... » 66
26. Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος ..... » 68
27. Οἱ ὑπόλοιποι ὀκτώ Ἀπόστολοι ..... » 70
28. Οἱ Εὐαγγελιστὲς Μάρκος καὶ Λουκᾶς ..... » 73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

29. Ὁ Κλήροσ καὶ οἱ Ἐπαρχιακὲς Σύνοδοι ..... » 76
30. Οἱ ἀποστολικὲς Ἐκκλησίαι. Ἐπικοινωνία καὶ σχέση μεταξύ τους ..... » 78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΙΩΓΜΟΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ. ΜΑΡΤΥΡΕΣ

31. Ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εὐνοϊκὲς προϋποθέσεις — Ἐμπόδια ..... » 81
32. Οἱ μάρτυρες. Κυριώτεροι διωγμοὶ ..... » 83
33. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος ..... » 86
34. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ..... » 89
35. Ἡ Ἅγία Βαρβάρα ..... » 92
36. Ἡ Ἅγία Αἰκατερίνη. Μονὴ τοῦ Σινᾶ ..... » 95

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΑΠΟ ΤΟΥ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ (313-867 μ.Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

37. Οἱ ἰσαπόστολοι Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη ..... » 99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ

38. Ἄρειος καὶ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ..... » 103
39. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ..... » 105
40. Ὁ Ἅγιος Σπυρίδωνας ..... » 107
41. Οἱ ἄλλες Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ..... » 110

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

42. Ὁ Μέγας Βασίλειος ..... » 113

43. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός	Σελ. 116
44. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος	» 118

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

45. Ὁ Ἰουστινιανός καὶ ἡ Ἐκκλησία	» 122
46. Ὁ Ἡράκλειος καὶ ἡ Ἐκκλησία	» 125

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

47. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος	» 128
-----------------------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ. ΑΣΚΗΤΕΣ

48. Ἀναχωρητές ἢ ἀσκητές. Μέγας Ἀντώνιος	» 132
49. Ἐξέλιξη τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ ὑπηρεσίες αὐτοῦ	» 134
50. Τὰ σπουδαιότερα Μοναστήρια	» 136

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

51. Ἡ Εἰκονομαχία καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος	» 141
--	-------

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

ΑΠΟ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (867-1453 μ. Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

52. Τὸ σχίσμα μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας	» 145
---	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

53. Ἐκχριστιανισμός τῶν Βουλγάρων καὶ Σλάβων, Μεθόδιος καὶ Κύριλλος	» 148
---	-------

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

54. Ἡ Ὀρθοσκευτικὴ Μεταρρύθμιση στὴ Δύση	» 152
--	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

55. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Οἰκουμενικός Πατριάρχης ..... Σελ. 155

56. Ὑπηρεσίες τοῦ Μοναχισμοῦ στὴν Περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Σπουδαῖοι-
τερες Μονές. .... » 157

57. Οἱ Νεομάρτυρες ..... » 160

58. Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ..... » 165

59. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα. Σχέση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μὲ τὸ Οἰκου-
μενικό Πατριαρχεῖο ..... » 167

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

1. Ἀθανασίου Μ.	(ἐκδ. ΦΩΣ), ὁ Μέγας Ἀντώνιος	Ἀθήνα	1958
2. Ἀλεξίου Ἰω.	Κύριλλος καὶ Μεθόδιος	»	1976
3. Βασιλίου Α.Α.	Ἱστορία Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας		
4. ΖΩΗΣ	Οἱ ἀναμορφωταὶ τῆς Οἰκουμένης	»	1958
5. Καλλινίκου Κων.	Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία	»	1958
6. Κολιτσάρα Ἰ. Θ.	Ὁ Παῦλος καὶ οἱ Ἕλληνες	»	1966
7. Μαστρογιαννοπούλου Ἠλ.	Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἄνθρωπος	»	1966
8. Παπαδοπούλου Χρυσ.	Οἱ Νεομάρτυρες	»	1922
9. Παπαρηγοπούλου Κ.	Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους		
10. Σταματάκη Π.	Ἀναλυτικὴ Ἑρμηνεῖα Ἀκαθίστου Ὑμνου	»	1940
11. Στεφανίδου Βασίλ.	Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία	»	1948
12. Φειδᾶ Βλασ.	Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία	»	1973
13. Φούσκα Κων.	Στόματα τοῦ Λόγου	»	1975
14. Τοῦ Ἰδίου	Θεηγόροι ὀπλίται	»	1975

Ὁ Ο.Ε.Δ.Β. γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ Ἐμφάνιση τοῦ βιβλίου χρησιμοποίησε εἰκόνες ἀπὸ τὸ καλλιτεχνικὸ του ἀρχεῖο ἐκτός ἀπὸ τὶς εἰκόνες τῶν σελίδων 24, 70, 73, 81, 87, 91, 100, τὶς ὁποῖες παραχώρησε εὐγενικὰ ὁ Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἀστήρ» τῶν Α. καὶ Ε. Παπαδημητρίου, Λυκούργου 10 — Ἀθήναι.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΑΣΚΟΝΤΕΣ

ΕΚΚΑΘΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	1. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	2. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	3. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	4. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	5. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	6. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	7. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	8. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	9. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	10. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	11. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	12. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	13. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο
1928	Αγγλικά	Καθηγητής Μ. Α. Μάρκο	14. Αγγλικά Μ. Α. Μάρκο

Ο Ο.Ε.Β. είναι η κεντρική υπηρεσία του κράτους που ασχολείται με την εκπαίδευση και την καλλιέργεια του έθνους. Η εργασία αυτή είναι η συνέχισή της.

ΕΚΔΟΣΗ Α' 1979 (VII) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 230.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 3258/17.7.79
 ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Γ. ΒΟΥΛΓΑΡΙΔΗ - Δ. ΧΑΤΖΗΣΤΥΛΗ Ο.Ε. - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΓΡΑΦΕΜΠΟΡΙΚΗ Ο.Ε.

